

T.C.
NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

NİĞDE HALKEVİ VE AKPINAR DERGİSİ’NİN
HALK BİLİMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
Haldun CEYLAN

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Namık ASLAN

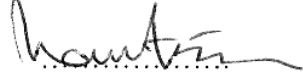
2011 – NİĞDE

ONAY SAYFASI

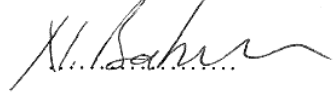
Yrd.Doç.Dr. NAMIK ASLAN danışmanlığında HALDUN CEYLAN tarafından hazırlanan “Niğde Halkevi ve Akpınar Dergisinin Halkbilimi Açısından Değerlendirilmesi (1934-1941)” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI Anabilim Dalı TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

21 / 01 / 2011

JÜRİ :

Danışman : Yrd. Doç. Dr. Namık Aslan

Üye : Doç. Dr. Faruk GÖLALP

Üye : Yrd. Doç. Dr. Nedim Babırcı

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun/...../..... Tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Tarih:/...../.....

Prof. Dr. Selen DOĞAN
Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Halkevleri 1932-1951 yılları arasında faaliyet göstermiş en önemli kültür kurumlarından biridir. Bu kurumun kuruluş amaçlarından en önemlisi Atatürk ilke ve inkılaplarını tabana yaymaktır. Diğer bir amacı da halkı eğitmektir. Bu amaçlar içinde kurulan halkevleri, bir müddet sonra kapanmış yeniden açıldığında siyasi bir simge olarak görülmüş bu yüzden bilim çevrelerinde fazla rağbet görmemiştir.

Halkevlerinin bugüne kadar gündemde kalmasının ve etkisini hâlâ sürdürmesinin nedeni yayın faaliyetleri ve özellikle düzenli olarak yayınladıkları dergileridir. Halkevleri dergileri sayesinde halkevlerinin geçmişte yapmış oldukları faaliyetlerinden haberdar olunabilmektedir.

Hazırlanan bu çalışmada Halkevleri ve Niğde Halkevi'nin çalışmaları değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda Niğde Halkevi'nin çıkarmış olduğu yayınlar incelenmiş ve kaynak dergisi olan “*Akpınar*” dergisinin bibliyografyası hazırlanmış, dergide yer alan konular hakkında bilgilendirme yapılmıştır.

Birinci bölümde halkevleri hakkında genel bilgilere yer verilmiş, ikinci bölüm çalışmanın esas kısmını oluşturmaktadır. Akpınar dergisinin genel bir değerlendirmesi yapılmış ve dergide geçen edebi ve folklorik unsurlar ve içeriğindeki diğer yazılar incelenmiş; Ayrıca derginin bibliyografik dizini konular tasnif edilerek hazırlanmıştır.

Halkevleri ile ilgili Niğde Halkevi ile ilgili bilgilere ulaşmak isterken birçok problemle karşılaşmıştır. Bu problemlerin kaynağında halkevlerinin yayınlarına ve halkevleri ile ilgili bilgilere ulaşmanın zorluğu yatmaktadır. Özellikle halkevlerinin alelacele kapanmasından kaynaklanan bir kaynak sıkıntısı yaşanmaktadır.

Çalışmanın sonunda Niğde Halkevi ve yayın organı olan Akpınar Dergisinin bir bütün olarak ele alındığı ve genel bir değerlendirmeye varıldığı sonuç bölümü bulunmaktadır.

Bu tezin hazırlanmasında bana yol gösteren ve desteklerini esirgemeyen danışman hocam sayın **Yrd. Doç. Dr. Namık ASLAN**'a ve değerli eşim Zühal CEYLAN' a çok teşekkür ederim.

Haldun CEYLAN

Niğde, 2011

ÖZET

Halkevleri CHP'nin yan kuruluşlarındandır. 1931 yılında kapatılan Türk Ocakları'nın yerine kuruldu. 19 Şubat 1932'de resmen faaliyete geçen Halkevleri, çalışmalarına Türk Ocaklarından kalan binalarda devam etti ve bu ocakların mal varlığını aldı. Halkevleri Atatürk'ün düşünceleriyle kurulmuş bir sivil toplum kuruluşudur. İlk olarak 14 il merkezinde (Afyon, Ankara, Bolu, Bursa, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Eminönü, Eskişehir, İzmir, Konya, Malatya, Samsun) Halkevleri açıldı.

Halkevlerinin kuruluş amacı: Atatürkçü düşüncüyü ve CHP'nin ilkelerini yaymak, Atatürk inkılâplarının yerleşmesini sağlamaktır. CHP programında da yer alan ifadeler bunu doğrulamaktadır. Halkevleri 1932-1951 yılları arasında önemli çalışmalar yapmıştır. Pek çok yayın ve eser ortaya koymuş, pek çok insanın topluma kazandırılmasını sağlamıştır. Halkın külfetsizce toplandığı, eğlendiği, çeşitli etkinlikler içinde yer aldığı ya da izlediği halkevi ve halk odalarının en önemli özelliklerinden birisi; yaygın “halk okulu” hizmeti görmeleridir. Halkevleri, köyde ve şehirde yaşayanlar arasındaki uçurumu da asgariye indirmiş ve bu noktada oldukça önemli bir görevi başarıyla yerine getirmiştir.

Halkevleri; dil-edebiyat, güzel sanatlar, tiyatro, spor, sosyal yardım, halk dershaneleri ve kurslar, kütüphane ve yayın, köycülük, tarih ve müze olmak üzere çeşitli kollara ayrılmıştır.

Halkevlerinin alt yapısı Mustafa Kemal Atatürk'ün öncülüğünde hazırlandı, halkevleri 19 Şubat 1932'de açıldı, 1951 yılında ise ani bir şekilde kapatıldı. Halkevleri 1961 yılında Türk Kültür Ocakları olarak yeniden açıldı. Daha sonra Halkevleri Derneği adıyla bugünkü dernek statüsüne kavuşturuldu.

Bu çalışmada, Niğde Halkevi ve onun yayın kolu olan Akpınar Dergisi detaylı bir şekilde incelenmiştir. Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için halkevleri ile ilgili genel bilgiler de çalışmada yer almıştır.

Bu çalışmanın amacı Niğde Halkevi ve kaynak dergisi olan Akpınar' ın folklorik açıdan incelenmesidir.

Bu çalışmanın içeriği şöyledir: Birinci Bölümde Halkevleri, Halkodaları ve tarihçesi, İkinci Bölümde Niğde Halkevi ve faaliyetleri, Üçüncü Bölümde “Akpınar” dergisinin halk bilimi açısından değerlendirmesi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Halkevleri, Halkodaları, Niğde, Akpınar Dergisi.

ABSTRACT

The community centers are from subsidiary organs of CHP. They took the place of Turkish hearths which were closed in 1931. Getting started officially on 19th February 1932, The community centers continued their works in the buildings that were left from Turkish hearths and took the possession of these hearths. The community center is a civil society organization following Atatürk's ideas. Firstly, they were opened in 14 city centers such as Afyon, Ankara, Bolu, Bursa, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Eminönü, Eskişehir, İzmir, Konya, Malatya, Samsun.

The establishment aim of community centers is to extend Kemalist idea and CHP's principles and to make Atatürk's revolutions permanent. The statements in CHP program prove that. The community centers made important works between 1932-1951. They published many works and articles, and made many people useful for the society. One of the most important features of the community centers, where the people gathered easily, enjoyed and took place in or watched many different activities, was to serve as "community school". The community centers decreased the difference between the people living in villages and cities. At this point, they succeeded a very important duty.

The community centers were divided into many branches such as language-literature, fine arts, theatre, social welfare, community classes and courses, library and publishing, history and museum.

The base of community centers was prepared under the leadership of Mustafa Kemal Atatürk and were opened on 19 February 1932, and in 1951 they were closed immediately. The community centers were again opened in 1961 as Turkish Culture Hearths. Then, They gained today's status with the name of Community Centers Organization.

In this study, Niğde community center and Journal of Akpınar, being its publishment organ, were examined in detail. To make the subject more clear, the general data about community centers were presented in this study.

The aim of this study is to examine Niğde community center and Akpınar being its source journal in folkloric view.

The content of this study is as in: in first part, Community centers, Community rooms and history of them are presented; In second part, Niğde community center and its actions are told; in third part, Journal of Akpınar is evaluated in terms of folklore.

Key words: community centers, community rooms, Niğde, Journal of Akpınar.

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI.....	i
ÖN SÖZ.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR	x
TABLolar LİSTESİ	xi
RESİMLER LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜMÜ

TÜRKİYE’DE HALKEVLERİ

1. HALKEVLERİ.....	3
1.1. Halkevlerinin Kuruluş Nedenleri.....	3
1.1.1. Siyasal Sebepler.....	4
1.1.2. Kültürel Sebepler.....	5
2. HALKEVLERİ VE HALKODALARININ AÇILMASI, ÖRGÜTLENMESİ	6
2.1. Halkevleri	6
2.2. Halkodaları	12
2.3. Halkevlerinin Bütçeleri.....	15
2.4. Halkevlerinin Mal Varlıkları	16
2.5. Halkevlerinin Denetlenmesi	17
3. HALKEVLERİNİN FAALİYET ALANLARI.....	18
3.1. Dil ve Edebiyat Kolu	19
3.2. Güzel Sanatlar Kolu.....	21
3.3. Temsil Kolu	22
3.4. Spor Kolu.....	23

3.5. Sosyal Yardım Kolu	23
3.6. Halk Dershaneleri ve Kurslar Kolu	24
3.7. Kütüphane ve Neşriyat Kolu	25
3.8. Köycülük Kolu	29
3.9. Tarih ve Müze Kolu.....	30
4. HALKEVLERİNİN TÜRK TOPLUMU ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	31
4.1. Halkevlerinin Sosyal, Kültürel ve Eğitimsel Etkileri	31
4.2. Halkevlerinin Siyasi Etkileri	33
4.3. Halkevlerinin Ekonomik Etkileri.....	34
5. TÜRK OCAKLARI'NIN KURULUŞU, FAALİYETLERİ VE KAPATILMASI... 35	
5.1. Türk Ocakları' nın Kuruluşu	35
5.1.1. Türk Ocakları' nın Kuruluşunu Etkileyen Fikri ve Siyasi Faktörler.....	35
5.1.2. Türk Ocakları' nın Kuruluşu	36
5.1.3. Türk Ocakları' nın Amaçları	37
5.1.4. Siyasi Partilerle İlişkisi	38
5.2. Türk Ocakları' nın II. Meşrutiyet Devrindeki Faaliyetleri	39
5.2.1. Fiili Olarak Yürütülen Faaliyetler	39
5.2.2. Konferanslar ve Temsiller	39
5.2.3. Sosyal ve Kültürel Faaliyetler	40
5.2.4. Yayınları.....	41
5.3. Türk Milliyetçiliği Konusundaki Fikirleri	43
5.3.1. Millet Anlayışları	43
5.3.2. Halka Doğru Hareketi ve Halkçılık Anlayışları	44
5.3.3. Yayınları.....	44
5.4. Türk Ocakları' nın Kapatılması	46
6. HALKEVLERİNİN İŞLEVLERİ.....	47
6.1. Devrimin Aşılanması	47
6.2. Geçmişe Ait İzleri Silmek	47
6.3. Kaynaşmış Kütle Yaratmak	48

6.3.1. Canlandırma	48
6.3.2. Laiklik	48
6.3.3. Terbiye	48
6.3.4. Telkin	49
6.3.5. Güven Verme, Onore Etme	49
7. HALKEVLERİ'NİN ÖRGÜT YAPISI	50
8. HALKEVLERİ'NİN KAPATILMASI	52

İKİNCİ BÖLÜM

NİĞDE HALKEVİ (1933- 1951)

1. NİĞDE HALKEVİ' NİN AÇILIŞI	54
2. NİĞDE HALKEVİ' NİN İDARİ YAPISI	57
3. NİĞDE HALKEVİ'NİN ŞUBE ÇALIŞMALARI	58
3.1. Dil ve Edebiyat Şubesi	58
3.2. Güzel Sanatlar Şubesi	61
3.3. Temsil Şubesi	63
3.4. Spor Şubesi	65
3.5. İctimai Yardım Şubesi	68
3.6. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi	70
3.7. Kütüphane ve Neşriyat Şubesi	72
3.8. Köycüler (Köycülük) Şubesi	74
3.9. Tarih ve Müze Şubesi	76

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NİĞDE HALKEVİ DERGİSİ AKPINAR

1. AKPINAR DERGİSİ' NE BİR BAKIŞ	78
2. AKPINAR DERGİSİ VE HALKEVİ ÜZERİNE YAZILANLAR	79
3. TÜRK BÜYÜKLERİYLE İLE İLGİLİ YAZILAR	81
3.1. Atatürk Üzerine Yazılanlar	81

3.2. İnönü Üzerine Yazılanlar.....	83
3.3. Dergide Yer Alan Nutuklar	84
4. EDEBİYAT, KÜLTÜR VE FOLKLOR KONULU YAZILAR.....	85
4.1. Edebiyat Üzerine Yazılar.....	85
4.1.1. Şiir.....	85
4.1.2. Nesir	85
4.1.3. Hikâye	90
4.1.4. Masal.....	90
4.1.5. Çeviri – Tercüme.....	91
4.1.6. Piyes ve Oyunlar	91
4.2. Eğitim ve Kültür Üzerine Yazılar.....	91
4.2.1. Eğitim.....	91
4.2.2. Ünlü Şahsiyetler	95
4.2.3. Medrese- Kütüphane ve Müze	97
4.2.4. Konferanslar	97
4.3. Folklor Üzerine Yazılar	102
4.3.1. Folklorik Yazılar	102
4.3.2. Akpınar Dergisinde Yer Alan Önemli Olaylar ve Yıl Dönümleri	104
4.3.3. Bayram ve Kutlamalarla İlgili Yazılar	105
5. TARİH KONULU ÇALIŞMALAR	107
5.1. Niğde Tarihi.....	107
6. AKPINAR DERGİSİ BİBLİYOGRAFYASI	114
6.1. Edebiyat, Kültür ve Folklor Konulu Yazılar	114
6.1.2. Edebiyat Üzerine Yazılar	114
6.1.2.1. Şiir	114
6.1.2.2. Derleme	122
6.1.2.3. Çeviri.....	122
6.1.2.4. Hikâye	124
6.1.2.5. Röportaj	124

6.1.2.6. Masal	125
6.1.2.7. Piyes ve Oyunlar	125
6.1.3. Eğitim ve Kültür Üzerine Yazılar	125
6.1.3.1.Makale ve Araştırmalar	125
6.1.3.2.Söylevler.....	130
6.1.3.3.Konferanslar	131
6.1.3.4. Medrese, Kütüphane ve Müze.....	133
6.1.3.5. Eğitim İle İlgili Yazılar	133
6.1.3.6. Ünlü Şahsiyetler	134
6.1.4. Folklor Üzerine Yazılar.....	134
6.1.4.1. Folklorik Yazılar	134
6.1.4.2. Belirli Günler ve Haftalar.....	135
6.1.5. Tarih Konulu Yazılar	135
6.1.5.1. Niğde Tarihi İle İlgili Yazılar.....	135
SONUÇ.....	138
KAYNAKÇA	141
EKLER	145
ÖZGEÇMİŞ.....	434

KISALTMALAR

Adı geçen eser	: a.g.e.
Adı geçen makale	: a.g.m.
Bakınız	: Bkz.
Cilt	: C.
Cumhuriyet Halk Fırkası	: CHF
Cumhuriyet Halk Partisi	: CHP
Demokrat Parti	: DP
Numara	:Nu
Sayfa	: s.
Sayı	: S.
Türkiye Büyük Millet Meclisi	: T.B.M.M.
Türk Dil Kurumu	: TDK
Türk Tarih Kurumu	: TTK
ve benzerleri	: vb.

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 1932’den beri her yıl kaç halkevi ve halkodası açıldığını ve yıllara göre ev ve oda sayısını gösterir tablo.....	8
Tablo 2: 20 Şubat 1949’da halkevi ve halkodalarının illere göre sayısı:	9
Tablo 3: Halkevlerinin üye bakımından sayısal örgütlenmesini gösterir tablo	10
Tablo 4: Kadın – erkek ve mesleklere göre dağılımını gösteren tablo	11
Tablo 5: Halkodalarının açılışı ve gelişmesi çizelgesi.	15
Tablo 6: Dil ve edebiyat kolu üye sayısının yıllara göre dağılımı	21
Tablo 7: Güzel sanatlar kolu üye sayısının yıllara göre dağılımı.	22
Tablo 8: Temsil kolu üye sayısının yıllara göre dağılımı.	22
Tablo 9: Spor kolu üye sayısının yıllara göre dağılımı.	23
Tablo 10: Sosyal yardım kolu üye sayısının yıllara göre dağılımı.	24
Tablo 11: Halk dersaneleri ve kurslar kolu üye sayısının yıllara göre dağılımı.	25
Tablo 12: Halkevlerinin çıkarmış olduğu Ülkü dışındaki dergileri şunlardır:	26
Tablo 13: Kütüphane ve neşriyat kolu üye sayısının yıllara göre dağılımı.	29
Tablo 14: Köycülük kolu üye sayısının yıllara göre dağılımı.	30
Tablo 15: Tarih ve müze kolu üye sayısının yıllara göre dağılımı.	31
Tablo 16: 1932’den beri her yıl kaç halkevi ve halkodası açıldığını ve yıllara göre ev ve oda sayısını gösterir tablo.....	51
Tablo 17: 1934 – 1935 yılları arasında yapılan faaliyetlerin dökümü.....	57
Tablo 18: Dil, tarih ve edebiyat şubesinin üye sayısını gösterir tablo.....	60
Tablo 19: Güzel sanatlar şubesi 1934- 1935 senesi üye sayısını gösterir tablo	62
Tablo 20 : Gösteri / temsil şubesi üye sayısını gösterir tablo.....	65
Tablo 21 : Spor kolu üye sayısını gösterir tablo.....	67
Tablo22: Sosyal / içtimai yardım şubesi üye sayısını gösterir tablo	69
Tablo 23: Halk dershanesi ve kurslar şubesi üye sayısını gösterir tablo	71
Tablo 24: Niğde Halkevi kitaplığındaki kitapların dil ve bilgi gruplarına göre ayrılışları ile okuyucuların sayıları. (1944-1945).....	74
Tablo 25: Köycüler / köycülük şubesi üye sayısını gösterir tablo.....	75
Tablo 26: Müze ve sergi şubesi üye sayısını gösterir tablo	76

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: Niğde Halkevi Bandosu	428
Resim 2: Niğde Halkevi Binası	428
Resim 3: Akpınar Dergisi Kapak Ön Yüzü	429
Resim 4: Niğde Halkevi Binasının Açılış Resmî	430
Resim 5: Döneme Ait Okul Binası	430
Resim 6: Akpınar Dergisi Başmuharriri Cevat İdil	431
Resim 7: Niğde Halkevi Yayınlarından	432
Resim 8: Niğde Halkevi Mührü	433
Resim 9: Niğde Halkevi Faaliyetlerinden Bir Örnek	433

GİRİŞ

1. Araştırmanın Problemi: Türkiye Cumhuriyeti 1923 yılından itibaren Türk halkının hayat tarzını değiştirmeyi amaçlayan, çağdaşlaşma yönünde çok önemli inkılaplar yapılmıştır. Bu inkılapların en önemlilerinden bir tanesi 19 Şubat 1932’ de Atatürk tarafından kurulan Halkevleri’ dir.

Halkevleri 19 Şubat 1932 tarihinde ilk olarak 14 vilayette açılmış, 19 yıl boyunca ülkenin ilerlemesinde, Cumhuriyetin getirdiği değerlerin halk kitlesine ulaşmasında çok önemli bir işlevi yerine getirmiştir.

14 halkevi ile birlikte açılan Niğde Halkevi ulaştığı toplumda yukarıda bahsedilen görevi en iyi şekilde yerine getirmek için çaba göstermiştir. Niğde Halkevi kaynak dergisi Akpınar’ da bulunduğu bölgenin gelişmesinde, mahalli kültürünün tanıtılmasında çok büyük bir paya sahiptir.

Akpınar Dergisi’ni folklorik açıdan ele almakla, halkevlerinin mahallindeki faaliyetleri ve bu faaliyetlerin mahallin gelişmesine katkısı değerlendirilmiştir. Niğde Halkevi kaynak dergisi hakkında daha önce bir çalışma yapılmamış olması, bu konuyu tercih etme nedenleri arasında sayılabilir.

2. Araştırmanın Amacı: Bu araştırmanın temel amacı 1932-1950 yılları arasında faaliyet gösteren halkevlerini inceleyerek, Niğde Halkevi kaynak dergisi Akpınar’ın halk bilimi açısından değerlendirmesini yapmaktır.

3. Araştırmanın Önemi: Niğde Halkevi ve kaynak dergisi olan Akpınar’ın Türk Folkloruna ve Türk İnkılabının benimsenmesine katkısı açısından önemli bulunmuştur.

4. Araştırmanın Hipotezleri: Niğde Halkevi yayın organı olan Akpınar Dergisi’nin incelenmesi yoluyla halkevlerinin çalışmaları hakkında bilgi sahibi olmak, bu durumun bölge kültürü ve Türk Folkloruna katkısını ortaya koymaktır.

5. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları: Bu durumun tarih sınırları, halkevlerinin kurulduğu 1932 ve kapatıldığı tarih olan 1951 yıllarını kapsamaktadır.

Bu çalışmada konu sınırlandırılması şöyle yapılmıştır;

Giriş bölümünde: Hazırladığımız tez hakkında genel açıklamalar yapılmıştır.

Birinci bölümde: Halkevleri ve halkodalarının kuruluşu, faaliyetleri, amaçları, idari yapısı, Türk Ocakları ve Türk Ocakları'nın kapatılması

İkinci bölümde: Niğde Halkevi'nin açılması ve idari yapısı

Üçüncü bölümde: Niğde Halkevi dergisi Akpınar'ın folklorik açıdan incelemesine ve derginin bibliyografik tasnifine yer verilmiştir.

6. Araştırmanın Metodu ve Kaynakları : Tezin hazırlanmasında tarihi inceleme, tasnifleme, tahlil, tenkit, sentez yöntem ve teknikleri kullanılmıştır. Bu çalışmada Ankara Millî Kütüphane, Niğde İl Halk Kütüphanesi, Bor Halk Kütüphanesi, Niğde Üniversitesi Kütüphanesi, Konya İl Halk Kütüphanesi, Selçuk Üniversitesi Kütüphanesi, Başbakanlık Cumhuriyeti Arşivinden yararlanılmıştır.

Çalışmada birinci el kaynak olarak , halkevlerinin kuruluş ve işleyişine ilişkin kanun, yönetmelik, çalışma raporları ile döneme ilişkin dergi gazete ve kitaplar taranarak incelenmiş ve araştırmanın amaçları göz önüne alınarak değerlendirilmiştir. Yararlanılan kaynaklardan, konuyu açıklayan ve pekiştiren alıntılar yapılmıştır.

Çalışmanın sonunda, yararlanılan kaynakların bibliyografyası yanında, ileride halkevleri üzerine çalışma yapmak isteyenler olabileceği düşüncesiyle, taranan ve incelenen kaynaklara da yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜMÜ

TÜRKİYE’DE HALKEVLERİ

1. HALKEVLERİ

1.1. Halkevlerinin Kuruluş Nedenleri

“Halkevi nedir? – Halkevleri her şeyden önce bir ev olmalıdır. Ev, aynı kandan gelen fertlerin toplandığı yerdir. Halkevi de aynı kültürden gelen insanların toplandığı yerdir. Öyleyse halkevi bir kültür evidir. Halkevlerinin ilk işi okullar arasında bir iş bölümü yapmaktır. Halkevi bir okul değildir . O okuldan sonra kültür adamlarının kültür işlerinde halkla birleştiği ve kaynaştığı yerdir. Halkevleri her şeyden önce kültür yaşama yerleridir. Gayesi öğretmekten önce, yaşamaktır. Öğretme yerleri okullardır. Bu işte en mütehassıs olan kurumlar okullardır. Halkevi de herhangi bir okul olmalıdır. Vazifesi bir dershanenin yahut üniversitenin vazifesini gelişi güzel görmek değildir. Bu ilim ve talim işlerini maarif müesseseleri herhangi halkevinden daha iyi yaparlar. Bu işin devletçe idaresine memur bir kültür bakanlığı vardır. O halde halkevleri bu devlet kurumunun yerine geçecek değil, belki kendi payına geçen yükü yüklenecektir.”¹

İlk olarak 14 Halkevi (Afyon, Ankara, Aydın, Bolu, Bursa, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Eminönü, Eskişehir, İzmir, Konya, Malatya, Samsun) ile Halkevleri 19 Şubat 1932’ de açılmıştır. Kemalist ideoloji ve buna dayalı olan partinin ilkelerini yaymak ve bu ideolojinin ürünü olan inkılâpları yerleştirmek amaçlanır. Bir “modern proje” olan Kemalizm, “yeni toplum”u ve “yeni hayat”ı yaratmayı amaçlar.”Yeni hayat” ın gerektirdiği alışkanlıklar, davranış-düşünüş, biçimleri, sanat ve müzik zevki, eğlence biçimleri, ya da kısaca “kafa yapısı” şekillendirilir.”Yeni hayat” ın amaçlanan niteliği, hem “muasır” hem de “milli” olandır. Toplumun “mürebbi”si halkevleri, telkin ve terbiye” ile toplumu “eğitir”, halka “doğru tezler aşılır”.Fertler “kaynaşmış kütle”

¹ İsmail Hakkı Baltacıoğlu, ”**Halkın Evi**”, Ankara, Ulus Basımevi, 1950, s.33

içinde, bu kütle ile biçimlenir. Bütün bunlarda yol gösteren ise partidir. Halkevleri, Tek Parti döneminin en somut ürünlerinden biridir.²

Halkevlerinin açılmasının gerisinde yatan pek çok sebep vardır. Bunları siyasal ve kültürel olmak üzere iki grupta toplayabiliriz:

1.1.1. Siyasal Sebepler

“Cumhuriyetin ilânından halkevlerinin kurulduğu tarihe kadar geçen yaklaşık 10 yıllık sürede yeni Türkiye’nin bütünlüğünü tehlikeye atan veya Cumhuriyet rejimini kökten değiştirmeyi amaçlayan birtakım siyasi hareketler meydana gelmişti. Doğu vilayetlerinde başlayan Şeyh Sait İsyanı (Başlaması:13 Şubat 1925 kesin olarak bastırılışı: 31 Mayıs 1925), Menemen’de Derviş Mehmet ve bir kısım arkadaşının başlattığı gerici hareket ve Kubilay adlı yedek subay öğretmenin şehit edilmesi (23 Aralık 1930) gibi tehlikeli teşebbüsler, yeni rejimi tehdit eden ve devleti dinî esaslara dayandırmayı amaçlayan başlıca siyasi hareketlerdi. Ayrıca Atatürk’ün teşvikiyle kurulan Serbest Cumhuriyet Fırkası (Kuruluşu: 12 Ağustos 1930, kendisini feshetmesi 17 Kasım 1930) kısa sürede memleket genelinde teşkilatlanma çalışmalarını tamamlamış ve iktidara aday bir siyasî parti haline gelmişti. Serbest Cumhuriyet Fırkasının beklenmedik bir ilgiyle karşılanması ve yeni rejime muhalif unsurların bu fırkanın çatısı altında toplanması Atatürk ve diğer CHF yöneticileri tarafından endişeyle izleniyordu. Diğer bir ifadeyle yapılacak ilk seçimde CHF iktidarı sona erebilir; yeni Türkiye SCF vasıtasıyla sonu belli olmayan bir maceraya sürüklenebilirdi. Bunlara ilâveten Cumhuriyet Halk Fırkasının bir kültür kolu olmakla beraber zaman zaman siyasî çalışmalar da yürüten Türk Ocakları, bazı açılardan CHF ile ters düşüyordu. Bir kısım Türk Ocağı şubeleri ve üyelerinin SCF’ye geçmesi, bazı şubelerde ise doğrudan Halk Fırkası aleyhine çalışmalar yapılması CHF yöneticilerinde Türk Ocakları aleyhinde bir düşüncenin gelişmesine sebep olur. Hatta Türk Ocağı teşkilatının bulunduğu yerlerde partinin teşkilat kuramaz hâle geldiğini belirten CHF müfettişleri, raporlarında “*Türk Ocakları bu gidişlerinde bırakılacak olursa, çok daha kötü sonuçlar doğabileceğini’ söylemeye başlamışlardı*”.³ Bu durum devletin ve partinin geleceğini

² Neşe G. Yeşilkaya, “**Halkevleri: İdeoloji ve Mimarlık**”, İstanbul, İletişim Yayınları, 2003, s. 61

³ Kenan Akyüz, **Türk Ocakları, Belleten**, C.50, S.196, T.T.K. Yay. , Ankara 1986, s. 201-228.

tehdit eden bi hal almaya başlamıştır. Atatürk yanlıları ve CHF yöneticileri radikal önlemler almaya başlamıştır.

Fusun Üstel Türk Ocakları ile ilgili araştırmalar yapmıştır. Onun belirttiğine göre, ocakların kapatılmasındaki dış etkenlerin çoğu *“Ocakların ‘Turancı’ eğilimlerinin 1930’larda iyi ilişkiler içinde bulunduğumuz SSCB tarafından kendi varlığına karşı bir tehdit olarak algılanması noktasında yoğunlaşmaktadır. 1930-1931 döneminde SSCB’nin Türkiye Büyükelçiliği görevinde bulunan Surits’in, Ocakların kendi ülkesi ile fazla ilgilenmesi ve üyeleri arasında yayılmacı amaçlar taşıyan kişilerin varlığı nedeniyle dönemin Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü’yü (Aras) uyarması ve Türk Ocakları merkez binasının mimarı Arif Hikmet Koyunluoğlu’nun belirttiğine göre Azerbaycan Elçisi İbrahim Abilof’un ‘Paşam, biz sizinle dostuz. Kurtuluş Savaşında bu dostluğu ispatladık. Para, silah yardımı yaptık. Ancak Türk Ocağında dostluğa yakışmayan bazı olaylar oluyor. Burada Türkistan’ı alacağız, Azerbaycan’daki Türkleri kurtaracağız diye konferanslar veriliyor. Bu dostluğa yakışmaz, bunun önlenmesini istiyoruz.’ şeklinde eleştiride bulunması”*⁴ halkevlerinin kurulma sürecine önemli katkılar sağlamıştır.

1.1.2. Kültürel Sebepler

Cumhuriyetin ilânından sonra kültürel alanda bir dizi inkılâp yapıldı. Ancak yukarıda kısaca değindiğimiz siyasî gelişmeler, yapılan inkılâpların halk tarafından tam olarak benimsenmediğini göstermektedir. Bu bakımdan inkılâbın halka mal edilmesi, derinleştirilmesi ve halkın eğitilmesi için herkesin rahatlıkla çalışmalarına katılabileceği yaygın bir teşkilâta ihtiyaç vardı. 1929’da halka yeni harflerle okuma-yazma öğretmek amacıyla bir yaygın eğitim kurumu olarak Millet Mektepleri açılmıştı. Fakat, bu kurumlardan pedagojik alanda istenilen verim alınamamış olmalı ki Millet Mekteplerinden daha geniş ve daha karmaşık bir kurum olan halkevleri kurulmuştur.

“Öte yandan Türkiye Cumhuriyeti ilk çağlardan beri birçok medeniyetin geliştiği bir coğrafya üzerindeydi. Anadolu’da eski medeniyetlerden kalma çok sayıda tarihî değere sahip eser vardı. Bunların korunması, meydana çıkarılması ve gelecek

⁴ Fusun Üstel, **“İmparatorluktan Ulus Devlete Türk Milliyetçiliği: Türk Ocakları (1912-1931)”**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2010, s.360-361

nesillere aktarılması için sistemli çalışan bir teşkilâtın gerekliliği hissedilmekteydi. Kaldı ki Osmanlı döneminde Anadolu'daki tarihî kıymeti olan pek çok eserin yağma edilerek yurt dışına kaçırıldığı bilinen bir gerçektir. Ayrıca sanatı geliştirmek, sanatkârı himaye altına almak, sağlıklı ve gürbüz nesiller yetiştirmek, köyle şehir arasındaki kültürel ve ekonomik farklılıkları gidermek, halkı hurafelerden kurtarıp onları modern bir zihniyetle yetiştirmek, yeni rejim için tehdit unsuru olabilecek bazı düşüncelerin gelişme olanağı bulduğu çeşitli sivil toplum örgütlerini kontrol altında tutmak gibi hususları da halkevlerinin kuruluş sebepleri arasında saymak mümkündür.”⁵

2. HALKEVLERİ VE HALKODALARININ AÇILMASI, ÖRGÜTLENMESİ

2.1. Halkevleri

19 Şubat 1932 tarihinde hlkevleri resmi olarak kuruldu.Eski Türk Ocağı binası yeni Halkevleri’ nin genel merkezi olarak saptandığı için açılış töreni burada yapıldı.Halkevleri’nin açılış törenine Millet Meclisi Başkanı Kazım Karabekir başta olmak üzere, bakanlar ve milletvekili çoğunluğu hazır bulundular.⁶

Halkevleri açılma nedenleri incelenirken resmi bildiri ve açıklamaların ötesinde o günlerin siyasal ve toplumsal koşullarının yarattığı gereksinimleri göz önünde tutmak gerekmektedir.1930 yılı, büyük Dünya Ekomomik Bunalımı’ nın etkilerinin yurdumuzda da yansıdığı bir dönemin başlangıç noktasıdır.Öte yandan 1923-1929 yılları arasında demokratik hak ve özgürlükleri kısıtlayan, vergi vb. yollarla ekonomik yükünüyoksul yığınların sırtına yükleyen politikalar sonucu, bürokrat kesimle halk arasında var olan ayrılıklar daha da artmıştır.Ülkedeki yönetici kesim dünya bunalımı karşısında sorunu ekonomik açıdan çözemeyince , bunu ideolojik açıdan çözmeye öncelik vermiştir.Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana yokluğu duyulan yeni örgütlenme olayı, bu dönemde gündeme geldi.

⁵(Çevrimiçi) <http://w3.balikesir.edu.tr/~mozsari/Halkevleri.htm>, 20.09.2010.

⁶ Anıl Çeçen, “Atatürk’ün Kültür Kurumu Halkevleri”, Cumhuriyet Kitapları, Genişletilmiş İkinci Baskı, İstanbul, 2000, s.95

Yeni bir heyecanı başlatmak ve devletle halk arasında kopukluğu gidermek üzere halkevlerinin kuruluşu gerçekleşti.⁷

“Halkevleri, Atatürk’ün buyruğu ile 1932 yılında kurulan yapısal açıdan bakıldığında yarı Resmî , uygulama açısından bakıldığında bugünkü sivil toplum örgütlerine benzeyen, 1951 yılında kapatılan, 19 yıl boyunca çalışmış, en büyük gönüllü kuruluşlardan biridir. Başka bir deyişle, Atatürk Devrimleri’ ni yurdun her köşesine yayan. Atatürkçü çizgideki Türk aydınlarının buluştuğu, dayanıştığı, birbirlerini tanıdıkları, gövde gösterisi yaptıkları, Türk Devrim stratejisi kararlarını aldığı ve uyguladığı bir yerdir, bir kurumdur. Halkevcilerin deyişiyle;” Halksız kent, yağmursuz tarladır”. Yani, Halkevleri kentlere bereket getiren yağmurlardır.”⁸

Türkiye’de çok partili dönemden günümüze kadar Halkevlerinin nereden esinlenerek oluşturulduğu tartışmaları vardır. Bu kuruluşta, bazı kişiler faşizmdeki kurumlara, bazı kişiler de komünizmdeki kurumlara benzettiği için Faşist ve Komünist damgası vurmuşlardı. Yapılan araştırmalardan da anlaşılmıştır ki, halkevleri, Türk Ocakları’ ndan etkilenilerek oluşturulmuştur.

Halkevleri yabancı bir kuruma benzememektedir. Büyük ölçüde toplumun yapısına uydurulabilmiştir. Toplumu eğitmek, kaynaştırmak toplumla içi içe olmayı amaçlamıştır.

19 Şubat 1932 tarihinde, 14 merkezde (Afyon, Ankara, Bolu, Bursa, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Eminönü, Eskişehir, İzmir, Konya, Malatya, Samsun) Halkevi açılmıştır.

⁷ Anıl Çeçen, **a.g.e.**, s.92

⁸ Dr. Şerafettin Zeyrek, “**Türkiye’de Halkevleri ve Halkodaları**”, Anı Yayıncılık, Ankara, 2006. s. 18-19

Tablo 1: 1932'den beri her yıl kaç halkevi ve halkodası açıldığını ve yıllara göre ev ve oda sayısını gösterir tablo⁹

Açıldığı yıl	Her yıl Yeniden açılan Halkevi	Yıllara göre Halkevi mevcudu	Odadan eve çevrilen	Her yıl açılan Halkodası	Yıllara göre Halkodası Mevcudu
1932	14	14			
1933	41	45			
1934	25	80			
1935	23	103			
1936	33	136			
1937	31	167			
1938	43	210			
1939	163	373			
1940	6	379		141	141
1941	2	383	2	59	198
1942	3	389	3	22	217
1943	4	394	1	15	231
1944	3	406	9	143	365
1945	17	438	15	2338	2688
1946	1	455	16	1396	4068
1947	-	463	8	110	4170
1948	-	469	6	97	4261
1949	-	474	5	50	4306
1951	-	478	5	21	4322
	408		70	4392	
	+70			-70	
Toplam	478			4322	

⁹(Çevrimiçi) <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/45/799/10206.pdf>, 25.08.2010.

Tablo 2: 20 Şubat 1949'da halkevi ve halkodalarının illere göre sayısı:¹⁰

İller	Halkevi	Halkodası	İller	Halkevi	Halkodası
Afyon	11	77	İzmir	22	174
Ağrı	4	18	Kars	7	123
Amasya	3	48	Kastamonu	12	51
Ankara	10	117	Kayseri	7	128
Antalya	10	58	Kırklareli	11	94
Aydın	15	21	Kırşehir	6	38
Balıkesir	10	141	Kocaeli	12	43
Bilecik	7	94	Konya	29	187
Bingöl	3	28	Kütahya	11	159
Bitlis	3	11	Malatya	5	544
Bolu	8	38	Manisa	15	86
Burdur	5	138	Maraş	6	61
Bursa	8	80	Mardin	7	27
Çanakkale	7	92	Muğla	7	41
Çankırı	4	44	Muş	3	31
Çoruh	4	66	Niğde	5	131
Çorum	6	24	Ordu	6	55
Denizli	20	117	Rize	3	90
Diyarbakır	6	14	Samsun	8	89
Edirne	8	35	Seyhan	4	68
Elâzığ	4	62	Siirt	2	19
Erzincan	4	54	Sinop	4	10
Erzurum	5	114	Sivas	7	79
Eskişehir	5	62	Tekirdağ	3	77
Gaziantep	6	47	Tokat	6	63
Giresun	7	105	Trabzon	1	49
Gümüşhane	5	74	Tunceli	3	55
Hakkâri	1	7	Urfa	6	18
Hatay	6	26	Van	3	16
İçel	7	75	Yozgat	7	49
Isparta	11	64	Zonguldak	10	80
İstanbul	17	26	TOPLAM	478	4322

¹⁰ (Çevrimiçi) <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/45/799/10206.pdf>, 25.08.2010.

İsmet Paşa halkevleri sayısını 500' e ulaşmasını hedeflemiştir. Yukarıdaki çizelgeye baktığımız zaman bu hedefe çok yaklaşıldığı görülmektedir. Çizelgeden de görebileceğimiz gibi 1940 yılından sonra evlerin açılışı hızlı bir biçimde azalmaya başlamıştır.Bazı yıllara baktığımız zaman hiç ev açılmadığını göremekteyiz.Bunun nedenlerine göz attığımız zaman; II. Dünya Savaşı'nın başlaması ve bu savaşın ülke üzerindeki etkisi diyebiliriz.Neden II. Dünya Savaşı halkelerinin açılmasının hızını azalttığından bahsetmek gerekirse, bu yıllarda savaşla ilgilenilmiş ve savaş için önlemler alındığı nedenlerini öne sürebiliriz.Diğer nedene baktığımız zaman ise; büyük şehirlerin çoğunda halkevlerinin açılmış olması ve partinin artık halkevini kırsal kesimlere yaymak istemesi, daha az masraflı olan halkodalrına ağırlık vererek, halkodalarını devreye sokmak istemesinden kaynaklanmaktadır.

Halkevlerinin üye bakımından sayısal örgütlenmesine gelince, bu konuda tam bir bilgi yoktur. Yalnızca bazı yıllardaki sayıları vermek olanaklıdır.

Tablo 3: Halkevlerinin üye bakımından sayısal örgütlenmesini gösterir tablo¹¹

Yıl	Kadın	Erkek	Toplam
1932	1392	17538	17930
1933	2626	31915	34541
1934	3893	45922	49815
1935	4725	50273	54998

¹¹ Dr. Şerafettin Zeyrek, **a.g.e.**, s. 26

Tablo 4: Kadın – erkek ve mesleklere göre dağılımını gösteren tablo¹²

MESLEKLER	KADIN	ERKEK	TOPLAM
Hukukçu	43	1482	1525
Doktor	38	1508	1546
Eczacı	11	371	382
Mühendis	4	432	436
Öğretmen	4545	11035	15580
Güzel Sanatlar	636	8488	9124
Memur	1118	22587	23705
Çiftçi	385	18540	18925
İşçi	1016	17978	18994
Diğer Meslekler	5859	36975	42834
Toplam	13655	119396	133051

Çizelgeye baktığımız zaman şu sonuçları çıkarmak mümkündür; kadın üye sayısı bütün meslek gruplarında azdır. İlk yılları incelediğimiz zaman en çok spor, köycülük ve sosyal yardım kolları, en az ise müze sergi kolu ilgi görmüştür. İş kolu olarak en az eczacılar ve mühendisler, en çok ise öğretmenler üyedir. Fakat süreç içerisinde işçi ve çiftçi bunları geçecektir. Kollar ilgi, beceri, fiziksel yapı, varlık durumu ve duygulara göre seçilmiştir çünkü üye bakımından erkekler spor, kadınlar, tüccarlar ve doktorlar sosyal yardım, öğretmenler dil tarih ve edebiyat, çiftçiler de köycülük kolunda fazladır.

Halkevlerinin bu kadar ilgi görmesine ve kendini geliştirmesine karşı, vereminin de bu derce arttığını söylemek mümkün değildir. Bazı halkevleri çok etkin bir şekilde faaliyetini sürdürürken, bazıları ise çok pasif kalmıştır. Bu durumun pek çok nedenleri vardır. Halkevi başkanının kişiliği, kimliği, yönetme ve yönlendirme etkisinin olup olmadığı, üyelerinin tutumları, bilgi düzeyleri, yöneticilerinin tutumları, üyeler ile ilişkileri, üye sayısının, az ya da çok olması, parasal kaynağının yeterli olup olmaması,

¹² Dr. Şerafettin Zeyrek, **a.g.e.**, s. 27

merkeze yakın veya uzaklığı, iklim koşulları gibi nedenler halkevinin ilgi görüp görmemesini, faaliyetinin yoğun olup olmamasın etkilemiştir.

Halkevlerine herkes üye olabilirdi, ancak yönetici olmak isteyenler ya Halk Partili ya da devlet memuru olmaları gerekirdi. İsteyen üye yeteneğine veya ilgi duyduğu kola üye olma durumu vardı. Seçimlerde oy kullanabilir, komiteye aday olabilirdi.

Halkevi Yönetim Kurulu (Halkevi İdare Heyeti) ise kol yönetim komitelerinin kendi aralarında seçtiği birer kişiden oluşmaktaydı. Şube komiteleri seçimleri iki yılda bir yapılır. Eski üyeler yeniden seçilebilirdi. Seçimler bir hafta önceden bildirilir, gizli oyla yapılır ve en az üçte bir oy alan komite üyesi seçilebilir. Komite seçimlerinde, komitelerin başkan ve yönetim kuruluna delege seçimleri aday gösterilmeden özgür oyla yapılır. Yeni üyeler ancak gelecek dönemin seçimlerine girebilirler. Yönetim kurulları en az haftada bir kez toplanarak işleri yürütürler. Şubelerin çalışmalarını yönlendirirler.

2.2. Halkodaları

Daha küçük çaptaki kurumlardır. Halkevlerinin yönetimine göre, bir yerde bir Halkevi açılabilmesi için en az üç kolun kurulması gereklidir. Köylerde, kasabalarda ve mahallelerde de Halkevlerine benzer kültür ve terbiye ocaklarının açılması zorunluluğu, bunlarda halkevleri yerine, daha küçük teşkilâtla çalışan kurumların kurulması gerekçesini sağlamış, bu düşünce ile 1940 yılından itibaren, yine C.H.P. ye bağlı Halkodaları açılmıştır. Buralarda da, halkevlerinin genel esasları içinde çalışmalar olmuştur.

“İnönü Cumhurbaşkanı olduğunda, halkevleri etkinliklerini yurdun en uzak köşelerine, hatta mahallelere yayabilmek için Halkodası adıyla daha küçük kuruluşların oluşturulması uygun görülmüştü. 29 Mayıs 1939’da toplanan C.H.P. 5. Kurultayı’nda bu yolda karar alınmıştır. Yönetmeliğe eklenen maddelere göre halkodalarında, halkevlerindeki gibi şubeler oluşturulmayacak fakat onlara ilişkin tüm etkinlikler yapılacaktı. Halkodası açılacak yerlerde en az 150 üyenin bulunması gerekiyordu. Halkevi ve halkodalarının örgütlenmesinin en kısa zamanda yurt genelinde tamamlanmasını dileyen İnönü, “Toplumumuzun kültürel ve sosyal eğitiminde halkevleri ve odalarının

büyük kıymetini anlatmayı başarırsak, resmî kuruluşlarla özel gayretler büyük ölçüde birbirine eklenmeye çalışırlar” diyerek bu sayede devlet-millet işbirliğini artıracığına olan inancını dile getirmiştir.”¹³

“İlk olarak 1940’da 141 halkodası açılmıştır. 1946 yılına gelindiğinde halkevlerinin sayısı 455 iken, Halkodalarının sayısı 4066’yı bulmuştur. Halkodalarının 3236’sı köylerde, 830’u ise kasaba ve ilçelerde kurulmuştu.”¹⁴

“1940 yılı sonunda halkevlerine kayıtlı üye sayısı 145.000 olmuştu. Örgütten yararlananlar ise 10.000.000’u aşmıştı. 1946 yılına gelindiğinde halkevlerinin değişen siyasal koşullara ayak uydurma çabası içine girdiği ama bu arada olağan etkinliklerini de sürdürdüğü bir yıl olarak geçiyordu. Halkevlerinin sayısı 455’i, bulmuştu. C.H.P. iktidarının son dört yılında yeni açılanlarla birlikte biri yurtdışında (Londra) olmak üzere, halkevlerinin sayısı 478’e, halkodalarının sayısı da 4332 ye yükselmişti. 63 ilin hepsinde birer olmak üzere ilçelerden 288’inde, bucakların 73’ünde, köylerin de 28’inde Halkevi açılmıştı. Halkodaları ise ilçe, bucak ve büyük çoğunluğu köylerde etkinliklerini sürdürüyorlardı.”¹⁵

Halkevlerinin açılmasındaki gerekçelerin çoğunluğu halkodaları için de geçerlidir. Bu gerekçelerin yanı sıra şunları da eklemek gerekir; herhangi bir yerde halkevinin açılabilmesi için en az üç kolun kurulması ön koşuldu. Fakat küçük yerleşim yerlerinde ve kırsal kesimlerde bunu sağlamak çoğu zaman olanaksızdı. Çünkü buralarda, üye sayısı yetersiz olduğu gibi, yapı ve geliri de yoktu. Böyle bir durum karşısında CHP, küçük yerlerden gelen istekleri de göz önünde tutarak, aynı amacı güden, bir bakıma halkevlerinin minyatürü diyebileceğimiz halkodalarını CHP beşinci büyük kurultayında açmaya karar verdi. Ayrıca, 1940’lı yıllara gelindiğinde CHP hala köylerde yeterince yandaş sağlayamadığı için, buralara yeterince götürememişti. Bunları köy eğitimleri aracılığıyla az da olsa denemiş, ancak köy eğitimleri başarılı olmalarına karşın, kültürel yönden yeterince değiştirememiştir. Halkevlerinin köycülük kolu da köylere günü birlik gittiğinden, oralarda kalıcı yandaş kazanamamıştı. İşte

¹³ Şerafettin Turan, “**Türk Devrim Tarihi Çağdaşlık Yolunda Yeni Türkiye (10 Kasım 1938-14 Mayıs 1950)**”, 4. Kitap (Birinci Bölüm), Ankara, Bilgi Yayınevi, s. 82.

¹⁴ Sefa Şimşek, **a.g.e.**, s. 139

¹⁵ Şerafettin Turan, **a.g.e.**, s. 82.

bunun üzerine CHP konuyu masaya yatırarak, köylerde etkili olmanın yollarını aradı. Sonuçta, bir yandan köy enstitüleri'ni ve köy birlikleri'ni oluşturmaya çalışırken, öte yandan halkodalarını açmaya karar verdi. Bunun için 1939 yılında yirmi maddelik “Halkodaları talimatnamesi” hazırladı.¹⁶ 19 şubat 1940 yılında ise ilk olarak 141 halkodasının açılışını yaptı.”¹⁶

Halkodalarının en iyi yanı parti denetimindeki okuma odalarıydı. Buraya da partinin onayladığı yapıtlar alınır ya da çeşitli yapıtlar parti tarafından gönderilirdi. 1940'lı yıllarda köylülerin toplanacak yerlerinin çok yetersiz olduğu düşünülürse, gerçekten de iyi bir girişimdir. Her akşam Odada, belirli akşamları ise okuma salonlarında toplanarak dertleşmek, kitap okumak, okuyanları dinlemek, Türkiye'deki gelişmelerden haberdar olmak, özellikle gençlerin içkiden, kumardan ve uygunsuz kahvehanelerden kurtarmak güzel düşüncelerdi.

CHP, halkodalarına çok önem vermiştir. Aşağıdaki halkodalarının açılışı ve gelişmesi çizelgesi bunun bir kanıtıdır.

¹⁶ Dr. Şerafettin Zeyrek, **a.g.e.**, s. 33

Tablo 5: Halkodalarının açılışı ve gelişmesi çizelgesi.¹⁷

Açılış Yılı	Açılan Sayı	Odadan Eve Çevrilen Sayı	Toplam
1940	141	-	141
1941	59	2	198
1942	22	3	217
1943	15	1	231
1944	143	9	365
1945	2338	15	2688
1946	1396	16	4068
1947	110	8	4170
1948	97	6	4261
1949	50	5	4306
1950	21	5	4322
1951	Bu yıl açılıp açılmadığı Resmî belgelerde yok		
Toplam	4322		

2.3. Halkevlerinin Bütçeleri

Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesinin 25. maddesine göre: *“Halkevleri, bulundukları vilayetin CHP idare heyetlerine kademelere riayet etmek şartı ile gönderecekleri ve vilayet idare heyetlerince tasdik edilip yine kademeler yolu ile kendilerine tabliğ edilecek bütçelerle idare olunurlar.”*

“Her parti kademesi kendine bağlı olan halkevleri bütçelerinin tatbikatını kontrol eder.”¹⁸

“Halkevleri, özünde halka görev yapan kurumlar olarak kurulmuştur. Buna çok büyük ölçüde bağlı kalmışlardır. Bu yüzden de kendi geliri olan, kendi kendine yetebilen bir kurum olamamıştır. Halkevlerinin gelirleri olmamasına karşın, birtakım giderleri vardır. Örneğin yapı tutulması, kadro aylıkları, elektrik, su, yakıt, araba

¹⁷ Dr. Şerafettin Zeyrek, **a.g.e.**, s. 35

¹⁸ Anıl Çeçen, **a.g.e.** s.380

giderleri, benzin parası... gibi. Bunları karşılayabilmek, hizmet götürebilmek ya da yaşayabilmek için parasal kaynaklara gereksinim vardır. Bu kaynaklar, yönetmenliğe göre, Parti İl Örgütü tarafından sağlanacak ve bütçeyi de bu örgüt yapacaktı. (Londra ve Ankara Halkevini ise Parti Genel Kurulu yapıyordu). Bir halkevinin bütçesini incelediğimizde, gelirlerinin; yardımlardan, devlet bütçesinden, oraya ait Özel İdare, Belediye ve Köy Bütçeleri'nden, ayrıca İktisadi Devlet Kuruluşlarıyla Belediye Bankası'nca verilen paralardan oluştuğunu görebiliriz. Süreç içerisinde bunlar da yetersiz gelecektir. Bunun nedeni de şudur; artık halkevlerinin sayıları çoğaldıkça kendilerine düşen yardım payı azalacaktır. Gönüllü olarak çalışanlar belirli bir süre sonra bırakacağından işlerin yapılmadı az da paraya dönüşecektir. 1946 yılında, bu giderleri karşılayabilmek için halkevlerine paralı olarak istedikleri kadar müsamere, bale, gezi, konser, temsil, spor gösterileri düzenlemelerine ve film gösterimlerine izin verilmiştir. Bazı kursların paralı olması, bazı yapıtların parayla satılması ve paralı sinema gösterilmesi için odaların kiraya verilmesi kararlaştırılmıştır. Hatta Ülkü dergisinin 1947 Şubat'ında 22 Maddelik "Halkevi salonlarının hangi şartlarda kiraya verilebilecekleri hakkında" bir bildiri yayınlanmıştır."¹⁹

2.4. Halkevlerinin Mal Varlıkları

Halkevlerinin en büyük mal varlığı üyelerinin karşılıksız olarak yaptığı görevdir. Daha sonra taşınmazlardan yapıları gelir. Halkevleri kapatıldığında CHP'nin 1234 yapı ve arsaya sahip olduğu bilinmektedir. Fakat bunlardan kaçının halkevlerine ait olduğu bilinmemektedir. Buna karşın, halkevlerinin çıkardığı genel ve yerel dergilere bakıldığında, illerin tümünde ilçelerin ise büyük çoğunluğunda kendi yapılarının var olduğu görülmektedir. Bu yapılar, devlet ve yeni düzeni temsil ettikleri için il ve ilçelerin en güzel yerleri olan Cumhuriyet Alanları'nda veya yerleşim birimlerinin en işlek yerlerinde; çoğunluğu gösterişli, sağlam ve yerleşim birimlerinin en büyük yapılarındandır. Çok amaçlı kullanıma uygundurlar. Çevresinin örnek yapılarıdır. halkodalarının yapıları ise genelde derme çatmadır.

"Halkevi yapılarının bir bölümü Türk Ocakları'ndan, bir bölümü İttihat-Terakki Partisi yapılarından, bir bölümü de Mason Dernekleri'nden kalma, çoğunluğu

¹⁹ Dr. Şerafettin Zeyrek, *a.g.e.*, s. 37

ise CHP-Halkevleri-Halk işbirliği sonucunda yapılanlardan oluşmaktadır. Halkevleri, kendi yaptıracağı yapıların projelerini çoğunlukla CHP'nin Özel İnşaat Bürosu'nda hazırlatmıştır.”²⁰

2.5. Halkevlerinin Denetlenmesi

C.H.F , halkevlerinde katı bir disiplin uygulanmıştır.

“Halkevlerini en başta başkanları (reisi), Genel Yönetim Kurulu(Umumi İdare Heyeti), Parti İl Yönetim Kurulu(Fırka İl İdare Heyeti) ve CHP Bölge Müfettişlikleri denetlemektedir. Ayrıca, ayrıntılı bir biçimde denetlemek için de Halkevleri Müfettişleri oluşturulmuştur. Şöyle ki; Halkevlerinde verilecek cezalar; sözlü uyarı, yazılı uyarı, geçici çıkarma ve atılma olarak belirlenmiştir. Cezalardan sözlü uyarıyı Halkevleri Başkanı, yazılı uyarıyı Halkevleri Yönetim Kurulu, geçici çıkarmayı halkevleri Yönetim Kurulu'nun önerisi üzerine bağlı bulunduğu İl Parti Yönetim Kurulu, atılmayı İl Parti Yönetim Kurulu'nun önerisi ile CHP Genel Yönetim Kurulu verirdi.”²¹

Halkevinde suç işleyen bir kimse aynı zamanda parti üyesi ise soruşturması doğrudan doğruya parti tarafından yürütülürdü. Kendisine yazılı uyarı cezası verilenler bir yıl süreyle şube yönetim kurulu üyeliklerine seçilemezlerdi. Geçici ihraç cezası alanlar bir yıllığına halkevinden uzaklaşırlardı. Ebedi ihraç cezası alanlar bir daha halkevi üyesi olamazlardı.

²⁰ Dr. Şerafettin Zeyrek, **a.g.e.**, s. 37-38

²¹ Dr. Şerafettin Zeyrek, **a.g.e.**, s. 43

3. HALKEVLERİNİN FAALİYET ALANLARI

Bir halkevinin kurulabilmesi için en az üç çalışma kolu bulunması gerekiyordu. Tam teşkilatlanmış bir halkevinin 9 çalışma kolu bulunurdu. Bu çalışma kolları şu şekildedir.

- 1) Dil ve Edebiyat Kolu,
- 2) Güzel Sanatlar Kolu,
- 3) Temsil (Gösterit) Kolu,
- 4) Spor Kolu
- 5) İhtimai Yardım (Sosyal Yardım) Kolu
- 6) Halk Dershaneleri ve Kursları Kolu,
- 7) Kütüphaneler ve Neşriyat (kütüphane ve Yayın) Kolu,
- 8) Köycüler (Köycülük) Kolu,
- 9) Tarih ve Müze (Müze ve Sergi) Kolu

1932 ve 1940 yılları halkevlerinin kuruluş ile Halkevleri Çalışma Talimatnamesi'nin hazırladığı ve halkodalarının kurulduğu yılı kapsamaktadır. Bu zaman aralığında hem şube adlarında hem de şubelerin etkinlik alanlarında bazı değişiklikler yapılmıştır. Yapılan değişikliklerin bir kısmı şöyledir.

- 1) Dil Tarih ve Edebiyat Şubesi - Dil edebiyat Şubesi
- 2) Ar Şubesi - Güzel sanatlar Şubesi
- 3) Gösterit Şubesi - Temsil Şubesi
- 4) Kitapsaray ve Yayın Şubesi - Kütüphane ve Yayın Şubesi
- 5) Müze ve Sergi Şubesi - Tarih Müze Şubesi

Bu değişikliklerin yapılmasının nedenlerine baktığımızda, o yıllarda etkili olan Türkçe'nin sadeleştirilmesi hareketi ile ilgili de olduğunu görebilmekteyiz.

“Halkevlerinin çalışmalarına ilgi duyan kimseler en çok sevdikleri şubeye üyelik başvurusunda bulunurlardı. Bir kimse yalnızca bir şubenin tam üyesi olabilirdi. Bir başka deyişle, bir kimse oy verme hakkını yalnızca tek şubede kullanabilirdi. Aynı kimse oy hakkı talep etmeden iki veya daha fazla şubenin çalışmalarına katılabılırdı.”²²

Halkevleri şubelerinin gerçekleştireceği temel dayanak noktaları CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi’ de açık bir şekilde yer almıştır.

3.1. Dil ve Edebiyat Kolu

Bu kolun amacı; çevrenin genel bilgisinin artmasına, parti ilkelerinin kökleşmesine, yurt sevgisinin ve yurttaşlık görevleri duygusunun yükselmesine yarayacak çeşitli konuşma ve konferanslar düzenlemektir. Yine dil ve edebiyat konularında çalışarak, Türk diline hakkını vermek, eski yazılarda ve aşiretlerde araştırmalar yaparak Öz Türkçe’yi derlemek, onu halk içinde kullanmak, yazınımızı etkilerden koruyarak; bilim, sanat ve yazın alanında yetişmiş Türk büyüklerini anmak, önemli günlerin yıl dönümlerini kutlamak ve yazın alanında yeni gençler yetiştirmektir. Ayrıca, matbaa kurmamak koşuluyla, kütüphane ve yayın kolu ile birlikte halkevleri dergilerini çıkarıp, kitaplar yayınlamaktır.

“Dil ve edebiyat şubesince, edebiyatın çeşitli alanlarıyla ilgili çok sayıda konferans verilmiş, çeşitli anma törenleri yapılmış, edebiyat sohbetleri düzenlenmiştir. Halkevlerinin çoğunda hitabet, şiir, hikâye, piyes, kitap özetleme ve kompozisyon yarışmaları düzenlenmiş, dereceye girenlere para ve kitap gibi hediyeler verilmiştir. Dereceye giren eserler halkevleri dergilerinde yayımlanmak suretiyle genç yetenekler teşvik ve himaye edilmiştir. Örneğin 1938-1939 yıllarında yapılan *Memleket Küçük Hikâyeleri* yarışmasına toplam 49 halkevi katılmış, 218 hikâye gönderilmiştir. Devrin en meşhur edebiyatçılarının jüri üyesi olduğu bu yarışmada en güzel 10 hikâye 100’er lira ile ödüllendirilmiştir. Yine 1943-1944 senelerinde Ankara Halkevi’nin açtığı bir edebiyat yarışmasında manzum şiir dalında birinciliğe lâyık eser bulunamamış, mensur şiirde Fethi Gürsoy’un *Ay*, küçük hikâyede, Salim Şengil’in *Bir Balo Gecesi*, çocuk hikâyelerinde Ziya Çoker’in *Kut Dağı* başlıklı eserleri birinciliğe lâyık görülmüştür. Bu yarışmada *Fikirler* dergisi yazar kadrosunda yer alan Ayhan Hüenalp’in *Yeşil Vadinin*

²² Sefa Şimşek, a.g.e., s. 76

Sultani adlı çocuk hikâyesi mansiyon almıştır. Geniş bir sahada faaliyet gösteren halkevi dil ve edebiyat komiteleri halk şairlerinin eserlerini, anonim türküleri, masalları ve manileri, toplamaya, tasnif etmeye önem vermişlerdir. İzmir Halkevi gibi bazı halkevleri de halk şairleri ile yeni genç şairleri kaynaştırma düşüncesiyle kendi illerinin şairlerini bir araya toplayan antolojiler hazırlamışlardır.”²³

Halkevleri dil ve edebiyat şubeleri, Türk Dili Tetkik Cemiyeti’nin taşradaki kolu olacak şekilde örgütlenmiştir. Bu şubelere bağlı olarak kurulan dil komiteleri çalışmalarını Türk Dili Tetkik Cemiyeti’nin maksadına uygun olarak sürdürmüştür. Bu komiteler faaliyetlerini araştırma, derleme, yazı dilinde kullanılan yabancı kökten sözlerin ifade ettiği kavramları anlatabilecek Türkçe kökten türeyen sözler bulup teklif mahiyetinde olarak yayınlama, dile ait yazılar yazma ve Türkçe sevgisini yayma alanlarında yoğunlaştırmıştır. Başlangıçta iki yılda bir tekrarlanan dil kongrelerine halkevleri tarafından birer temsilci gönderilmiş, alınan kararlar takip edilmiştir. Kongreye katılan halkevi delegesi dönüşünü takip eden günlerde kongreye dair izlenimlerini halkevlerinde verdiği konferanslarla halka ve halkevlilere anlatmıştır. Ayrıca, halkevleri radyolar vasıtasıyla, dil kongrelerindeki tartışmaları canlı olarak halka dinlettirmiş, halkın dil bilincini geliştirmeye çalışmıştır. Yine halkevleri dil komitelerince üç sene içinde (1932-1935) derlenen fişler Türk Dili Tetkik Cemiyeti tarafından incelenmiş, bunlardan 40.000 tanesi muteber bulunmuştur.²⁴ Aynı zamanda Türk Dil Kurumuna halkevleri tarafından on bin kadar folklor derlemesi gönderilmiştir. Birçok halkevi mensubu köy köy dolaşarak halk dilinde yaşayan atasözlerini toplamış, bunları yöredeki halkevi dergisinde yayınlayarak yok olmaktan kurtarmıştır. Türkçe olmadığı düşünülen köy ve sokak adlarına dair incelemeler yapılmış ve bunlardan bazıları Türkçe’ye çevrilmiştir. 1934’te çıkan Soyadı Kanunu’nun önemini kavrayan halkevleri dil komiteleri, bu işte halka rehber olmuş, soyadı koyma törenleri düzenlemiş, birçok vatandaşa soyadı bulmuştur. Bu komitelerin yaptığı en önemli görevlerden biri de Türk dilinin bilinmediği bazı yörelerde Türkçe öğretme ve okuma-yazma kursları açması, daha sonra Türkçe konuşma yarışmaları düzenlemesidir. Mardin, Diyarbakır, Siirt, Adana, Mersin ve Gaziantep halkevlerinin bu sahada çok önemli çalışmaları olmuştur. Hatta Mardin Halkevi bir kaza neticesinde, bu yolda üç

²³ (Çevrimiçi) <http://w3.balikesir.edu.tr/~mozsari/Halkevleri.htm>, 20.09.2010.

²⁴ **103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı?**, 1932–1935, Ankara, Ulus Matbaası, 1936, s.18

üyesini kaybetmiştir. Türk Dil Kurumunun direktifleri doğrultusunda yörenin ve ülkenin ihtiyaçları göz önüne alınarak yapılan halkevi dil ve edebiyat çalışmaları, başta halkevi dergileri olmak üzere, halkevi faaliyetlerini içeren çeşitli broşür ve kitaplar vasıtasıyla yayımlanmıştır.”²⁵

Tablo 6: Dil ve edebiyat kolu üye sayısının yıllara göre dağılımı.²⁶

Yıl	Kadın Üye Sayısı	Erkek Üye Sayısı	Toplam
1932	-	-	1419
1933	242	2266	2508
1934	338	3424	3762
1935	600	3418	4018

3.2. Güzel Sanatlar Kolu

“Bu kola “Ar Şubesi” de denmiştir. Güzel sanatlar şubesi. müzik, resim, heykeltıraşlık, mimarlık, süsleme ve diğer sanat dallarının amatör unsurlarını bir araya toplar ve genç yetenekleri koruyup kollayarak desteklemeye çalışır.”²⁷ Halkın güzel sanatlara ilgisini artırmak, güzel sanatlarla ilgilenenleri etkinliklere yönlendirmek ve yetiştirmek, Halk ve sanat geceleri düzenlemek, çağdaş ve çok sesli müziğin ülkemizde yerleşmesi ve gelişmesi için çalışmalar yapmak, köylerde ve çeşitli bölgelerde halkın geleneksel sanat değerleri ile şarkı ve türkülerini derlemek bu şubenin görevlerindendir.”²⁸

“Halkevlerinin açılış töreninde Milli Eğitim Bakanı Dr. Reşit Galip Bey, bu şube ile ilgili bilgi verirken, yurt düzeyinde her türlü destekten yoksun olarak çalışan sanatçılar arasından yarının büyük sanatçılarının yetişeceği inancını dile getirmiştir.”²⁹

²⁵ (Çevrimiçi) <http://w3.balikesir.edu.tr/~mozsari/Halkevleri.htm>, 20.09.2010.

²⁶ Dr. Şerafettin Zeyrek, **a.g.e.**, s. 47

²⁷ **C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi**, 1932, s.10.

²⁸ Anıl Çeçen, **a.g.e.** s.106

²⁹ Şerafettin Turan, **a.g.e.** ,s.77

Tablo 7: Güzel sanatlar kolu üye sayısının yıllara göre dağılımı.³⁰

Yıl	Kadın Üye	Erkek Üye	Toplam
1932	-	-	1852
1933	306	2448	3244
1934	545	4231	5828

3.3. Temsil Kolu

“Buna “Gösterit Şubesi” de denmektedir. Temsil sanatlarına ilgi duyan ve yeteneği olan kadın ve erkek üyelerden bir temsil grubu kurarak, milli tiyatro kültürünü oluşturmak amacını taşımaktadır.³¹ Yurtta tiyatro sevgisini yerleştirerek geliştirmek, ulusal değerleri işleyen piyeslerle halkın eğitilmesini ve bilinçlenmesini sağlamak, kukla ve Karagöz gibi geleneksel sahne ve halk sanatlarının tanıtılmasına, geliştirilmesine çalışmak bu kolun görevleri arasındadır. Halkevlerinde genelde tiyatro sanatı ile ilgilenilmekle birlikte diğer sahne sanatlarına da önem vermektedir.”³²

“Halkevlerinin en önemli görev alanlarından biri olarak düşünülen bu şube, Halkevleri sahneleri, bir “ulusal kültür okulu” olarak değerlendirilmektedir.”³³

“Temsil şubesi, sahne çalışmalarının yanı sıra sinemayı da parti prensiplerini ve ideolojisini yaymak amacıyla seferber etmeye çalışmıştır.”³⁴

Tablo 8: Temsil kolu üye sayısının yıllara göre dağılımı.³⁵

Yıl	Kadın Üye	Erkek Üye	Toplam
1932	-	-	1433
1933	422	2611	3033
1934	437	3635	4072
1935	716	4258	4974

³⁰ Dr. Şerafettin Zeyrek, **a.g.e.**, s. 49

³¹ **C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi**, 1932, s.11.

³² Anıl Çeçen, **a.g.e.**, s.106.

³³ Şerafettin Turan, **a.g.e.**, s.77.

³⁴ Sefa Şimşek, **a.g.e.**, s. 83

³⁵ Dr. Şerafettin Zeyrek, **a.g.e.**, s. 66

3.4. Spor Kolu

“Türk gençliğinin ve Türk halkının spor ve beden hareketlerine sevgisini ve ilgisini uyandırmak, bunları bir kitle hareketi ve milli bir faaliyet haline getirmek bu şubenin öncelikli görevidir.³⁶ Çevrede bulunan spor örgütleri ile işbirliği yapılması ve onlara her türlü desteğin verilmesi, bedence olduğu kadar ahlak ve düşünce yönünden de sağlıklı vatandaşların yetişmesine yardımcı olmak, sporun yalnızca gençlere özgü bir etkinlik olmadığı bilinciyle her yaşta spor yapmanın önemini kavratmak, şubenin başlıca amaçlarıdır.”³⁷

“Sporun bilimsel temellere oturtulması ve planlı olarak yapılabilmesi için araştırma ve hazırlık yapmak, ulusal karakterin kökleştirilmesi, toplumsal yapının sağlamaştırılması için ulusal spor bayramları düzenleyerek halkın spora olan ilgisini artırmak, yurdun çeşitli yörelerinin tanıtılması için geziler düzenlemek, spor konferansları vermek ve böylece halkın bilgisini geliştirmek de bu şubenin faaliyetleri arasındadır.”³⁸

Tablo 9: Spor kolu üye sayısının yıllara göre dağılımı.³⁹

Yıl	Kadın Üye	Erkek Üye	Toplam
1932	-	-	2944
1933	138	6430	6568
1934	145	9011	9156
1935	280	13087	13367

3.5. Sosyal Yardım Kolu

Bu kolun asıl adı “İçtimai Yardım Şubesi” dir. Ancak 1940 yılında “Sosyal Yardım Şubesi”ne dönüştürülmüştür.

“Kolun amacı; Halkın şefkat ve yardım duygularını beslemek, hayır kuruluşlarını ve derneklerini desteklemek, onlarla işbirliği yaparak, yoksullara,

³⁶ C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, 1932, s.12.

³⁷ Şerafettin Turan, a.g.e., s.77-78.

³⁸ Anıl Çeçen, a.g.e., s.106-107.

³⁹ Dr. Şerafettin Zeyrek, a.g.e., s. 68

yetimlere, kimsesizlere, işsizlere yardım, hasta ve muhtaç köylülere şehirlerde bakım olanağı sağlamayı amaçlamıştır.”⁴⁰

“Gerçekten yardıma gereksinimi olanları bulmak, bunlarla ilgilenmek ve hastalara doktor, muhtaçlara malzeme gönderilmesi, halkın sağlık bilgisini artıracak çalışmaların yapılması, çalışan ve yetenekli öğrencilerin koruma altına alınması, dilencilikle savaşmak ülkede sosyal yardım düşüncesini yaymaya çalışmak, yardım çalışmalarına katılmak isteyenlerin örgütlenmesi, işsizlere iş bulmak, halk için gezi ve eğlence günleri düzenlemek sosyal yardım kolunun etkinlikleri ve görevleri arasında yer almaktadır.”⁴¹

1940 yılında 379 halkevinin 270’inde bu kol vardır.”⁴²

Tablo 10: Sosyal yardım kolu üye sayısının yıllara göre dağılımı.⁴³

Yıl	Kadın Üye	Erkek Üye	Toplam
1932	-	-	2533
1933	536	4521	5057
1934	880	5760	6640
1935	1103	6741	7844

3.6. Halk Dershaneleri ve Kurslar Kolu

“Büyük hizmetler beklenen şubelerden biri olup, harf devrimi sırasındaki “millet mektepleri” uygulamasının olumlu sonuçları göz önünde tutularak kurulmasına karar verilmiştir.”⁴⁴

“Bütünüyle halk eğitime yönelik çalışmaları düzenlemek, her türlü okuma yazma ve yetiştirme çalışmaları bu şubenin görevlerindendir. Halkın bilgisini artıracak, belirli meslekleri öğretecek ve el becerini geliştirecek el sanatlarını destekleyecek olan şube, bölge halkının gereksinimleri doğrultusunda her türlü eğitim ve kurs çalışması yapmaya yetkilidir.”⁴⁵

⁴⁰ C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, 1932, s.14.

⁴¹ Anıl Çeçen, a.g.e., s. 107.

⁴² Dr. Şerafettin Zeyrek, a.g.e., s. 70

⁴³ Dr. Şerafettin Zeyrek, a.g.e., s. 70

⁴⁴ Şerafettin Turan, a.g.e., s. 78.

⁴⁵ Anıl Çeçen, a.g.e., s. 107.

“Bu şubenin amacı, halkın seviyesini yükseltecek her türlü okutma,yazdırma ve yetiştirme hareketlerinin ilerleyip genişlemesini sağlamaktır.”⁴⁶

Halk dersaneleri ve kurslar kolunun açtığı kursları şu başlıklar altında toplayabiliriz:

- a) Türkçe okuma-yazma
- b) Pozitif bilimler ve sanatları
- c) Yabancı dil v.b ⁴⁷

Bu şube daha sonraki yıllarda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından kurulan Halk Eğitim Merkezinin temelini oluşturmuştur.

Tablo 11: Halk dersaneleri ve kurslar kolu üye sayısının yıllara göre dağılımı.⁴⁸

Yıl	Kadın Üye	Erkek Üye	Toplam
1932	-	-	2509
1933	488	3158	3646
1934	603	3916	4519
1935	403	2936	3339

3.7. Kütüphane ve Neşriyat Kolu

1940 yılında bunun adı “Kütüphane ve Yayın Şubesi” olmuştur. En önemli kollardan biridir.

Halkevlerinde okuma salonu ve kütüphane oluşturma, geliştirme, yönetme ve halkevinin çalışmalarıyla ilgili yayınlar yapmak amacıyla kurulmuştur.⁴⁹

“Halkevi üyeleri ile beraber, çevre halkının okuyabilmesi için gerekli önlemleri almak, büyük kitaplıklar kurarak halkın gereksinim duyduğu konularda kitap sağlamak, kitap sergileri açmak, gezici kitaplıklarla halkın ayağına kitap götürmek, okuma odaları oluşturmak, halkın her saat kitaplıktan yararlanması için düzen kurmak, kitabın yanı sıra

⁴⁶ C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, 1932, s.15.

⁴⁷ Sefa Şimşek, a.g.e., s. 84

⁴⁸ Dr. Şerafettin Zeyrek, a.g.e., s. 71

⁴⁹ Şerafettin Turan, a.g.e. ,s.78.

gazete ve dergilerin de okuma odasında bulundurulmasını gerçekleştirmek, belirli ve önemli konularda arşiv kurarak halkın yararlanmasına açmak bu şubenin görevleri arasındadır.”⁵⁰

“Halkevleri kütüphanelerine; dinle ilgili olan, Türk devrim ve ideolojisine uymayan, yabancı rejim ve ideolojileri anlatan, bütün ulusal ve gerçekçi görüşler dışında kalan hurafeleri, gerici anlayışı amaçlayan, bikkınlık aşıl原因, cinayet, intihar gibi olayları anlatan, seks ve ihtiras eğilimlerini kamçıl原因 ve gençliği sağlığı zararlı alışkanlıklara özendiren yapıtlar konulamazdı.⁵¹ Kitaplar halkevi kütüphanesine sokulmadan önce çok sıkı bir şekilde denetlenirdi. Çevredeki köylerde okuma odaları açmak da bu şubenin görevleri arasında yer alıyordu. Şubeler gerektiğinde özellikle köylere hizmet veren seyyar kütüphanelerde açılabilirlerdi.”⁵²

“Kütüphaneler halk bilgisinin ilerlemesinde önemli bir etkindir. Bu nedenle Halkevlerinde bir kütüphane ve okuma odası bulundurmak kuruluş koşullarındandır. Halkevinin bulunduğu yerde halka açık bir kütüphane bulunsa bile halkevinde kütüphane kurulması zorunludur.”⁵³

“Okuyucu sayısına gelince 1933’te 149 949, 1934’te 428 274, 1935’te 620 687, 1939’da 2 030 761, 1940 yılında da 1 719 292 kişidir.”⁵⁴

Tablo 12: Halkevlerinin çıkarmış olduğu Ülkü dışındaki dergileri şunlardır:⁵⁵

Derginin Adı	Çıkarılan Halkevinin Adı	Çıkış Tarihi	Kapanış Tarihi
Abant	Bolu	1944	
Akgünler	Adana		
Akpınar	Niğde	Temmuz 1934	1940
Aksu	Giresun	Eylül 1933	1942
Altan	Elazığ	Şubat 1935	1939
Altıok	Edirne		
Altınyaprak	Bafra	29 Ekim 1935	
Anafarta	Çanakkale	1934	1940

⁵⁰ Anıl Çeçen, **a.g.e.**, s.107.

⁵¹ Dr. Şerafettin Zeyrek, **a.g.e.**, s. 72

⁵² Sefa Şimşek, **a.g.e.**, s. 85

⁵³ **C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi**, 1932, s.17.

⁵⁴ Dr. Şerafettin Zeyrek, **a.g.e.**, s. 73

⁵⁵ Dr. Şerafettin Zeyrek, **a.g.e.**, s. 76-77-78-79

Atayolu	Erzurum		
Bakırköy	Halkevleri Der. Bakırköy		
Barboras	Beşiktaş		
Başpınar	Gaziantep	Mart 1939	
Batı Yolu	Kırklareli	1934	
Burdur	Burdur	19 Şubat 1939	1941
Bursa	Bursa		
Bozok	Yozgat	15 Ocak 1938	1941
Bozorkurd	Manisa		
Çağlayan	Antalya		
Çamdağı	Hendek		
Çoruh	Artvin(Çoruh)		
Çorumlu	Çorum	15 Nisan 1938	
Çukurova	Adana(Seyhan)		
Dağarcık	Mudanya		
Derme	Malatya	1937	
Devrimin Sesi	Bilecik		
Doğuş	Kars	29 Ekim 1933	1941
Dört Eylül	Sivas	Mart 1939	1942
Dranaz	Sinop	Ocak 1936	1941
Duygular	Bolu	1941	1942
Edirne	Edirne	1933	1936
Edirne	Altıok Edirne		
Ege	Edremit		
Erciyes	Kayseri	Mart 1938	
Erzurum	Erzurum		
Fikirler	İzmir	1927	
Gediz	Manisa	1937	
Görüşler	Adana	1937	
Güney	Mersin		
Halk Bilgisi	İst. Eminönü	1929	1942
Halk Bilgisi	İst. Bakırköy		
Halk İçin	İst. Fatih		
Halkevi	Eskişehir	30 Ağustos 1932	
Halkevi Folk. Der.	İst. Eminönü		

Hatay	Antakya	1944	
İçel	Mersin	Kasım 1938	1942
İlgaz	Kastamonu	1936	1936
İnan	Trabzon	Mayıs 1937	
İnanç	Denizli	Mart 1937	
İstanbul	İst. Merkez		
Karacadağ	Diyarbakır	20 Şubat 1938	
Kara Elmas	Zonguldak	13 Nisan 1938	
Kaynak	Balıkesir	Şubat 1933	
Kılıçözü	Kırşehir		
Konya	Konya	Eylül 1936	
Küçükmenderes	Tire	1941	
Marmara	Tekirdağ		
Meltem	Antalya		
Muğla	Muğla	1937	1939
Notlar	Yozgat	1941	1942
Ocak	Urla	1939	1939
19 Mayıs	Samsun	Kasım 1935	
Ordu	Ordu	1944	
Orta Yayla	Sivas	Mayıs 1936	1938
Porsuk	Eskişehir		
Sakarya	Adapazarı	1943	1943
Sultan Dağı	Akşehir		
Taşan	Merzifon	Mayıs 1935	
Taşpınar	Afyon	1932	
Türk Akdenizi	Antalya	Şubat 1937	
Türkün	Bursa		
Uludağ	Bursa	Kasım 1935	
Uşak	Uşak		
Ülker	Ankara		
Ülker	Burdur	Ekim 1936	19 Şubat 1939
Ülker	Niksar	Ağustos 1936	1937
Ülkü	Ankara	Şubat 1933	
Ün	Isparta	Haziran 1934	
Yayla	Erzurum		

Yeni Doğuş	Manisa	Kasım 1933	23 Nisan 1937
Yeni Milas	Milas	1936	1937
Yeni Tokat	Tokat	1934	
Yeni Türk	İst. Eminönü	1933	
Yeşilirmak	Amasya	1938	1939
Yeşil Ordu	Ordu	1948	

“ Görüldüğü gibi, dergiler bu adları yöresinin en ünlü şeylerinden almıştır. Yani, o yörenin adından, dağından, ovasından, gölünden, ırmağından, yaylasından, çıkardığı üründen, tarihsel günlerinden, yerleşim biriminin adından ve o günkü devrimci söylemlerden almıştır. Değişik halkevlerinde çıkartılmasına karşın bazı dergi adları yine de iki tanedir.”⁵⁶

Tablo 13: Kütüphane ve neşriyat kolu üye sayısının yıllara göre dağılımı.⁵⁷

Yıl	Kadın Üye	Erkek Üye	Toplam
1932	-	-	1199
1933	151	2187	2338
1934	231	3123	3354
1935	382	2592	3334

3.8. Köycülük Kolu

“Bu, “Köycülük Şubesi” olarak kurulmuştur, fakat 1940 yılında “Köycülük Şubesi” olarak değiştirilmiştir.⁵⁸ Köylü ile kentli, köylü ile aydın arasındaki ilişkileri artırmak amacıyla kurulmuştur.⁵⁹ Temel görevi, köylerin sağlık, çağdaşlık ve estetik açılardan gelişmesi için köyle ve kentli arasında karşılıklı dayanışma ve sevgi duygularının güçlendirilmesine çalışmaktır.”⁶⁰

⁵⁶ Dr. Şerafettin Zeyrek, **a.g.e.**, s. 79

⁵⁷ Dr. Şerafettin Zeyrek, **a.g.e.**, s. 81

⁵⁸ Dr. Şerafettin Zeyrek, **a.g.e.**, s. 81

⁵⁹ Şerafettin Turan, **a.g.e.**, s.78.

⁶⁰ C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, 1932, s.19.

“Zengin ve kalkınmış Türk köyünün yaratılması köycülük kolunun önde gelen hedefi idi. Ülkenin efendisi sayılan köylünün gerçekten efendi düzeyine gelebilmesi için, köy ve toplum kalkınması çalışmalarını köycülük kolu yürütecekti.”⁶¹

Tablo 14: Köycülük kolu üye sayısının yıllara göre dağılımı.⁶²

Yıl	Kadın Üye	Erkek Üye	Toplam
1932	-	-	2908
1933	110	5923	6033
1934	407	8928	9335
1935	348	10206	10594

3.9. Tarih ve Müze Kolu

“Halkevi müzesi ve Sergiler grubu olmak üzere ikiye ayrılır. Sergi grubu da, kendi içinde güzel sanatlar kısmı ve sergi kısmı olarak ikiye ayrılır.”⁶³

Bu kolun “Tarih” bölümü 1940 yılında “Dil, Edebiyat, Tarih Şubesi”nden ayrılarak “Müze ve Sergi Şubesi” ne bağlanmış ve sonuçta bu kol ortaya çıkarılmıştır. Kolun sergi bölümü ise güzel sanatlar kolu’na aktarılmıştır.

“Bu kolun da amacı; ulusal ve yerel tarihle ilgili belgeleri ve konuları ortaya çıkararak, yazı ya da konferans biçimindeki halka yaymak; bölgedeki tarihsel yapıtların korunması için halkı ve ilgilileri uyarmak ve Resmî müzeleri çeşitli tarihsel yapıtlarla zenginleştirmektir. Ayrıca, folklor ve etnoloji malzemelerini de halkevlerinde toplamaktır. Bu kolun çalışmalarına gelince, birçok halkevinin kendi yörelerinin tarihlerini yazdığını görmekteyiz. Bu yerel tarih yapıtlarında; tarihsel olaylara, gelenek ve göreneklere, kişilere ve tarihsel yapılara fazlasıyla yer verilmiştir. Yine, yöreyi ilgilendiren yabancılara yazdığı pek çok yapıtın çevirisi yapılmıştır. Mezar taşları, kitabeler, tarihsel paralar, heykeller... gibi tarihsel yapıtlar, önceleri evlerde, sonraları

⁶¹ Anıl Çeçen, **a.g.e.**, s. 108

⁶² Dr. Şerafettin Zeyrek, **a.g.e.**, s. 83

⁶³ **C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi**, 1932, s.20

da en yakın müzelerde toplanmış, bazı el yazmaları ve şer’i mahkeme sicilleri ortaya çıkarılıp incelenmiştir.”⁶⁴

Tablo 15: Tarih ve müze kolu üye sayısının yıllara göre dağılımı.⁶⁵

Yıl	Kadın Üye	Erkek Üye	Toplam
1932	-	-	1133
1933	84	1115	1199
1934	90	1210	1300
1935	133	1257	1390

“Halkevleri çalışmalarını bu şubeler eliyle yürütmüştür. Bir yerde halkevi kurulabilmesi için bu şubelerden dokuzunun birden kurulması zorunlu değildir, en az üçünün kurulması yeterli olarak görülmüştür.”⁶⁶

4. HALKEVLERİNİN TÜRK TOPLUMU ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

4.1. Halkevlerinin Sosyal, Kültürel ve Eğitimsel Etkileri

“Halkevlerinde halkın tenviri işinde Ziya Gökalp’in “halk ve güzide” hakkındaki düşünceleri temel alınmış ve onun bu konudaki fikirlerinin köycülük şubesinin faaliyetleriyle “daha müşahhas olarak yer almış” olduğu görülmektedir.”⁶⁷

Türkçe’nin ulusallaşmasını, yalın, açık, biçimde yurdun her yerinde kullanılmasını yeni harflerin yaygınlaşmasını, Öz Türkçe’nin öğretilmesini ve bunların sonucunda bilgi düzeyinin yükselmesini sağlamıştır.

Birçok dergi çıkarılmış, kütüphaneciliğe ve yayıncılığa yeni bir anlayış getirilmiştir. Böylece Türkiye’de iletişimi de arttırmıştır.

⁶⁴ Dr. Şerafettin Zeyrek, *a.g.e.*, s. 83

⁶⁵ Dr. Şerafettin Zeyrek, *a.g.e.*, s. 84

⁶⁶ Süavi Akyay, “Bir Uluslaşma Projesinin Aracı Olarak Halkevleri”, Köprü, (Güz 1999), S.68, s. 9

⁶⁷ Doç. Dr. Mustafa Oral, “Halkevlerinin Toplumsal ve Kültürel İşlevleri”, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Nu.XVIII/53 (Ağustos 2002), s.516

Sık sık düzenlenen konferanslarla, üniversite öğretim elemanları arasında da konferans verme isteğini yükseltmiştir.

Halkevleri, üyelerine-dolayısıyla toplumun belli bir bölümüne türkü söyleme, resim ve spor yapma, sergi açma, kurtuluş günlerini ve büyükleri anma günlerini kutlama, güzel konuşma ve tiyatro zevkini aşılamıştır. Bu gibi çalışmalara ödüller vererek Türkiye’de özendirmeçiliği ve ödüllendirmeçiliği de geliştirmiştir.

Kendi öncülüğünde, halkın Anadolu’yu araştırıp, bilmesi ve sahip çıkması düşüncesini ortaya çıkartmıştır.

Sosyal Yardım Kolu aracılığıyla yaptığı çalışmalar sonunda yardımlaşma duygusunun gelişmesine katkıda bulunmuştur.

Cezalıları toplumdan dışlamayıp onlara eğitim vermiştir. Bu düşüncüyü Türk toplumuna yerleştiren Türk ocakları ve Halkevleri’dir.

Spor koluyla disiplin ve beden eğitimi düşüncesini ortaya çıkartmıştır. Sınıfsız toplum görüşü ortaya koymuştur.

Sosyal ve kültürel, eğitimsel etkilerdeki felsefesi; “Bilenlerin bilmediklerini Halkevleri’nde öğretmeleri, bilmediklerini ise öğrenmeleridir. Yaşarken ve yaparken öğrenme ve öğretmedir.

Atatürk’ün halkçılık ilkesi Halkevleri’nin kültürel ve toplumsal faaliyetlerinin mihverini oluşturmuştur.

“Halkevlerinin kültürel faaliyetlerinde halkın aydınlatılmasına özel önem verilmiş ve bu işlerde çeşitli mesleklerden aydınlara görevler yüklenmiştir. Zamanla halkevlerini ülkenin her tarafına yaygınlaştırmak öncelikli bir amaç olunca ve bu amaç somut ürünlerini vermeye başlayınca aydın kavramına da yeni anlamlar eklenmiştir. İşte bu sıralarda aydın-halk birlikteliğinden ve işbirliğinden sıkça söz edilmeye başlanmıştır. halkevlilerin, halkevli aydınlardan kendilerinden beklenenleri tam olarak yapabilmeleri halkevlerinin çokça yaygın olmadığı zamanlarda daha olanaklıdır. Ancak bu kültür kurumlarını memleketin en ücra köşelerine kadar yaygınlaştırma çalışmaları aydın kavramına yeni anlamlar kattığı gibi aydına ilave sorumluluklar yüklenmesine de neden olmuştur. Böylece halk eğitiminin başka boyutları gündeme gelmiştir. İlk zamanlarda

halkevlerinin kültürel ve sosyal faaliyetlerinde öğretmenlere ihtiyaç olmadığı görülmektedir.”⁶⁸

“Atatürk'ün halkçılık ilkesi halkevlerinin kültürel ve toplumsal faaliyetlerinin mihrini oluşturmuştur. Onun devrimlerini, "halka rağmen, halk için" düsturundan hareketle uygulamaya koyduğu ve başarıya ulaştırdığı dikkate alınırsa, demokratik toplum düzeninin oluşumu açısından irdelenmek yerinde olacaktır. Bazı çevrelerin, Atatürk'ün devrimlerini "tepeden inme" yaptığı yollu ifadeleri ise gerçekleri yansıtmaz. Çünkü O, yaptıklarını Kocatepe'den inerek gerçekleştirmiş ve oraya halkı bırakıp saraylara tünemiş olanlara karşı çıkmıştı. Üstelik, Onun zorladıkları halktan değildi, "halkın tepesindeki" zorbalardı⁵¹. Dolayısıyla Atatürk, yaptığı ve yapmayı tasarladığı işlerle, ülkemizde sosyal özgürlük yolunu açıyordu ve bunun temelini atıyordu. Kısacası, halkevleri örneğinde Atatürk ve eserleri millete mal olmuştur.”⁶⁹

4.2. Halkevlerinin Siyasi Etkileri

Halkevlerinin siyasal yönden etkileri de çok olmuştur. Her şeyden önce halkevlerinde ve yayınlarında, eski olumsuzluklar, yeni dönemin yararları ve Atatürkçülük üzerine çok sayıda yazılar yazılmış, konferanslar sunulmuştur. Her toplulukta olmakla birlikte, özellikle gençlik üzerinde durulmuş ve onların Cumhuriyetin bekçisi durumuna getirilmesine çalışılmıştır. Zaten halkevleri yayınlarına bakıldığında, yayınların, insanı psikolojik olarak etkilediği ve yeni rejime bağladığı rahatlıkla görülebilir.

Halkevleri uzun yıllar genç politikacıların yetiştiği ve uygulama yaptığı bir yer olmuştur. Gençler, başta Atatürk'ün İsmet İnönü'nün ve üst düzey bürokratların gözüne girebilmek, yükselbilmek ve politikada bir an önce yerlerini alabilmek için Evleri adeta atlama tahtası olarak görmüşlerdir. Birçok milletvekili adayı halkevlerinde yetişmiştir. Hatta Atatürk, o dönemde çok başarılı olan halkevlerinin genç yöneticilerinin elinden tutarak onların TBMM' ye girmelerine önderlik etmiştir.

⁶⁸ Doç. Dr. Mustafa Oral, **a.g.m.**, s.519

⁶⁹ Doç. Dr. Mustafa Oral, **a.g.m.**, s.521-522

Halkevleri ve halkevleri'nin yayınlarda geçmiş dönemlerdeki olumsuzluklar, yeni dönemin yararları ve Atatürkçülük üzerine yazılar yazılmıştır. Böylece gençlerin Cumhuriyet'in bekçisi konumuna getirilmesine çalışılmıştır.

Uzun yıllar politikacıların yetiştiği ve uygulama yaptığı bir yer olduğu için atlama tahtası haline gelmiştir. Böyle olmasına karşın Türkiye'de demokrasiye ve demokrasinin gelişmesine etkisi olmuştur.

Yine halkevlerinin demokrasiye ve Türkiye'deki demokrasinin gelişmesine de etkili olmuştur. Daha önce değinildiği gibi, halkevlerinin yapısı, demokratik düzende yaşayacak biçimde değildir. Ama yaptığı bir çok demokratik iş vardır. Örneğin, halkevi üyelerinin kol kurullarını (komitelerini), bu kurulların da kendi aralarında halkevi Yönetim Kurulu'nun seçmesi, başka bir deyişle seçim olayının olması, bir yerde üyelerini –özellikle gençliği- demokrasiye hazırlamaktır.

Halkevlerinin amaçlarından biri de halkı toplumsallaştırmak (kütelleştirmek), kaynaştırmak ve bilinçlendirmektir. Türk halkına ulusçuluk düşüncesinin verilmesi için çok çalışmıştır.

Halkevleri, eski siyasal yapıyı yıkarken, yeni devletin yeni siyasal yapısının da oluşmasına ve kırsal alana kadar ulaşmasına yardımcı olmuştur.

4.3. Halkevlerinin Ekonomik Etkileri

Bu etkileri dolaylı ve dolaysız olmak üzere ikiye ayırmak gerekir. Doğrudan etkileri daha çok yurda bıraktığı maddi mal varlığıdır. Halkevleri; halıcılık, çiçekçilik, biçki, dikiş gibi kadınlara açtığı kurslarla ailelere, topluma dolayısıyla devlete katkı yapmıştır. Örneğin; 1938 yılında İzmir Halkevi'nde bir sergi açılmış ve kadınlar sergiye getirdiklerini satmışlardır.

Böylece üretime dönük kitle yetiştirme düşüncesini aşılama çalışmıştır.

Halkevleri; yazılarıyla, konferanslarıyla ve düzenlediği yerli malı haftalarıyla yerli malının tanıtılmasını ve kullanılmasını da desteklemiştir. Savurganlığı değil, tutumluluğu savunmuş ve buna kurum olarak kendisi de örnek olmaya çalışmıştır. Kısacası, ekonomik alanda, “Birlikten güç doğar.” Atasözünü örnek alarak, üretime

dönük işler yapmaya, hiç değilse bu iletiyi vermeye uğraşmış ve az da olsa başarılı olabilmıştır.

İstatiksel bilgileri çok iyi kullandığı için, istatistik bilgisini geliştirmiş ve bürokratlar arasında kullanılmasını sağlamıştır.

“Şimdiye kadar anlattıklarımız hep halkevlerinin etkinlikleridir. halkodalarının etkinliklerine gelince, onların etkinlikleri veya katkıları evler kadar olmamıştır. Olmaması da doğaldır. Çünkü bunlarda gelişmeyi sağlayacak etki ve katkıyı sağlayacak yeterli oluşum yoktur. Yani yerleri, bütçeleri ve yeterli sayıda yetenekli üyeleri yoktur. Çoğu bağlı oldukları merkezden de uzaktır. Dolayısıyla bunların katkıları doğrudan az, fakat dolaylı yollardan çok olmuştur.”⁷⁰

5. TÜRK OCAKLARI’NIN KURULUŞU, FAALİYETLERİ VE KAPATILMASI

5.1. Türk Ocakları’ nın Kuruluşu

5.1.1. Türk Ocakları’ nın Kuruluşunu Etkileyen Fikri ve Siyasi Faktörler

Türk Ocaklarının doğuşunu ve kısa zamanda gösterdiği gelişmeyi daha iyi ortaya koyabilmek için, özellikle devrin şartlarına ana hatları ile temas etmemiz gerekir.

II. Meşrutiyet ilan edildikten sonra Osmanlı devleti, çeşitli iç ve dış olayların sebep olduğu bunalımlar içine düşmüştür. Bu dönemde Avusturya’nın Bosna-Hersek’i ilhakı, Bulgaristan’ın bağımsızlığını ilan etmesi, Girit meselesi, 31 Mart Vak’ası, Trablusgarp Savaşı gibi olaylar İmparatorlukta derin yaralar açmıştır. Fakat bütün bu olaylardan daha önemlisi Osmanlı devletinin yenilgisi ile sonuçlanan Balkan savaşları sonucu, Rumeli’nin kaybedilmesi, binlerce Türk’ün göçe ve katliama tabi tutulması gibi olaylar Türkler arasında büyük bir şok tesiri yaratmış ve Osmanlıcılık ideolojisinin fiilen iflasını hazırlamıştır.

⁷⁰ Dr. Şerafettin Zeyrek, **a.g.e.**, s. 97-98

“Diğer taraftan II. Meşrutiyet’i ilan eden İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin “İttihad-ı Anasır” politikasına rağmen, İmparatorlukta Türklerin dışındaki unsurlar arasında milliyetçilik akımları ve milli bağımsızlık hareketleri artık büyük boyutlara ulaşmıştır. Osmancılık örtüsü içinde bağımsızlık faaliyetleri yürüten Rum, Ermeni ve Bulgar cemaatlerinin yanında, Arnavutluk’ta başlayan ayaklanmalarla birlikte Müslüman unsurların İmparatorluktan ayrılma teşebbüsleri de artık gizlenemeyecek hale gelmişti.”⁷¹

“Türk Ocakları milli varlığı tehlikede görerek, İmparatorluktan çok, Türkleri kurtarmak gerektiğine inanan Türk gençleri ve aydınlarının bir hayat hamlesi ile ortaya koydukları cemiyet olarak karşımıza çıkmaktadır. Cemiyetin ilk nüvesi de, İttihat ve Terakki’nin takip ettiği Osmancılık politikası gereği içine düştüğü başarısızlık karşısında duyulan hayal kırıklığı ve Türk olmayan öğrenciler arasındaki milliyetçilik hareketlerine karşı endişeye düşen Askeri Tıbbiyeliler arasında, bir düşünce hareketi olarak doğmuştur.”⁷²

5.1.2. Türk Ocakları’ nın Kuruluşu

Türk Ocaklarının kurulduğu 2. Meşrutiyet (1908) sonrası dönem, Türkçülük fikrinin gelişme, dernekleşme ve yayılma dönemidir.

“Osmanlı Devleti içindeki azınlıklar, Osmanlı Devleti’nden ayrılmak ve Osmanlı toprakları üzerinde gizli faaliyetlerle ayrı ayrı devletler kurmak amacıyla dernekler teşkil etmişlerdir. (Yerli Rumlar; Etnik-i Eterya, Pontus Rum, Sırlar; İslav İttihadı, Ermeniler; Taşnakyan ve Hınçak, Yahudiler; İlyas İsrail Cemiyeti, Araplar; En Nadi-ş Şarkî, El Müntedi-i Ebedî, Arnavutlar; Başkim adlı cemiyetleri kurmuşlardır.)”⁷³

“Türk Ocağı’nın Kurucu Heyeti Üyeleri şunlardır: Mehmet Emin, Ahmet Ferit, Ahmet Agaoglu, Fuat Sabit. Geçici idare Heyeti Üyeleri: Mehmet Emin:Başkan, Yusuf Akçura: ikinci Başkan, M. Ali Tevfik: Katip, Fuat Sabit: Veznedar.”⁷⁴

⁷¹ Doç. Dr. Yusuf Sarımay, “**Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları 1912-1931**”, Ötüken Neşriyatı A.Ş, İstanbul, 2008 s. 131-132

⁷² Doç. Dr. Yusuf Sarımay, **a.g.e.**, s. 133

⁷³ Enver Behnan Sapolyo, “**Atatürk ve Halkevleri**”, *Halkevleri Dergisi*, S. 6, Ankara: 1972, s. 4.

⁷⁴ Hüseyin Namık Orkun, “**Türkçülüğün Tarihi**”, Kömen Yayınları, Ankara, 1977, s. 102

Türk Ocakları, Türk gençliğinin ve aydınlarının Türk milletini, içine düştüğü yok olma tehlikesinden kurtarma hareketi olarak ortaya çıkmış bir gönüllü fikir - kültür kuruluşudur. Türk Ocaklarının kuruluş felsefesi olan Türkçülük veya Türk milliyetçiliği, tarih boyunca ve bugün Türk milletinin var olma ve var kalma mücadelesinin adıdır. Türk Ocakları da bunun için kurulmuş Türk milliyetçisi bir dernektir.

5.1.3. Türk Ocakları' nın Amaçları

“Türk Ocakları'nın amaçlarını ortaya koymada temel kaynak, Nizamnameleridir. 20 Haziran 1911 toplantısında esasları belirlenen Türk Ocağı'nın ilk nizamnamesinde (1912) yer alan *“Ocak, maksadını tahsile çalışırken sırf millî ve içtimaî bir vaziyette kalacak, asla siyasetle uğraşmayacak ve hiçbir vakit siyasi fırkalara hadim bulunmayacaktır”* maddesi bir yandan siyasi Türkçülüğe, diğer yandan da İttihat ve Terakki'ye mesafe koyma çabasını ifade etmektedir.”⁷⁵

Türk Ocağı 1912 sonlarında Balkan Savaşlarının yarattığı karışıklık ve ümitsizlik ortamı ile Türk milliyetçiliğine karşı olanların Türk Ocağı'nı imparatorluğun çeşitli unsurları arasına ayrılık sokmakla suçlamaları sonucu önemli bir sarsıntı geçirmiştir. Maddî imkansızlıklar ve Ahmet Ferit'in Millî Meşrutiyet Fırkası'nı⁷⁶ kurmak üzere Ocağın başkanlığından ayrılması sonucu, Aralık 1912'de 766 sıra numarası ile üye olan Hamdullah Suphi, 18 Mayıs 1913'te büyük bir çoğunluğun oyuyla başkan seçilmiştir. Yusuf Akçura: ikinci Başkan, Hâlis Turgut: Umumî Katip ve Dr. Akil Muhtar, Dr. Hüseyin Ertuğrul'dan oluşan İdare Heyeti ile yeni görevine başlamıştır. Başkanlığa getirilen Hamdullah Suphi'nin etkili konuşmaları ve organizasyon yeteneği sayesinde Türk Ocakları yeniden canlanmaya başlamış, bunalımlı dönem atlatılmış, maddî sorunlara çözüm bulunmuştur. Türk Ocakları, bu ilk faaliyet döneminde yalnızca konferanslar, konserler, yayın faaliyetleri ile kitle eğitimini yönlendirmekle kalmamış, aynı zamanda milliyetçilik bilincinin yükselmesine de önemli katkılarda bulunmuştur.

⁷⁵ Füsun Üstel, **a.g.e.**, s.105

⁷⁶ F. Hüsrev Tökin, **“Türk Tarihinde Siyasi Partiler ve Siyasi Düşüncenin Gelişmesi”**, İstanbul: Ekin Basımevi, 1965, s. 51-52.

1912 tarihli ilk Türk Ocağı Esas Nizamnamesi'nde amaçlar şöyle açıklanmaktadır: ilk madde heyet ile ilgilidir.

Madde 2. “Ocağın amacı, İslam kavimlerinin en mühimlerinden olan Türkler’in millî terbiye, sosyal, iktisadî ve ilmî seviyelerinin ilerletilmesiyle Türk ırk ve dilinin kemaline çalışmaktır.”

Madde 3. “Ocak amacına ulaşmak için, Türk Ocağı adlı kulüpler açarak dersler, konferanslar, müsamereler düzenleyerek, kitap ve risaleler yayınlayarak, mektepler açmağa çalışacaktır. Millî serveti korumak ve çoğaltmak için her türlü meslek ve sanat erbabıyla görüşerek iktisadî ve ziraî teşvik ve irsadda bulunacak ve bu gibi müesseselerin doğup yasamasına elinden geldiği kadar yardım edecektir.”

Madde 4. “Ocak, amacına ulaşmaya çalışırken sırf millî ve içtimaî bir vaziyette kalacak, asla siyasetle uğraşmayacak ve hiçbir vakit siyasî fırkalara hadim bulunmayacaktır.”⁷⁷

5.1.4. Siyasi Partilerle İlişkisi

“Türk Ocağı siyasi hayatın en karmaşık bir döneminde, her şeyin politize olduğu bir ortamda doğmuştur. Her şeyden önce imparatorluk yapısı içinde Türk unsurunun hayatını düzenleyen, “millileştiren” bir cemiyet olduğu için bu açıdan faaliyetleri siyasi plana geçmiştir. Çünkü Türklerin milli şuur kazanması yolunda yapılan çalışmalar, siyaset dışında sayılmazdı.”⁷⁸

Türk Ocakları ile İttihat ve Terakki arasında ideolojik ve organik manada bir kaynaşma olduğunu söyleyebiliriz. Gerçekten böyle bir işbirliği ve kaynaşma mevcut olmasa idi, 1913’ten sonra İttihat ve Terakki’nin her şeye hâkim olduğu ve her türlü muhalefeti susturduğu bir dönemde büyük bir ihtimalle Türk Yurdu ile beraber varlığını sürdüremezdi. Zaten bu ilişkinin bir sonucu olarak mütareke döneminde, Türk Ocakları ile İttihatçılar bir tutularak takibata ve ağır eleştirilere uğramışlardır. Bununla beraber, Türk Ocakları’nın tamamen İttihat ve Terakki’nin kontrolüne girmediği, aralarındaki ilişkiyi oldukça esnek tutarak, yönetim açısından özerkliğini muhafaza ettiğini vurgulamak gerekir.

⁷⁷ Füsün Üstel, **a.g.e.**, s.105-106

⁷⁸ Doç. Dr. Yusuf Sarımay, **a.g.e.**, s. 155

“Diğer taraftan Türk Ocağı’nın ilk Resmî başkanı Ahmet Ferit (Tek) başkanlığında kurulan Milli Meşrutiyet Fırkası ile de, Ocak arasında belirli seviyede ilişki vardır. 23 Ağustos 1912’ de kurulan bu partinin kurucuları arasında Yusuf Akçura’da yer almıştır. İttihat ve Terakki’nin henüz Türkçü politikaları benimsediği bir dönemde kurulan bu partinin, milliyetçilik ideolojisine dayanması sebebiyle Türk yurdu tarafından açıkça desteklenmiştir. Gene Türkçülük görüşlerini mütarekenin karmaşık yapısı içinde sürdürmek amacıyla 9 Aralık 1919 tarihinde kurulan Milli Türk Fırkası’nın kurucuları arasında Ahmet Ferit (Tek), Mehmet Emin, Ahmet Hikmet, Yusuf Akçura, İsmail Hakkı ve Zühtü (İnhan) gibi Türk Ocakları mensupları bulunmaktadır. Siyasi bir parti olarak fazla varlık gösterememekle beraber, Anadolu’daki Milli Mücadele hareketini açıkça destekleyen Milli Türk Partisi, bu konuda Türk Ocakları ile birlikte hareket etmiştir.”⁷⁹

“Türk Ocakları’nın başta İttihat ve Terakki olmak üzere II. Meşrutiyet döneminde kurulan ve kendisine ideolojik açıdan yakın bulduğu siyasi partilerle, genelde milli meselelerde işbirliği içinde olduğunu görüyoruz. Ancak, bu ilişkileri oldukça esnek tutarak, günlük politikanın içine ve doğrudan herhangi bir siyasi partinin kontrolüne girmeden özerk yapısını muhafaza etmeye çalıştığını söyleyebiliriz.”⁸⁰

5.2. Türk Ocakları’ nın II. Meşrutiyet Devrindeki Faaliyetleri

5.2.1. Fiili Olarak Yürütülen Faaliyetler

Türk Ocakları ilk büyük faaliyet dönemini, Balkan Savaşları ile I.Dünya Savaşı arasındaki devrede gerçekleştirmiştir.

5.2.2. Konferanslar ve Temsiller

“Türk Ocaklarının en önemli faaliyetlerinden birisi, düzenli olarak yürütülen konferanslarıdır. Meşrutiyet’ten sonra ülkede tesis etmiş ilk konferansçı cemiyet özelliği de kazanan Türk Ocakları’nda 1918 kongresine kadar 500’ü aşkın konferans verdiği bilinmektedir. Bu konferansları verenler arasında Ziya Gökalp, Hamdullah Suphi (Tanrıöver), Yusuf Akçura, Mehmet Emin (Yurdakul), Bursalı Mehmet Tahir,

⁷⁹ Doç. Dr. Yusuf Sarımay, **a.g.e.**, s. 160

⁸⁰ Doç. Dr. Yusuf Sarımay, **a.g.e.**, s. 161

Halide Edip (Adıvar), Ağaoğlu Ahmet, Müfide Ferit (Tek), Akil Muhtar (Özden), Ömer Seyfettin, Necip Asım (Yazıksız), Veled Çelebi (İzbudak), Samih Rıfat, Yahya Kemal (Beyatlı), Ali Canip (Yöntem), Selim Sırrı (Tarcın), Rıza Refik (Bölükbaşı), Hüseyinzade Ali (Turan), Emrullah Efendi, Celal Esat (Arseven), Ahmet Hikmet (Müftüoğlu), Mehmet Fuat (Köprülü), Ömer Naci, Celal Sahir (Erozan), Tevfik Rüştü (Araş), İsmail Hakkı (Baltacıoğlu), Süleyman Nazif, Mehmet İhsan (Sungu) vb. gibi devrin ilim ve fikir adamları ile edebiyatçıları bulunmaktadır. Bu konferanslarda, tarih içtimaiyat, Türk büyükleri, eğitim, dil, edebiyat, siyasi hatıralar, milliyet, kadın, sıhhi meseleler, hukuki ve iktisadi konular, dünyadaki Türk bölgelerinin durumu gibi, hemen hemen konularını milli meseleler teşkil etmiştir. İstanbul Türk Ocağı'nda düzenlenen seri konferansların yanısıra Ocaklı bazı aydınlar, İstanbul dışında da konferanslar vermişlerdir. Ocak, Türk kadınına sosyal hayata çekme konusunda da önemli mesafeler kat etmiştir.”⁸¹

5.2.3. Sosyal ve Kültürel Faaliyetler

Türk Ocakları; 20. yüzyılın ilk çeyreğinde Osmanlı devletinin çözülme ve yıkılma sürecinin ağır şartları altında bunaldığı, Türk milli varlığının yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kaldığı bir ortamda milli bir ihtiyaçtan doğmuştur. Bu sebeple Türk Ocakları, yaşanan iç ve dış gaileler içinde milli varlığı tehlikede görerek Türk milletini kurtarmak gerektiğine inanan Türk gençleri ve aydınlarının bir hayat hamlesi ile kurdukları bir milli mefkûre merkezi olmuştur.

Türk Ocağı Türkçe ve yabancı dillerdeki eserlerden oluşan 1250 kitaptan meydana gelen bir kütüphane kurmuştur. Cumhuriyet döneminde kitap sayısı 40.000 cilde ulaşacaktır.

“Türk Ocakları kültür ve sanat faaliyetlerinin önemli bir sahasını da sergiler oluşturmaktadır. Ankara ve İstanbul olmak üzere Türk Ocakları'nda sergiler açıldığı görülmektedir.”⁸²

“Türk ocakları'nın, halkeğitiminde etkin bir eğitim aracı olan sinemadan da yaşadıkları görülüyor. Adana, Ankara, Antalya, Bolu, Burhaniye, Isparta ve Ödemiş

⁸¹ Doç. Dr. Yusuf Sarımay, **a.g.e.**, s. 163, 165

⁸² Doç. Dr. İbrahim Karaer, **”Türk Ocakları”**, Sistem Ofset, Ankara, 1992, s.170

Türk Ocakları'nın sinema makinesi ile salonlarına sahip oldukları görülmektedir. Ocak sinemalarında eğlence ile birlikte tarihi, milli, içtimai ve sıhhi konularda filimler de gösterilmiştir.”⁸³

Ocak taşradan gelen fakir öğrencilere de, maddi yardımlar da bulunmuştur

Türk Ocakları tarafından kurulan derneklerin önemli özelliklerinden birisi de üyelerinin bir kısmı tarafından 25 Kasım 1918'de kurulan Köycüler Cemiyeti'dir. Merkezi İstanbul'da olan Köycüler Cemiyeti'nin şubesi yoktur. İdare Heyeti: Reis Halide Edip (Adivar), Umumi Katip Rağıp Nureddin (Ege), mesul murahhas Dr. Şemseddin'dir. Nizamnamesine göre amacı, “köylüler arasında insaniyetkar bir tarzda çalışmak ve sıhhat, maarif hususatında kendilerine yardım etmektir.

“Köycülük hareketi, Türk Ocakları içinde halka doğru hareketini fiilen uygulama safhasına koymak amacıyla başlatılmış, başta doktorlar olmak üzere milliyetçi aydınların Anadolu içlerine hizmet için gitmeleri teşvik edilmiştir. Köycüler Cemiyeti'nin reisliğini resmen Halide Edip (Adivar) yapmakla beraber, hareketin fiilen öncülüğünü Dr. Reşit Galip yapmaktadır.”⁸⁴

Türk Ocakları, Cumhuriyet döneminde de köycülük hareketine devam etmiştir.

“Doğrudan Türk Ocakları bünyesinde kurulmamakla beraber, ocaklı ileri gelen aydınlar tarafından bir diğer önemli dernek de Türk Birliği Derneği' dir. Ziya Gökalp ve Celal Sahir'in gayretleriyle geliştirilip kuvvetlendirilmesi sonucu oluşturulan bir derneğin kuruluş çalışmaları öncelere dayanmakla beraber, ilk Resmî toplantısını 14 Mart 1330 (1914) ' de yapan Türk Bilgi Derneği'nin ilmi başkanı Emrullah Efendi, İdare Heyeti Başkanı da Celal Sahir (Erozan)' dır.”⁸⁵

5.2.4. Yayınları

“İkinci Meşrutiyet'in getirdiği serbestlik havası içinde Türkçüler'in, (*Türk milliyetçilerinin*) Türkçülük fikrini geliştirmek, yaymak ve hayata geçirmek maksadıyla

⁸³ Doç. Dr. İbrahim Karaer, **a.g.e.**, s.168-169

⁸⁴ Doç. Dr. Yusuf Sarımay, **a.g.e.**, s. 177

⁸⁵ Doç. Dr. Yusuf Sarımay, **a.g.e.**, s. 179

kurdukları ilk dernek veya kuruluş **Türk Derneği** adını taşımaktadır. **İlk Türk milliyetçisi kuruluş olan Türk Derneği**, 25 Aralık 1908’de kurulmuştur.⁸⁶ Onu "Türk Yurdu Cemiyeti" izler. 1911'den günümüze kadar kesintilerle yayın hayatını sürdüren Türk Yurdu, aynı çizgide yürüyen Türkçülük hareketinin sesini doksan yıldır yükselten en uzun ömürlü Türkçü bir dergidir. Türkçülük hareketini hayatın her alanında yaymaya çalışır. Dilde Türkçülükle başlayan bu aksiyon, edebiyat, sanat, iktisat ve sosyal hayata hakim olmaya başlar. Türk Yurdu Muhteva bakımından, her geçen gün zenginleşir, ülkenin içinde bulunduğu zor şartlara ve savaş yıllarına rağmen, ilkelerinden ayrılmaz. Bütün Türklerce geçerli olan ortak bir ülkü yaratmaya çalışır. İlim ve kültür alanında çaba gösterir. Batı uygarlığı yolunda yürür.”⁸⁷

Halka Doğru, "Türk Yurdu" bünyesinde ve Celal Sahir (Erozan) Bey'in yönetiminde çıkan haftalık dergidir. 24 Nisan 1913 - 20 Nisan 1914 tarihleri arasında toplam 52 sayı yayımlanmıştır. II. Meşrutiyet dönemi Türkçü akımın ve Türk halkçılığının önemli yayın organlarından.

“Derginin yazar kadrosunu, çoğu aynı zamanda "Türk Yurdu" dergisinin de yazarı olan dönemin önemli kalem erbabı oluşturmuştur. Derginin önemli yazarları arasında Akçuraoğlu Yusuf (Yusuf Akçura), Hüseyinzâde Ali (Turan), Ağaoğlu Ahmet (Ahmet Ağaoğlu), Ziya Gökalp , Ali Canip (Yöntem), Aka Gündüz (Enis Avni), Kazım Nami (Duru), Mehmet Ali Tevfik (Yükselen), Köprülüzade Mehmet Fuat (Fuad Köprülü), Mehmet Emin (Yurdakul), Memduh Şevket (Esendal), Hamdullah Suphi (Tanrıöver), Muhittin (Birgen), Mühendis Faik Beyler ve Halide Edip (Adivar) Hanım vardır.”⁸⁸

Halka doğru dergisinin yayın hayatına son vermesine paralel olarak, onun yerine gene Celal Sahir (Erozan)’in yönetiminde aynı kadro *Türk Sözü* dergisini çıkarmıştır. “Halka Doğru Gitmek-Halk İçin Çalışmak” parolası ile 12 Nisan 1330 (1914) tarihinde haftalık olarak yayın hayatına başlayan bu dergi de Halka Doğru’nun çizgisinde olmakla beraber daha çok orta tabakaya hitap etmektedir. Başyazarlığını

⁸⁶İsmail Acar, “**Türk Ocakları**”, Balıkesir, 2004, s.13

⁸⁷(Çevrimiçi) <http://www.turkyurdu.com.tr/tarihce.php>, (Doç.Dr. Hüseyin TUNCER’ in makalesinden. İzmir, Aralık 2001)04.01.2011

⁸⁸Çevrimiçi) http://tr.wikipedia.org/wiki/Halka_Do%C4%9Fru_%28dergi%29, 04.01.2011

Ömer Seyfettin'in yaptığı bu dergi, 24 Temmuz 1330 (1914) tarihine kadar 16 sayı yayınlamıştır. Diğer önemli bir dergi de, Türk Bilgi Derneği'nin yayın organı olan *Bilgi Mecmuası*'dır.⁸⁹

Doğrudan Türk Ocakları veya Türk Yurdu ile ilgili olan bu dergilerin yanı sıra *Milli Tettebular*, *Büyük Duygu*, *İktisadiyat Mecmuası*, *Yeni Mecmua*, *Büyük Mecmua* vb. gibi dergilerle desteklenen Türkçülük fikri, geniş kitlelere yayılma imkânı bulmuştur.⁹⁰

5.3. Türk Milliyetçiliği Konusundaki Fikirleri

Türk Ocaklarının temel fikri, Türk milliyetçiliğidir.

Türk milliyetçiliğinin 1930'lara kadar adı "*Türkçülük*" tür. Türk Ocakları , kuruluşundan bu güne kadar kültür temeline dayanan bir millet anlayışına sahip olmuştur. Türk Ocakları ve Türk milliyetçiliği, tarihinin hiç bir döneminde *ırk esasına dayanan* bir millet anlayışına sahip olmamıştır.

Türk milliyetçiliğinin teorisini kuran iki ünlü Türkçü yani Türk milliyetçisi, **Yusuf Akçura** ve **Ziya Gökalp**'tir.

5.3.1. Millet Anlayışları

Türk- millet- vatan- milliyetçilik kavramları açık seçik tarif edilmiştir. **Söz konusu CHF Programı**'ndaki tarifler şöyledir:

"Bütün muasır milletlerle bir ahenkte yürümekle beraber, Türk içtimaî heyetinin hususî seciyesini ve başlıbaşına müstakil hüviyetini mahfuz tutmayı esas sayar. Bu itibarla 'millî olmayan cereyanların' memlekete girmesini ve yayılmasını istemez. Bizim milliyetçiliğimiz, gerek müstakil gerek başka devletlerin tebaası halinde yaşayan bütün Türkleri hangi dinden olurlarsa olsunlar derin bir kardeşlik hissiyle candan sevmek, onların refahı ve inkişafını candan dilemekle beraber, kendisine siyasî iştigal hududu olarak Türkiye Cumhuriyeti hudutlarını kabul etmiştir."⁹¹

"Türk Ocakları'nın kurulduğu sırada henüz millet, kavim, ırk, milliyet, devlet, ümmet vb. kavramlara Türkçülerin verdikleri anlamlar netleşmemiştir. Bu sebeple

⁸⁹Doç. Dr. Yusuf Sarımay, **a.g.e.**, s. 184

⁹⁰ Doç. Dr. Yusuf Sarımay, **a.g.e.**, s. 185

⁹¹ İsmail Acar, **a.g.e.** s.169

Ocağın ilk nizamnamesinde, Türk milleti karşılığı olarak “Türk ırkı” kavramı kullanılmıştır. 1918 ve daha sonraki nizamnamelerde doğrudan Türkler ve milliyet kullanılmış, bu kavramlar da ortak kültürel ve manevi değerlerle açıklanmıştır.”⁹²

5.3.2. Halka Doğru Hareketi ve Halkçılık Anlayışları

“Türkçü aydınlar içinde, halka doğru ve halkçılık ilkesini sistemli bir şekilde ortaya koyan, Ziya Gökalp olmuştur. O’na göre, deha halktadır. Çünkü milli hayatın, milli değerlerin, dolayısı ile milletin temeli olan kültür ondadır. Bu sebeple Türkçülüğün önemli ilkelerinden biri halka doğru gitmektir. Halka doğru gidecek olanlar, aydınlardır. Aydınlar aldıkları eğitim ve yetiştirme tarzı itibarıyla halktan kopmuşlar, dolayısı ile millet kültürü bilmemektedirler. Bu sebeple aydınlar, halktan Türk kültürünü öğrenecekler, halka da sahip oldukları medeniyeti götüreceklerdir.”⁹³

5.3.3. Yayınları

Türk ocakları, kuruluşundan itibaren *Ocak mefkûresi* olan *Türk milletinin var olma ve var kalma sevdasını*, diğer ifadeyle *Türk milliyetçiliği* fikirlerini yayma çalışmalarında, dergi ve kitap yayınlarına önem vermiştir.

Ocakların 1931’e kadar yayımladığı kitap sayısı 25 civarındadır.

Bunlar arasında en dikkat çekici olanlar şunlardır:

Yeni Turan.....Halde Edip

Türk Tarihi.....Necip Âsım

Üç Tarz-ı Siyaset.....Yusuf Akçura

Türk Ocakları mensupları tarafından Ocak yayınları arasında yayımlanması plânlanan *Kutadgu Bilig*, *Dede Korkut*, *Orhun Abideleri*, *Divan-ı Lügati’t Türk* gibi eserler de vardır; fakat yayımlanamamıştır.

Türk Ocakları, kitap yayınlarında 1986’dan sonra başarılı bir döneme girmiştir. Bu dönemde düzenlenen sempozyum ve kongre tebliğleri kitap olarak

⁹² Doç. Dr. Yusuf Sarımay, *a.g.e.*, s. 197

⁹³ Doç. Dr. Yusuf Sarımay, *a.g.e.*, s. 225-226

yayımlanmaktadır. Bunlardan başka, Ocakları çeşitli yönleri ile konu olarak işleyen tezler ve araştırmalar, Kurultay Raporları, kitap halinde yayımlanmaktadır. Türk Ocağı, kendisini ve çalışmalarını tanıtıcı yayınlar yapmaktadır. Ocak Yayınları, “**Türk Yurdu Yayınları**” adı altında yayınlanmaktadır. “Türk Yurdu Yayınları” dışında, Ocak şubeleri de yayınlar yapmaktadır.

Türk Ocakları, milletimizi ilgilendiren çeşitli konulardaki görüşlerini, “**Basın Bildirileri**” şeklinde de milletimize duyurmaktadır.

Türk Ocakları çeşitli televizyon yayınları yoluyla görüşlerini halka duyurmayı amaçlamıştır.

Türk Ocağı Belgeseli 1998 (25 dakika)

Galip Erdem Belgeseli 2000 (2 saat 15 dakika)

Türk Ocakları yayın alanında, dergicilikte daha başarılıdır. Türk Ocaklarının başarılı çalışmalarından birisi **Türk Yurdu dergisinin** yayınıdır. **Türk Yurdu dergisi** Türklüğün ve Türkçülüğün sesi olmuştur. Türk milliyetçiliğinin en uzun ve en sürekli yayın organı özelliği taşıyan Türk Yurdu dergisinde Türk fikir hayatının tanınmış bütün simalarının imzaları bulunmaktadır. 1911’ den beri yayın hayatını sürdürmektedir.

Türk Ocakları, Ocak içinde farklı dernekler kurduğu gibi, dergiler de yayımlamıştır. *Halka Doğru*, *Türk Sözü* gibi. Bunların dışında, *Millî Tettebular Mecmuası*, *Büyük Duygu*, *İktisadiyat Mecmuası*, *Yeni Mecmua* gibi dergiler de Ocakların fikirlerini yaymasına hizmet eden ve Ocaklılar tarafından yayımlanan dergiler arasındadır. Bunlardan ***Yeni Mecmua, (1917) (Gökalp ve Yahya Kemal tarafından yayımlanır)*** bir süre resmen Ocağın yayın organı olmuştur. Cumhuriyet devrinde bazı şubeler de kendi adına yayın yapan dergiler çıkarmışlardır: Adana şubesi *Altın Yurt*, Sivas şubesi *Birlik Gazetesi*, Sinop şubesi *Türk Bahçesi*, İzmir şubesi *Türk Gençleri vb* gibi.

5.4. Türk Ocakları' nın Kapatılması

“II. Meşrutiyet Devri (1908-1918)'ndeki Türk milliyetçi kuruluşlarının en büyüğü, en tanınmış ve en uzun ömürlüsü olan⁹⁴ ve uluslaşma çabalarında büyük yararlılıklar gösteren Türk Ocakları, 10 Nisan 1931 yılında Ankara'da yapılan olağanüstü genel kurulda kendini feshetmiştir. Türk Ocakları'nın genel başkanı Hamdullah Suphi Tanrıöver Bükreş ortaelçiliğine atanarak ülkeden uzaklaştırılmış ve örgütün tüm mal varlıkları C.H.F. tarafından Halkevleri'ne devredilmiştir.”⁹⁵

“Türk Ocakları'nın kapatılmasına yol açan nedenler konusunda farklı görüşler mevcuttur: Bunlardan birine göre, Türk Ocakları ırkçı ve Turancı görüşleri temsil etmiş buna karşılık Cumhuriyet yöneticileri Türk Tarih Tezi ve Güneş Dil Teorisi'nde de açıkça somutlaşacağı gibi milliyetçiliği Anadolu ile sınırlı bir ülkü haline dönüştürmek istemişlerdir.⁹⁶ Diğer bir görüşe göre, bazı Türk Ocağı şubelerinin ve üyelerinin S.C.F. ile yakın ilişki içine girmeleri kapatılmalarına sebep teşkil etmiştir.”⁹⁷

Türk Ocakları'nın kapatılmasını, Atatürk'ün 1930'lu yıllarda gençliği faşist akımın tehlikelerinden korumak, Türk Ocakları'nın sembolü olan Bozkurt'a duyulan tepki, Ocak içinde Hamdullah Suphi-Reşit Galip çekişmesi gibi olaylara bağlayanlar da vardır.⁹⁸ Türk Ocakları'nın kapatılmasında dış etkenlerin rolüne öncelik veren yorumların çoğu, ocakların Turancı eğilimlerinin 1930'larda iyi ilişkiler içinde bulunduğumuz S.S.C.B. tarafından kendi varlığına karşı bir tehdit olarak algılanması noktasında yoğunlaşmıştır.⁹⁹ Türk Ocakları'nın kapatılmasında zamanla Ocakların bazı inkılâpları karşı tutucu bir yaklaşım sergilemesi ve Güneydoğu aydınlarının Atatürk'e mektup yazarak ayrı bir tür ocakları kendi etnik kimlikleri ile kurmak istemelerinin de önemli rolü olmuştur.¹⁰⁰ Bahsedilen bu sebeplerin her birinin değişen ölçülerde, Türk Ocakları'nın kapatılması sürecine katkıda bulunduğu muhakkaktır. Ancak esas olarak C.H.F.'nin tüm güçleri tek bir merkezde toplama ve olası muhalefet odaklarını ortadan kaldırma çabası Türk Ocakları'nın kapatılmasına giden yolun kapısını açmıştır.²⁷

⁹⁴ Kenan Akyüz, a.g.m., s.201.

⁹⁵ Mete Tunçay, **Türkiye Cumhuriyeti'nde Tek Parti Yönetimi'nin Kurulması (1923-1931)**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1999, s.329-330.

⁹⁶ Füsun Üstel, a.g.e. ,s.359

⁹⁷ Kenan Akyüz, a.g.m. , s.214-216.

⁹⁸ Doç.Dr. Yusuf Sarıınay, a.g.e. , s.368.

⁹⁹ Füsun Üstel, a.g.e. ,s.360

¹⁰⁰ Anıl Çeçen, a.g.e., 90

Bilindiği üzere 1929 dünya ekonomik krizinin ülkemizde yarattığı buhran, Serbest Cumhuriyet Fırkası denemesi ve Menemen olayı üzerine, ülkede inkılâpları yerleştirmek ve rejimi güçlendirmek zarureti doğmuş, bu durum, C.H.F. yönetiminde siyasi ve idari açıdan otoriter bir eğilim ortaya çıkarmıştır. Ekonomide devletçiliğin ön plana çıkmasına paralel olarak, ülkede siyasi, sosyal ve kültürel hayatın tamamına hâkim olma düşüncesi yerleşmiştir. Bu otoriter anlayış zaruretinin sonucu olarak parti-devlet bütünleşmesi gerçekleşmiştir. Bu bağlamda bütün güçlerin tek elde toplanması politikasının bir sonucu olarak Türk Ocakları da kapatılmıştır. Aynı dönemde, bu genel politika çerçevesinde, siyasi partilerin yanı sıra sadece Türk Ocakları değil, Türk Muallimler Birliği, Türk Matbuat Cemiyeti, Türk İhtiyat Zabitleri, Türk Kadınlar Birliği, Milli Türk Talebe Birliği, Mason Cemiyeti gibi kuruluşların da fesih veya kapatılma şeklinde faaliyetlerine son verildiği dikkate alınırsa Ocakların kapatılmasının sebebi daha iyi anlaşılır.¹⁰¹

6. HALKEVLERİNİN İŞLEVLERİ

6.1. Devrimin Aşılması

Halkevleri Kemalizm'i partinin ilkelerini halka yaymak ve devrimleri benimsetmek amacıyla kurulmuştur. Yayınları da bu açıklıkla görülür. Amaç, devrimlerin halk tarafından “gönülden” benimsemesidir.

6.2. Geçmişe Ait İzleri Silmek

Halkın kalkınması için “Saltanat asırlarının gafil ve nankör ihmalini Cumhuriyet yıllarının ve hatta aylarının şuurlu ve imanlı gayretiyle telafiye geçmek” amaçlanır.

Halkevleri geçmişe ait izleri silmek, geçmişteki olumsuzlukları unutturmak, Osmanlı tarihine ait izleri silmeyi amaçlar. Halkevlerindeki yayılan düşünceler ve yapılan faaliyetler arasında Osmanlı kültürüne ait izler bulmak oldukça güçtür. Osmanlı reddedilmiş ve yerine, Halkevlerinde de geçmiş yüzyıldan beri bir ‘hülya’ olan batılılaşma uğruna Avrupa kültürüne ver verilmiştir.

¹⁰¹ Doç. Dr. Yusuf Sarıay, a.g.e., s. 369-370

6.3. Kaynaşmış Kütle Yaratmak

Türk halkını Atatürkçü düşünce doğrultusunda bir araya getirirken, sınıfsız katı bir toplum yaratmak temel amaçlardandır. Halkın kaynaşmasını ve bütünleşmesini sağlamak, mezhep, soy, sınıf farkları gözetmeden toplumu bir bütün halinde tutabilmek amaçlanır.

6.3.1. Canlandırma

“Kaynaşmış bir kütle” haline getirilmek istenen toplumun, panayırılar, festivaller, geziler, müzikli ve danslı aile toplantıları ile canlandırılmasına ve hareketlendirilmesine çalışılır. Balolar, kadın ve erkeğin birlikte katıldığı ilk toplantılar olarak, sosyal yaşantıda önemli bir değişimdir. Halkevleri nişan ve nikâh törenleri için de kullanılır.¹⁰²

6.3.2. Laiklik

“Yeni devletin yöneticileri, oluşturmak istedikleri ulusun özellikleri arasında ‘din’ unsuruna yer vermek istemediler. Hemen hemen tüm toplumsal alanlardan dini çıkarmayı ve bireyin dünyasında ki dinsel değer yargıları yerine yeni değer yargıları yerleştirmeyi hedef edindiler. Fertlerin dinsel saiklerle hareket etmeleri istemiyordu ve muasır medeniyetler seviyesine çıkmanın engeli olarak görülüyordu. Bu düşünceler halk evlerine de hakimdi. Halkevleri bir nevi yeni Türkiye’de halkın camiler dışında toplanma merkezleridir. Ayrıca, yapılan faaliyetler ve düşüncelerde dine kesinlikle yer yoktur. Dolayısıyla dinden arındırılmış ve seküler bir toplum düzeni oluşturulmaya çalışılmıştır.”¹⁰³

6.3.3. Terbiye

Halkevleri’nde milli ve içtimai hayatın temelleri, terbiye suretinde, tedris suretinde, konuşma suretinde mütemadiyen kurulmalıdır.

Halkın “terbiye”sinin sağlanması Halkevleri’nin en önemli işlevlerinden biri olarak görülür.

¹⁰² Neşe G.Yeşilkaya, *a.g.e.*, s. 75

¹⁰³ (Çevrimiçi) <http://www.arastiralim.com/bir-uluslastirma-projesinin-araci-olarak-halkevleri.html>, 04.01.2011

Halkevleri şubelerinin çalışmaları ile halkın ruh terbiyesi, beden terbiyesi, kulak terbiyesi sağlanmaya çalışıldığı ilerde görülecektir.

“Halkevleri’nde yetişkinler için yaygın eğitim sağlanmaktadır. Halkevleri tüzüğünde belirtildiği gibi Halkevleri’ne çocuk üye kabul edilmez. Yeni nesil örgün eğitim kurumlarında eğitilirken, yetişkinlerin eğitimini ve terbiyesini sağlamak Halkevleri’nin işlevlerindendir.”¹⁰⁴

6.3.4. Telkin

Halkevleri en önemli işlevlerinden birisi de, inkılaplar ve hedeflenen yeni toplum projesi çerçevesinde Kültür Telkini’dir. Çeşitli yollarla halka nasıl olmaları gerektiği söyleniyordu. Halkevlerinin sahip olduğu her şubenin yaptığı temel işlevlerden birisiydi telkin. Telkinin, birden ‘sağnak’ gibi değil yavaş yavaş ve disiplinli bir şekilde yapılmasına isteniyordu.

6.3.5. Güven Verme, Onore Etme

“Halkevleri yayınları, halka nasıl olacakları ve neleri bilmeleri gerektiği konusunda yaptığı telkinin yanısıra güven halka ‘telkin’ eden ve yüksek bir kültürden ve asil bir milletten olduğuna, azimle çalıştığı zaman aşamayacağı hiçbir engelin olmadığına inandırılmaya çalışılır. Bu konuda 1935 tarihli C.H.P. parti programında yer alan ifadeler dikkat çekicidir. “Türk Milleti, o kadar derin ve tükenmez bir hayat Hazinesi idi ki medeniyet beşiği olan yurdundan uzaklarda bile relerde dolaşmış, nerelerde yerleşmiş ise oralarda bir kültür ve enerji unsuru olmuştur.”¹⁰⁵

Tüm bu işlevleri, Halkevleri sahip olduğu dokuz kolla yerine getirmeye çalışmıştır. Halkevleri şubeleri incelendiğinde bu işlevlerin nasıl yerine getirildiği daha somut bir şekilde görülecektir.

¹⁰⁴ Neşe G.Yeşilkaya, **a.g.e.**, s. 76

¹⁰⁵ Neşe G.Yeşilkaya, **a.g.e.**, s. 77

7. HALKEVLERİ’NİN ÖRGÜT YAPISI

“Halkevleri, C.H.P’ nin Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Devletçilik, Laiklik ve İnkılapçılık prensipleri içinde çalışan bir kurumdur. Halkevinin kapıları partiye yazılı olan veya olmayan bütün yurttaşlara açıktır.”¹⁰⁶

C.H.P Halkevleri Öğreneği, Halkevleri’nin örgüt yapısını açıklamaktadır. Partinin ilkelerine bağlı olarak çalışan Halkevleri’nin faaliyetlerine, partiye üye olan ya da olmayan herkes katılabilir. Halkevleri Yönetim Kurullarında çalışabilmek ise partiye kayıtlı olmayı gerektirir. (Madde 1) Halkevleri’nin açılmasını Parti Genel Kurulu, Halkevleri’nin kurulması ve düzenlenmesini bulunduğu yerin il, ilçe ve kamun (nahiye) Parti Yönetim Kurulu sağlar. (Madde 2) Ankara Halkevleri’nin başkanı Parti Genel Yönetim Kurulu tarafından seçilir. (Madde 3)

Halkevleri dokuz şubeye ayrılmıştır. (Madde 4)

1. Dil, Tarih, Edebiyat,
2. Ar,
3. Gösterit,
4. Spor,
5. Sosyal Yardım,
6. Halk Dershaneleri ve Kurslar,
7. Kitapsaray ve Yayın,
8. Köycülük,
9. Müze ve Sergi.

“Bir Halkevi’nin açılabilmesi için gerekli bina, para ve diğer maddi araçlar sağlandıktan sonra bu şubelerden en az 3’ünün çalışması gerekir. (Madde 10) Üye sayısı ondan fazla olan her şube, Şube Yönetim Komitesi seçer. Halkevi Yönetim Kurulu ise bu komitelerden seçilecek birer delegeden oluşur. Seçimler iki yılda bir, gizli oy ile yapılır. (Madde 21) Halkevi Başkanı ise bağlı bulunduğu il, ilçe, kamun Parti Yönetim Kurulu (Yönetim Kurulu) üyeleri arasında seçilir. Ödevleri (Vazifeleri) İl Parti Yönetim Kurulu tarafından onaylanır. (Madde 24) Halkevleri yönetim kurulları yılda iki defa

¹⁰⁶ C.H.P., **Kuruluşlarının Yıldönümü Halkevleri (1932-1951-1963)**, İstanbul, C.H.P. İl Gençlik Kolu Yayını, 1963

Parti Genel Sekreterliğine şubelerin çalışmaları hakkında bilgi gönderir. Bu raporun bir örneği de yöredeki Parti Yöneticisi'ne verilir. (Madde 31) Bu sistemli çalışma yıllık faaliyet raporları ve dökümler elde edilmesini sağlamıştır".¹⁰⁷

Tablo 16: 1932'den beri her yıl kaç halkevi ve halkodası açıldığını ve yıllara göre ev ve oda sayısını gösterir tablo.¹⁰⁸

Yılı	Her yıl yeniden açılan halkevi	Yıllara göre halkevi mevcudu	Odadan eve çevrilen	Her yıl açılan halkodası	Yıllara göre halkodası mevcudu
1932	14	14			-
1933	41	55			-
1934	25	80			-
1935	23	103			-
1936	33	136			-
1937	31	167			-
1938	43	210			-
1939	163	373			-
1940	6	379		141	141
1941	2	388	2	59	198
1942	3	389	3	22	217
1943	4	394	1	15	231
1944	3	406	9	143	365
1945	17	438	15	2338	2688
1946	1	455	16	1396	4068
1947	-	463	8	110	4170
1948	-	469	6	97	4261
1949	-	474	5	50	4306
Toplam	437		65	4371	

"1946'ya gelindiğinde halkevlerinin sayısı "455" i halkodalarının "4.066"yı bulmuştur.C.H.P. iktidarının son dört yılında yeni açılanlarla birlikte bu sayı biri

¹⁰⁷ Neşe G.Yeşilkaya, a.g.e., s. 78-79

¹⁰⁸ C.H.P., Kuruluşlarının Yıldönümü Halkevleri (1932-1951-1963), İstanbul, C.H.P. İl Gençlik Kolu Yayını, 1963

yurtdışında Londra’ da olmak üzere halkevlerinde “478”e; halkodalrında ise “4332” ye yükselmişti. 63 ilin hepsinde birer halkevi bulunuyordu. İlçelerden “288” inde, bucakların 73’ ünde köylerden de 28’ inde halkevi açılmıştı.Halkodaları ise ilçe, bucak ve büyük çoğunluğu ile köylerde etkinliklerini sürdürüyorlardı.”¹⁰⁹

8. HALKEVLERİ’NİN KAPATILMASI

“C.H.P. Kurultaylarınca kabul edilen “tesis” haline getirme fikrinin gerçekleşmesi, hükümet ile C.H.P. arasındaki bu konudaki görüşmelerin sonuçlanmaması yüzünden kabil olmamıştır. Halkevlerinin kapatılmasını sağlamak üzere, D.P Grup Başkan Vekili Refik Şevket İnce ve yedi arkadaşı, bir kanun teklifinde bulunmuşlardır. Teklif, yedi günde (27.7 ile 2.8.1951 tarihleri arasında) Anayasa, maliye Bütçe, Adalet, komisyonlarında görüşülerek, 8.8.1951 tarihinde T.B.M.M.’ ce öncelik ve ivedilikle kanunlaşmıştır.”¹¹⁰

“Halkevlerini kapatan kanun 8 Ağustos 1951 de yayınlandıktan sonra, halkevlerinin eksikliği hissedilmiş ve yeniden açma fikri ortaya atılmıştır. Paris’ te UNESCO Umumi Heyet toplantısında Halkevlerinin yeniden açılması tavsiye edilmiş ve 14 Ağustos 1958 de çalışmalar başlanmış, 27 Mayıs devrine kadar kamuoyundan gizli tutulmuştur.”¹¹¹

“Türkiye genelinde faydalı çalışmalar yapmasına rağmen, tipik bir tek parti dönemi kuruluşu olan halkevlerinin durumu II. Dünya Savaşı’nın sona ermesiyle birlikte sarsılmaya başlar. 7 Ocak 1946’da Demokrat Partinin faaliyete başlaması, halkevi çalışmalarında önemli bir gerilemeye yol açar. Çünkü daha önce CHP saflarında ve halkevlerinde çalışan bir çok bilim ve siyaset adamı, Demokrat Partiye geçmiştir. Her ne kadar CHP yöneticileri, halkevlerinin siyaset dışı bir kurum olduğunu söyleseler de bu kurumların daha çok CHP ve CHP’ye yakın teşekküllerin toplantılarına sahne olması ve belli bir partinin yan kuruluşu görüntüsünden kurtulamaması yüzünden halk, zamanla halkevlerinden uzaklaşmaya başlar. CHP’nin 17 Kasım 1947’de toplanan 7. Büyük Kurultayı’nda halkevleri meselesi ele alınmış, Prof. Fahrettin Kerim Gökay

¹⁰⁹ Şerafettin Turan, **a.g.e.**, s.82

¹¹⁰ Tarhan Erdem, İ. Selçuk Erez,” **Kuruluşlarının Yıldönümü Halkevleri (1932-1951-1963)**”, İstanbul İl Gençlik Kolu Yayını, İstanbul, 1963, s. 6-7

¹¹¹ Tarhan Erdem, İ. Selçuk Erez, **a.g.e.**, s. 7-8

başkanlığında bir komisyon kurulmuş, ancak bu kurultayda halkevlerinin bağımsız bir kurum haline getirilmesi yolunda bir adım atılamamıştır.”¹¹²

“Bilindiği gibi halkevleri ilk açıldığında, faaliyetlerine Türk Ocakları binalarında başlamıştı. 10 Mayıs 1949’da yeniden açılan Türk Ocakları kendi binalarına halkevlerinin kanun dışı yollarla el koyduğunu ileri sürerek bu binaları geri ister. Bu arada halkevi bütçeleri de sorun olmuş, önceleri belediye ve özel idare bütçelerinden sorunsuz bir şekilde ayrılan ödenekler, 1946’dan sonra belediye meclislerinde büyük tartışmalardan sonra alınabilmıştır. 14 Mayıs 1950’de Demokrat Partinin ezici bir çoğunlukla iktidara gelmesiyle, halkevlerinin durumu tamamen sarsılmış, Demokrat Parti ödenek yokluğu gerekçesiyle 18 Haziran 1950’de ilk olarak Londra Halkevi’nin faaliyetlerini durdurmuştur. Bu tarihten sonra kamuoyunda halkevleriyle ilgili tartışmalar daha da artmıştır. Nitekim Demokrat Parti milletvekilleri tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan “*Halkevlerinin ve Bazı Halk Partisi Gayri Menkullerinin Hazineye İadesi Hakkındaki Kanun Lâyihası*” 9 Ağustos 1951 tarihinde açık oylamaya sunulmuş ve lâyiha, mecliste bulunan 365 milletvekilinden 362’sinin olumlu oyuyla geçmiştir. Yasa 11 Ağustos 1951 tarihli *Resmî Gazete*’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.”¹¹³

“Halkevlerinin kapatılması ve mallarına el konulmasıyla beraber Cumhuriyet Halk Partisi’nin malvarlığını da hükümet devlet aracılığıyla teslim alıyordu. Halkevlerinin kapatılması, Halk Partisi’nin mal varlığına el konulması Köy Enstitüleri’nin kapatılmasıyla başlatılan bir geriye yönelen sürecin yeni halkalarıydı. Halkevi ve parti binaları teslim alınmakla kalınmıyor, devletin kuruluşuna ışık tutan Resmî evrak da kağıt fabrikasına gönderilerek yeniden kağıda çevriliyordu. Benzer durum daha sonraki dönemlerde de Türkiye’de gündeme geliyordu. D.P. iktidarının açtığı Vandalizm yolundan, sonraki dönemlerde başa geçen bu tutumun yeni izleyicileri de ilerliyor ve ülkede açılan kültüre ve devrin ilkelerine karşı çıkma tutumunu geliştirerek sürdürüyorlardı. Böylece, DP iktidarı Türkiye’de Atatürk Devrimleri’ne karşı gelişmelerin ilk Resmî örgütleyicisi oluyordu.”¹¹⁴

¹¹² *C.H.P. Yedinci Büyük Kurultay Tutanağı*, Ankara:1948, ss. 199-202.

¹¹³ (Çevrimiçi) http://w3.balikesir.edu.tr/~mozsari/Halkevleri.htm#_Toc121732282, (20.10.2010)

¹¹⁴ Anıl Çeçen, *a.g.e.*, s. 214

İKİNCİ BÖLÜM

NİĞDE HALKEVİ (1933- 1951)

1. NİĞDE HALKEVİ' NİN AÇILIŞI

Mustafa Kemal Atatürk 31 Ocak 1934 gecesi başlayan yurt gezisinin 5. gününde yani 5 Şubat 1934 pazartesi günü saat 18.00 civarında Niğde'ye gelir. Niğdelilerin büyük tezahüratları arasında Atatürk trenden iner ve istasyon binasına girer. Bir müddet burada istirahat ettikten sonra otomobillerle şehir merkezinde bulunan halkevi binasına ulaşılır. Gittiği her şehirde halkevlerini görmeyi arzu eden Atatürk: “Bizim halkevlerine büyük ümidimiz vardır. Burası gençliğin yuvaları olacaktır. Milletimizin yüksek karakterini, yorulmaz çalışkanlığım, fitri zekâsını, güzel sanatlara ilgisini, ilme bağlılığını ve milli birlik duygusunu mütemadiyen ve her türlü vesile ve tedbirle besleyerek inkişaf ettirmek lazımdır, işte bunlar milli kültürümüzdür. Bu da halkevlerinde gelişecektir.” sözlerini burada söylemiştir. Sungurbey binası olarak bilinen bu halkevi binasında yemek yenir ve Niğde üzerine sohbet yapılır. Sohbet, Niğde'nin sosyal ve ekonomik problemleri üzerinde yoğunlaşır. Niğde Halkevi bu sıralarda bir dergi çıkartma hazırlığı içerisindeydi. Atatürk derginin adını sorar; “Akpınar” olduğu söylenir.¹¹⁵ Bazı kaynaklarda Mustafa Kemal'in Niğde'yi ziyaretinde Niğde Halkevi'nin 5 Şubat 1934' te açıldığı fikri oluşmuştur, ancak ileriki aşamalarda da belirtildiği üzere değişik görüşler de vardır.

Atatürk'ün Niğde'ye gelişinden 5 ay sonra, Niğde Halkevi, 1 Temmuz 1934'te Akpınar Dergisi'ni yayınlamaya başlamış, derginin ilk sayısına Atatürk'ün bir Resmî konarak, yukarıda (*Millî Kültür*) üzerine söylediği veciz cümle iri harflerle yazılmıştı. Yıllarca yayınıni sürdüren Akpınar Dergisi, Niğde ve çevresinin tarihi ve kültürü için önemli bir kaynak olmuştur.¹¹⁶

¹¹⁵ (Çevrimiçi) <http://www.webilgi.com/nigde/9992-ataturk-ve-nigde.html>, (25.12.2010)

¹¹⁶ Niğde Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, **Millî Mücadelede Niğde**, Niğde, 2009, s. 8

Bir başka kaynakta ise İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'nın 14.02.1933 tarihinde 15 yeni halkevi açılması (Adana, Aksaray, Balıkesir, Çankırı, Çorum, Erzincan, Gümüşhane, Isparta, Kars, Manisa, Mersin, Muğla, Niğde, Sivas ve Tokat) hakkında vilayetlere yapılan tebligatla ilgili Başbakanlığı bilgilendirme amaçlı yazısından anlaşıldığı üzere Niğde Halkevi 19 Şubat 1933 tarihinde açılmıştır.¹¹⁷

Başka bir kaynakta 24 Şubat 1933 Cuma günü açılmış, 1951 yılında ise kapandığını söylemektedir.¹¹⁸

Niğde Halkevi açıldığı sıradaki, Halkevi üye sayısı ve faaliyetleri ile ilgili olarak ayrıntılı bilgi veren kaynaklara ulaşmak mümkün değildir. Ancak Halkevleri açılma talimatnamesine baktığımız zaman, bir Halkevinin açılabilmesi için en az üç tane şubesinin olması ve en az yirmi beşer kişinin üyesinin olması gerekmektedir.¹¹⁹ Niğde Halkevi ile ilgili tek yazılı belgede üye sayısı 1500 olarak belirtilmiştir.¹²⁰ Buradan da anlaşılabileceği üzere Niğde Halkevi'nin en az yetmiş üyesi vardır. Niğde Halkevi'nin ilk zamanlar organize olamadığını görmekteyiz, bunu da kaynak dergisi olan Akpınar' ın kurulduktan 5 ay sonra çıkmasından anlayabiliriz.

Açılış programı ile ilgili kaynakta şu şekilde bilgi verilmektedir: Ankara Halkevi'nde söylenecek nutuklarla Kuşat merasimine başlanacak ve bu nutuklar Halkevine konulan radyo ile dinlendikten sonra İstiklal Marşı ve Cumhuriyet Andı okunacak bundan sonra Vilayet Halk Fırkası heyeti üyelerinin nutuklarıyla açılışın gündüz bölümü sona erecektir. Bu şerefli günün akşamında da Halkevimiz şerefine Ortamektep salonunda “Akın” piyesi temsil edilecektir.¹²¹

Niğde' de faaliyette bulunan Resmî Niğde Gazetesi'nde geçen bir yazıda Niğde Halkevinin beş şubesinin faal olarak çalıştığını görmekteyiz.

¹¹⁷ **Resmî Niğde Gazetesi**, 20.02.1933, s. 311

¹¹⁸ **Resmî Niğde Gazetesi**, 20.02.1933, s. 311

¹¹⁹ Anıl Çeçen, a.g.e. s. 352

¹²⁰ **Ülkü Dergisi**, İkinci Teşrin, S: 81, 1939, Ulus Basımevi., Ankara, s. 257

¹²¹ **Resmî Niğde Gazetesi**, 20.02.1933, s. 311

Halkevinde yapılan toplantılar¹²²

<u>Toplantılar</u>	<u>Toplantı Sayısı</u>	<u>Gelenler</u>
Halkevi Yön. Kurulu Toplantısı	3	21
Komiteler Toplantısı	65	221
Şube Toplantısı	23	974

Niğde Halkevi'ne kayıtlı aza sayısı¹²³

Bayan 222

Bay 970

Yekûn 1.192

Birlikte yapılan toplantılar sayısı: 10¹²⁴

Toplantıya Gelenler 4.610 kişi

¹²² C.H.P Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hûlasası, Ulus Basımevi, 1936

¹²³ C.H.P Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hûlasası, Ulus Basımevi, 1935

¹²⁴ C.H.P 1935 Yılı Faaliyet Raporları Hûlasası

Tablo 17: 1934 – 1935 yılları arasında yapılan faaliyetlerin dökümü.

Faaliyetler⁷⁰	Etkinlik Sayısı (1934)	Gelenlerin Sayısı (1934)	Faaliyetler	Etkinlik Sayısı (1935)	Gelenlerin Sayısı (1935)
Gösterit	7	Konf., konser ve temsil 8.000 kişi	Gösterit	4	5.000
Konser	33	Konf., konser ve temsil 8.000 kişi	Konser	6	2.470
Sinema	-	-	Sinema	39	2.020
Konferans	48	Konf., konser ve temsil 8.000 kişi	Konferans	-	-
Kongre	-	-	Kongre	3	107
Balo	-	-	Balo	-	-
Şölen	-	-	Şölen	7	400
Nikâh-nişan Töreni	-	-	Nikâh-nişan Töreni	1	40
Çaylı Danslar	-	-	Çaylı Danslar	-	-
Resim Sergisi	-	-	Resim Sergisi	-	-
Geziler	-	-	Geziler	10	280
Dersler	-	-	Dersler	23	170
Köy Gezileri	-	-	Köy Gezileri	-	-
Bayramlar	-	-	Bayramlar	4	1850
?	-	-	?	3	1700

2. NİĞDE HALKEVİ' NİN İDARİ YAPISI

Niğde Halkevi Akpınar dergisi ve gazete haberlerine göre Niğde Halkevi İdare Heyeti şöyledir:

Halkevi Reisi: Eczacı Naim Osman Erem

C.H.P. Niğde İlçe Yönetim Kurulu Başkanı ve Halkevi Dil, Tarih, Edebiyat Kolu Mümessili: Ferit Ecer

Spor Komitesi Reisi: Kemal Bey

Güzel Sanatlar Şubesi Reisi: Halit Ongan

Ortaokul Direktörü: Seyfi Yalvaçer

Kültür Direktörümüz: H. İ. Özkaya

Niğde Halkevi hakkında o döneme ait kaynak bulmak neredeyse imkânsızdır, Halkevinin yönetim kurulu ve idare heyeti hakkındaki bilgileri bu yüzden net olarak vermek imkânsızdır. Niğde Halkevi kaynak dergisinden ve o döneme ait yayınlardan edinilen bilgiler göre yönetim kurulu şöyledir:

- 1941’de Halkevi Reisi CHP Daimi Encümen Azası ve Eczacı Sabit Ecemiş’tir.

- 1950’ li yıllarda: Naci Erdem, Hasan Tezcan, Naci Ecer
- 1960–1965 arasında (iki yıl) Halkevi Başkanı: Halil Kitapçı
- 1967 yılında Halkevi Başkanı: Fuat Soylu
- 1978- 1980 Niğde Halkevi’nin son başkanı; Nail Gündüz.

3. NİĞDE HALKEVİ’NİN ŞUBE ÇALIŞMALARI

3.1. Dil ve Edebiyat Şubesi

Dil ve Edebiyat kollarının başlıca çalışmaları geçmişteki Türk Büyüklerini anmak, edebiyat müsabakaları açmak, milli günleri heyecanla yaşatmak, gelenek olmuş halk bayramlarını kutlamak, konferanslar ve münazaralar düzenlemek, aile toplantıları yapmak, muhitteki istidatları tanıtmaya çalışmak, kitaplık ve yayın şubeleriyle birlikte dergiler ve kitaplar yayımlamak, folklor bakımından çevrelerinde incelemelerde bulunmak şeklinde özetlenebilir.¹²⁵

¹²⁵ C.H.P XVI. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, Ulusu basımevi, Ankara, 1948, s. 10

1932–1940 yılları arasında tarih kolu da Dil ve Edebiyat Şubesine dâhil bulunmaktaydı. Ancak 1940 yılının C.H.P. Umumi idare heyetince hazırlanan “C.H.P. Halkevleri Çalışma Talimatnamesi “uyarınca Tarih kolu Müze ve Sergi Şubesi ile birleşerek “Tarih ve Müze Şubesi “adını almıştır.¹²⁶

Niğde Halkevi’nde okuma yazma seferberliği, Harf Devrimi’nin ardından başlatılmıştır¹²⁷

1941 yılına kadar Halkevi 19 konferans verdiğini görmekteyiz. Ancak sadece 1934 yılında 48 konferans verilmiştir. İncelemelerden de anlaşılacağı üzere konferanslar süreklilik arz etmektedir. Bunu da 15.01.1944 tarihinde Ulus Gazetesi’nde çıkan haber Niğde Halkevi’ndeki konferansların süreklilik arz ettiğini göstermesine bir örnektir. “Niğde Halkevi Dil ve Edebiyat Komitesi ilkkânun ayı içerisinde birisi terbiye, biri iktisat ve diğeri de büyük vatan şairi Namık Kemal’e ait olmak üzere verdiği konferans ve muhasebelerle normal çalışmalarına hız vermiş, halkı soğuk kış günlerinde halkevinin sıcak çatısı altında toplamıştır.”¹²⁸

Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası’ nda Niğde Halkevi’nin Dil ve Edebiyat şubesinin faaliyetlerine değinmektedir: “Her hafta bir konferans verilmiş, çıkarmakta olduğu “Akpınar” mecmuasını yaşatmış, Niğde tarihini yazmak için çalışmış ve yakında neşretmek üzeredir.”¹²⁹

1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası’ nda ise: “Halk edebiyatı üzerinde çalışmış, dil bayramını kutlamış (2020) yurttaş (39) konferans vermiş, bir dergi çıkarmış, tarihi incelemelerde bulunmak üzere, Nevşehir, Aksaray ve Bora gitmiş; oralarda Bizans, Selçuklu, Karaman oğullarına ait izleri incelemiş, dergisiyle Niğde Tarihi hakkında yayınlarda bulunmuştur.”¹³⁰ Şeklindeki faaliyet raporunda Dil ve Edebiyat Şubesinin aktif olarak çalıştığını görmekteyiz.

¹²⁶ C.H.P. Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, s. 29

¹²⁷ Niğde’imiz Dergisi, Ocak-Şubat 2003, S. 29, Ankara, s. 16

¹²⁸ Ulus Gazetesi, 15.01.1944

¹²⁹ C.H.P. Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, Ulus Basımevi, 1934, s. 98

¹³⁰ C.H.P. Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, Ulus Basımevi, 1935, s. 101

Niğde Halkevi'nin Fransızca¹³¹ ve iki yüz kişiye Matematik kursu verdiğini görmekteyiz.¹³²

Niğde Halkevi altı tane kitap yayınlamıştır. Bu kitapların içeriği genelde edebiyat ile alakalı konulardır. Niğde'nin Folklorik öğeleri ile bağlantılı Niğde yerel türküleri ve Türkiye'nin Cumhuriyet' ten sonraki durumuna değinmiştir.

La Fontaine, Oscar Wilde, Maksim Gorki gibi yazarların eserlerinden çeviri yapıldığını da görmekteyiz. Ayrıca genel bir inceleme yaptığımızda yöre bilmeceleri hakkında derlemelere de rastlamamız mümkündür.

Ferit ECER Niğde Halkevi delegeesi olarak Üçüncü Türk Dil Kurultayı'na (24 Ağustos 1936 – 31 Ağustos 1936) katılmıştır.

Tablo 18: Dil, tarih ve edebiyat şubesinin üye sayısını gösterir tablo¹³³

<i>Meslekler</i>	<i>1934 senesi Üye sayısı</i>	<i>Meslekler</i>	<i>1935 Senesi Üye sayısı</i>
Avukat	3	Avukat	3
Doktor	-	Doktor	-
Muallim	8	Öğretmen	10
Tüccar	1	Tecimen	1
İşçi	4	İşçi	15
Çiftçi	1	Çiftçi	21
Güzel sanatlar	1	Güzel sanatlar	-
Sair meslek	30	İşyar vs. ertikler	-
Kadın	2	Bayan	2
Erkek	46	Bay	48
Yekûn	48	Yekûn	50

¹³¹ Akpınar, S. 32, yıl:1937, s. 16

¹³² Akpınar, S. Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül 1937, s. 31

¹³³ C.H.P. Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, Ulus Basımevi 1935;
C.H.P. Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, Ulus Basımevi, 1936

3.2. Güzel Sanatlar Şubesi

Halkevleri Güzel Sanatlar Şubeleri edebiyat ve temsil dışında kalan bütün tezahürleri ile halkevleri bakımından meşgul olmak vazifesini üzerine almıştır. Halkevlerinde musiki çalışmaları talimatnamede serahatle zikredildiği şekilde, yani Garp aletleri ve Garp tekniği ile yapılmakta, halk türkü ve rakslarına ayrı bir kıymet verilmektedir. Halkevleri musiki çalışmalarında bandolara, korolara keman ve piyano kurslarına, halk türkü ve rakslarına ayrı bir kıymet verilmektedir. Halkevleri musiki çalışmalarında bandolara, korolara, keman ve piyano kurslarına, halk türkü ve rakslarının benimsenip yayılmasına çalışmaktadır.¹³⁴

Güzel Sanatlar Şubesi (Ar Komitesi) Başkanı Halit Ongan'dır. Başkan Halit Ongan; yediden yetmişe her yaştan isteklilere keman, saz ve bağlama dersleri vererek onların müzik yeteneklerini artırmalarına yardımcı olmuştur. Niğde' de Halkevi Bandosu'nu kurarak, toplumu, band ile ve bando sesi ile tanıştırmıştır. Ongan'ın derlediği **“Niğde’de Halk Türküleri”** isimli eserinin içerisine serpiştirdiği resimlerden, güzel sanatların resim dalıyla da alâkadar olduğu anlaşılmaktadır.¹³⁵

Halkevinin müzik alanında Halit Ongan **“Niğde’de Halk Türküleri”** adlı bir eser yayınlamıştır. Bu eserde 84 adet Halk türküsü notalarıyla birlikte kayıt altına alınmıştır.1937 yılında Halkevi yayınları arasında yer almıştır. Eserde Niğde Yöresine ait, alay, kaşık, ağır havlar ve uzun havalar yer almaktadır. Bozlak örneklerine de rastlamaktayız. Türk Halk Müziği için değerli bir eser niteliğindedir.

Musiki komitesinin ilk sekiz aylık çalışma raporu şu şekildedir:

“Teşekkülünden bugüne kadar aza adedi 40 olup şimdiye kadar 6 heyeti umumiye ve 20 idare heyeti içtimai yapmış ve karara raptettiği Cumhuriyet Bayramı için hummalı bir şekilde çalışılmaktadır. Her on beş günde bir umuma konser verilmişse de son aylar zarfında mevsim dolayısı ile tehir olunmuştur.

¹³⁴ C.H.P Halkevleri ve Halkodaları'nın 1940 Çalışmaları, Ankara, 1941, s. 34

¹³⁵ Fikri Ongan, **Niğde'miz Dergisi**, , Temmuz-Ağustos 2003, Yıl:9, S. 32, s. 8

Haftanın muayyen gününde Keman ve Flüt dersi verilmekte ve müdaviminin adedi 17'ye balığ olmaktadır.¹³⁶

Tablo 19: Güzel sanatlar şubesi 1934- 1935 senesi üye sayısını gösterir tablo

<i>Meslekler</i>	<i>1934 senesi Üye sayısı</i>	<i>Meslekler</i>	<i>1935 senesi Üye sayısı</i>
Avukat	-	Avukat	-
Doktor	-	Doktor	-
Muallim	12	Öğretmen	12
Tüccar	3	Tecimen	3
İşçi	4	İşçi	19
Çiftçi	2	Çiftçi	18
Güzel sanatlar	-	Güzel sanatlar	1
Sair meslek	29	İşyar vs. ertikler	-
Kadın	9	Bayan	9
Erkek	41	Bay	44
Yekûn	50	Yekûn	53

Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hûlasası' nda Niğde Halkevi'nin Güzel Sanatlar şubesinin faaliyetlerine değinmektedir: Haftada bir gün şan ve üç gün amelî ve nazarî musiki dersi verilmektedir. On beş günde bir konser verilmiş ayrıca halkevi bandosu tarafından da 18 konser verilmiştir. Halkevinde verilen konferanslardan evvel ve sonra konserler verilmesi yurttaşları halkevine çekmekte âmil olmuştur.¹³⁷

Ar Şubesi: 6790 yurttaş 10 konser vermiş, 31 musiki gecesi yapmış, keman, mandolin ve gitar dersleri vererek, 18 kişi yetiştirmiş, 325 kişilik bir bando takımı kurmuş, küçücük bir orkestra meydana getirmiş, 80 halk türküsünü notaya almış, bandosu ulusal bayram ve törenlere katılmıştır.¹³⁸

¹³⁶ **Resmî Niğde Gazetesi**, Vilayet Matbaası, 29 Birinci Teşrin 1933, s. 288

¹³⁷ **C.H.P. Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hûlasası**, Ulus Basımevi, 1935

¹³⁸ **C.H.P. Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hûlasası**, Ulus Basımevi, 1936

Yukarıdaki faaliyet raporlarından da anlaşılacağı üzere geçekten isteyerek yapılan bir çalışma görmekteyiz. Ayrıca müzik derslerinde de para alınmadığını sadece halkın ilgisini artırmak, halkı musiki konusunda eğitmek amaçlanmıştır.

3.3. Temsil Şubesi

“Tiyatro sanatına heves ve yeteneği olan kadın ve erkek üyelerden bir temsil grubu oluşturmak, umumî idare heyetince tercih edilecek veya yeniden teklif ettirilecek piyesler temsil ettirmek Temsil Şubesinin görevleri arasına girer. Tiyatronun telkin kudreti göz önüne alındığında, temsil gibi önemli bir sanat dalında yetenek sahibi olanları Kemalist Türkiye’nin değerlendirmemesi düşünülemezdi. Zaten halkevleri açılırken Ankara’da yapılan ilk törende, Ankara Halkevi’nde Behçet Kemâl’in (Çağlar) *Çoban* piyesinin oynandığı ve büyük alkış aldığı bilinmektedir. Ayrıca halkevleri resmen açılmadan, halkevlerinde ilk oynanan piyes, Türk Tarih Tezi’ni ortaya koyan ve inkılâp Türkiye’sinin halka nasıl anlatılacağını gösteren *Akın* piyesiydi. Halkevlerinin açılışını takip eden yıllarda dönemin en önde gelen yazarları, inkılâbı anlatan çok sayıda *tezli piyes* yazmışlardır. Bu piyesler halkevleri aracılığıyla amatör ve profesyonel sanatçılar tarafından temsil edilmiştir. Bir halkevinde hazırlanan temsil, sadece o yöreyle sınırlı kalmayıp, çevre şehir, kasaba hatta köylere gidilerek halkın ilgisine sunulmuştur. Halkevi temsil şubelerinin önemli görevlerinden biri de Türk kadınıni sahneye çıkarmak, kadın sanatçılar yetiştirmek olmuştur. Başlangıçta, temsillerde rol alacak kadın sanatçı bulunamamışsa da bu sorun önce bayan öğretmenler; sonra Cumhuriyetin modern okullarında yetişen genç kızlar ve halkevlerinin sahnelerinde yetişen kadın sanatçılar vasıtasıyla giderilmiştir. Seçilen piyeslerde inkılâbı yayma, telkin etme ve modern hayatı özendirme ilkeleri aranmıştır. Bunlara ilâveten, Karagöz, Orta Oyunu gibi geleneksel Türk seyirlik oyunları halkevi sahnelerinde yeni bir hayat bulmuş ve yok olmaktan kurtulmuştur. Halkevi sahnelerinin bir diğer önemli hizmeti de memleketin değişik merkezlerine birer tiyatro sahnesi kazandırması olmuştur. Kısaca gerek yaygınlığı gerekse toplum zihniyetini değiştirmeye yönelik etkisiyle, halkevi tiyatro çalışmaları bu kurumların etkili faaliyetlerinden birisidir”¹³⁹

¹³⁹ (Çevrimiçi) <http://w3.balikesir.edu.tr/~mozsari/Halkevleri.htm>, 20.09.2010.

Niğde Halkevi'nde her hafta müzikli aile toplantıları düzenleniyor, çok sesli müziğin toplumsal alanda yayılmasına çaba gösteriliyordu.¹⁴⁰

Niğde Halkevi'nde gösterilen piyesler “*Cumhuriyet'in ve inkılâpların kökleşmesi*” ana temasını işlemiştir. Böylece kuruluş amacına hizmet etmiştir. Örnek verecek olursak millî birlik ve bütünlüğü arttırmaya yönelik, Cumhuriyet ideolojisinin yerleşmesi amacını taşıyan bir piyes olan ve Ankara Halkevi tarafından da bütün halkevlerine sahnelenmesi tavsiye edilen “Mavi Yıldırım” piyesi de Niğde Halkevi'nde sahnelenmiştir.¹⁴¹

Temsil kolunun ilk sekiz aylık çalışma raporu şu şekildedir:

“Komiteye mukayyet aza adedi 20 olup, her ay muntazam temsillerini vermişlerdir. İki defa “Akın” ve bir defa “Öz Yurt” ve “Çoban” piyeslerini temsil etmişlerdir. Bu piyesler büyük bir fedakârlıkla ve bütün kuvveti ile canlandırılmış ve halkın bilhassa münevverlerin azami istifade ve takdirlerine mucip olmuştur.”¹⁴²

103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı? 1932–1935 yıllarını kapsayan faaliyet raporlarında Niğde Halkevi için şöyle bir ibare geçmiştir: “Niğde Halkevi'nde temsilin ehemmiyeti, içtimai hayattaki rolü ve mevkii üzerinde aydınlatıcı ve istidatları meydana çıkmaya teşvik edici konferanslar verilmiştir”¹⁴³

¹⁴⁰ Anıl Çeçen. **a.g.e.** s. 131

¹⁴¹ **Akpınar**, S. 13, Mart 1936, s. 12

¹⁴² **Resmî Niğde Gazetesi**, Vilayet Matbaası, 29 Birinci Teşrin 1933, s. 288

¹⁴³ **103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı?**, 1932–1935, Ankara, Ulus Matbaası, 1936, s. 60

Tablo 20 : Gösteri / temsil şubesi üye sayısını gösterir tablo¹⁴⁴

<i>Meslekler</i>	<i>1934 senesi Üye sayısı</i>	<i>Meslekler</i>	<i>1935 senesi Üye sayısı</i>
Avukat	-	Avukat	-
Doktor	-	Doktor	-
Muallim	21	Öğretmen	21
Tüccar	2	Tüccar	3
İşçi	6	İşçi	13
Çiftçi	-	Çiftçi	-
Güzel sanatlar	-	Güzel sanatlar	1
Sair meslek	7	İşyar vs. ertikler	-
Kadın	15	Bayan	15
Erkek	21	Bay	23
Yekûn	36	Yekûn	38

Temsil şubesi: Bir yıl içinde altı temsil verilmiş, her temsilde (800–1000) yurttaş bulunmuştur.¹⁴⁵

Çoban, Kozan oğlu ve Öz Yurt isimli piyesler çeşitli tarihlerde oynanmıştır.

3.4. Spor Şubesi

Bu şube Türk halkında spor ve beden hareketlerine sevgi ve ilgi uyandırır, bunları bir kütle hareketi, millî bir faaliyet haline getirir. Türkiye İdman Cemiyetleri Birliğine dahil olan veya olmayan spor kuruluşlarının gelişme ve ilerlemesine yardım eder. Hiç kulüp bulunmayan yerlerde kulüp kurulmasını, gençlerin spor kulüplerine girmesini ve gerçek birer sporcu olarak yetişmesini teşvik eder. Vatandaşlara modern sağlık bilincinin esası olan ev ve oda jimnastikleri öğretir. Yer ve imkânına göre bir veya iki yılda bir yerel jimnastik günleri düzenler. Üç dört yılda bir büyük jimnastik bayramları yapar. Yaya veya vasıtalı geziler düzenler.

¹⁴⁴ C.H.P. Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, Ulus Basımevi 1935;

C.H.P. Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, Ulus Basımevi, 1936

¹⁴⁵ C.H.P. Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, Ulus Basımevi, 1935, s. 126

Bu ilkelere bağılı olarak halkevleri spora da önem vermiş, gelişmenin “*beden, ruh ve kafa gelişmesiyle bir arada*” olacağı ilkesinden hareket etmiştir. Spor, sadece heveskârların işi olmaktan çıkarılmış, halkın tamamının sporla ilgilenmesine çalışılmıştır. Bu şubeler vasıtasıyla senenin belirli günlerinde atletizm ve spor bayramları düzenlenmiş, federe olmayan amatör spor kulüpleri halkevleri himayesine alınmış, bölgesel ligler oluşturulmuş, başarılı kulüplere hediyeler verilmiştir. Bazı halkevlerinde spor salonları yapılmış, bazıları ise bir stadyumun işletmesini üstlenmiş, buralarda ihtisas sahibi öğretmenlerin kontrolünde toplu sportif etkinlikler yapılmıştır. Mahallî şartlara uygun spor faaliyetleri, ata sporu olarak bilinen güreş turnuvaları, çeşitli jimnastik hareketleri, boks, eskrim, judo, basketbol, voleybol, avcılık, bisiklet yarışları, toplu kültür-fizik hareketleri halkevinde rağbet gören sporlar arasındadır.¹⁴⁶

Spor Komitesi’nin ilk sekiz aylık çalışma raporu şu şekildedir:

“Kuşadından şimdye kadar aza adedini 56’ya iblağ etmiştir. Haftada muntazam idare heyeti içtimai yapılmış ve komite faaliyeti için müsbet kararlar verilmiştir.

Saha faaliyeti: Futbol, Voleybol, Binicilik, Koşu ve Atlamalar.

1. Futbol Faaliyeti: Haftanın Pazartesi ve Cuma günleri muntazam çalışmakla beraber diğer günlerde iş saati haricinde egzersizlerine devam etmektedirler.

Ulukışla’ya gidilerek idman yurduyla bir maç yapmış ve Kayseri Halkevi sporcularını davet ederek Niğde Stadyumunda maç yapmış ve iki kulübe de ayrı ayrı galebe etmiştir.

2. Binicilik kısmı 41 inci Fırkadan azami müzaheret görmüş ve haftanın muayyen günlerinde muntazaman Zabit nezareti altında Manej’in bütün teferruatını öğrenmişler, bu faaliyet üç ay devam etmiştir. İkinci üç ay için ikinci kurs açılmış ve buna da 25 genç iştirak etmiştir.

3. Koşu ve atlama işlerine on beş genç iştirak etmektedir. Bilhassa bayram günlerinde Fırka Zabitan ve efradile muhtelif koşulara iştirak olunmaktadır.

¹⁴⁶ (Çevrimiçi) <http://w3.balikesir.edu.tr/~mozsari/Halkevleri.htm>, 20.09.2010.

Nizamnamesi ve vurudedden emirler ve plan dâhilinde Halkevi stadı yapılmasına teşebbüs edilmiş ve fırka ile teşriki mesai edilerek faaliyete devam olunmaktadır.

Saha tanzim olunmuş soyunma mahalleri yapılmış Banyo ve bir kısım tribünlerde Cumhuriyet bayramına ikmalî için hummalı bir şekilde çalışılmaktadır.¹⁴⁷

Niğde Halkevi'nin Spor Şubesi'ne bağlı olan Niğde Gençlik Kulübü 1938 yılında kurulmuştur.¹⁴⁸ Halkevi Spor kolundan maddî yardım gören Niğde Gençlik Kulübü; İzcilik, Avcılık, Atıcılık, Atletizm ve Voleybol dallarının yanı sıra Güreş dalında da faaliyetini geliştirmiştir.¹⁴⁹

Tablo 21 : Spor kolu üye sayısını gösterir tablo¹⁵⁰

<i>Meslekler</i>	<i>1934 senesi Üye sayısı</i>	<i>Meslekler</i>	<i>1935 senesi Üye sayısı</i>
Avukat	-	Avukat	-
Doktor	-	Doktor	-
Muallim	4	Öğretmen	12
Tüccar	23	Tecimen	19
İşçi	25	İşçi	130
Çiftçi	5	Çiftçi	55
Güzel sanatlar	-	Güzel sanatlar	-
Sair meslek	150	İşyar vs. ertikler	-
Kadın	10	Bayan	10
Erkek	197	Bay	206
Yekûn	207	Yekûn	216

Spor Şubesi: Spor ve atletizm sahalarında genç yurt çocuklarının beden terbiyelerini yapmasında düzenleyicilik vazifesini yapmış, futbol, atletizm, binicilik,

¹⁴⁷ **Resmî Niğde Gazetesi**, 29 Birinci Teşrin 1933, Niğde Vilayet Matbaası, s. 288

¹⁴⁸ Niğde Müzesi Kütüphanesi, **Niğde 50. Spor İl Yıllığı**, 1938, Basım yeri, Ankara, s. 34

¹⁴⁹ Niğde Müzesi Kütüphanesi, **a.g.e.**, s. 45

¹⁵⁰ **C.H.P.Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası**, Ulus Basımevi 1935;

C.H.P. Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, Ulus Basımevi, 1936

avcılık, atıcılık gibi sporlar günden güne yayılmaktadır. Oldukça gayret ve para sarf ederek şehir stadyumunu güzelleştirmektedir.¹⁵¹

Spor şubesi: Bir, el topu, üç, ayak topu maçı yapmış, binicilik kolu haftada iki gün maneş talimleri yaparak on köy gezisine çıkmıştır.¹⁵²

Futbol maçları da önemli bir kaynaşma vesilesi oluyordu. 30 Ağustos Zafer Bayramı kutlamalarında Kayseri Halkevi futbol takımı Niğde'ye gelmiş ve futbol maçı yapılmıştır. Bu maçı stat hıncahınc dolmuş, halk bu etkinliğe büyük bir katılım gerçekleştirmiştir.¹⁵³

Ulukışla İdman Yurdu ile de bir maçı yapılmıştır.¹⁵⁴

Niğde Halkevi Faaliyetlerini içeren elimizde kaynak sayısı yetersiz olduğu için asıl kaynaklardan aldığımız kısa kısa faaliyet raporlarından Halkevleri Spor Şubesinin aktif bir şekilde çalıştığını görmekteyiz.

3.5. İctimai Yardım Şubesi

Halkevlerinin bu yoldaki çalışmalarının esasını, daha çok fikirleri bu konu etrafında toplayıp uyanık tutmak, halk arasında yardımlaşma ve dayanışma şuurunu gelişmesine, bu maksatla çalışan hayır kurumlarının faaliyetlerini kuvvetlendirmeğe ve onlar arasında bir çalışma birliği ve düzeni kurmağa hizmet etmek gibi hareketler teşkil ederse de halkımızın gösterdiği yakın ve sıcak ilgi bunları bu konuda oldukça geniş icraata girişmeğe de sevketmektedir. Bu son yıllarda 80 kadar halkevimizde poliklinik yapılmış yoksul halk ve köylüler bundan faydalanmıştır.¹⁵⁵

Niğde Halkevi'nde kaynak dergisinde yaptığımız incelemede Yardım Şubesinin olduğunu görmekteyiz.

Çok yoksul olanların ilaçları parasız olarak yapıldığı gibi, yardıma muhtaç bazı hastaların ve öğrencilerin beslenmelerine de yardım edilmiştir.

¹⁵¹ C.H.P.Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hılasası, Ulus Basımevi, 1935

¹⁵² C.H.P.Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hılasası, Ulus Basımevi, 1936

¹⁵³ Resmî Niğde Gazetesi, 30.07.1933, s. 275

¹⁵⁴ C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, S. 14-15., C.H.P. Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, s. 19-22

¹⁵⁵ C.H.P XVI. yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, Ulus Basımevi, Ankara, 1948, s. 18-19

İçtimai Yardım Şubesi'nin ilk sekiz aylık çalışma raporu şu şekildedir: "Kuşadından şimdiye kadar iki defa heyeti umumiye ve iki defa heyeti idare içtimai yapılmıştır.

Haftanın muayyen gününde müracaat eden fukara halkın muayeneleri yapılmaktaydı.

Kayıtlı aza adedi 56 olup yaptığı umumi içtimada: Kayıtlı azasının yapacağı özel yardımlarla fakir mektep çocuklarına Cumhuriyet bayramında Defter, kâğıt, kalem gibi ders araçları tedarikine karar vermiştir."¹⁵⁶

Ayrıca Ankara Halkevi'ne gönderilen 1939 yılının ilk altı aylık raporuna göre, "Üyesi bin beş yüze yaklaşan bu halkevimizde azasının dörtte birinin Sosyal yardım şubesine kayıtlı oluşu, bu sahadaki faaliyetin vatani ve milli faydalarının önemle takdir edildiğine delalet etmekte olması hasebiyle teşekkür şayandır." şeklinde ifade bulunmaktadır.¹⁵⁷

"Şube yüzlerce hastaları muayene, tedavi ettirmiş, köylerde verdiği sıhhi konferanslarla sağlık bilgisinin yayılmasına çalışmıştır. Bu konferansların yaygınlaştırılacağı ve köy gezilerinde sağlık durumu ile yakından alâka peyda edileceği programlandırılmıştır."¹⁵⁸ denilerek İçtimai Yardım Şubesinin Faaliyetlerine değinilmektedir.

Elaziz Halkevi İçtimai Yardım Şubesi, 5 doktor üyesi, 110 köyü dolaşmış; 2861 sıtmalığı, 1129 göz ağrılıyı; 115 trahomluyu; 1200 ishaliyi tedavi etmiştir. Niğde Halkevi içtimai yardım şubesi tedavi ve muayene işinde bu rakamların delalet ettiği verimden daha fazla randıman göstermiştir.¹⁵⁹

Tablo22: Sosyal / içtimai yardım şubesi üye sayısını gösterir tablo¹⁶⁰

<i>Meslekler</i>	<i>1934 senesi Üye sayısı</i>	<i>Meslekler</i>	<i>1935 senesi Üye sayısı</i>
------------------	-------------------------------	------------------	-------------------------------

¹⁵⁶ **Resmî Niğde Gazetesi**, Vilayet Matbaası, S .9, Birinci Teşrin 1933, s. 288

¹⁵⁷ **Ülkü Dergisi**, İkinci Teşrin, S. 81, 1939, Ulus Basımevi, Ankara, s. 257

¹⁵⁸ **Ülkü Dergisi**, a.g.e., s. 260

¹⁵⁹ **103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı?** 1932–1935, Ankara, Ulus Matbaası, 1936, s. 94

¹⁶⁰ **C.H.P. Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası**, Ulus Basımevi 1935; **C.H.P. Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası**, Ulus Basımevi, 1936

Avukat	2	Avukat	2
Doktor	4	Doktor	4
Muallim	2	Öğretmen	2
Tüccar	125	Tecimen	125
İşçi	45	İşçi	145
Çiftçi	-	Çiftçi	25
Sair meslek	120	İşyar vs. ertikler	-
Kadın	120	Bayan	122
Erkek	178	Bay	181
Yekûn	298	Yekûn	303

İçtimai Yardım Şubesi: Haftada bir gün köylü ve şehirli yoksul yurttaşları, parasız muayene ettirmiş, fakir ve kimsesiz çocukları, ilkokullara yerleştirmiş, ortaokul talebesinden yoksul gençlere elbise ve palto yaptırmıştır.¹⁶¹

Sosyal Yardım Şubesi: Yoksul hastaları muayene etmiş, ağır olanları hastaneye yatırmış, kimsesiz çocuklara kitap ve elbise dağıtmış, dışarıdan okumağa gelen öğrencilerin yol paralarını vermiştir.¹⁶²

Bazı büyük Halkevleri, çevrelerindeki köylere yayılarak sosyal yardım çalışmalarında önemli başarılar elde ediyorlardı. Bor Halkevi son yılın en iyi sosyal yardım çalışmasını yapan kuruluş olarak öne geçiyordu.¹⁶³

3.6. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi

Halk dershaneleri ve kurslar kolu, bütünüyle halk eğitime yönelik çalışmaları düzenleyecektir. Her türlü okuma yazma ve yetiştirme çalışmaları bu kolun görev alanları içine girmektedir. Halkın bilgisini artıracak, onlara belirli meslekleri öğretecek, el becerilerini geliştirecek, el sanatlarını destekleyecek olan bu kol bölge halkının gereksinimleri doğrultusunda her türlü eğitim ve kurs çalışması yapabilmeye yetkilidir. Özel yönetmeliklerle kursların çalışmaları düzenlenir, Halkevi üyesi uzmanlar

¹⁶¹ C.H.P.Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, Ulus Basımevi, 1935

¹⁶² C.H.P.Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, Ulus Basımevi, 1936

¹⁶³ Anıl Çeçen, a.g.e., s. 70

düzenlenerek kurslarda öğretmenlik yaparlar ve kursların sonunda törenler düzenlenerek bitirenlere diplomaları verilir.¹⁶⁴

Ayrıca, müzik eğitimi için verilen kursların yanında; Harf İnkılâbı'ndan sonra halkevinde okuma yazma kursları da verilmiştir. Hacı Beylilerden Münevver Oğuz işlediği nakışlar yanında, Harf Devrimi'nden sonra Niğde Halkevi'nde açılan okuma yazma seferberliğinde halk öğretmenliği yapmıştır.¹⁶⁵

Tablo 23: Halk dershanesi ve kurslar şubesi üye sayısını gösterir tablo¹⁶⁶

<i>Meslekler</i>	<i>1934 senesi Üye sayısı</i>	<i>Meslekler</i>	<i>1935 senesi Üye sayısı</i>
Avukat	-	Avukat	-
Doktor	-	Doktor	-
Öğretmen	3	Muallim	6
Tecimen	40	Tüccar	60
İşçi	55	İşçi	90
Çiftçi	75	Çiftçi	40
Güzel sanatlar	-	Güzel sanatlar	-
İşyar vs. ertikler	-	Sair meslek	40
Bayan	-	Kadın	36
Bay	173	Erkek	200
Yekûn	173	Yekûn	236

Halk Dershanesi ve Kurslar Şubesi: Birisi hiç okuyup yazma bilmeyen ve diğeri okuryazar yurddaşlar için olmak üzere iki kurs açmıştır. Her kursa 50 talebe devam ediyor.¹⁶⁷ Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi: Bir halk dershanesi açmıştır.¹⁶⁸

Halk dershaneleri ve kurslar şubesi: Ümmileri okutma ve yazdırma işinde Halkevi salonlarında şehir dershanelerinde, köy odalarında ve ulus okuma evlerinde, her

¹⁶⁴ Anıl Çeçen, *a.g.e.*, s. 107

¹⁶⁵ *Niğde'miz Dergisi*, Ocak-Şubat 2003, s. 29, Basım yeri: Ankara, s. 16

¹⁶⁶ *C.H.P. Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası*, Ulus Basımevi 1935; *C.H.P. Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası*, Ulus Basımevi, 1936

¹⁶⁷ *C.H.P. Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası*, Ulus Basımevi, 1935

¹⁶⁸ *C.H.P. Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası*, Ulus Basımevi, 1936

yerde hummalı ve verimli bir faaliyete geçmiş halkevlerimiz arasında Niğde’de vardır.¹⁶⁹

Halkın düzeyini yükseltebilecek her türlü konu bu kurslarda ele alınıyor, özellikle yöresel olarak ağırlıklı olan alanlarda el becerileri geliştirilerek halkın üretime katılımının yükseltilmesine çalışılıyordu. Türkçe kursların yanı sıra yabancı dillerde düzenlenen kursların sayısı da epeyce yüksektir. Çevre koşulları gözetilerek düzenlenen kurslar, Halkevleri’ nin yöre halkı ile kaynaşmalarına yardımcı oluyordu.¹⁷⁰

3.7. Kütüphane ve Neşriyat Şubesi

Halkevi üyeleri ile beraber çevre halkının okuyabilmesi için her türlü önlemi alır, büyük kitaplıklar kurarak halkın gereksinme duyduğu konularda kitap sağlar. Kitap sergileri açmak, gezici kitaplıklarla halkın ayağına kitap götürmek, okuma yazma odaları oluşturmak, halkın her saat kitaplıktan yararlanması için düzen kurmak, kitabın yanı sıra gazete ve dergilerin de okuma odasında bulundurulmasını gerçekleştirmek, belirli ve önemli konularda arşivler kurarak halkın yararlanmasına açmak kitaplık ve yayın kolunun görevleri arasındadır.¹⁷¹

Neşriyat kolunun yayınları arasında şu eserler vardır:

Gülistan Tercümesi Gül Suyu (Niğdeli Hakkı Eroğlu, 1944)

Niğde Halk Türküleri, (Halit Ogan, 1939)

15. Yılda Niğde, (eserin yazarı ve basım tarihi hakkında bilgilere erişilemedi)

Hüdavend Hatun (M. Zeki Oral, 1939)

Divan Edebiyatı: Kelimeler ve Remizler. Manzumlar ve Mefhumlar

Tokatlı Âşık Nuri

1934 ve 1935 yılı kitap sayıları ve okuyucu sayılar

¹⁶⁹ C.H.P. 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı? 1932–1935, Ankara, Ulus Matbaası, 1936, s. 38

¹⁷⁰ Anıl Çeçen, a.g.e., s. 134

¹⁷¹ Anıl Çeçen, a.g.e., s. 108

Kütüphanede bulunan kitap sayısı: 337¹⁷²

Bir yıl içinde kitap ve mecmua okuyanların sayısı: 9.000¹⁷³

Kitapsaray ve Yayın Şubesinin 1934 ve 1935 yıllarında hiç üyesi yoktur.

Kitapsaray ve yayın şubesi 1861 l yurttaş kitapsaraylardan faydalandırmıştır.

Kitap sayısı: 428

Hiç üyesi yok!¹⁷⁴

1933 -1934 yılları arasındaki okuma odaları sayısı şehirlerde, köylerde hiç bulunmamaktaydı.¹⁷⁵

Kütüphane ve Neşriyat Şubesi: Kütüphanesini yurttaşlara açık bulundurmaktadır. Gençlerin boş vakitlerini kitap okumakla geçirmelerini temine çalışmaktadır.¹⁷⁶

¹⁷² C.H.P. Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, Ulus Basımevi, 1935

¹⁷³ C.H.P. Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, Ulus Basımevi, 1935

¹⁷⁴ C.H.P.Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, Ulus Basımevi, 1936

¹⁷⁵ 1933-1934 Halk Okuma Odaları ve Umumi Kütüphaneler İstatistiği, Devlet Matbaası, İstanbul, 1935

¹⁷⁶ C.H.P. Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, Ulus Basımevi, 1935

Tablo 24: Niğde Halkevi kütüphânesindeki kitapların dil ve bilgi gruplarına göre ayrılışları ile okuyucuların sayıları. (1944-1945)¹⁷⁷

Genel eserler	442 adet
Felsefî eserler	38 adet
Dinî eserler	1 adet,
Sosyal eserler	350 adet
Filoloji eserleri	99 adet
Nazarî bilimlere ait eserler	46 adet
Tatbikî bilimlere ait eserler	129 adet
Güzel sanatlara ait eserler	41 adet
Edebî eserler	969 adet
Tarihi, coğrafi eserler	330 adet
Bayan	805 kişi
Erkek	4166 kişi
Toplam	4971 kişi

3.8. Köycüler (Köycülük) Şubesi

Halkevleri yönergesinin 104. Maddesinde belirtilmiştir. Buna göre köycülük kolunun temel görevi, köylerin sosyal ve sağlık ve estetik açılarından gelişmesi için ve köylü ile kentli arasındaki karşılıklı sevgi ve dayanışma duygularının güçlendirmesine çalışmaktadır. Bu amacın gerçekleşmesi için Halkevleri üyelerinin sık sık köylere gitmeleri, uygun dönemlerde çeşitli törenler düzenleyerek halkı aydınlatan temsiller vermeleri, belirli köyleri örnek köy olarak seçerek onların birer gelişmesi örnek biçiminde tüm köylere yol göstermesinin sağlanması köycülük kolunun alanına giriyordu. Zengin ve kalkınmış Türk köyünün yaratılması köycülük kolunun önde gelen hedefi idi. Ülkenin efendisi sayılan köylünün gerçekten efendi düzeyine gelebilmesi için, köy ve toplum kalkınması çalışmalarını köycülük kolu yürütecekti.¹⁷⁸

¹⁷⁷ T.C. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, **Millî Eğitim Genel Kütüphane ve Müzeler ile Halkodaları ve Okuma Odaları Kütüphaneleri İstatistikleri (1944-45)**, Yayın No:273, Ankara/1947

¹⁷⁸ Anıl Çeçen, **a.g.e.**, s. 108

Köycülük şubesi: Köy öğretmenleri yardımı ile köylülere türlü yardımlarda bulunmuştur.¹⁷⁹

Köycüler Şubesi: Köylülerin hükümette olan işlerini görmek için çalışmış, gizli nüfusun meydana çıkarılmasında köylülerle işbirliği etmiş, kimsesiz köylülerin istidatlarını yazmış. Mevsimlerinde köylülerle birlikte sürek avları yapmıştır.¹⁸⁰

Bazen köylerin en hususi vaziyetlerini nazarı itibara alarak bir ek maksatla yapılan ve tesirlerini hemen gösterebilen gezilerde vardır: Niğde Halkevi de köylere yaptığı gezilerle gizli nüfusun yazdırılmasına amil olmuştur.¹⁸¹

Tablo 25: Köycüler / köycülük şubesi üye sayısını gösterir tablo¹⁸²

<i>Meslekler</i>	<i>1934 senesi Üye sayısı</i>	<i>Meslekler</i>	<i>1935 senesi Üye sayısı</i>
Avukat	1	Avukat	1
Doktor	1	Doktor	1
Öğretmen	30	Öğretmen	37
Tecimen	25	Tüccar	40
İşçi	50	İşçi	80
Çiftçi	140	Çiftçi	165
Güzel sanatlar	-	Güzel sanatlar	-
İşyar vs. ertikler	70	İşyar vs.ertikler	-
Bayan	30	Bayan	30
Bay	287	Bay	294
Yekûn	317	Yekûn	324

Niğde Halkevi kaynak dergisi Akpınar'ı incelediğimizde köylüyü eğitici makalelere de rastlamaktayız.¹⁸³

¹⁷⁹ C.H.P. Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, Ulus Basımevi, 1936

¹⁸⁰ C.H.P. Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, Ulus Basımevi, 1935

¹⁸¹ C.H.P. 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı? 1932–1935, Ankara, Ulus Matbaası, 1936, s. 120

¹⁸² C.H.P. Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, Ulus Basımevi, 1935, C.H.P.Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, Ulus Basımevi, 1936

¹⁸³ Akpınar, S. 27, 28, 29, 30, 31, 1937, Vilayet Matbaası

3.9. Tarih ve Müze Şubesi

Zengin bir tarihsel birikime sahip olan ülkemizdeki tarihsel ve kültürel zenginliklerin korunması ve ortaya çıkarak değerlendirilmesi için çalışacaktı. Tarihimizi araştırmak, tarihsel eserleri halka tanıtmak, tarihsel kalıntıların bilgisiz veya art niyetli insanlar tarafından zarara uğratılmasını önlemek, halka tarih kültürü ve bilgisi vermek, kültürel değeri olan eşyayı toplamak, toplanan bilgileri yayımlamak, eski eserleri halka tanıtmak için sergiler ve müzeler açmak bu kolun önde gelen ödevleri arasındadır.¹⁸⁴

Tablo 26: Müze ve sergi şubesi üye sayısını gösterir tablo¹⁸⁵

<i>Meslekler</i>	<i>1934 senesi Üye sayısı</i>	<i>Meslekler</i>	<i>1935 senesi Üye sayısı</i>
Avukat	Hiç üyesi yok!	Avukat	-
Doktor	Hiç üyesi yok!	Doktor	-
Muallim	Hiç üyesi yok!	Öğretmen	4
Tüccar	Hiç üyesi yok!	Tecimen	3
İşçi	Hiç üyesi yok!	İşçi	2
Çiftçi	Hiç üyesi yok!	Çiftçi	1
Güzel sanatlar	Hiç üyesi yok!	Güzel sanatlar	-
Sair meslek	Hiç üyesi yok!	İşyar vs. ertikler	-
Kadın	Hiç üyesi yok!	Bayan	-
Erkek	Hiç üyesi yok!	Bay	10
Yekûn	Hiç üyesi yok!	Yekûn	10

Müze ve Sergi Şubesi: Kültür direktörlüğü ile el birliği yaparak bir müze hazırlamağa başlamış, topladığı izleri buraya taşımıştır.¹⁸⁶

Müze ve Sergi Şubesi: Niğde Halkevimizin bu şubesinin çalışmadığını görüyoruz. Arkadaşlarımızın el birliğiyle bu şubenin de pek yakında normal çalışma alanına gireceğini umuyoruz.¹⁸⁷

¹⁸⁴ Anıl Çeçen, a.g.e., s. 108

¹⁸⁵ C.H.P. Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, Ulus Basımevi, 1935, C.H.P. Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, Ulus Basımevi, 1936

¹⁸⁶ C.H.P. Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, Ulus Basımevi, 1936

Bulundukları yerlerin eski eserlerini koruma ve bunların onarılmalarına çalışma işinde Niğde Halkevi güzel örnekler vermiştir. Niğde Halkevi tarih ve sanat bakımından üstün değer taşıyan cami, türbe ve çeşme gibi eserlerin onarılması ve korunması için ilgili kurumların yardımlarına başvurmuştur.¹⁸⁸

Araştırmalar gösteriyor ki Niğde Halkevi'nin Tarih ve Müze Şubesi faal olarak çalışmamıştır. Niğde'nin bir tarih kenti olmasına rağmen bu konuya gereken önem verilmemiştir. Halkevlerinin bu konuda Akpınar dergisinde tefrika edilen Hüdavend Hatun türbesi ile ilgili kitap yayınlamıştır.

¹⁸⁷ C.H.P. Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasesi, Ulus Basımevi, 1935

¹⁸⁸ C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1944, s. 32, Ankara, 1945

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NİĞDE HALKEVİ DERGİSİ AKPINAR

1. AKPINAR DERGİSİ' NE BİR BAKIŞ

Niğde Halkevi Dergisi Akpınar, Temmuz 1934 tarihinde yayımlanmaya başlanmış Mayıs 1941 tarihinde 61. Sayıya kadar devam etmiştir. Derginin ikinci sayısı Ağustos 1934'te çıkmış, ikinci sayıdan 19. Sayı dâhil her ay düzenli çıkmıştır. 20, 21 ve 22. sayılar derginin ilk sayfasında yer alan şu açıklamayla “ Dergimizin zamanında çıkmaması okuyucularımızdan ziyade bizi üzmektedir. Biriken nüshaların toptan neşriyle çemberine girecek olan Akpınar, bütün münevverleriyle şerefli ödevine devam edecektir.

Geçmiş nüshaların telafisi için üç aylığı bir ciltte toplayan bu dergimiz her ne kadar Teşrinlerle ilk kanun nüshası ise de, Hamit töreninden sonra basıldığı için bu büyük dahi edibin tören hatıralarını da şerefli başına taç aldı.”yayınlanmıştır.

Akpınar dergisinin toplu neşredilen diğer sayıları ise: 23,24,25,26. Sayıları 2. Kanun, Şubat, Mart, Nisan 1937; 27,28,29,30,31 sayıları Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül 1937; 41, 42, 43 sayıları 2. Teşrin,1. Kanun 2. Kanun 1940; 44,45,46. Sayıları Şubat, Mart, Nisan 1940; 48,49. Sayılar 2. Teşrin 1. Kanun 1940; 50,51. Sayılar 2. Kanun, Şubat 1941; 54 ile 61. Sayılar Mayıs 1. Kanun 1941.

Bunların dışında 34. Sayı ile 35. Sayının yayımlanması arasında 9 aylık bir zaman vardır. 35 inci sayı ile 36 sayı arasında da yine 9 aylık bir gecikme söz konusudur. 36 ıncı sayı Edebi Şef Atatürk'ün mukaddes hatırasına ithaf edilmiştir.

Niğde Halkevi Dergisi Akpınar'ın, niçin çıktığı 1. Sayısında Dil Komitesi Reisi Cevat Bey' in kaleminden şu şekilde ifade edilmiştir: “... Niğde'mizin bu kültüre tapınan münevver ve azimkâr gençliği de bu mukaddes imanın sembolini Akpınar da buldu. Akpınar, Niğde'nin cenubu şarkısını çevreleyen Toroslar'dan (Aladağ) ın üzerinde Türk ilahlarının (Olimpion) u olan çok yüksek bir dağın adıdır. Akpınar, yayla

çocuklarının alevli kanlarının kuvvetle beslediği kafalarıyla gönüllerinin seslerini aksettirecek bir çağlaktır.

Onun ereği, muhiti her yönden tanımaya ve tanıtmaya çalışmak, gençliğin gayret duygularını kamçılamaktır.”

Akpınar Dergisinde 150 kadar farklı yazarın yazıları yayımlanmıştır. Yazarlar arasında her meslekten insanlar bulunmuş, ama en başta da öğretmenler gelmiştir. Bu yazılarda birinci sayıda da belirtildiği gibi Niğde folkloru, tarihi, coğrafyası, ekonomisi, tarımı, arkeolojik incelemeler, ünlü şahsiyetler, şiirler, nesirler, hikâyeler, kitap ve dergi tanıtımları, tercümeleler, köy ve köycülük, Halkevi çalışmaları Niğde ile ilgili çeşitli fikir yazıları ve devrim işlenmiştir.

Akpınar Dergisi objektif bir şekilde hazırlanmış, eleştiri ve düzeltmelere her zaman yer vermiş, bunlardan rahatsız olmamıştır. Dergide belirli yazarlar ön plana çıkmıştır. Baş muharrir Cevat İdil ile M.Zeki Oral'ın yazılarına daha fazla yer verilmiştir.

Akpınar Dergisinin fiyatı: 1. Sayıdan son sayısına kadar tanesi 10, altı aylığı 60, yıllık 100 kuruş olarak belirtilmiştir. Akpınar Dergisi'nin ilk sayılarda imtiyaz sahibi Eczacı Naim Erem, umumi neşriyatı idare eden Cevat İdil'dir. Daha sonra mesul müdürü Sabit Ecemiş olmuştur. Derginin son sayısında ise umumi neşriyat müdürü olarak Eczacı Sabit Ecemiş'in adı geçmektedir.

2. AKPINAR DERGİSİ VE HALKEVİ ÜZERİNE YAZILANLAR

Niğde Halkevi Dergisi Akpınar incelendiğinde görülmüştür ki; dergiyle ilgili gelişmelere, yıldönümlerindeki değerlendirmelere ve açıklamalara yer verilmiştir. Aynı zamanda dergiye adını veren Akpınar yaylası hakkında da bilgiye rastlanmaktadır.

H. Avni, derginin 1.sayısında yazdığı “ Akpınar İçin” adlı yazısında Niğde'nin doğa güzelliklerinden tarihi gelişiminden bahsetmektedir. Akpınar'ın onlar için ne anlam ifade ettiğini şu şekilde dile getirmiştir: “Akpınar yüce dağların tatlı yüce görünüşü, bir yamacından kaynayan serin, billur gibi bir kaynaktır. Bu kaynağı kirli çakıllar ve pis sulara katışmadan koruyacağız. Dipsiz bir kumsalın derinliklerinde yok

etmeyeceğiz. Onun engin bir denizin lacivert koynuna katılan coşkun bir nehrin başlangıcı yapacağız. Onun başındakiler işte bu güç, bu inanışla işe başlamıştır.”¹⁸⁹

Şevket Bey, Akpınar Dergisi’nin ikinci sayısında yayımlanan “Gençleri Akpınar’a Davet” adlı yazısında herhangi bir ayırım yapmadan herkesi Akpınar da yazmaya davet etmiştir. Dergini birinci sayıda oldukça başarılı olduğunu bunun devamının da geleceğın en kıymetli hazinesi olan gençlerin, dergide yazacakları yazılarla olacağını ifade etmiştir.¹⁹⁰

“Teşekkürler” adlı yazıda Niğde Tarihi bölümünde anlatılan Akmedrese’ nin müze olmasından dolayı duyulan sevinç anlatılırken bu konuda çalışan kişilere teşekkür edilmiştir.¹⁹¹

“Halkevimizin 3 üncü Yıl Dönümü” adlı yazıda halkevinin 2 yaşını doldurarak üçüncü yaşına girişinin şehrin bütün aydınlarının katıldığı bir törenle kutlandığı ifade edilmiştir. İstiklal Marşı ile başlayan törende açılış konuşmasını Halkevi Başkanı Naim Erem yapmıştır.¹⁹²

“Halkevleri ve İnkılâp” başlıklı yazısında Turgut Bey, halkevinin ne olduğunu amacının ne olduğu üzerinde durmuştur. Yazısında Halkevini şöyle tanımlamıştır: “Halkevi Türk dünyasının, Türk maşerinin en gayeli ve en dolgun bir kitabıdır. Onun her sahifesinde bir varlık, her mısraında bir kabiliyet saklıdır. Üst üste yığılan bu ciltler kütlenin dimağını saran kayıtsız ve şartsız bir bağıdır.”¹⁹³

“Akpınar İki Yaşında” başlıklı yazıda 13. Sayıda bahsedilen kutlamada konuşan Turgut Beyin konuşmasına yer verilmiştir. Konuşmasında Halkevlerinin, inkılâpların temelini hazırladığını ve gelişmesi için birer ışık olduğunu ifade etmiştir. Derginin bazı aksaklıklara ve noksanlara rağmen kendini gülünç duruma düşürmeden kendi çizgisinde ilerlediğini söylemiştir.¹⁹⁴

¹⁸⁹ H.Avni, **Akpınar İçin, Akpınar**, S. 1. Temmuz, 1934, s. 3

¹⁹⁰ Şevket, “**Gençleri (Akpınar) a Davet**” **Akpınar**, S. 2, Ağustos 1934, s. 3

¹⁹¹ Akpınar, “Teşekkürler”, **Akpınar**, S. 11, Birinci Teşrin 1935, s. 16

¹⁹² (Yazar adı konmamış), “Halkevimizin 3 üncü Yıl Dönümü”, **Akpınar**, S. 13, Mart 1936, s. 16

¹⁹³ Turgut, “Halkevleri ve İnkılâp”, **Akpınar**, S. 13, Mart 1936, s. 1

¹⁹⁴ Turgut, “Akpınar İki Yaşında”, **Akpınar**, S. 14, Nisan 1936, s. 1

Sabri Güzel “ Halkevleri” başlıklı şiirinde gençlere seslenerek onlar ı güzel sanatlara edebiyata şiire çağırmaktadır. Aynı zamanda halkevlerinin amacını da ifade etmiştir şiirinde.¹⁹⁵

Dergide Niğde Halkevinde yapılan konferanslardaki konuşmalara da yer verilmiştir.18. sayıda yer verilen Dil İnkılâbı’nda kelime kökenlerinde sesli ve sessiz harflerin tabiatından ve duyguları canlandırma biçiminden bahsedilmiştir.¹⁹⁶

“Halkevimizin 24-2-1937 tarihinden 25-4-1937 Tarihine Kadar Çalışma Plançosu” başlıklı yazıda halkevinin çalışma planı verilmiştir. Bu çalışma plançosu yer yer Derginin diğer sayılarında da yer almıştır. Tarih aralıkları belirtilerek neler yapıldığı okuyucularla paylaşılmıştır.

Akpınar incelendiğinde dikkati çeken başka bir husus ise 33. sayıdan sonra belli aralıklarla halkevleri neşriyatı verilmesidir.

3. TÜRK BÜYÜKLERİYLE İLE İLGİLİ YAZILAR

3.1. Atatürk Üzerine Yazılanlar

Niğde Akpınar Dergisi incelendiğinde; Mustafa Kemal Atatürk’le ilgili yazılara çeşitli sayılarda yer verildiği görülmüştür.

Atatürk’le ilgili yazılardan birincisi toplu olarak çıkarılan 20-21 ve 22. Sayıda yer almıştır. Seyfi Yavaş’ın “İstiklal Savaşından Hatıralar” bölümünde “Atatürk ve Cumhurluk Devriminde Gençlik” başlıklı yazısında bir gencin İstiklal Savaşında halkın içinde bulunduğu durumu anlattığı görülmektedir. Ulu önderin uğurlanışı, işgal içindeki yerlerin alınması için yapılan dualardan bahsetmektedir.¹⁹⁷

“Atatürk’ün Gençliği” başlıklı yazısında Süreyya Bey, Atatürk’ün doğumundan Çanakkale zaferine kadar olan kısmı anlatmıştır.”Yazının ilk bölümü derginin ilk sayfasında yer alırken kalan kısmı 18.ve 19.sayfalardadır. Ulu önderin

¹⁹⁵ Sabri Güzel, “Halkevleri”, **Akpınar**, S. 15, Mayıs 1936, s. 15

¹⁹⁶ Cevat İdil, “Dil İnkılabımız”, **Akpınar**, S. 18, Ağustos 1936, s. 1

¹⁹⁷ Seyfi Yavaş, “Atatürk ve Cumhurluk Devriminde Gençlik”, **Akpınar**, S. 20-21-22, 1-2T.1.K.1936

çocukluğu, hangi okullarda eğitim gördüğü, askerlik hayatı, memleket üzerinde verdiği haklı kararları üzerinde durulmuştur.¹⁹⁸

36. sayı derginin başında da belirtildiği gibi Edebi Şef Atatürk'ün mukaddes hatırasına ithaf edilmiştir. Atatürk'ün ölüm törenine ait resimlere yer verilmiş. Yapılan bildiri ve nutuklar, yazılan yazılar, dünya basının önde gelen gazetelerinin yazıları yer almıştır bu sayıda.

Edebi Şef Atatürk'ün ölüm yıl dönümünde Cumhurbaşkanı İnönü'nün 21.11.1938'de Türk Milletine söylediği bildirisi yayınlanmıştır. Milli şef bu bildiride; Atatürk'ün, uğradığımız “haksız ve zalim saldırı” sırasında meydana atılarak Türk Milletinin,”masun ve haklı” olduğunu tüm dünyaya ilan ettiğini, zaferden sonra da ömrünü Türk Milleti'nin haklarını ve çıkarlarını korumakla geçirdiğini belirtmiştir.¹⁹⁹

Yine aynı sayı içerisinde Hüseyin Ulusoy'un “Büyük Ölünün Yası İçinde” ve “Büyük Yastan Sonra” adlı iki yazısına daha yer verilmiştir.²⁰⁰

36. sayıda Peyami Safa'nın ve Fazıl Ahmet Aytaç'ın Cumhuriyet'te çıkan yazılarına yer verilmiştir. Peyami Safa “Atatürkümüz” başlıklı yazında Atatürk'ün ölümüne inanmanın zor olduğundan bunu kabul edemediğimizden, Atamızın en büyük eseri vatanımızı onun ardından koruyacağımızdan bahsetmiştir.²⁰¹

Fazıl Ahmet Aytaç ise “Husuftan Sonra” başlıklı yazında Atatürk'ün ölümünden duyduğumuz acıyla her şeyden elimizi çekmeyip ona yaraşır bir şekilde yılmadan Atatürk'ün yolunda gitmemiz gerektiğinden bahsetmiştir.²⁰²

“Ecnebi Matbuatı” başlığı altında İngiliz, Alman, İran, Afgan, Hatay, Sovyet, Romen basınında Atatürk'ün ölümü üzerine yazılmış yazılara yer verilmiştir. Bu ülkelerin önde gelen gazetelerinin yazıları dergi okurlarına sunulmuştur. Bu yazıların hepside Atatürk'ün önderliğinden yeni Türk devletinin kurucusu olduğundan,

¹⁹⁸ Süreyya, “Atatürk'ün Gençliği”, **Akpınar**, S. 22-23-24-25, 2.K.Ş.Mart Nisan 1937 s. 2-3, 18-19

¹⁹⁹ İsmet İnönü, “İnönü'nün Beyannamesi”, **Akpınar**, S. 36, Haziran 1939, s. 1-2

²⁰⁰ Hüseyin Ulusoy, “Büyük Ölünün Yası İçinde- Büyük Yastan Sonra”, **Akpınar**, S. 36, Haziran 1939, s. 6-7-8

²⁰¹ Peyami Safa, “Atatürkümüz”, **Akpınar**, S. 36, Haziran 1939, s. 9-10

²⁰² Fazıl Ahmet Aytaç, “Husuftan Sonra”, **Akpınar**, S. 36, Haziran 1939, s. 10-11

zekâsından, Birinci Dünya Savaşında ve Kurtuluş Savaşında gösterdiği kahramanlıklardan bahsetmişlerdir. Tabi Türk haklının acısını paylaştıklarını da söylemişlerdir.

“Rüyamda Atamla” başlıklı yazıda 150 Nedime Erandaç rüyasında Atatürk’ü gördüğünden ve bundan duyduğu büyük sevinçten bahsediyor.

“Okulda Atatürk Günü” başlıklı yazısında Tahsin Günöz, Atatürk’ün ölüm yıl dönümünden sonra öğrenciler nasıl bir acı içerirse olduğundan bahsederek bu günü asla unutmayacaklarını ifade etmiştir. Yine bu günle ilgili okuldaki kolların neler hazırladığından, yapılan çalışmalarından bahsetmiştir.²⁰³

3.2. İnönü Üzerine Yazılanlar

Akpınar Dergisi değerlendirildiğinde İsmet İnönü hakkında üç sayıda üç adet yazı çıkmıştır. Bu yazılarda İsmet İnönü’nün hayatı, ülke için yaptıkları, Ulu önder’in arkasından duyduğu üzüntünden bahsedilmiştir.

“Başbakan İsmet İnönü” başlıklı yazıda: İsmet İnönü’nün hayatından, aldığı eğitimden, zekâsından, savaşlarda göstermiş olduğu başarılarından, Lozan Barış Antlaşması’nda göstermiş olduğu üstün başarıdan bahsedilmiştir.²⁰⁴

“İnönü’nün Beyannamesi” adlı yazıda Büyük Millet Meclis’inde yaptığı konuşma aynen yayınlanmıştır. Cumhurbaşkanı İnönü yaptığı bu konuşmada; Atatürk’ün vefatı nedeniyle duyduğu üzüntüyü, ülke için yaptıkları, ona duyduğu minnettarlığı dile getirmiştir.²⁰⁵

“İsmet İnönü “ adlı yazıyı Bayram Tanyeli adlı bir öğrenci yazmıştır. Bu yazıda Milli Şef ‘e duyulan şükran ve bağlılık ifade bulmuştur.²⁰⁶

²⁰³ Tahsin Günöz, “Okulda Atatürk Günü”, **Akpınar**, S. 41-42-43, 2.Teş.1.Ka., 2. Ka., 1940, s. 3-4

²⁰⁴ İ.Onurgil, “Başbakan İsmet İnönü”, **Akpınar**, S. 22-23-24, 2.K.Ş Mart Nisan 1937, s. 19-20

²⁰⁵ İsmet İnönü, “İnönü’nün Beyannamesi”, **Akpınar**, S. 36, Haziran 1939, s. 1-2

²⁰⁶ Bayram Tanyeli, “İsmet İnönü”, **Akpınar**, S. 38, Ağustos 1939, s. 2-3

3.3. Dergide Yer Alan Nutuklar

Niğde Halkevi Akpınar incelendiğinde bu bölümle ilgili 3 yazıya rastlanmıştır. 36. sayıda iki tane neşredilen 54-61 sayılarda bir tane olmak üzere toplam üç tane Nutuk yer almıştır.

İnönü'nün Beyannamesini'nin yayımlandığı 36. sayıda “Büyük Ölünün Cenaze Töreni Günü Niğde de Söylenen Nutuklar” adlı başlık altında ortaokul direktörü Fehmi Okan'ın nutku ile 23 Nisan İlkokulu Baş Öğretmeni Hüseyin Ulusoy'un nutkuna yer verilmiştir.

Fehmi Okan acısının özetini şu sözlerle ifade etmiştir: “Mevsimler sarardı, gökler kara giydi, bulutlar gözyaşı oldu, dağlar yasa büründü; sisler matem yaşmağı oldu başlarına! Yeryüzünde solmadık renkle mi? Keder fırtınalarından harap olmadık gönül mü kaldı? Hangi ana yavrusuna böyle ağladı? Hangi sevgili eşine böyle göz yaşı döktü?”.²⁰⁷

Hüseyin Ulusoy da nutkunda Atatürk'ün ölümünden duyduğu ızdırabı dile getirmiştir. Atatürk'e seslenerek “ yolumuzda senin ışığın, ruhumuzda senin hızın, kanımızda senin coşkunluğun,ülkümüzde senin Ülkün var Atam !....”diyerek duygularını paylaşmıştır.²⁰⁸

Büyük Millet Meclisi'nin yaz tatili münasebetiyle Başvekilimizin söylediği nutuk'a 54-61 sayılarında yer verilmiştir. Başvekil konuşmasında genel bir değerlendirme yapmıştır.

Sözlerine Türk ordusu ile başlayarak; verilen görevi en iyi şekilde yerine getirerek vatanın müdafaası ve milli menfaatlerin korunması için kendisine düşen görevi başarıyla yerine getirdiğinden ve memleketin asayişinin yerinde olduğundan bahsetmiştir.

Daha sonra alt başlıklar halinde “harici siyasetimiz”, “Türkiye siyasetinde istikrar”, “Türkiye- Almanya münasebeti”, “Balkan memleketlerinde yarınki teşekkül”,

²⁰⁷ Fehmi Okan, “Ortaokul Direktörü Fehmi OKAN'IN Nutku, **Akpınar**”, S. 36, Haziran 1939, s. 2-3-4-5

²⁰⁸ Hüseyin Ulusoy, “23 Nisan İlkokulu Baş Öğretmeni Hüseyin Ulusoy'un Nutku”, **Akpınar**, S. 36, Haziran 1939 s. 5-6

“Irak ve Suriye hadiseleri”, “Muazzam mücadelede Türkiye’nin rolü”, “Türkiye-İngiltere münasebeti”, “memleketimizin bir parçası üzerindeki emeller iddiası” konularında değerlendirmelerini yapmıştır. Konuşma aynen dergide yayımlanmıştır.²⁰⁹

4. EDEBİYAT, KÜLTÜR VE FOLKLOR KONULU YAZILAR

4.1. Edebiyat Üzerine Yazılar

4.1.1. Şiir

Niğde Halkevi dergisi Akpınar da şiire büyük önem verildiği görülmektedir. Sayıların nerdeyse hepsinde şiire rastlamak mümkündür. Dergilerin her sayısında şiire yer verilmiştir. Akpınar Dergisi’nde 61 sayı boyunca yüz otuz yedi şiir yayımlanmıştır.

Akpınar Dergisi’nde; doğa ve manzaralarla ilgili 34; folklorla ilgili 27; Akpınar’la ilgili 8; kahramanlıkla ilgili 4; gözlerle ilgili 9; acı ve kederle ilgili 8; Atatürk ile ilgili 4; inançla ilgili 2; Niğde ile ilgili 4; aşkla ilgili 5; kişiye özel 5; 23 Nisanla ilgili 2; 19 Mayısla ilgili 1; Dil Bayramı ile ilgili 1; öğüt verici 1; Nevşehir ve Aksaray’la ilgili 1 tane şiir bulunmaktadır. Geriye kalan şiirler ise bunların dışında yazılmış şiirlerdir.

Gözlerle ilgili şiirlerin derlenerek her sayıda yer alacağı belirtilmiş olsa da sadece ilk 10 sayıda yer verilmiştir. 5. sayıda da gözlerle ilgili şiir yoktur.

4.1.2. Nesir

“Çocuk ve Himaye-i Effal” yazısında Turgut Bey çocuklara önem verilmesi gerektiği ve çocukların Gazi’nin kurduğu yeni ülkenin gelişmesi için büyük öneme sahip olduğunu söylemiştir. Cumhuriyetle birlikte çocuklara eskiye göre daha fazla önem verildiğini ve yarınlarımızın mutlu geçmesinin çocuklara bağlı olduğunu ifade etmiştir.²¹⁰

²⁰⁹ İsmet İnönü, B.M Meclisinin Yaz Tatili Münasebetiyle Baş Vekilimizin Söylediği Nutuk, **Akpınar** s. 54-61, Mayıs- 1.Kanun 1941 s. 1-2-3-4-5

²¹⁰ Turgut, “Çocuk ve Himaye-i Effal”, **Akpınar**, S. 1, Temmuz 1934, s. 12-13

“Köy ve Yüksek Tahsil Gençliği” isimli yazıyı Ferit Faik yazmıştır. Ferit Bey yazısında, yüksek tahsilin gençlerde, yüksek fikir yerine fantastik hayatı ifade ettiğini; Anadolu’dan giden gençlerin İstanbul’un şuh güzelliklerine kapıldığını söylemiştir. Anadolu’nun çöl olduğunu ve orada ancak çarıklı, şalvarlı, cahil köylünün yaşayacağını söyleyen zihniyetin var olduğunu ifade etmiştir. Bugün yüksek tahsil gören gençliğin daha bilinçli olduğunu, babasını Çanakkale’de abisini Sakarya’da Türklüğü ve şerefi uğruna kaybettiğini söyleyen artık bu gençliğin köye gitmek için can attığını söylemiştir.²¹¹

“Karakterleri Nasıl Tefrik Edebilirim” yazısında A.H insanların gözlerinin, ağızlarının, yürüyüşünün, göz renklerinin, hareketlerinin onların kişilik analizini yapmakta etkili olduğunu ifade etmiştir.²¹²

Edibi Ali “Dumlupınar’da Şehit Abidesi Önünde” başlıklı yazısında Dumlupınar’da yatan şehitlere seslenmiştir.”Ne mutlu size ki bu vatan uğruna öldünüz ve sizi herkes tanıyor. Dünyanın dört bir yanında şeref ve şan yolunda her biri bir kıtaya bedel senin gibi isimsiz Türk kahramanları yatıyor, rahat uyuyun büyük ölümler.”diyerek yazısını bitirmiştir.²¹³

Akpınar dergisinde sadece şiire değil, şiir ve edebiyata dair yazılara da yer verilmiştir.”Ozon ve Kopuz” isimli yazısında Rüknettin Fethi yüzyıllar önce Orta Asya’da ozan ve onun kopuzunun önemi üzerinde durmuştur. Ozanın o dönem için her şey olduğunu, kopuzu ile bütün duygularını ezgili bir şekilde dile getirdiğini, ifade etmiş, aradan geçen uzun yıllar sonucunda ozan ve kopuzun yerini, çoban ve çobanın elindeki sazın aldığını söylemiştir.²¹⁴

“Mısralar Arasında” isimli yazıyı kaleme alan Turgut Bey, sanatını temelinin heyecanda, heyecanında kaynağının duyan ve duyuran insanın, ince varlığında olduğunu söylemiştir. Fuzuli, Nedim, Orhan Seyfi gibi şairlerin şiirlerinden örneklerle

²¹¹ Ferit Faik, “Köy ve Yüksek Tahsil Gençliği”, **Akpınar**, S. 1, Temmuz 1934, s. 16

²¹² A.H, “Karakterleri Nasıl Tefrik Edebilirim”, **Akpınar**, S. 3, Eylül 1934, s. 10-11

²¹³ Edibi Ali, “Dumlupınar’da Şehit Abidesi Önünde”, **Akpınar**, S. 3, Eylül 1934, s. 15-16

²¹⁴ Rüknettin Fethi, “Ozan ve Kopuz, **Akpınar**”, S. 5, İkinci Teşrin 1934, s. 1-2

yer vermiş ve Divan Edebiyatından Cumhuriyet dönemine kadar şiirin özelliklerine değinmiştir²¹⁵.

“Biz ve Ülkümüz” yazısı Akpınar’ın 14.sayısının 4. ve 5. sayısında yayımlanmıştır. Cevat İdil yazısında Atatürk ülküsünden ve bu ülkünün Türk evlatları için ne anlama geldiğinden bahsetmiştir.²¹⁶

“Ayla Konuşmalar” isimli yazısında Perihan Ataç karanlığın içinden halk evi binasının temiz, saf duygulu bir varlık olarak parladığını ve bu mavi ışığın yer altı ve kültür kılıcıyla istikbalı koruyacağını söylemiştir. Halk evi binasını, Türk’ü ve Türklüğü yükseltecek kültürlü yuva olarak tanımlamıştır.²¹⁷

“Edebiyatsız Millet” yazısında Turgut Bey, dilsiz heyecansız adam neyse, edebiyatsız milletinden öyle olduğunu söylemiştir. Turgut Bey yazısında İngiltere Hindistansız olur; fakat “Shakespear” siz olamaz diyerek, edebiyatın bir millet için ne derece önemli olduğunu, aslında diğer ve ilim ve bilimlerin temelinde edebiyatın olduğunu ifade etmiştir.²¹⁸

H. Ulusoy “Görüşler” başlıklı yazısı ile insanların kendilerini haklı gösterme çabasında olduğunu ve kendini haklı gösterme çabasında olan insanların bir gün doğru yolu bulabileceğini söylemiştir.²¹⁹

Turgut Bey 19. sayıda kaleme aldığı “Yurt Sevgisi” isimli yazısında insanların bakımsız, çöl olarak tanımladığı, harap olmuş Anadolu için savaşmamız gerektiğini, bizim vazifemizin yer ayrımı yapmadan bütün yurdu sevmek olduğunu ifade etmiştir²²⁰

“Düşünüyorum Anlamıyorum” başlıklı yazıda Cavit Başar, Cemiyeti bir çocuğa benzetmiştir. Ancak bu çocuğun kolları uzun, kafası küçük ve karnı kocamandır.

²¹⁵ Turgut, “Mısralar Arasında”, **Akpınar**, S. 12, Şubat 1936, s. 1-2-3

²¹⁶ Cevat İdil, “Biz ve Ülkümüz”, **Akpınar**, S. 14, Nisan 1936, s. 4-5

²¹⁷ Perihan Ataç, “Ayla Konuşmalar”, **Akpınar**, S. 15, Mayıs 1936, s. 6-7

²¹⁸ Turgut, “Edebiyatsız Millet”, **Akpınar**, S. 16, Haziran 1936, s. 1-2

²¹⁹ Hüseyin Ulusoy, “Görüşler”, **Akpınar**, S. 16, Haziran 1936, s. 10-11

²²⁰ Turgut, “Yurt Sevgisi”, **Akpınar**, S. 19, Eylül 1936, s. 1

Cavit Başar'ın anlayamadığı şey de cemiyetin bir tarafını değiştirirken diğer tarafını küçültmesidir ve buradaki amacı anlamamsıdır.²²¹

Seyfi Yalvacı “İncesu” başlıklı yazısında İncesu’nun Aksaray’ da gezilip, görülecek bir yer olduğunu ve buranın doğal güzelliklerinden, insanlar için öneminden bahsetmiştir.²²²

“Gençlik Nedir” yazısı 22, 23, 24, 25 toplu olarak basılan sayıda Cevat İdil tarafından kaleme alınmıştır. Gençliğin, Cumhuriyet sularıyla yıkanmış öğretmenler tarafından yetiştirilmiştir. Gençliğim çamurdan adamlar olmayacağını, gönül suları ve fikir harçlarıyla yoğrulduğunu söylemiştir. Bu sayıdan itibaren de gençlere dergide birkaç sayfa ayıracıklarını söylemiştir.²²³

Gençler kendilerine ayrılan bu sayfalarda (yine aynı sayıda) Ülkü Nedir, Sönük Işıklar, Onu Niçin Seviyoruz? isimli yazılarına yer vermişlerdir.²²⁴

“Kır Gezisinde Gördüklerim” başlığıyla öğrencilerden Tuncay Rasim, Piknik için gittikleri kır gezisinde yağmura yakalandıklarını, çobanın sürüdeki koyunlardan bazılarını kurda kaptırmasını, yağmur yağmadan önce gördüğü tabiat güzelliklerini dile getirmiştir.²²⁵

“Amasya’nın Ana Yurdu” isimli yazıda Ziraat Mühendisi M. Ekrem üzümeleri, bağların nereden geldiği ve tarihi kime ait olduklarını anlatmıştır. Ayrıca şarabın bulunması ile ilgili bir hikâyeye de yer verilmiştir. Devamını da diğer sayı da anlatmıştır.²²⁶

²²¹ Cavit Başar, “Düşünüyorum Anlamıyorum”, **Akpınar**, S. 19, Eylül 1936, s. 9

²²² Seyfi Yalvacı, “İncesu”, **Akpınar**, S. 20-21-22, 1-2.T 1.K 1936, s. 12

²²³ Cevat İdil, “Gençlik Nedir?”, **Akpınar**, S. 22-23-24-25, 2.K.Ş Mart, Nisan 1937, s. 1

²²⁴ **Akpınar**, S. 22-23-24-25, 2.K.Ş Mart, Nisan 1937, s. 7-8-9

²²⁵ Tuncay Rasim, “Kır Gezintisinde Gördüklerim”, **Akpınar**, S. 22-23-24-25, 2.K. Şubat, Mart, Nisan 1937 s. 21-22

²²⁶ M. Ekrem, “Amasya’nın Ana Yurdu”, **Akpınar**, S. 27-28-29-30-31, Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül 1937 s. 8-9-10

“En Büyük İyilik “ başlıklı yazıda bir hikâyeden hareketle insanların her zaman çevresindekilere iyi davranması gerektiğini, dünyadaki en büyük iyiliğinde yapılan fenalığa karşı insanların iyilikle karşılık vermesidir.²²⁷

“Güzel Sanatlar Menşesine Ait Nazariyeler” isimli yazıda Meliha Tanalp estetiğin ne anlama geldiğinden günümüzde ve geçmişte ne ifade ettiğinden ve bu konuyla ilgili görüşlerden bahsetmiştir.²²⁸

Halit Ongan, “Söz” isimli yazısında, sazın ne olduğu, nasıl yapıldığı, saz çeşitleri ve saz akortları, hakkında bilgi verilmiştir.²²⁹

“Bir Terbiye Vasıtası Olarak Roman” isimli yazıda halk arasında roman okumanın boşa zaman kaybı olarak düşünüldüğünden, roman okumanın zevkine varan kişilerin, ise bu tadı aldıklarından bahsetmektedir. Roman insanlara en sert mevzuları bile düşüncemizi yormadan içimize sindirmektedir toplumu romanlardan etkilendiğini söyleyerek Halid Ziya’nın Mai ve Siyah ve Aşk- memnu romanlarında anlatılanların o dönemde olmadığı ve Mai ve Siyah okunduktan sonra Ahmet Cemil’lerin birden bire çoğaldığını ifade etmiştir. Romanların yapısından bahsetmiştir ve bunların birbiriyle ilişkisini anlatmıştır.²³⁰

Halk Edebiyatından Derlemler bölümünde, “Mani” konusuna değinilmiştir. Fehmi Okar, yazısında maninin hece ölçüsü, yapısı hakkında bilgi verilmiştir. Maninin orijinal ve kuvvetli bir fikri içerdiği ancak bu fikrin uzun değil de kısa, belirli çerçeve içinde verildiği ifade edilmiştir.²³¹

“Gurbet” isimli yazısında Şükrü Bey, gurbetin ne olduğunu anlatmıştır. Anadolu çocuğunun gurbetle en çok tanışan kişi olduğunu ifaden yazar hangi durumda bu duygunun yaşandığını da anlatmıştır.²³²

²²⁷ Müjgan İDİL, “En Büyük İyilik”, **Akpınar**, S. 27-28-29-30-31, Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül 1937, s. 23

²²⁸ Meliha Tanalp, “Güzel Sanatlar Menşesine Ait Nazariyeler”, **Akpınar**, S. 33, İkinci Teşrin 1937, s. 11-12

²²⁹ Halit Ongan, “Söz”, **Akpınar**, S. 33, İkinci Teşrin 1937, s. 13-14-15

²³⁰ “Bir Terbiye Vasıtası Olarak Roman”, **Akpınar**, S. 37, Temmuz 1939, s. 9-10

²³¹ Fehmi Okar, “Mani”, **Akpınar**, S. 37, Temmuz 1939, s. 14-15

²³² Şükrü, “Gurbet”, **Akpınar**, S. 40, 1. Teşrin 1939, s. 9-10

“Şairlik ve Muallimlik” başlıklı yazısında H. Eroğlu, şairliği halka bıraktığını; muallimliğin ise bizzat içinde bulunduğu bir durum olduğunu söylemiştir. Niğde de muallimlik yapan yazarlar ve gençler konusuna değinmiştir.²³³

“Şiir ve Nazım” isimli yazısında Talat Güvenç, şiirin ne olduğunu, nelere şiir denildiğini, nazım ve mensur şiir kavramlarını açıklamıştır. Şiirin tanımını ise şu şekilde yapmıştır: “His ve hayal unsurları ile örülmüş bir ifadedir.” Ayrıca şiirin belirli kalıplara sınırlandırılmaması gerektiği, his ve hayalin ritimle örülmesinin şiiri var edeceğini ifade etmiştir.²³⁴

4.1.3. Hikâye

Akpınar dergisi incelendiğinde 17 tane hikâyeye rastlanmaktadır. Bunların bir kısmı çeviridir. Dergide en çok A. Rasim Kocabaş’ ın hikâyeleri yayımlanmıştır. M. N. ECER, Müjgan İDİL, Cevat İDİL gibi isimlerin hikâyelerine de yer verilmiştir.

Maksim Gorki’ nin “Serseriler” isimli hikâyesi 11 sayı boyunca dizi halinde yayımlanmıştır. Bu eseri çeviren kişi ise B. S şeklinde geçen yazardır. Cevat İdil’ in çevirdiği “Mitoloji Hikâyeleri” de Akpınar’ın iki sayısında yayımlanmıştır. M. N. Ecer’in yazdığı “Yıldızlar” isimli hikâye de iki sayıda yayımlanmıştır.

Akpınar Dergisi’nin 38.sayısında öğrencilerin yazdığı hikâyelere yer verilmiştir. “Ay ve Deniz” 3-A Mahir Kanal, “Sarmaşık” 3-A Ahmet Ataman, “Zavallı Serçe” son sınıf 180 İ. Ethem İnan, “Köyde Gece” 3-A Zühtü Günay, “Sonbahar” Türkan Olgay, “Yeşil Burçta İki Akşam” ise Ahmet Murat isimli öğrenciler tarafından yazılmıştır. Bu da Akpınar’ın gençlere verdiği önemden ve onları yazmaya teşvik etme yollarından biridir.²³⁵

4.1.4. Masal

Niğde Halkevi dergisi Akpınar da 8 tane masala rastlanmaktadır. Birinci sayıda A. Rasim’in “Kurt Masalı”na, ikinci sayıda ise yine A. Rasim’in “Kurt mu Köpek mi” masalına yer verilmiştir.

²³³ H.Eroğlu,”Şairlik ve Muallimlik”, **Akpınar**, S. 48, 2.Teşrin 1.Kanun 1940, s. 14

²³⁴ Talat Güvenç, “Şiir ve Nazım”, **Akpınar**, S. 50-51, 2.Kanun, Şubat 1941, s. 15-16

²³⁵ **Akpınar**, S. 38, Ağustos 1939, s. 10-11-12-13-14

9. sayıda Cevat İdil'in "İsteriz" isimli masalı vardır. M. Zeki Oral'ın " Kara Koyunun Suya İnmesi" masalı 18.ve 19.sayılarda; "Ninemin Masalı" 23,24. sayıda; M. Şükrü Boztepe'nin "Dünyada Olmadık Sanat Masalı" 41, 42, 43. sayıda; "Masal" ise 44, 45. sayı ile 48,49. sayıda yayımlanmıştır.

4.1.5. Çeviri – Tercüme

Akpınar Dergisi'nde tercümelere de yer verilmiştir. Çeviri yapanlar ise; A. Rasim Karabaş, Cevat İdil, s. B' dir. M. N ise H. G. Uvells'ten "İtiraf"ı tercüme etmiştir. Cevat İDİL, Lonise Delbonde'den "Mitoloji Hikâyelerini", A. Rasim Kocabaş ise Oscar Vayl'den "Gülle Bülbül" çevirisini yapmıştır.

Maksim Gorki'nin "Serseriler" isimli hikâyesi 11 sayı boyunca dizi halinde çevrilmiştir. Bu eseri çeviren kişi ise B. S şeklinde geçen yazardır.

4.1.6. Piyes ve Oyunlar

Niğde halkevi Akpınar dergisi incelendiğinde bu konuyla ilgili olarak sadece 2. sayıda tek perdelik bir oyuna rastlanmaktadır. "Köylümüz Efendimizdir" isimli tek perdelik oyunun yazarı Cevat İdil'dir. Oyun Ülkü Dede ve Torun Can'ın konuşmaları üzerine kurulmuştur. Oyunun başında Ülkü Dede Atatürk ve İnönü'nün resimlerinin bulunduğu ve üzerinde "köylü milletin efendisizidir" yazılı bir Resmî n asılı olduğu duvarın altında oturmaktadır. Torun Can'ın içeri girmesiyle oyun başlar. Can, Ülkü dedenin Kurtuluş Savaşı'nda kaybettiği oğlunun çocuğudur. Can okumuş ve muallim olmuştur. Oyunda eski ağaların, efendilerin çiftçilere neler yaptığı, çiftçilerin ağalarından aldıkları borçlardan bir türlü kurtulamadığı ifade edilmiştir. Torun Can, ağzından, cumhuriyetle birlikte köylüyü koruyan, herkese eşit davranan bir düzenin geldiği anlatılmıştır.²³⁶

4.2. Eğitim ve Kültür Üzerine Yazılar

4.2.1. Eğitim

Akpınar dergisi okuyucularına bazı konularda bilgiler vermiş, onları bu konularda bilinçlendirmek istemiştir.

²³⁶ Cevat İdil, "Köylümüz Efendimizdir", **Akpınar**, S. 2, Ağustos 1934, s. 10-11-12

İkinci sayının 16. Sayfasında “Cemiyette Çocuk” isimli yazısında Tahsin NAHİT, çocukların geleceğimiz olduklarını, onlara önem vermemenin aslında görmek olduğunu; çocukların yarınlar iyi hazırlanması gerektiği hususları üzerinde durmuştur.²³⁷

Şevket Bey’in, “Ahlak Terbiyesi” başlıklı yazısı 1. 2. ve 3.sayılarda yayımlanmıştır. Ahlak ve insanın birbirinden ayrılamayacağını, birbirini tamamlayan unsurlar olduğunu ve ahlakın zamanla bazı değişimlere uğradığını ifade etmiştir. Şevket Bey, dini hayatın istekleri dışında demokratik hayatta insanların kendilerine yapılmasını istemedikleri şeyleri başkalarına yapmamaları gerektiği konusu üzerinde durmuştur.²³⁸

Üçüncü sayıdan sonra ara verilen yazı dizisine yedinci sayıda da yer verilmiştir.

Akpınar dergisi dördüncü sayıdan başlayarak altıncı sayı dâhil olmak üzere “Kanuni Medenimize Göre Aile ve Kadının Ehliyeti Hukukiyesi” yazı dizisini yayımlamıştır. Hukuk mezunu olan Mukadder Baha Soysal, Akpınar’ın dördüncü sayısında yeni kanunlarımızın ruhunu kavrayamayan hanımlarımızın şantajlara maruz kaldığını, fazlaca feminist olanların ise kanunu tanıdıklarına abartarak aktardığını ifade ederek yazısını, Türk kadınına bilinçlendirmek için yazdığını belirtmiştir.

Mukadder Baha Soysal, cumhuriyetle birlikte milletin ihtiyaçlarını karşılayacak medeni kanuna kavuştuğunu, daha önceki kanunların zamanın ihtiyaçlarını karşılayamadığını söyleyerek “Mecelle” hakkında bilgi vermiştir. Eski kanunlarla yeni kanunları karşılaştırarak aralarındaki mühim farklar üzerinde durmuştur.²³⁹

Beşinci sayıda dördüncü sayı da az değinilen aile konusuna devam etmiştir. Ailenin tanımını yaparak önemi üzerinde durmuştur. “Evlenme-Mariage” başlığı açılarak evlenme konusunda yeni kanunumuza göre bilgiler vermiştir.²⁴⁰

²³⁷ Tahsin Nahit, “Cemiyette Çocuk”, **Akpınar**, S. 2, Ağustos 1934, s. 16

²³⁸ Şevket, “Ahlak Terbiyesi”, **Akpınar**, S.1, Temmuz 1934, s. 7-8: S.2 Ağustos 1934, s.5: S.3, Eylül 1934, s. 3-4

²³⁹ Mukadder Baha Soysal, “Kanuni Medenimize Göre Aile ve Kadının Ehliyeti Hukukiyesi 1”, **Akpınar**, S. 4, Birinci Teşrin 1934, s. 3-4-5

²⁴⁰ Mukadder Baha Soysal, “Kanuni Medenimize Göre Aile ve Kadının Ehliyeti Hukukiyesi 2, Evlenme-Mariage”, **Akpınar**, S.5, 2.Teşrin 1934, s. 9-10-11

Altıncı sayıda ise evlenmenin nasıl yapılacağı konusu üzerinde durmuştur. Eski şeriat kanunları ile yeni kanuni medeniyemizi karşılaştırmıştır. Kocanın hak ve vazifeleri, zevcenin hak ve vazifeleri hakkın bilgiler vererek yazı dizisine son vermiştir.²⁴¹

Zabıta Memurlarına Adli Bilgilerin Çoğaltılması için konferanslar olarak yayımlanan yazı dizisinde yine Mukadder Baha Soysal' a rastlanmaktadır. Yazısına öncelikle bu konferansın neden verildiği hususunu açıklayarak başlamıştır. Daha sonra hak, vazife ve zor kullanma mevzuları ile ilgili bilgiler vermiştir. Yazının devamında ceza, ceza usulü muhakemeleri ve teşkilat kanunlarının lüzumu konuları hakkında zabıta memurlarına bilgiler vermiştir²⁴².

Yazının devamı dokuzuncu sayıda yayımlanmıştır. Bu bölümde adliye teşkilatı hakkında bilgi vermiştir.²⁴³

Akpınar onuncu sayıda Niğde'nin meyveciliği üzerinde durmuştur. Yazı dizisi halinde verilen bu yazının birinci bölümünde Niğde'nin meşhur elmacılığı üzerinde durulmuş, bu konu hakkında bilgi verilmiştir. Aynı zamanda bütün yurttaki meyveciliğin dağılımı üzerinde de durulmuştur.²⁴⁴

Yazının ikinci bölümü on birinci sayıda yayımlanmıştır. Bu bölümde meyveciliğin tarihi gelişimi hakkında bilgi verilmiş; bağcılık, meyvecilik başlıklarına ayırılarak nasıl gelişim gösterdiği anlatılmıştır.²⁴⁵

On dördüncü sayı ile beraber “Köpekler” hakkında bilgi verilmiştir. Köpeklerin ırkları, insanlığa olan yarar ve zararları konusunda okurlar aydınlatılmıştır. Köpeklerin çene yapılarına göre apanyol, dok ve tazı olmak üzere üç ırka ayrıldıkları ifade edilmiştir.²⁴⁶

²⁴¹ Mukadder Baha Soysal, “Kanuni Medenimize Göre Aile ve Kadının Ehliyeti Hukukiyesi 3, Evlenme Nasıl Yapılır?”, **Akpınar**, S. 6 1934, s. 3-4-5-6

²⁴² Mukadder Baha Soysal, “Zabıta Memurlarına Adli Bilgilerin Çoğaltılması”, **Akpınar**, S.8, Şubat 1935, s. 10-11-12-13

²⁴³ Mukadder Baha Soysal, “Zabıta Memurlarına Adli Bilgilerin Çoğaltılması”, **Akpınar**, S. 9, Mayıs 1935, s. 16

²⁴⁴ **Akpınar**, “Meyvecilik Bakımından Niğde”, S.10, Haziran 1935, s. 1-2

²⁴⁵ **Akpınar**, “Meyvecilik Bakımından Niğde”, S.11, İlk Teşrin 1935, s. 13-14

²⁴⁶ **Akpınar**, “Köpek”, S.14, Nisan 1936, s. 14-15

Yazının devamı on beşinci sayıda yayımlanmıştır. Köpeklerin ırkları hakkında bilgi verilmeye devam edilmiştir.

On altıncı sayıda ise köpeklerle ilgili bilgiler verilmeye devam edilmiştir. Sınır bekçisi köpekleri, harp köpekleri, köpekte kıskançlık, köpeklerde duyarlılık konuları üzerinde durulmuştur.²⁴⁷

Yirmi, yirmi bir ve yirmi iki şeklinde toplu yayımlanan sayıda “Zehirli Gazlar ve Korunma Yolları” üzerinde durulmuştur. Zeki Oral yazısında öncelikle zehirli gazların tarihçesini vermiş, gazları vücuda verdikleri zarara göre beş guruba ayırmış ve aynı yazıda gözyaşı getiren gazlardan korunma yolları sıralamıştır. Gaza maruz kalındığında ise neler yapılması gerektiği hususunda ilk yardım bilgileri de vermiştir.²⁴⁸

Arı ve arıcılıkla ilgili bilgiler Akpınar dergisinin yirmi üç, yirmi dört, yirmi beş ve yirmi altı şeklinde yayımlanan sayısında verilmiştir. 2A Leyla isimli öğrencinin kaleme aldığı yazıda arıların cinsi, nasıl korundukları, ballarını yaptıkları kovanlar ve türleri, kovan çerçeveleri, oğul vermeleri, bal verimi konularında okuyucular bilgilendirilmiştir.²⁴⁹

27-28-29-30-31 sayıda “Zehirli Gazlar ve Korunma Yolları” konusuna devam edilmiştir. Birinci bölümde gözyaşı getiren gazlara ve bunlardan korunma yollarına değinilmişti. Bu bölümde ise “Yakıcı Gazlar” konusuna değinilmiştir. Bu gazların hangileri olduğu, korunma yolları üzerinde durulmuştur.²⁵⁰

34. sayıda “süt çocuğunun bakımı, gıda meseleleri ile ilgili yazı dizisi yayımlanmıştır. Kemal Topalan tarafından kaleme alınan yazıda çocuk bakımında annelerin düştüğü hatalar ve bunların aslında nasıl olması gerektiği konularına değinilmiştir. Özellikle çocukların beslenmesi konusu üzerinde durulmuştur. Çocuk

²⁴⁷ Akpınar, “Köpek”, S.16, Haziran 1936, s. 13-14

²⁴⁸ M. Zeki Oral, “Zehirli Gazlar ve Korunma Yolları”, Akpınar, S. 20-21-22 1-2 T. 1.K. 1936, s. 21-22-23-24-25

²⁴⁹ Leyla, “Arı ve Arıcılık”, Akpınar, S. 23-24-25-26, 2.K Şubat-Mart-Nisan 1937, s. 14-15-16

²⁵⁰ M. Zeki Oral, “Zehirli Gazlar ve Korunma Yolları”, Akpınar, S.27-28-29-30-31, Mayıs-Haziran-Temmuz, Ağustos, Eylül 1937, s. 2-3

anne sütüyle besleniyorsa annenin neler yapması; inek sütüyle besleniyorsa ineğin hangi şartlar altında beslenmesi gerektiği ile ilgili bilgiler verilmiştir.²⁵¹

Yazının devamı 40. sayıda yayımlanmıştır. Macit Soner, yazısında sağlık bilgileri hakkında bilgi verilmiştir. İyi bir hazım, dişlerin sağlığı, inkibaz, göz sağlığı, burun sağlığı, cilt sağlığı konularında bilgi vermiştir.

Aynı zamanda sağlıklı olmak için günlük beslenme programı verilmiştir.²⁵²

50-51. sayıda çocuğa meme verme ve memeden kesme usulü üzerinde durulmuştur. Dr. Cemal Başer, yazısında fazla emzirmenin faydadan çok zarar vereceğini, annelerin nelere dikkat ederek bebeklerini memeden kesmeleri konuları üzerinde durmuştur.²⁵³

Yine aynı sayıda toprak yiyen çocuklar ve kadınlar konusu üzerinde durulmuştur. Anadolu da var olan gelenek bebekleri toprağa sararak uyutmakmış; bebekler bu toprağı yermiş. Toprak yemenin kadın ve çocuklara ne gibi zararlar verdiğini Dr. Cemal Başer, açık bir dille anlatmıştır.²⁵⁴

4.2.2. Ünlü Şahsiyetler

Niğde Halkevi dergisi Akpınar incelendiğinde okurlara ünlü kişilerin hayatları, eserleri, şahsiyetleri hakkında bilgi verildiği görülmektedir. Tokatlı Âşık Nuri, Âşık Yahya, A. Hamit Tarhan, Namık Kemal, Mehmet Akif Ersoy hakkında çeşitli yazılara rastlanmaktadır.

M. Zeki Oral'ın 1.ve 2. sayılarda Tokatlı Âşık Nuri hakkında yazmış olduğu yazısına yer verilmiştir. Zeki Oral yazısında Tokatlı Âşık Nuri'nin saz şairleri arasında hatırı sayılır bir yeri olduğunu ifade ederek; Hoca Emrah'tan çok yararlandığını

²⁵¹ Kemal Topalan, "Süt Çocuğunun Bakımı Gıda Meseleleri", **Akpınar**, S.34, Birinci Kanun 1937, s.10-11-12-13

²⁵² Kemal Topalan, "Süt Çocuğunun Bakımı Gıda Meseleleri", **Akpınar**, S.40, Birinci Teşrin 1939, s. 5-6-7-8

²⁵³ Cemal Başer, "Çocuğa Meme Verme ve Memeden Kesme Usulü", **Akpınar**, S. 50-51, 2.Kanun, Şubat 1941, s. 7-8

²⁵⁴ Cemal Başer, "Toprak Yiyen Çocuklar ve Kadınlar", **Akpınar**, S.50-51 2.Kanun, Şubat 1941, s. 9-10

belirtmiştir. Aynı zamanda Âşık Nuri'nin herkesin zevk alacağı sade bir dile sahip olduğunu ve hislerinin ince, üslubunun ise samimi olduğunu söylemiştir.²⁵⁵

Zeki Oral, Tokatlı Âşık Nuri ile ilgili yazısına 2. Sayıda da devam etmiştir. bu yazısında Âşık Nuri'nin şiirlerinden örnekler vermiş, Halk Edebiyatı'nın her şeklinde eser verdiği, şiirlerini seve seve huşi içinde okuyanların olduğunu ifade ederek yazısını bunlara ithaf ettiğini belirtmiştir.²⁵⁶

Seyfi Yalvacer, 19.ve toplu olarak neşredilen 20,21,22. sayıda Âşık Yahya'yı anlatmıştır. Birinci yazısında giriş yapan S. Yalvacer, Âşık Yahya'nın Nevşehir Destanını derlemiş; ikinci yazısında ise Âşık Yahya'nın hayatından bahsetmiştir.²⁵⁷

“Hamit'in Şairliği ve Yazarlığı” başlıklı yazısını Cevat İDİL, Abdülhak Hamit'in ölümünden bir hafta sonra kaleme almıştır. Hamit'in bir dahi olduğunu ifade eden Cevat İdil, “edebiyete ermenin manası, ölenler diyarından ayrılıp ölmezler âlemine katılmaktır.” diyerek Hamit'in ruhunun şimdi üzerimizde uçtuğunu söylemiştir. Yazısının devamında Hamit'in şairlikteki ustalığından bahsetmiş ve aralarda şiirlerine yer vermiştir.²⁵⁸

Şükrü Boztepe, “Büyük Şair Mehmet Akif'le Baş Başa” isimli yazısında, M. Akif'le geçirdikleri son iki saati anlatmıştır. Yazısının başında Ali Ekrem ile sohbetleri sonucunda M. Akif'i ziyarete karar verdiklerini söyleyen Şükrü Boztepe, Akif'in onları nasıl bir nezaketle karşıladığından, orada Faruk Nafiz'la karşılaşmalarından ve Akif'le, Hamit hakkında yaptıkları sohbetten bahsetmiştir.²⁵⁹

Akpınar bu bölümde de öğrencilere şans tanımış ve yazılarını dergide yayımlamıştır. 3-A 257 numaralı Mükâfat Önsoy isimli öğrencinin Namık Kemal ile ilgili yazdığı yazısı 23.24.25 toplu olarak neşredilen sayıda yayımlanmıştır. Mükâfat ÖNSOY, yazısına Namık Kemal'in çocukluğundan başlamış ve ölümüne kadar geçen

²⁵⁵ M. Zeki Oral, “Tokatlı Âşık Nuri”, **Akpınar**, S. 1, Temmuz 1934, s. 13-14-15

²⁵⁶ M. Zeki Oral, “Tokatlı Âşık Nuri”, **Akpınar**, S. 2, Ağustos 1934, s. 15

²⁵⁷ Seyfi Yalvaçer, “Âşık Yahya”, **Akpınar**, S.19, Eylül 1936, s. 7: s. 20-21-22 1-2 T. 1.K. 1936, s. 7

²⁵⁸ Cevat İdil, “Hamit'in Şairliği ve Yazarlığı”, **Akpınar**, S. 20-21-22 1-2 T. 1.K. 1936, s. 1-2-3-4-5-6

²⁵⁹ Şükrü Boztepe, “Büyük Şair Mehmet Akif'le Baş Başa”, **Akpınar**, S. 44-45-46, Şubat, Mart, Nisan 1940, s. 6-7-8-9

süreyi kısaca özetlemiştir. Aynı zamanda N. Kemal'in Türk halkı ve edebiyatı için yaptıklarına da değinmiştir.²⁶⁰

3.sınıf da okuyan Süheyla isimli öğrencinin yazdığı “Mozart” başlıklı yazı 35. sayıda yayımlanmıştır. Yazıda Mozart’ın hayatından, eserlerinden ve müziğe olan yeteneğinden bahsedilmiştir.²⁶¹

4.2.3. Medrese- Kütüphane ve Müze

Akpınar Dergisi incelendiğinde 11. sayıda Niğde tarihinin anlatıldığı bölümde, Ak Medrese hakkında bilgiye rastlanmaktadır. Zeki Oral yazısında medresenin Karamanoğulları tarafından yapıldığını, ismini de görünüşündeki beyazlık ve mermerlerinin parlaklığından aldığını anlatmıştır. Ak Medrese’nin mimari yapısı, avlusu, cümle kapısı hakkında bilgi vermiştir.²⁶²

S. Yalvacı, “Kütüphaneler” isimli yazısında kitapların insanoğlu için nasıl bir öneme sahip olduğundan; kütüphane kelimesinin anlamından; ilk kütüphanenin nerede kurulduğundan; kütüphanenin bizdeki tarihi seyrinden bahsetmiştir.²⁶³

Akpınar Dergisinin 35.sayısında “Güzel Müzemiz” başlığının altında Niğde müzesinin Resmî ne yer verilmiştir.²⁶⁴

4.2.4. Konferanslar

Niğde halkevi dergisi Akpınar incelendiğinde önemli günlerde ve halkı bazı konularda eğitmek amacıyla Halkevinde yapılan konferanslara yer verildiği görülür.

Eğitim başlığı altında da incelediğimiz “Kanuni Medenimize Göre Aile ve Kadının Ehliyet Hukukiyesi 1” isimli konferans da Mukadder Baha Soysal, cumhuriyetle birlikte milletin ihtiyaçlarını karşılayacak medeni kanuna kavuştuğunu, daha önceki kanunların zamanın ihtiyaçlarını karşılayamadığını söyleyerek “Mecelle”

²⁶⁰ Mükafat Önsoy, “Namık Kemal”, **Akpınar**, S. 23-24-25-26, 2.K Ş-Mart-Nisan 1937, s. 10-11

²⁶¹ Süheyla,” Mozart”, **Akpınar**, S. 35, ikinci Kanun 1938, s. 22

²⁶² M.Zeki Oral, “Niğde Tarihi Ak Medrese”, **Akpınar**, S. 11, Birinci Teşrin 1935, s. 4-5-6-7-8-9

²⁶³ Seyfi Yalvaçer, “Kütüphaneler”, **Akpınar**, S. 27-28-29-30-31, Mayıs-Haz.-Tem.Ağustos, Eylül 1937, s. 3-4-5-6

²⁶⁴“Güzel Müzemiz”, **Akpınar**, S. 35, İkinci Kanun 1938, s. 22

hakkında bilgi vermiştir. Eski kanunlarla yeni kanunları karşılaştırarak aralarındaki mühim farklar üzerinde durmuştur.²⁶⁵

Bu konferansın devamı “Kanuni Medenimize Göre Aile ve Kadının Ehliyet Hukukiyesi 2” şeklinde 5. sayıda yer almıştır. Yine Mukadder Baha Soysal’ın verdiği konferans da dördüncü sayı da az değinilen aile konusuna devam edilmiştir. Ailenin tanımını yaparak önemi üzerinde durulmuştur. “Evlenme- Mariage” başlığı açılarak evlenme konusunda yeni kanunumuza göre bilgiler verilmiştir.²⁶⁶

Konferansın 3. bölümü ise “Evlenme Nasıl Yapılır” başlığı altında Akpınar’ın 6. sayıda yayımlanmıştır. Eski şeriat kanunları ile yeni kanuni medeniyemizi karşılaştırmıştır. Kocanın hak ve vazifeleri, zevcenin hak ve vazifeleri hakkın bilgiler vererek yazı dizisine son vermiştir.²⁶⁷

Göllü Dağ Hafriyatı, konferansını devlet tarafında Göllü dağda hafriyat yapmaya tayin edilen memur Arkeolog Remzi Oğuz tarafından halkevinde verilmiştir. Remzi Bey, konuşmasına öncelikle hafriyat kelimesinin ne anlama geldiğini izah ederek başlamıştır. Konuşmasının devamında hafriyat usullerine değinmiştir. Yeraltından çıkabilecek her bilgi bizleri farklı yerlere götüreceği için öncelikle bunların çıkarılmasında bazı hazırlıkların yapılması gerektiğini, bilgilerin yok olmaması için her ayrıntıya dikkat etmek gerektiğini vurgulamıştır. Konuşmasını milletlerin hafriyata verdikleri ehemmiyete değinerek bitirmiştir. Remzi Bey, milletlerin 18.asırdan başlayarak 19.asırda ilerleyen ve 20.asırda önemi anlaşılan hafriyatın bugün yeni şeyler ilave edilerek ilerlediğini ifade etmiştir.²⁶⁸

Konferansın devamına 6. sayıda yer verilmiştir. Remzi Bey, Göllü Dağı hafriyatı ve dağ hakkında bilgi vermiştir. Çalışmalara başlamadan önce yapılan istikşaf

²⁶⁵ Mukadder Baha Soysal, “Kanuni Medenimize Göre Aile ve Kadının Ehliyet Hukukiyesi 1”, **Akpınar**, S. 4, Birinci Teşrin 1934, s. 3-4-5

²⁶⁶ Mukadder Baha Soysal, “Kanuni Medenimize Göre Aile ve Kadının Ehliyeti Hukukiyesi 2, Evlenme- Mariage”, **Akpınar**, S. 5, 2.Teşrin 1934, s. 9-10-11

²⁶⁷ Mukadder Baha Soysal, “Kanuni Medenimize Göre Aile ve Kadının Ehliyeti Hukukiyesi 3, Evlenme Nasıl Yapılır?”, **Akpınar**, S. 6, 1934, s. 3-4-5-6

²⁶⁸ Remzi Oğuz, “Göllü Dağ Hafriyatı”, **Akpınar**, S. 5, İkinci Teşrin 1934, s. 2-3-4-5-6-7

ve tetkikler üzerinde durulmuştur. Konuşmanın devamında yapılan bu tetkikler sonucunda asıl hafriyatın başladığını ifade etmiştir.²⁶⁹

Akpınar'ın 8. ve 9. sayılarında zabıta memurlarına, adli bilgilerini arttırmak amacıyla halkevinde verilen konferans yer almaktadır. 8. sayıda hak, vazife ve zor kullanma mevzuları ile ilgili bilgiler verilmiştir. Yazının devamında ceza, ceza usulü muhakemeleri ve teşkilat kanunlarının lüzumu konuları hakkında zabıta memurlarına bilgilendirilmiştir. Konferansı veren kişi ise daha önce aile ve kadının önemi ile ilgili konferans vermiş hukuk fakültesi mezunu Mukadder Baha Soysal'dır.²⁷⁰

9. sayıda ise Mukadder Baha Soysal adliye teşkilatı hakkında zabıta memurlarına bilgi vermiştir.

Sporun Tarihçesi ve Gelişimi ile ilgili konferansa 12, 13 ve toplu olarak neşredilen 27,28,29,30,31 sayılarda yer verilmiştir. Konferans 6-11 Kanun 1936 Pazartesi gecesi ordu evinde Atgım Tayyip İlder tarafından verilmiştir. "Orduda Spor" hakkında bilgi veren Tayyip İlder, 12. sayıda konuşmasının başında sporun nereden geldiği hakkında bilgi vermiştir. Sporun ilk defa jimnastik ismiyle Yunanlılarda görüldüğünü fakat mucidinin yunanlılar olmadığını, bunu Yunanlıların Mısırlılardan, onların ise Hintlilerden ve Türklerden aldığını ifade etmiştir.²⁷¹

13. sayıda konferansın devamına yer verilmiştir. Avrupa'daki jimnastik hocalarından, Fransız sporundan, Almanlardan, Amerika sporundan bahsetmiştir.²⁷²

27, 28, 29, 30, 31 olarak toplu neşredilen sayıda da Sporun Tarihçesi ve Gelişimi başlığına yer verilmiş olsa da 12 sayıda yer alan bölümün az bir kısmı verilmiştir.²⁷³

4. sayıda CHP adına "İnkılâp" ve "İstiklal" konuları üzerine yapılmış iki konferansın tanıtımı yapılmıştır. Ankara Hukuk Fakültesi profesörlerinden Mazhar

²⁶⁹ Remzi Oğuz, "Göllü Dağ Hafriyatı", **Akpınar**, S.6, 1934, s. 10-11-12

²⁷⁰ Mukadder Baha Soysal, "Zabıta Memurlarına Adli Bilgilerin Çoğaltılması", **Akpınar**, S. 8, Şubat 1935, s. 10-11-12-13

²⁷¹ Tayyip İlder, "Sporun Tarihçesi ve Gelişimi", **Akpınar**, S. 12, Şubat 1936, s. 14-15

²⁷² Tayyip İlder, "Sporun Tarihçesi ve Gelişimi", **Akpınar**, S. 13, Mart 1936, s. 10-11-12

²⁷³ Tayyip İlder, "Sporun Tarihçesi ve Gelişimi", **Akpınar**, S. 27-28-29-30-31, Mayıs-Haziran-Temmuz-Ağustos- Eylül 1936, s. 14

Nedim'in Şubatın 15 ve 16. günleri Ortaokul salonunda verdiği iki konferansa değinilmiştir. Bu konferansın halk üzerinde büyük bir etki bıraktığı, Mazhar Bey'in inkılâp ve istiklal konularını mükemmel canlandığı, dinleyicilerin büyük bir heyecana sevk ettiğini ifade etmiştir.

Yazının devamında “İstiklal” isimli konferans yayımlanmıştır. Konuşmasına: “Bugünkü Türk varlığının temeli İstiklaldir. Lugat manasını takip ederseniz bir milletin mevcut olması ile müstakil olması ayrı ayrı şeyler olabilir. Ama biz inkılapçı Türkler için, biz onurlu Türkler için istiklalimiz milli mevcudiyet kabili tasavvur değildir.” Cümleleriyle başlamıştır. Devamında “istiklalin ne olduğunu iyi kavrayabilmek için biz Türkler gibi:

A) Tarihin hemen bütün seyrinde müstakil olmayı itiyat edinmiş efendi bir millet olmalı.

B) İstiklali uğrunda canla mal ile bin türlü fedakârlıklar yapmış olmalı.” noktalarına temas etmiştir.

İstiklalin nasıl olacağını konuşmasının devamında tetkik eden Mazhar Bey, sekiz şarta bağlamıştır istiklalin nasıl olacağını.

Bu şartlardan birincisi; bir devletin sınırlı bir toprağa sahip olması ve onun içinde hâkim bulunması, İkinci şart; iç siyasette istiklal, Üçüncü şart; dış siyasette istiklal, Dördüncü şart; ordu istiklali, Beşinci şart; adliye istiklali, Altıncı şart; kültürde istiklal, Yedinci şart; hazine istiklali, Sekizinci ve son şartta; ekonomide istiklaldir.²⁷⁴

Mazhar Bey'in “İnkılâp” isimli konuşması 14. sayıda yayımlanmıştır. Bu konuşmada “Türk genci inkılâbı nasıl sever” konusu üzerinde durulmuştur. Bu konuyu Mazhar Bey şu maddelere ayırarak izah etmiştir. Bunlar:

1) İtiyadın tesiri ile sevebilir ve daha doğrusu ısınabilir,

2) Türk genci inkılâbı şuurlaştırmakla yani neyi sevdiğini, niçin sevdiğini bilmekle, anlamakla ve inanmakla ona bağlanır, şeklindedir.

²⁷⁴ Mazhar Nedim, “İnkılâp ve İstiklal”, **Akpınar**, S. 13, Mart 1936, s. 4-5-6-7-8-9

Konuşmanın devamında inkılâbın tanımı şu şekilde yapılmıştır. “ İnkılâp bir sosyal bünyeden geri, eğri, fena, eski, haksız ve zararsız ne varsa bunları birden yerinden söküp onların yerine ileriye, doğruyu, iyiyi ve faydalıyı koymaktır.”daha sonrada dinleyicilerine seslenerek neler yapmaları gerektiği konusuna değinmiştir.²⁷⁵

14. sayıda “İnkılâp konferansları” başlığının altında CHP başkanlıklarının farklı yerlerde yaptığı konuşmalara yer verilmiştir. Bunlar Nevşehir, Ulukışla, Dikilitaş, Gölcük, Eskigümüş de yapılan konferanslara detaya inmeden kısaca değinilmiştir.²⁷⁶

44, 45, 46 şeklinde toplu neşredilen sayıda Lozan gününde, Hakim Muammer Bahşi tarafından halkevinde verilen konferansa yer verilmiştir. Muammer Bey, konuşmasında öncelikle Lozan sulhundan duyduğu mutluluğu ve bugünün öneminden bahsetmiştir. Konuşmasında tarihin sayfalarına dönüşler yaparak Türklerin atlatmış olduğu zorlukları da ifade etmiştir.²⁷⁷

Halk Edebiyatı ile ilgili yapılan konferansa 50, 51 şeklinde neşredilen sayıda yer verilmiştir. Konuşmasının başında 13. asırdan bahseden T. Güvenç, Halk Edebiyatı’nın nazım şekillerinden bahsederek, bunlarla ilgili örnekler vermiştir. Halk Edebiyatı nazım şekillerinin tanımını şu şekilde yapmıştır:

A) Varsağı: Bu milli şekil, cenup Anadolu’umuzda dağlık arazide yaşayan (Varsak) aşiretine ait bir nazım şeklidir. Genellikle sekiz heceyle yazılır.

B) Koşma: Koşmalar genellikle 5-6 ve 3+4+4 vezin ile yazılır. Kendine özel bir bestesi vardır.

C) Destan: şekil itibariyle diğerlerine benzer. Bestesi farklıdır. Halk şairleri her olaydan yararlanarak çeşit çeşit destanlar meydana getirmişlerdir.

D) Türkü: Halk Edebiyatı içinde en çok yayılanı, her yerde her evde her zaman söylenen türküdür. Genellikle aşk konusunda yazılır.²⁷⁸

²⁷⁵ Mazhar Nedim, “İnkılâp ve İstiklal”, **Akpınar**, S. 14, Nisan 1936, s. 6-7-8-9-10-11

²⁷⁶ “CHP Başkanlıkları, İnkılâp Konferansları”, **Akpınar**, S. 14, Nisan 1936, s. 16

²⁷⁷ Muammer Bahşi, **Akpınar**, S. 44-45-46, Şubat-Mart- Nisan 1940, s. 1-2-3-4-5

²⁷⁸ T. Güvenç, “Halk Edebiyatı”, **Akpınar**, S. 50-51, 2.Kanun-Şubat 1941, s. 1-2-3-4-5-6

4.3. Folklor Üzerine Yazılar

4.3.1. Folklorik Yazılar

Niğde Halkevi Dergisi Akpınar incelendiğinde folklor çalışmalarına yer ve önem verildiği görülmektedir. Ferit Fail, “Mahalli Tetkikler” isimli yazısında, gazete ve dergileri takip eden birinin Anadolu’yu nereden bileceğini söylemiştir. Şairlerin övmesi gereken şeylerin Niğde’nin meyveciliği, sebzeciliği, şarapçılığı, süt ve peynirciliği olduğunu söyleyerek yazısını tamamlamıştır.²⁷⁹

“Hikmetli Fikirler ve Nükteli Sözler” bölümünde A. M Kaynak Volter, Solon, Janjak Russa, La Martin gibi isimlerin özdeyişlerini derlemiştir. Derlenen bazı sözlerin ise söyleyeni bilmemektedir.²⁸⁰

“Yurt Araştırmaları” yazısında M. Zeki Oral, tarih araştırmalarında birçok şeyin eksik olduğunu ve söylenmesi gereken birçok belge olduğunu ifade etmiştir. bu nedenle köylerinde şehirler gibi Jeolojik, Arkeolojik, Tarih, Coğrafya, Folklor, Sanat, Ziraat gibi birçok bakımdan araştırılması gerektiğini belirterek; bu doğrultuda “ Köyün Tarihi”, “Coğrafya”, “Köyde Temizlik”, “Köyde Nakil Vasıtaları”, “Köyün Hayvanları”, “Kümes Hayvanları”, “Köyde Sanat” başlıkları altında araştırmaların yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Her başlığın alt soruları vardır. “Köyün Tarihi” bölümünde; köyün adı, köye niçin bu adın verildiği, köy hangi çağda kurulmuştur gibi... “Coğrafya” bölümünde; köyün hududu, dağları, tepeleri, iklimi, köyün ev sayısı, nüfusu gibi... Soruların sorularak cevaplandırılması gerektiğini söylemiştir.²⁸¹

“Niğde de (Alay) (Hora) Oyunu” isimli yazısında A. O Niğde düşünlerinde çekilen alaydan bahsetmiştir. Niğde de alay denildiğini ama bazı yörelerde hora da denildiğini söyleyerek; alayın nasıl oynandığını anlatmış ve alay oynanırken söylenen şarkıdan bir örnek vermiştir.²⁸²

²⁷⁹ Ferit Fail, “Mahalli Tetkikler”, **Akpınar**, S. 6, s. 15-16

²⁸⁰ A.M Kaymak, “Hikmetli Fikirler ve Nükteli Sözler”, **Akpınar**, S.7, İkinci Kanun 1935, s. 11: S. 8 Şubat 1935, s. 9

²⁸¹ M.Zeki Oral, “Yurt Araştırmaları”, **Akpınar**, S. 11, İlk Teşrin 1935, s. 1-2-3

²⁸² A.O, “Niğde de (Alay) (Hora) Oyunu”, **Akpınar**, S. 11, İlk Teşrin 1935, s. 14-15

M. Zeki Oral, Niğde ili içinde yaşamış Kemali Ümmi, Zati, Hüdaverdi, Figani gibi isimlerin hayat ve eserlerini derleyerek Akpınar'ın okuyucularına sunmuştur. Aynı zamanda bunları kitap yaparak halkevine armağan edeceğini ifade etmiştir.

Akpınar'ın 4.sayısında hayatından bahsedilen Zati'nin 12. sayıda şiirlerinden derlemeler yapılmıştır.²⁸³

Aynı zamanda 13.ve 14.sayılarında da Niğdeli Zati'den derlemelere yer verilmiştir.

“Köylerde Sosyal Örgütlerden Gençler Kurulu” M. Zeki Oral, Dünder köyünün folklor bakımından zengin ve hiç değişmediğini söyleyerek; Gençler Heyetinden bahsetmiştir. Bu kurulun 3 üyesi köyün gençleri tarafından seçilerek; bunlara “yiğit başı” “gönüller ağası”, “ bayrakçı yahut bayraktar” adı verildiğini; bunların nasıl seçilip, değiştirildiğini, görevlerinin neler olduğunu anlatmıştır.²⁸⁴

Folklor Araştırmaları arasında 18.ve 19. Sayıda “Kara Koyunun Suya İnmesi” isimli öykü Zeki Oral tarafından derlenmiştir.²⁸⁵

20, 21, 22 şeklinde toplu neşredilen sayıda M. Zeki ORAL, Karahisarlı Âşık Gülşani hakkında bilgi verilmiştir. Âşık Gülşani'nin unutulmuş bir kıymet olduğunu, şiirleri incelendiğinde 19.asır halk şairleri arasında önemli bir mevkiye sahip olduğunu ifade etmiş, hayatından bahsetmiş ve şiirlerinden örnekler vermiştir.²⁸⁶

“Niğde Köylerinde Kalkınma Hareketleri ve Kültürde İleri Adımlar” bu yazısında Zeki Oral, Niğde'nin kalkınması için katkılarda bulunan Faik Üstün 'ün çabalarından bahsetmiştir. Yazısının devamında Niğde'deki köy okullarından bahsetmiş; bu okullarda ne gibi olumsuzluklar yaşandığından ve yapılan yeni okullarla birlikte öğrencilerin ve öğretmenlerin bu olumsuzluklardan kurtulduğunu söylemiştir.²⁸⁷

²⁸³ M.Zeki Oral, “Niğdeli Zati'den Derlemeler”, **Akpınar**, S.12, Şubat 1936, s. 16

²⁸⁴ M.Zeki Oral, Köylerde Sosyal Örgütlerden Gençler Kurulu, **Akpınar**, S.17, Temmuz 1936, s. 10-11-12

²⁸⁵ M.Zeki Oral, “Kara Koyunun Suya İnmesi”, **Akpınar**, S.18, Ağustos 1936, s. 9-10-11: s. 19, Eylül 1936, s.11- 12-13

²⁸⁶ M.Zeki Oral, “Karahisarlı Âşık Gülşani”, **Akpınar**, S. 20-21-22, 1-2.T - 1.K 1936, s. 8-9-10-11

²⁸⁷ M.Zeki Oral, “Niğde Köylerinde Kalkınma Hareketleri ve Kültürde İleri Adımlar”, **Akpınar**, S.27-28-29-30-31, Mayıs-Haziran- Temmuz- Ağustos- Eylül 1937, s. 6-7

Âşık Mevlüt, Akpınar'ın folklor çalışmalarında 27, 28, 29, 30, 31 şeklinde toplu olarak neşredilen sayıda yer verilen şairdir. Ayrıca yazıdan şairin, Borun Asmaz köyünden olduğunu, 312 doğumlu, evli ve altı çocuğunun olduğunu öğreniyoruz.²⁸⁸

“Niğde Hakkında” isimli şiirinde Naci Ozan, Niğde'nin doğal ve tarihi güzelliklerinden bahsetmiştir. Bu şiir S. Yalvacer tarafından derlenmiştir.²⁸⁹

“Niğde ve Elması” isimli yazıda M. Ekrem Üzümeri, başta Niğde'nin coğrafi ve iklim özelliklerinden bahsetmiştir. Daha sonra Niğde ve elmanın birbirini tamamlayan iki unsur olduğunu, bunun Niğde dışında başka bölgelerde de böyle kabul edildiğini ifade etmiştir.²⁹⁰

32. sayıda öğretmen olan A. Rasim Kocabaş “Yedi Yılda Niğde” isimli yazısında 1930 dan 1937 yılına kadar Niğde'nin nasıl bir değişim gösterdiğini anlatmıştır.²⁹¹

“Cönkler Arasında” başlıklı yazıda Niğde merkez ve köylerinden elde edilen cönkler incelenmiştir. Bunların içerisinde Emrah, Dertli, Gevheri, Kâtibi, Âşık Ömer gibi ünlü halk şairlerinin konuşmaları verilmiştir. Yine bu cönkler içinde daha önce hiç adını duymadığımız şairler vardır. Bu şairlerden biri olan Şifai'nin hayatına ve şiirlerine yer verilmiştir.²⁹²

4.3.2. Akpınar Dergisinde Yer Alan Önemli Olaylar ve Yıl Dönümleri

Akpınar dergisinde baktığımızda özellikle Hatay'ın anavatana katılması ile ilgili yazı görmekteyiz.

Fehmi Okan'ın “Hatay Ana Vatan Kollarında” isimli yazısında; Hatay'ın Anavatana katılmasıyla ilgili bilgiler verilmiştir. Fehmi Okan bu yazısında; Hatay'ın Anavatana katılması sevinç ve heyecan yarattığını belirtmiştir. Ayrıca Hatay'ın Anavatana katılmasında iki önemli şahsiyetin (M.Kemal Atatürk, İsmet İnönü) etkisinin

²⁸⁸ Âşık Mevlüt, **Akpınar**, S.27-28-29-30-31, Mayıs, Haziran- Temmuz- Ağustos- Eylül 1937, s. 25

²⁸⁹ Naci Ozan, “Niğde Hakkında”, **Akpınar**, S. 27-28-29-30-31, Mayıs-Haziran-Temmuz Ağustos-Eylül 1937, s. 32

²⁹⁰ M.Ekrem Üzümeri, “Niğde ve Elması”, **Akpınar**, S. 32, Birinci Teşrin 1937, s. 8

²⁹¹ A. Rasim Kocabaş, “Yedi Yılda Niğde”, **Akpınar**, S. 32, Birinci Teşrin 1937, s. 10-11

²⁹² “Cönkler Arasında”, **Akpınar**, S. 37, Temmuz 1939, s. 12-13

büyük olduğunu belirtmektedir. “Artık bizden ayrı ve içimizde sızı olan bir Hatay yok; bir İzmir, bir Bursa gibi her şeyi bizim olan Türk olan bir Hatay vilayeti var. Aziz Hataylılar, her damlası sevinçten birer inci olan gözyaşlarımızla sizi kucaklıyoruz.” diyerek yazısına son vermiştir.²⁹³

Rebi’i Tüzün’ün “Ankara’nın Başşehir Yapılmasındaki Tarihi ve Askeri Önem” isimli yazısında; Ankara’yı başkent olamaya iten nedenler üzerinde durmuş ve o zaman ki Anadolu’nun durumuna değinmiştir. Ankara neden başkent olmuş ve Ankara’nın öneminden bahsederek yazısını bitirmiştir.²⁹⁴

4.3.3. Bayram ve Kutlamalarla İlgili Yazılar

Niğde Halkevi dergisi Akpınar’ın içeriğinde incelediğimiz zaman değinilen bayram ve kutlamaların “23 Nisan”, “19 Mayıs”, “Zafer Bayramı”, “Cumhuriyet Bayramı”, olduğunu görmekteyiz.

Toplu olarak çıkarılan, 23, 24, 25, 26 sayılarda “23 Nisan” başlıklı yazısında Halis Uluğ; 23 Nisan tarihinin öneminden, Yazar bugünden Türklüğün en orijinal rejimi diye bahsetmektedir. Gençliğe seslenerek bu mirası sonsuza değin yaşatması gerektiğinden, bu mirasın çok değerli olduğunu ve herkesten ve her şeyden kıskanılması gerektiğini belirtmiştir.²⁹⁵

Yine aynı sayıda “Yerli Malımız” başlıklı yazısında Halis Uluğ; Başka ulusların kendi yetiştirdikleri ürünü yediklerini, ancak darda kaldıkları zaman istemeyerek, başka milletlerin mallarını kullanırlarken bile yerini doldurmaya düşünmediklerinden bahsetmiştir. Bizim dedelerimizde kendi yetiştirdikleri ürünü yediklerini, kendi ilkel tezgâhlarında dokuduklarını kıvançla giydiklerini şimdi ise tezgâhlarımızda dokunan mallara hor bakıldığından Avrupa mallarına özenildiğinden bahsetmektedir. Bu durumdan kaynaklanan üzüntüsünü dile getirmiştir.²⁹⁶

“Eşsiz Günümüz” isimli yazı da Hulusi Uluğ cumhuriyetin on üçüncü yılı kutlamalarına değinmiştir. Cumhuriyet kutlamaların bütün yurttaki büyük bir coşkuyla

²⁹³ Fehmi Okan, **Akpınar**, S. 37, Temmuz 1939, s. 1-2

²⁹⁴ Rebi’i Tüzün’ün, “Ankara’nın Başşehir Yapılmasındaki Tarihi ve Askeri Önem”, **Akpınar**, S. 23-24-25-26, 2.K- Şubat-Mart-Nisan 1937, s. 6-7

²⁹⁵ Halis Uluğ, “23 Nisan”, **Akpınar**, S. 23-24-25-26, 2.K- Ş-Mart-Nisan 1937, s. 5

²⁹⁶ Halis Uluğ, “Yerli Malımız”, **Akpınar**, S. 23-24-25-26, 2.K - Ş-Mart-Nisan 1937, s. 6-7

kutlandığını ifade ederek; “Türkiye de cumhuriyet; yalnız bir erdem değildir. O, aynı zamanda bütün üstünlüğü, güzelliği ve olgunluğu anlatan bir ergidir. Türk ulusunu bu yüce erginliğe eriştiren Ulu önderin, bu değerli anıtına, hiç durmadan bağlı kalmak lazımdır.” diyerek yazısını bitirmiştir.²⁹⁷

“Niğde Halkevi’nde 26 Eylül 937 Dil Bayramı” başlıklı yazı da halkevin de yapılan, beşinci dil bayramı kutlamalarına yer verilmiştir. Cevat İdil, konuşmasında “Cumhuriyet devri başarılarımızın ev manalı dil devrimidir. Dil bir ulusun manevi benliğinin sesler ve sözler şeklinde tecellisidir. Söz fikirlerin kalıpları ise o sözlerdeki sesler, duyuların armonisidir. Bu esasa göre kurulmayan ve yönetilmeyen bir dil, onu konuşan ulusu sosyal bir ulus yapamaz; onu yücelişler ve incelişler evreninin doruklarına çıkaramaz. “ demiştir. Yazısının devamında Türk ulusunun bu tehlikeli durumun acı sonuçlarını asırlarca tadararak yürekler haşlayıcı ziyanlar çektiğini ifade etmiştir.²⁹⁸

32. sayıda cumhuriyetin 14. kutlamalarına yer verilmiştir. Seyfi Yalvacer yazısın da Türk duygulusunun yüreğinde on dördüncü yılın büyük bir gururla kutlandığını dün ve bugün kıyaslandığında on dört yıl kadar kısa bir zamanda geçmişin bütün kötü yönlerini kökünden silen; yepyeni genç ulusal bir varlığın bütün dünyayı hayrete düşürerek dinç bir varlık meydana getirdiğini ifade ederek böyle bir olayın hangi millete nasip olabileceğini söylemiştir.²⁹⁹

Cumhuriyetin 14. kutlamaların da Şemsettin Gürpınar’ın yaptığı konuşmaya 34. sayıda yer verilmiştir. Gürpınar, yazısında cumhuriyetten öncesini ve sonrasını anlatmış ve cumhuriyetin üstünlükleri üzerinde durmuştur.³⁰⁰

Atatürk, bugünü bize sen yarattın diyerek ulu öndere seslenen Niyazi Remzi Korokluoğlu, cumhuriyetin on beşinci yıl dönümünü kutlamaktadır. Yazısında Atatürk’e ve onun Türk ulusu için yaptıklarına değinmiştir.³⁰¹

38. sayıda 19 Mayıs kutlamalarına yer verilmiştir. Zühtü Güney isimli öğrencinin kaleme aldığı 19 Mayıs başlıklı yazıda; o günlerde yurdun zor günler

²⁹⁷ Halis Uluğ, “Eşsiz Günümüz”, **Akpınar**, S. 23-24-25-26, 2.K- Ş-Mart-Nisan 1937, s. 25

²⁹⁸ Cevat İdil, “Niğde Halkevi’nde 26 Eylül 937 Dil Bayramı”, **Akpınar**, S.27-28-29-30-31, Mayıs,- Haziran-Tem-Ağustos-Eylül 1937, s. 1-2-3

²⁹⁹ Seyfi Yalvaçer, “Cumhuriyetin 14. Kutlamaları”, **Akpınar**, S. 32, Birinci Teşrin 1937, s. 3-4-5

³⁰⁰ Şemsettin Gürpınar, **Akpınar**, S. 34, Birinci Kanun 1937, s. 14-15

³⁰¹ Niyazi Remzi Korokluoğlu, **Akpınar**, S. 35, Eylül 1938, s. 20

yaşadığını ve Samsun ufuklarından bir güneşin gelerek yurdu bu kötü günlerinden kurtardığını ifade etmiştir.³⁰²

Fehmi Okan'ın, cumhuriyetin on altıncı yılı kutlamaları nedeniyle yazdığı yazıya Akpınar'ın 40.sayısında yer verilmiştir. Yazısında “Hiçbir millet köhne bir alemden yepyeni bir dünya nizamına bu kadar kolay ve çabuk katılamamıştır. Hiçbir memleket fersahlar ve asırlarca geri bulunduğu bir medeniyetin yürüyüşüne bu kadar seri ve muvaffakiyetle erişememiştir. Bu hâl, millî bir kabiliyetin ifadesi ve cumhuriyet rejiminin eseridir” demiştir.³⁰³

5. TARİH KONULU ÇALIŞMALAR

5.1. Niğde Tarihi

Akpınar Dergisi 2. sayıdan itibaren”Niğde Tarihi” başlığı altında Niğde'nin tarihi coğrafyası ekonomisi tarihi yapıtları hakkında okurlarına bilgi vermiştir. M.Zeki ORAL'ın yazılarından oluşan bu bölümü aynı zamanda folklor çalışmaları içinde de düşünebiliriz. Akpınar Dergisi'nin her sayısında Niğde tarihinden bahsedildiğini görmekteyiz.

2. sayıda Niğde tarihinin çok zengin olduğu ifade edilerek hangi dönemlere değinileceği hakkında bilgi verilmiştir. Selçukluların eserlerinden seçilmiş Alaaddin Cami ile Zeki Oral yazı dizisine başlamıştır. Caminin planı, mimari yapısı, pencereleri, kapıları, işlemeleri üzerinde durulmuştur. Aynı zamanda Zeki Oral caminin resimleri yazısında kullanmıştır. Resimlerde Alaaddin Cami'nin genel görünüşü, kapısı ve kapının üzerinde bulunan kitabeye yer verilmiştir.

Yazsının devamında Alaaddin Keykubat ve hükümdarlık yaptığı dönemde gerçekleşen olaylara da yer verilmiştir. Bu bilgilere de kapının üzerindeki kitabeden ulaşılmıştır.³⁰⁴

³⁰² Zihni Güney, “19 Mayıs”, **Akpınar**, S. 38, Ağustos 1939, s. 6-7

³⁰³ Fehmi Okan, **Akpınar**, S. 40, Birinci Teşrin 1939, s. 1

³⁰⁴ M.Zeki Oral, “Niğde Tarihi- Alaaddin Cami”, **Akpınar**, S. 2, Ağustos 1934, s. 6-7-8-9

3. sayıda Zeki Oral Niğde Tarihi başlığı altında Karamanoğullarına değinmiştir. Niğde'nin merkez ve köylerinde Karamanoğulları eserlerine sık sık rastlandığını ifade etmiştir. Kitabeli ve kitablesiz olarak, şimdiye kadar ulaştığı bilgilerin çok mühim olduğunu; bunların Niğde tarihi açısından önemli olduğunu söylemiştir. Karamanoğullarının nereden geldiğini, hangi boya ve soya ait olduğunu, nerelerden nerelere, hangi nedenlere gittiğini anlatmıştır.³⁰⁵

4. sayıda Zeki Oral, Niğde'nin İlhaniler'e geçmesi konusunu işlemiştir. Niğde Valisi Hatiroğlu Şerefettin Mesut ve kardeşi Ziayaettin'nin isyanı Anadolu'da kargaşaya neden olmuş, bunun üzerine Mısır meliki ile Moğolların yaptığı savaşta Moğolların, zayıfladığını Niğde ve civarının önemini artırdığını ve Anadolu'nun dolayısıyla Niğde'nin asayişinin bozulduğunu bunun üzerine Anadolu'ya yedi Moğol aşiretinin gönderildiğini, bunlardan birinde Niğde'ye yerleştiğini ifade etmiştir.

Bunun arkasından yaşanan olaylara değinen Zeki Oral Köseadağ Savaşı yenilgisi ile Selçuklu idaresinin İlhanilere geçtiğini ve bununla birlikte yaşanan olayları anlatmıştır. Yazının devamında Ebu Said Bahadır Han zamanında yapılan Sungu Bey Cami'sinden bahsetmiştir. Yazısına caminin şimal kapı Resmî ni de ekleyen Zeki Oral ve Niğdeli Zati'nin methiyesindeki, beyitlere yer vermiştir. Zati methiyesinde Niğde'yi şöyle tasvir etmiştir:

“Mekânın Niğde'dir. İrem bağıdır.
Sağı da solu da bir lale dağıdır.
Aslından uzundur Niğde'nin.
Zemzemden ayrılır suyu Niğde'nin.
Misali cennettir, meyvasına bak.
Abı havası hoş sahrasına bak.
Lale sümbül tutmuş çevrey-i şarı.
Kır bağında seyret gülü, gülüzarı.”³⁰⁶

³⁰⁵ M.Zeki Oral, “Niğde Tarihi-Karamanoğulları”, **Akpınar**, S. 3, Eylül 1934, s. 5-6

³⁰⁶ M.Zeki Oral, “Niğde Tarihi-Niğde'nin İlhaniler'e Geçmesi”, **Akpınar**, S. 4, Birinci Teşrin 1934, s. 7-8-9-10

Zeki Oral 5. sayıda 4. Sayıda değindiği Niğde'nin İlhanilere geçmesi ve Sungurbey Cami anlatımına devam etmiştir.³⁰⁷

6. sayıda İdris oğlu Kara Yakup'u ve eserlerini kısaca incelemiştir. Kara Yakup Hicri VII. Asrın ortalarına doğru Niğde' de doğmuş zeki ve okuma hevesli bir kişidir. Dönemin ilim merkezlerini gezmiş, günlerini okuma ve yazma ile geçirmiş dört eseri olan, hicri 833' te ölmüştür.³⁰⁸

“Selçukilerin Aslı, Niğde'nin Selçukilere geçmesi isimli yazısında Zeki Oral, Oğuz Türklerinin X.asırda Horasan ve Maverâünnihire göç etmelerinden, başlayarak, yaşanan olayları sırasıyla anlatmıştır. Yapılan savaşlar, değişen hükümdarlar, bu hükümdarların neler yaptıklarına değinmiştir.³⁰⁹

8. sayıda Niğde'nin kazası olan Ulukışla'dan bahsetmiştir. Zeki Oral, Ulukışla tarihini;

1. Kazaya kendi adını veren “Ulukışla- Büyük han” yapılmadan önceki çağlarda olup bitenler,

2. Ulukışla'nın yapısı ve hanı yaptıran, yazının sonunda da Ulukışla merkezinin kuruluşu, olmak üzere iki kısımda incelemiştir³¹⁰ (sayı 8 sayfa 3-4).

9. ve 10. sayılarda Zeki Oral Ulukışla kazasını incelemeye ve Ulukışla kazası hakkında bilgi vermeye devam etmiştir. Yazılarını resimleri ile desteklemiştir. Yazılarına renk katmıştır.³¹¹

11. sayıda 3. sayının devamı yayınlanmıştır. Karamanoğulları tarihinin devamı olan bu yazıda, Karamanoğullarının değerli hükümdarlarından biri olan Alaaddin ve

³⁰⁷M.Zeki Oral, “Niğde Tarihi-Niğde'nin İlhaniler'e Geçmesi”, **Akpınar**, S. 5, 2.Teşrin 1934, s. 13-14-15

³⁰⁸ M.Zeki Oral, “Niğde Tarihi”, **Akpınar**, S. 6, s. 1

³⁰⁹ M.Zeki Oral, “Niğde Tarihi- Selçukilerin Aslı, Niğde'nin Selçukilere Geçmesi”, **Akpınar**, S. 7, İkinci Kanun 1935, s. 5-6

³¹⁰ M.Zeki Oral, “Niğde Tarihi- Ulukışla”, **Akpınar**, S. 8, Şubat 1935, s. 3-4

³¹¹ M.Zeki Oral, “Niğde Tarihi-Ulukışla”, **Akpınar**, S. 9, Mayıs 1935, s. 4-5-6: s. 10 Haziran 1935, s. 4-5-6-7

Akmedrese hakkında bilgi vermeye devam etmiştir. Medrese cümle kapısının Resmî ni de kapıya koymuştur.³¹²

12. ve 13. sayılarda Karamanoğulları yazısına devam edilmiştir. 13. sayıda Alaaddin oğlu Ali'nin hayatı ve eserleri anlatılmıştır.³¹³

14. sayıda ise 13.sayının devamı olarak Mehmet oğlu İbrahim'den bahsedilmiştir.³¹⁴

15. sayıda şu bilgilere ulaşılmaktadır;

Karamanoğlu İbrahim'in, Yakup adında bir oğlu daha olduğu,

Şah Torasa' nın mezarının Çamardı'nın Badem Dede köyünde olduğu.³¹⁵

16. sayıda “Tarihte Niğde” isimli başlığıyla Niğde de bulunan Eti kitabelerinde Niğde isminin Na Hi Ta olarak geçtiği ifade edilmiştir. Zeki Oral,Niğde isminin o denemde ki yazılışını da yazısında göstermiştir. Yine Eti kitabelerinden hareketle Nenesa ismiyle geçen yerin, Niğde değil Niğde'ye bağlı Nenezi olduğunu söylemiştir.

Eti kitabelerinden hareketle Niğde'nin krallık merkezi olacak kadar büyük ve eski bir yerleşim yeri olduğu ifade edilmiştir.

Niğde'nin öteden beri gelen kelimelerinin heceleri üzerinde bir araştırma yapıldığında;

Na+Hi+Ta

Ni+Ki+Ta

Na+Ki+Ta

Ni+Kı+Ta

Ni+Ki+De

³¹² M.Zeki Oral, ”Niğde Tarihi-Karamanoğulları”, **Akpınar**, S. 11, Birinci Teşrin 1935 s. 4-5-6-7-8-9-10

³¹³ M.Zeki Oral, “Niğde Tarihi-Karamanoğulları”, **Akpınar**, S. 13, Mart 1936, s. 2-3

³¹⁴ M.Zeki Oral, “Niğde Tarihi-Karamanoğulları”, **Akpınar**, S. 14, Nisan 1936, s. 2-3

³¹⁵ M.Zeki Oral, “Niğde Tarihi-Karamanoğulları”, **Akpınar**, S. 15, Mayıs 1936, s. 13

Ni+Gi+De

Ni+Ğ+De

Şeklinde hece harflerinin değiştiği görülmektedir.³¹⁶

18. sayıda 15.sayının devamı şeklindedir. Bu sayıda İbrahim Oğlu İshak, Pir Ahmet hakkında bilgi verilmiştir. Anlatılan hikayede Pir Ahmet arkadaşı İshak'ı, Fatih'in yardımıyla yenerek Karaman diyarının hepsine egemen olmuştur.³¹⁷

“Develi Karahisar” konusuna 19. sayıda değinilmiştir. Zeki Oral, Niğde müzesi ve tarihi için yaptığı gezide gördüğü Karahisar'ın engin bir tarihe sahip olduğunu ifade ederek kısaca Karahisar'ın tarihine değinmiştir.³¹⁸

27-28-29-30-31 şeklinde toplu olarak neşredilen sayıda Zeki Oral, 18.sayının devamını kaleme almıştır. Bu sayıda Pir Ahmet'in başından geçenlere yer verilmiş, Pir Ahmet'ten sonra yerine geçen üç kişiyi tarih sıralarına göre anlatmıştır.³¹⁹

33. sayıda Zeki Bey, Karamanoğulları'nın sonu ve Karamanoğulları devrinde Niğde'nin idari, askeri, içtimai, ilmi, mimari, ekonomi durumları hakkında bilgi verilmiştir. Turgut oğlu Mehmet ve Hamza Oğlu Mustafa hakkında bilgilere de rastlanmaktadır.³²⁰

34. sayıda Niğde sınırları içerisinde bulunan cami, mescit, medrese, hamam gibi yapıtların bulunduğu yerleri, bu yapıtların isimleri ve yapıtların yapılış tarihleri tablo halinde verilmiştir.³²¹

Zeki Oral 39. sayıda Selçuklu sanatına ait Hüdavend Türbesini anlatmıştır. Bölümlere ayırdığı yazısının birinci bölümünde türbenin mevki ve mimari durumu, kapısı, pencereleri, içi ve mihrabı, türbe kapısı üzerindeki Hüdavend Hatun'un gösteren kitabeye ve mezar taşı hakkında bilgi verilmiştir.

³¹⁶ M.Zeki Oral, “Niğde Tarihi”, **Akpınar**, S. 16, Haziran 1936, s. 2-3-4-5-8-9

³¹⁷ M.Zeki Oral, “Niğde Tarihi-Karamanoğulları”, **Akpınar**, S. 18, Ağustos 1936, s. 5-6-7

³¹⁸ M.Zeki Oral, “Niğde Tarihi-Develi Karahisar”, **Akpınar**, S. 19, Eylül 1936, s. 2

³¹⁹ M.Zeki Oral, “Niğde Tarihi”, **Akpınar**, S. 27-28-29-30-31, Mayıs, Haziran-Temmuz- Ağustos-Eylül 1937, s. 11-12

³²⁰ M.Zeki Oral, “Niğde Tarihi”, **Akpınar**, S. 33, İkinci Teşrin 1937, s. 3-4-5-6-7

³²¹ M.Zeki Oral, “Niğde Tarihi”, **Akpınar**, S. 34, İkinci Teşrin 1937, s. 8-9

Zeki Bey, yazısının ikinci bölümünde Hüdavend Hatun'un dedesi olan 2. Keyhüsrev'in ve babası 4. Kılıçaslan'ın zamanında yaşananlardan bahsetmiştir.

Üçüncü bölümde ise, Hüdavend Hatun'un gençliği hakkında bilgi verilerek, hükümdarlığı hakkındaki vesikalara yer verilmiştir. Zeki Bey, türbenin bazı resimlerine de yazısında yer vermiştir.³²²

Niğde 40. sayıda turizm bakımından tanıtılmıştır. H. Ulusoy tarafından yazılan yazıda; Niğde'nin tabiatı, iklimi, yer altı madenleri gibi konularda bilgi verilmiştir. Niğde'nin tarihî güzellikleri, kaplıca ve içmelerine, doğal güzelliklerine yer verilmiştir.³²³

41-42-43 şeklinde toplu neşredilen sayıda Hüdavend Hatun yazısı üzerine gelen yazılara yer verilmiştir. Konya müzesi müdürü Yusuf Akyurt, Dr. Feridun Nafiz UZLUK'un yazıyla ilgili mektuplarından bazı bölümler verilmiştir; mektuplarda üzerinde durulan konularla ilgili Zeki Bey, kendi yorumlarına da yer vermiştir. Aynı zamanda yazıda Gömeç Hatun'a yazılmış methiyenin tercümesine ve Hüdavend Hatun'a yazılan manzume de yer almaktadır.³²⁴

48. sayıda Zeki ORAL, Nevşehir Kaymaklı köyünü okurlarına anlatmıştır. Köyü anlatırken;

- 1) Köyün ilk çağlardan Selçuklulara kadar geçen zamandaki durumu,
- 2) Selçuklulardan cumhuriyet devrine kadar olan çağlardaki Eneği köyü,
- 3) Bugünkü Eneği: Kaymaklı köyü

Olmak üzere 3 bölüme ayırmıştır. Yazı içerisinde Kapadokya adının nereden geldiği ve buradaki yer altı şehirlerine de değinilmiştir.³²⁵

³²² M.Zeki Oral, "Niğde Tarihi", **Akpınar**, S. 39, Eylül 1939

³²³ Hüseyin. Ulusoy, **Akpınar**, S. 40, 1. Teşrin 1939, s. 12-13-14

³²⁴ M.Zeki Oral, "Niğde Tarihi", **Akpınar**, S.48-49, 2. Teş. 1.Ka. 2.Ka. 1940, s. 1-2-3

³²⁵ M.Zeki Oral, "Niğde Tarihi-Nevşehir Kaymaklı Köyü", **Akpınar**, S. 48-49, 2.Teşrin 1. Kanun 1940, s. 3-4-5-6

Yazının devamı 50-51 olarak neşredilen sayıda yer almaktadır. Bu sayıda Eski Cami, Hoyrat Çeşmesi, Büyük Cami ve caminin vakfiyesi hakkında bilgi verilmiştir. Hacı Abdullah Ağa'nın Tercüme-Hali ve Şeceresine de yer verilmiştir.³²⁶

54/61 sayıda Zeki Oral, Konya Millî Kütüphane memuru Mesut Koman da bulunan yazma kitabeleri, cönkleri karıştırırken Niğde hakkında bir yazıya rastlamış ve yazısında buna yer vermiştir. Bulunan manzum eser Niğdeli Haki'ye aittir. Zeki Bey, yazının sadece Niğde ile ilgili bölümünü alarak yazısına eklemiştir.³²⁷

³²⁶ M.Zeki Oral, "Niğde Tarihi-Nevşehir Kaymaklı Köyü", **Akpınar**, S. 50-51, 2.Kanun, Şubat 1941, s. 11-12-13-14

³²⁷ M.Zeki Oral, "Niğde Tarihi", **Akpınar**, S. 54-61 Mayıs 1.Kanun 1941, s. 14-15

6. AKPINAR DERGİSİ BİBLİYOGRAFYASI

6.1. Edebiyat, Kültür ve Folklor Konulu Yazılar

6.1.2. Edebiyat Üzerine Yazılar

6.1.2.1. Şiir

AKTUĞ Turgut : “Kahraman”, *Akpınar*, S.2, Ağustos 1934, s.6

: “Dullar”, *Akpınar*, S. 6, Birinci Kanun 1934, s.16

: “Yurdumun Güzellerinden”, *Akpınar*, S.7, İkinci Kanun 1935, s.4

ALPTEKİN Kenan : “Gurbet”, *Akpınar*, S.33, İkinci Teşrin 1937, s.10

ARAL, Hüseyin : “İleri” *Akpınar*, S. 44, 45, 46, Şubat, Mart, Nisan 1940, s.10

ASAF, Ömer : “Çiftçi”, *Akpınar*, S.35, Eylül 1938, s. 17

ÂŞIK, Hasan : “Şubat Kışı”, *Akpınar*, S.35, Eylül 1938, s. 18

: “Koşma”, *Akpınar*, S. 50,51, 2. Kanun-Şubat 1941, s.4-5

ATAÇ Perihan : “Akpınar’ a”, *Akpınar*, S.13, Mart 1936, s.12

: “Kızıl Bir Akşam”, *Akpınar*, S.6, Temmuz 1936, s. 17

AYDAŞ, Hikmet : “Türk”, *Akpınar*, S.35, Eylül 1938, s. 22

BALCI, Belkıs : “Gidene” *Akpınar*, S.22-23-24-25, 2.K- Şubat, Mart, Nisan 1937, s.9

BALIKAR, Cevat : “Bahar”, *Akpınar*, S. 35, Eylül 1938, s.16

BAŞAR, Cahit : “23 Nisan”, *Akpınar*, S.35, Eylül 1938, s.14

BAŞKAN, Enver : “Kayardı Bağları”, *Akpınar*, S. 35, Eylül 1938, s.16

BAYHAN, K : “Bahar”, *Akpınar*, S. 35, Eylül 1938, s.18

BİRSES İlhan : “Deniz ve Ben”, *Akpınar*, S.20-21-22, 1-2 T. 1-K 1936, s.18

BORLU Rağıp : “Gün Batarken “, *Akpınar*, S. 2, Ağustos 1934, s.13

COŞKUNER, İ : “Türk Kızının Andı”, *Akpınar*, S. 54-61, Mayıs- 1. Kanun 1941, s.1-2-3-4-5

CÜCE Ozan : “Sen Başka Bir Suna’sın, *Akpınar*, S.6, Haziran 1936, s.14

ÇAĞLAR Behçet Kemal : “Kaya Başında Akşam” *Akpınar*, S 20-21-22, 1-2 T. 1-K 1936, s.13

ÇAĞLAR Hamit : “Celal Sahir’in Temiz Ruhuna”, *Akpınar*, S.16, Temmuz 1936, s.17

: “Akpınar ‘a”, *Akpınar*, S.8, Ağustos 1936, s. 18

ÇANKAYA, Sabahattin : “23 Nisan İçin”, *Akpınar*, S. 44-45-46, Şubat, Mart, Nisan 1940, s.16

: “Bayrağıma”, *Akpınar*, S.48,49, 2.Teşrin 1.Kanun 1940, s.13

: “Sporumuz”, *Akpınar*, S. 48,49, 2.Teşrin 1.Kanun 1940, s.15

ÇILĞIN MURAT : “Hasan Dağı Eteklerinde”, *Akpınar*, S.20-21-22, 1-2 T. 1-K 1936, s.15

ECEMİŞ, Mustafa : “Bahar da” *Akpınar*, S.50-51, 1.Teşrin 1.Kanun-Şubat 1941, s.16

Edip Ali : “Gönül”, *Akpınar*, S. 3, Eylül 1934, s.14

EROĞLU, İ.Hakkı : “Milli Gurur”, *Akpınar*, S. 50-51. Teşrin 1.Kanun 1941, s.9

: “Kara günlerimizden”, *Akpınar*, S. 54-61, Mayıs - 1.Kanun, 1941, s. 9

ERYILMAZ, Hasan : “Okul Niçin Kutsaldır”, *Akpınar*, S.35, Eylül 1938, s. 9

: “Türk Çocuğuna”, *Akpınar*, S.35, Eylül 1938, s. 9

ESEN, Nermin : “Arı”, *Akpınar*, S.35, Eylül 1938, s. 11

ESENER, A, Y : “Yerli Malı”, *Akpınar*, S.35, Eylül 1938, s.11

GÖNCEL, Hicri : “Ne Mutlu”, *Akpınar*, S. 54-61, Mayıs- 1. Kanun 1941, s.6

GÜN Bedia : “Akpınar’a Saygılarla”, *Akpınar*, S.14, Nisan 1936, s.5

GÜN, Talat : “Çocukluğa Tahassür”, *Akpınar*, S.34, Birinci Kanun 1937, s.13

GÜVENÇ, Talat : “Varsağı” (Karacoğlan), *Akpınar*, S. 50-51, 1. Teşrin
1. Kanun 1941, s.4

: “Türkü” (Koroğlu) , *Akpınar*, S.50-51, Teşrin 1. Kanun 1941,
s.6

: “Koşmalar” (Aşık Hasan) , *Akpınar*, S.50-51, Teşrin 1. Kanun
1941, s.5

GÜZEL, Sabri : “Bir Hatıranın Hayali”, *Akpınar*, S.27, 28, 29, 30, 31 Mayıs,
Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül 1937, s.24

HAYYAT Ahmet: “Rubaiyat”, *Akpınar*, S. 1, Temmuz 1934, s.11

: “Rubaiyat, Ömer Hayyam’dan “ S.3, Eylül 1934, s.12

: “Rubaiyat”, *Akpınar*, S. 4, Birinci Teşrih 1934, s. 14-15-16

: “Rubaiyat” *Akpınar*, S. 5, İkinci Teşrih 1934, s.12

: “Rubaiyat” *Akpınar*, S. 5, İkinci Teşrih 1934, s.7

: “Rubaiyat “ *Akpınar*, S. 8, Şubat 1935, s.9

: “Rubaiyat “, *Akpınar*, S. 9, 9 Mart 1935, s.8

: “Rubaiyat”, *Akpınar*, S.10, Haziran 1935, s.9

İDİL Cevat : “Çobanın Dileği”, *Akpınar*, S. 1, Temmuz 1934, s. 9

: “Çobanın Öğüdü”, *Akpınar*, S. 2, Ağustos 1934. s. 4

: “Çobanın Bitiği”, *Akpınar*, S. 3, Eylül 1934, s. 4

- : “Gölüşün”, *Akpınar*, S. 3, Eylül 1934, s. 11
- : “Baharın Aşkı”, *Akpınar*, S. 1, Temmuz 1934, s. 10
- : “Elmalıklarda”, *Akpınar*, S. 9, 9 Mart 1935, s. 13
- : “Çalışkan Gençlerimize”, *Akpınar*, S. 9, 9 Mart 1935, s. 15
- : “Ulusumuza”, *Akpınar*, S. 22, 23, 24, 25, 2.K Şubat-Mart-Nisan 1937, s.1
- : “Sabah “, *Akpınar*, S.35, Eylül 1938, s. 8

İDİL, Müjgan : “İlimiz”, *Akpınar*, S.35, Eylül 1938, s. 6

- : “Bir Perinin Öğüdü”, *Akpınar*, S.35, Eylül 1938, s.23-24-25-26-27-28-29-30

KAZANCI, E : “Vakitsiz Bir Ölüm”, *Akpınar*, S. 35, Eylül 1938, s. 13

KOCABAŞ, Ahmet Rasim : “Yazın Çalan kışın Oynar”, *Akpınar*, S.27, 28, 29, 30, 31 Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül 1937, s.12

- : “Kurt Maslı”, *Akpınar*, S. 1, Temmuz 1934, s. 10-11

M. Orhan : “Bor Kazasının Orta köyünde Yetişen Halk Şairi Merhum tarafından söylenen parçalardan”, *Akpınar*, S.3, Eylül 1934, s.16

- : “Orta Köylü Şair Tahiri’ nin Parçaları”, *Akpınar*, S.4, Birinci Teşrin 1934, s.10

- : “Orta Köylü Şair Tahiri’nin Parçaları”, *Akpınar*, S.6, Birinci Kanun 1934, s. 14

- : “Orta Köylü Şair Tahiri’nin Parçaları”, S.7, *Akpınar*, İkinci Kanun 1935, s.15

- : “Orta Köylü Tahiri’den Parçalar”, *Akpınar*, s. 9, 9 Mart 1935, s.12

- : “Tahiri’nin Parçaları”, *Akpınar*, S.13, Mart 1936, s.16

: “Âşık Tahiri ’den”, *Akpınar*, S.13, Temmuz 1936, s.17

: “Âşık Tahiri’den Derlemeler”, *Akpınar*, S.13, Ağustos 1936, s.18

MARUF, Ahmet : “Kayardı Bağları”, *Akpınar*, S.48,49, 2.Teşrin 1.Kanun 1940, s.15

: “Vatanın Dağları”, *Akpınar*, S.54-61, Mayıs- 1.Kanun 1941, s.12

: “Türk Diyarında”, *Akpınar*, S.54-61, Mayıs - 1.Kanun 1941, s.12

: “Koşma”, *Akpınar*, S.54-61, Mayıs - 1.Kanun 1941, s.15

MARUF, D : “Ketenami Yaylası”, *Akpınar*, S.13, Ağustos, 1936, s. 18

ORAL, M. Zeki : “Gözler”, *Akpınar*, S. 1, Temmuz 1934, s. 9

: “Gözler”, *Akpınar*, S. 2, Ağustos 1934, s.12

: “Gözler”, *Akpınar*, S. 3, Eylül 1934, s.3

: “Gözler”, *Akpınar*, S.4, Birinci Teşrin 1934, s.5

: “Gözler”, *Akpınar* S.6, Birinci Kanun 1934, s.9

: “Gözler”, *Akpınar* S.7, İkinci Kanun 1935, s.11

: “Hacının Payı” *Akpınar*, S.7, İkinci Kanun 1935, s.15

: “Gözler”, *Akpınar*, S. 8, Şubat 1935, s.5

: “Gözler” *Akpınar*, S. 9, 9 Mart 1935, s.10

: “Gözler”, *Akpınar*, S. 10, Haziran 1935, s.12

: “Gözler”, *Akpınar*, S. 11, Birinci Teşrin 1935, s.15

: “Niğdeli Zati’den Derlemeler”, *Akpınar*, S.12, Şubat 1936, s. 16

: “Niğdeli Zati’den Derlemeler”, *Akpınar*, S.13, Mart 1936, s.9

: “Niğdeli Zati’den Derlemeler ”, *Akpınar*, S.14, Nisan 1936, s.12

: “Niğde Hakkında “, *Akpınar*, S.54-61, Mayıs 1. Kanun 1941, s.15-16

: “Kemal Ümmi’nin Bir Ağıtı”, *Akpınar*, S.12, Şubat 1936, s.12-13

: “Kemal Ümmi Divanı”, *Akpınar*, S.14, 1936, s. 15-16

: “Üç Kapuludan Erciyas’a” *Akpınar’a*, S.8, Şubat 1935, s.8

ÖZDEL, Muzaffer : “Çiçekler”, *Akpınar*, S.35, Eylül 1938, s. 32

: “Enginlerden Yükseklerle”, *Akpınar*, S.35, Eylül 1938, s. 17

ÖZDOĞAN Sami : “Hayat”, *Akpınar*, S.9, 9 Mart 1935, s.15

ÖZENÇ Durmuş : “Yeşil Niğde’ye”, *Akpınar*, S.10, Eylül 1936, s.19

ULUĞ, Hulusi : “Gün Batarken”, *Akpınar*, S.22-23-24-25, 2.K- Şubat, Mart, Nisan 1937, s.8

: “Bırakıp Gidenlere”, *Akpınar*, S.32, Birinci Teşrin 1937, s.7

UYANIK, C : “Kayardı”, *Akpınar*, S.35, Eylül 1938, s. 22

SABRİ, E. : “Toroslar”, *Akpınar*, S.3, Eylül 1934, s.13

: “Son Göz Manzarası ...”, *Akpınar*, S.4, Birinci Teşrin 1934, s. 2

: “Çelik Kartallara! ...”, *Akpınar*, s. 4, Birinci Teşrin 1934, s. 16

: “Bilemem”, *Akpınar*, S.6, Birinci Kanun 1934, s. 15

: “Geceler Melikesi”, *Akpınar*, S.7, İkinci Kanun 1935, s.14

: “Akpınar’a!”, *Akpınar*, S.9, 9 Mart 1935, s.10

: “Öğretmen Marşı”, *Akpınar*, S. 69, Temmuz 1936, s. 17

: “Dil Bayramı”, *Akpınar*, S.12, Ağustos 1936, s.18

: “Akpınar’a”, *Akpınar*, S. 2, Ağustos 1934, s. 2

SAİM, H : “Dilencilik Fenadır”, *Akpınar*, S.35, Eylül 1938, s.12

SALİM, Baba : “Baba Ateşler İçinde”, *Akpınar*, S. 6, Birinci Kanun 1934, s.13

SORGUN, E : “Senin İçin”, *Akpınar*, S.10, Haziran 1935, s.13

: “Niğde’de Bahar”, *Akpınar*, s.10, Haziran 1935, s.13

: “Kağını Gıcırtiları”, *Akpınar*, s.11, Birinci Teşrin 1935, s.14-15-16

: “Köyüm – Ülküm”, *Akpınar*, S.12, Şubat 1936, s.8

SUNGUR, E: Köye Gidelim”, *Akpınar*, S.27, 28, 29, 30, 31, Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül 1937, s.5

: “Yağmurlar”, *Akpınar*, S. 34, Birinci Kanun 1937, s. 14

TURA, Avni : “Türk Çocuğu ve Cumhuriyet”, *Akpınar*, S. 35, Eylül 1938, s.11

TURAN, G : “Hasan Dağı “, *Akpınar*, S. 1, Temmuz 1934, s.1

: “Zekkum “, *Akpınar*, S. 8, Şubat 1935, s.11

: “Sabah”, *Akpınar*, S.10, Haziran 1935, s.13

: “Dağda Gölgeleler”, *Akpınar*, S. 11, Şubat 1936, s.11

TÜZÜN, Rebi : “Feryat”, *Akpınar*, S.35, Eylül 1938, s. 21

YALVACER, Cengiz : “Türklük”, *Akpınar*, S.35, Eylül 1938, s.4

: “Başar”, *Akpınar*, S.35, Eylül 1938, s. 5

: “Belli Değil”, *Akpınar*, S.35, Eylül 1938, s. 10

: “Bellidir”, *Akpınar*, S.35, Eylül 1938, s. 10

YALVAÇER Seyfi : “Âşık Yahya 2”, *Akpınar*, S.20-21-22, 1-2 t. 1-K 1936 , s. 7

: “Bir Ölüm Acısı”, *Akpınar*, S.27, 28, 29, 30, 31, Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül 1937, s.6

YILDIRIM Mevlüt : “Köylü Kadınla Şehirli Kadın”, *Akpınar*, S.9, Eylül 1936, s. 19

HASAN: : “İlk Bahar”, *Akpınar*, S.22-23-24-25, 2.K- Şubat, Mart, Nisan 1937, s.9

: “Bahar”, *Akpınar*, S.22, 23, 24, 25, 2.K- Şubat, Mart, Nisan 1937, s.27

: “Niğde’ye”, *Akpınar*, S.10, Eylül 1936, s.19

Ö. Ş : “Akpınar”, *Akpınar*, S.14, Eylül 1936, s.20

: “Yalvaca”, *Akpınar*, S.32, Birinci Teşrin 1937, s. 16

Ş. A : “Çarlistan Kızı”, *Akpınar*, S.7 İkinci Kanun 1935, s.7

: “Hamsiname”, *Akpınar*, S.8, 1935, s.7

T. G. : “Yağmur”, *Akpınar*, S.27, 28, 29, 30, 31, Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül 1937, s.6

: “Onlar”, *Akpınar*, S.27, 28, 29, 30, 31, Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül 1937, s.22

Ü : “Pınar”, *Akpınar*, S.11, 5 Mayıs 1936, s.3

(Yazar Adı konmamış) : “Atatürk’e”, *Akpınar*, S.27, 28, 29, 30, 31 Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül 1937, s.27

Öğrenci Şiirleri

ETHEM (Öğrenci) : “İl Diyarından Bir Gece”, *Akpınar*, S.8, Şubat 1935, s.16

PEHLİVAN, Abdülkadir (Öğrenci) : “Atatürk’ ün Seçim “, *Akpınar*, S.8, Şubat 1935, s.16

ŞEREF (Öğrenci) : “Akşam”, *Akpınar*, S.8, Şubat 1935, s.16

6.1.2.2. Derleme

BATTALOĞLU, Halit : “Niğde ve Çorum Bilmeceleri”, *Akpınar*, S.7, İkinci Kanun 1935, s. 12-13

FEHMİ, Okan : “Mani”, *Akpınar*, S.37, Temmuz 1939, s. 14-15

: “Maniler”, *Akpınar*, S. 41-42-43, ikinci Teşrin 1.Ka. 2.Ka. 1940, s. 10-11-12-13-14-15-16

KAYNAK, A.M : “Hikmetli Sözler ve Nükteli Sözler”, *Akpınar*, S.8, Şubat 1935, s. 9

: “Hikmetli Sözler ve Nükteli Sözler”, *Akpınar*, S. 9, 9 Mart 1935, s. 12

6.1.2.3. Çeviri

CİNGİ, C : “Musiki”, (Çeviri: Ernest Luguve’dan), *Akpınar*, S.15, Mayıs 1936, s. 14

İDİL, Cevat : “Mitoloji Hikâyeleri, Yazan: Louise Delbande” (Çeviri), *Akpınar*, S. 27-28-29-30-31, Mayıs-Haziran-Temmuz-Ağustos-Eylül 1937, s.19-20

: “Mitoloji Hikâyeleri, Yazan: Louise Delbande” (Çeviri), *Akpınar*, S. 33, İkinci Teşrin 1937, s. 9-10

SANER, Macid : “Leconte de Lisle’den Kialmor’ ın Kalbi”, *Akpınar*, S.40, Birinci Teşrin 1939, s. 15-16

M.N : “İtiraf”(H.G Vvells) ten, *Akpınar*, S.7, İkinci Kanun 1935, s. 1-2-3-4

- : “Birinci Saviyet Yazıcılar Kongresi Hakkında” *Akpınar*, S.5-7, İkinci Kanın 1935, s. 9-10
- N** : “Yıldızlar” (Çeviri: Alfons DUDE), *Akpınar*, S.4, Birinci Teşrin 1934, s. 14-15-16
- : “Yıldızlar” (Çeviri: Alfons DUDE), *Akpınar*, S.6, Birinci Kanun 1934, s. 13-14-15-16
- B. S.** : “Molva” (Çeviri. Maksim Gorki, Serseriler), *Akpınar*, S. 9, 9 Mart 1935, s. 13-14-15
- : “Molva” (Çeviri. Maksim Gorki, Serseriler), *Akpınar*, S.10, 10 Haziran 1935, s.14-15-16
- : “Molva” (Çeviri. Maksim Gorki, Serseriler), *Akpınar*, S.16, Haziran 1936, s. 15-16
- : “Molva” (Çeviri. Maksim Gorki, Serseriler), *Akpınar*, S. 17, Temmuz 1936, s. 13-14-15-16
- : “Büyük Hikâye”(Çeviri: Maksim Gorki), *Akpınar*, S.14-15-16, Ağustos 1936, s. 18
- : “Büyük Hikâye”(Çeviri: Maksim Gorki), *Akpınar*, S. 14-15-16, Eylül 1938, s. 20
- : “Büyük Hikâye”(Çeviri: Maksim Gorki), *Akpınar*, S. 20-21-22, 1-2 T. 1-K 1936, s. 29-30-31
- : “Büyük Hikâye”(Çeviri: Maksim Gorki), *Akpınar*, S.27-28-29-30-31, Mayıs-Haziran-Temmuz-Ağustos-Eylül 1937, s. 28-29-30-31
- : “Büyük Hikâye”(Çeviri: Maksim Gorki), *Akpınar*, S. 33, İkinci Teşrin 1937, s. 15-16
- : “Maksim Gorki”(Serseriler)Malva, *Akpınar*,S.34, Birinci Kanun 1937, s. 16

6.1.2.4. Hikâye

BOZTEPE, M. Şükrü: “Dünyada Olmadık Sanat Masalı”, *Akpınar*, S. 41-42-43, 2 Teşrin 1.Ka 2. Ka. 1940, s.5-6-7-8-9-10

CANEVİ, Ahmet Maruf : “Tam Bir Baba”, *Akpınar*, S.54, Mayıs 1. Kanun 1941, s.13-14

KOCABAŞ, Ahmet : “Kurt mu Köpek mi? (Manzum Hikâye) ”, *Akpınar*, S.2, Ağustos, 1934, s. 14

: “Sütçü Hacı” (Manzum Hikâye), *Akpınar*, S.3, Eylül, s. 8-9

KOCABAŞ, Ahmet Rasim : “Bir Hasta”, *Akpınar*, S. 7-8-9 Temmuz 1936, s. 17

: “Gülle Bülbul”, *Akpınar*, S. 32, Birinci Teşrin 1937, s. 13-14-15-16

: “Gülle Bülbul”, *Akpınar*, S. 32, İkinci Teşrin 1937, s. 7-8

İDİL, Galip Doğan : “Sevgi “, *Akpınar*, S.27-28-29-30-31, Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül 1937, s. 24

ORAL, M. Zeki : “Kara Koyunun Suyu İnmesi”, *Akpınar*, S. 9-10-11-12, Ağustos 1936, s. 18

: “Kara Koyunun Suyu İnmesi”, *Akpınar*, S.11-12-13-14, Eylül 1936, s. 20

Ü : “Değirmenden”, *Akpınar*, S.15, Mayıs 1936, s.10-11-12-13

6.1.2.5. Röportaj

BAŞAR, Cavit : “Bay Rasim Kocabaş’la Açık Dertleşme”, *Akpınar*, Birinci Kanun 1937, s. 6-7

6.1.2.6. Masal

BALCI, Belkıs : “Ninemin Masalı”, *Akpınar*, S. 22-23-24-25, 2 K. Ş. Mart-Nisan 1937, s. 28-29-30-31-32-33

(Yazar adı konmamış): “Masal”, *Akpınar*, S. 44-45-46, Şubat, Mart, Nisan 1940, s. 13-14-15-16

6.1.2.7. Piyes ve Oyunlar

İDİL, Cevat : “Köyümüz Efendimizdir”, *Akpınar*, S.2, Ağustos 1934, s. 10-11-12-13

O.A : “Niğde’de (Alay) (Hara) Oyun”, *Akpınar*, S.11, Birinci Teşrin 1935, s. 14-15-16

6.1.3. Eğitim ve Kültür Üzerine Yazılar

6.1.3.1.Makale ve Araştırmalar

AKSÜT Ali Kemali : “Hiç Ölmeyen Bir Hatıra “, *Akpınar*, S.47, 1.Teşrin 1940, s.14

AKTUĞ, Turgut : “Mısrallar Arasında”, *Akpınar*, S.12, Şubat 1936, s.1-2-3
: “Yurt sevgisi”, *Akpınar*, S.19, Eylül 1936, s. 1-2

ALİ, Edip : “Dumlupınar Şehit Abidesi Önünde”, *Akpınar*, S.3, Eylül 1934, s. 15-16

ALP, Cavit : “Paradan Evvel Çalışkan ve İradeli Eller Lazım”, *Akpınar*, S.3, Eylül 1934, s. 9-10
: “Bayram ve Gözyaşları”, *Akpınar*, S.9, Mart 1935, s.9-10

ALPTEKİN, Kemal : “Ülkü Nedir”, *Akpınar*, S.22-23-24-25, 2.K-Şubat-Mart-Nisan 1937, s.7-8

ARAL, Hüseyin : “Aydın Bir Küme Nasıl Yetiştirilir?”, *Akpınar*, S.15, Mayıs 1936, s.2-3

ATAÇ, Perihan: “Ayla Konuşmalar”, *Akpınar*, S. 15, Mayıs 1936, s.6-7

AVNİ, Hüseyin : “Bir Yaş Daha”, *Akpınar*, S.4, Birinci Teşrin 1934, s.1-2

: “Akpınar İçin”, *Akpınar*, S. 1, Temmuz 1934, s. 2-3-4-5

BAKİ Ali Edip: “Bayi Hakkı Eroğlu Hakkında”, *Akpınar*, S.47, 1. Teşrin 1940, s.15-16-17

BAŞAR, Cavit : “Düşünüyorum... Anlayamıyorum”, *Akpınar*, S.19, Eylül 1936, s.9

: “Tevekküle Sapmak Değil Bilgiye Bağlanmak Lazım”, S.20-21-22, 1-2 T.1-K 1936, s.14-15

: “İçki ve Veraset, *Akpınar*, S.37 Temmuz 1939, s. 2-3-4-5-6

ÇÖMER, İ : “Onu Niçin Seviyoruz?”, *Akpınar*, S.22-23-24-25, 2.K.Şubat-Mart-Nisan 1937, s.9

DOĞANAY Asım : “Hakkı Eroğlu “, *Akpınar*, S.47 1. Teşrin 1940, s.19

ECER Mehmet Naci : “İbrahim Hakkı Eroğlu “, *Akpınar*, S.42, F.Teşrin 1940, s.1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-11

EROĞLU İbrahim Hakkı : “Üstad İbrahim Hakkı Eroğlundan Bazı Örnekler “, *Akpınar*, S.47, 1. Teşrin 1940, s.20-21-22-23-24

: “Teşekkürler “, *Akpınar*, S.48-49, 2. Teşrin 1. Kanun 1940, s.14

FAİK, Ferit : “Köy ve Yüksek Tahsil Gençliği”, *Akpınar*, S. 1, Temmuz 1934, s.16

: “Türk Kadınlığı”, *Akpınar*, S. 3, Eylül 1934, s.1-2

FETHİ, Rüknettin : “Ozan ve Kopuz” *Akpınar*, S.5, İkinci Teşrin 1934, s.1-2

GÖKESEN, Hasan : “Ekonomik İncelemeler”, *Akpınar*, S.12, Şubat 1936, s.9-10-11

GÖKÇENİN Ziya : “Bir Ömrün Zaferi “, *Akpınar*, S.47, 1. Teşrin 1940, s.11-12-13

GÖNCÜ, İstiklal : “Sönük Işıklar”, *Akpınar*, S. 22-23-24-25, 2.K Şubat-Mart-Nisan 1937, s. 8

: “Şanlanan Ruh”, *Akpınar*, S.22-23-24-25, 2.K.Şubat-Mart-Nisan 1937, s. 11-12

GÜNEY Şükrü : “Gurbet”, *Akpınar*, S.40, 1. Teşrin 1939, s.9-10

GÜNÖZ Tahsin : “Okulda Atatürk Günü “, *Akpınar*, S.41-42-43, 2. Teşrin 1 Ka 2 Ka 1940, s.3-4-5

GÜRSEY Reşid Süreyya : “Anlaşılmazlık”, *Akpınar*, S.47 1.Teşrin 1940, s.17-18-19

GÜRÜM, A. : “Sarı Karamam Gezisi “, *Akpınar*, S.48-49, 2. Teşrin 1.Kanun 1940, s. 10-11-12

GÜVENÇ Talat : “Şiir ve Nazım “, *Akpınar*, S.50-51, 2. Kanun Şubat 1941, s.15-16

İDİL, Cevat : “Muhasebe”, *Akpınar*, S. 8, Şubat 1935, s. 1-2-3

: “Biz ve Ülkemiz”, *Akpınar*, S. 14, Nisan 1936, s. 4-5

: “Gençlik Nedir?”, *Akpınar*, S.22-23-24-25, 2K Şubat-Mart-Nisan 1937, s. 1

: “Kamalizm; İlim, İnsanlık, Fazilet, Rejimidir”, *Akpınar*, S.32, Birinci Teşrin 1937, s.1-2-3

İDİL Müjgan : “En Büyük İyilik“, *Akpınar*, S.27-28-29-30-31, Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül 1937, s.23

KOCABAŞ, Ahmet Rasim: “Saatim Durmuştu” , *Akpınar*, S.3, Eylül 1934, s.2-3

:“Haydi Ordan... Yabani!”, *Akpınar*, S.13, Mart 1936, s.13-14

KOÇAK, Halit : “Gençlik ve İhtiyarlık”, *Akpınar*, S.11, Birinci Teşrin 1935, s.11-12

KOROKLUOĞLU, Remzi : “Atatürk, Bu Günü Bize Sen Yaşattın”, *Akpınar*, S.35 Eylül 1938, s.20

LEYLA, A. : “Arı ve Arıcılık”, *Akpınar*, S.22-23-24-25, 2.K. Şubat-Mart-Nisan 1937, s. 14-15-16

MARUF Ahmet : “Yeşil Burçta İki Akşam“, *Akpınar*, S.44-45-46, Şubat, Mart, Nisan 1940, s.9-10

N., Mehmet : “Seyirciler”, *Akpınar*, S.2, Ağustos 1934, s. 1-2

NAHİT, Tahsin : “Cemiyette Çocuk”, *Akpınar*, S.2, Ağustos 1934, s.16

OCAKLIOĞLU Haydar : “Millet Hayatında Etnografyanın Ehemmiyeti”, *Akpınar*, S.40, 1. Teşrin 1939, s.11-12

OKAN, Fehmi : “Bir Terbiye Vasıtası Olarak Roman “, *Akpınar*, S.37, Temmuz 1939, s.9-10

: “Cumhuriyetimizin On Altıncı Yıl Dönümünü Kutlarken”, *Akpınar*, S.40, Birinci Teşrin 1939, s.1

ONGAN, Halit : “Çifte”, *Akpınar*, S.37, Temmuz 1939, s. 11-12

ORAL, M. Zeki : “Bir Anıt Daha Kuruluyor”, *Akpınar*, S. 20-21-22, 1-2 T.1-K 1936, s. 16-17-18

: “Cönkler Arasında”, *Akpınar*, S. 40, Birinci Teşrin, 1939, s. 2–3

ÖZGÜN, Hilmi : “Çocuk”, *Akpınar* S.32, Birinci Teşrin 1937, s.12-13

SANDALLI, H. : “Bir Hatıra “, *Akpınar*, s.47, 1. Teşrin 1940, s. 20

TANALP, Meliha : “Güzel Sanatların Menşesine Ait Nazariyeler “, *Akpınar*, S.33, İkinci Teşrin 1937, s.11-12

TÜZÜN, Rebi : “Ankara’nın Başkent Yapılmasında Tarihi ve Askeri Önem”, *Akpınar*, S.22-23-24-25, 2.K Şubat-Mart-Nisan 1937, s.6

: “Baş”, *Akpınar*, S.35, Eylül 1938, s.3

ULUSOY, H : “Görüşler”, *Akpınar*, S.14, Nisan 1936, s.13-14

: “Görüşler”, *Akpınar*, S.16, Haziran 1936, s.10-11

ÜLKÜ, Süheyla : “Niğde’yi Nasıl Güzelleştiririz?”, *Akpınar*, S.22-23-24-25, 2.K. Şubat-Mart-Nisan 1937, s.10

ÜNLÜSOY Haydar : “Adalet Nedir?, *Akpınar*, S.48-49, 2. Teşrin Birinci Kanun 1940, s.1-2

: “Dahi Kime Derler?, *Akpınar*, S.54-61, Mayıs -1.Kanun 1941, s.7-8

YALVACER, Seyfi : “İstiklal Savaşından Hatıralar – Atatürk ve Cumurluk Devriminde Gençlik”, *Akpınar*, S.20-21-22, 1-2 T- 1.K, s.26-27-28-29

: “Halkevleri”, *Akpınar*, S.33, İkinci Teşrin 1937, s. 1-2-3

: “İktisat”, *Akpınar*, S.34, Birinci Kanun 1937, s.1-2-3-4-5-6

F, E : “Bir Miras Taksimi”, *Akpınar*, S.12, Şubat 1936, s.7-8

Süreyya : “Atatürk’ün Gençliği”, *Akpınar*, S.23-24-25, 2.K Şubat-Mart-Nisan 1937, s.2-3-4 ve 18-19

Şevket : “Gençleri’ (Akpınar) a Davet “, *Akpınar*, S.2, Ağustos 1934, s. 3

(Yazar Adı Konmamış): “Köpek”, *Akpınar*, S.14, Nisan 1936, s.14-15

(Yazar Adı Konmamış): “Köpek”, *Akpınar*, S.15, Nisan 1936, s.16

(Yazar Adı Konmamış): “Köpek”, *Akpınar*, S.16, Haziran 1936, s.13-14

(Yazar Adı Konmamış): “Yarın Hava Nasıl Olacak “, *Akpınar*, S.44-45-46
Şubat, Mart, Nisan 1940, s.12

6.1.3.2.Söylevler

FEHMİ, Okan : “Ortaokul Direktörü Fehmi Okan’ın Nutku”, *Akpınar*, S.36,
Haziran 1936, s. 2–3–4–5

: “Hatay Anavatanın Kollarında”, *Akpınar*, S. 37, Temmuz 1939,
s. 1-2

GÜRPINAR, Şemsettin: “Sayın Yurttaşlarım”, *Akpınar*, S.34, Birinci Kanun
1937, s. 14-15

İDİL, Cevat : “Cumhuriyet Halk Partisinin Dördüncü Kurultayı”, *Akpınar*,
S.9, 9 Mayıs 1935, s. 1-2-3-4

: “Niğde Halkevinde 26 Eylül 1937 Dil Bayramı” *Akpınar*, S.27-
28-29-30-31 Mayıs-Haziran-Temmuz-Ağustos-Eylül 1937, s. 1-
2-3

İNÖNÜ, İsmet : “İnönü’nün Beyannamesi”, *Akpınar*, S.36, Haziran 1939, s. 1-
2

SAFA, Peyami : “Atatürkümüz”, *Akpınar*, S.36, Haziran 1939, s.10–11

SAYDAM, Dr. Refik : “Nutuk”, *Akpınar*, S.54-61, Mayıs, Birinci Kanun
1941, s. 1-2-3-4-5

ULUSOY, Hüseyin : “23 Nisan İlkokul Baş Öğretmeni Hüseyin Ulusoy’un
Nutku”, *Akpınar*, S.36, Haziran 1939, s.5–6

PIRİGİL, Aliye Esat: “İstanbul’da Niğdeliler Gecesi”, *Akpınar*, S.20-21-22,
1-2 T. 1-K 1936, s. 19-20

: “Büyük Ölünün Yası İçinde”, *Akpınar*, S.36, Haziran 1939, s.6–
7–8

: “Büyük Yastan Sonra”, *Akpınar*, S.36, Haziran 1939, s. 8–9

(Yazar Adı Konmamış): “Tarih İnkılâbı ve Tarihi Milli Benliğin Uyanışındaki Önemi ve Rolü”, *Akpınar*, S.27-28-29-30-31, Mayıs-Haziran-Temmuz-Ağustos-Eylül 1937, S.15-16-17

6.1.3.3.Konferanslar

AKTUĞ, Turgut : “Halkevleri ve İnkılâp”, *Akpınar*, S.13, Mart 1936, s. 1-2

: “Akpınar İki Yaşında”, *Akpınar*, S.14, Nisan 1936, s. 1-2

: “Ayarsızlık”, *Akpınar*, S.15, Mayıs 1936, s. 1-2

: “Ekecik ve Hasan Dağı Eteklerinde”, *Akpınar*, S.17, Temmuz 1936, s. 1-2

BAHŞİ, Muammer Lütfi : “Lozan Gününde Hâkim Muammer Bahşi Tarafından Verilen Konferans”, *Akpınar*, S.44-45-46, Şubat-Mart-Nisan 1940, s. 1-2-3-4-5-6

GÜNENÇ, Talat : “Halk Edebiyatı”, *Akpınar*, S.50-51, 2.Kanun-Şubat 1941, s.1-2-3-4-5-6-7

İDİL, Cevat : “Dil İnkılâbımız”, *Akpınar*, S.1-2-3-4-5, Ağustos 1936, s. 18

İLTER, Tayyip : “Sporun Tarihçesi ve Gelişimi”, *Akpınar*, S.13, Mart 1936, s.10-11-12

: “Sporun Tarihçesi ve Gelişimi”, *Akpınar*, S.27-28-29-30-31, Mayıs-Haziran-Temmuz-Ağustos-Eylül 1937, s. 14

: “Sporun Tarihçesi ve Gelişimi”, *Akpınar*, S.12 Şubat 1936, s. 14-15

MAZHAR, Nedim : “İnkılâp”, *Akpınar*, S.15, Mayıs 1936, s. 4-5-6

: “İnkılâp ve İstiklal”, *Akpınar*, S.13, Mart 1936, s. 4-5-6-7-8-9

: “İnkılâp”, *Akpınar*, S.14, Nisan 1936, s. 6-7-8-9-10-11-12

Nevşehir, Ulukışla CHP Başkanlığından: “İnkılâp Konferansları”, *Akpınar*, S.14, Nisan1936, s.16

OĞUZ, Remzi : “Halkevi Konferanslarından”, *Akpınar*, S.5, İkinci Teşrin 1934, s. 2-3-4-5-6-7

: “Halkevi Konferanslarından”, *Akpınar*, S.6, Birinci Kanun 1934, s. 10-11-12

: “Göllü Dağı Hafriyatı”, Halkevi Konferanslarından, *Akpınar*, S.5, İkinci Teşrin 1934, s. 2-3-4-5-6-7

: “Göllü Dağı Hafriyatı”, Halkevi Konferanslarından, *Akpınar*, S.6, Birinci Kanun 1934, s.10-11-12

ORAL, M. Zeki : “İnkılâp Konferansları”, *Akpınar*, S.14, Nisan 1936, s. 16

: “Zehirli Gazlar ve Korunma Yolları”, *Akpınar*, S.20-21-22, 1-2 T. 1-K 1936, s. 21-22-23-24-25-26

: “Zehirli Gazlar ve Koruma Yolları “, *Akpınar*, S.27-28-29-30-31 Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül 1937, s.19-20

SOSYAL, Baha Mukadder: “Kanunu Medenimize Göre Aile ve Kadının Ehliyeti Hukukiyesi I”, *Akpınar*, S.4, Birinci Teşrin 1934, s. 3-4-5-6

: “Kanunu Medenimize Göre Aile ve Kadının Ehliyeti Hukukiyesi II “ (Halkevi Konferanslarından), *Akpınar*, S.5, İkinci Teşrin 1934, s.8-9-10-11-12.

: “Kanunu Medenimize Göre Aile ve Kadının Ehliyeti Hukukiyesi III “ (Halkevi Konferanslarından), *Akpınar*, S.6, Birinci Kanun 1934, s.3-4-5-6-7-8-9

: “Zabıta Memurlarına Adli Bilgilerini Çoğaltmak I”, *Akpınar*, S.8, Şubat 1935, s. 10-11-12-13

: “Zabıta Memurlarına Adli Bilgilerini Çoğaltmak II”, *Akpınar*, S.9, 9 Mart 1935, s. 16

6.1.3.4. Medrese, Kütüphane ve Müze

Oral, M. Zeki: “Niğde Tarihi”(Ak Medrese), *Akpınar*, S.11, Birinci Teşrin 1935, s.4-5-6-7-8-9

ULUSOY, Hüseyin : “Niğde’nin Servetleri (Turizm Bakımından Niğde), *Akpınar*, S.40, Birinci Teşrin 1939, s. 12-13-14-15

YALVAÇER Seyfi, :Kütüphaneler, *Akpınar*, S.27-28-29-30-31, Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül, 1937 s.3-4-5

(Yazar Adı Konmamış):Güzel Müzemiz, *Akpınar*, S. 35 İkinci Kanun 1938, s. 22

6.1.3.5. Eğitim İle İlgili Yazılar

BAŞER, Dr. Cemal : “Çocuğa Meme Verme Memeden Kesme Usulü “, *Akpınar*, S.50-51, 2. Kanun – Şubat 1941, s. 7-8

ÖZAY, Dr. En.: “Toprak Yiyen Çocuklar ve Kadınlar “, *Akpınar*, S.50-51 2. Kanun- Şubat 1941, s. 9-10

SANER Macit : “Sağlık Bilgileri “, *Akpınar*, S.40, 1.Teşrin 1939, s.5-6-7-8

TOPALAN, Kemal : “Süt Çocuğunun Bakımı, Gıda Meselesi “, *Akpınar*, S.34, Birinci Kanun 1937, s.10-11-12-13

ÜLKÜ, Süheyla: “Talebelik Yıllarında Terbiyeli ve Kibar Olmak”, *Akpınar*, S.22-23-24-25, 2.K. Şubat-Mart-Nisan 1937, s. 17

Şevket : “Ahlak Terbiyesi I, *Akpınar*, S. 1, Temmuz 1934, s. 6-7-8

: “Ahlak Terbiyesi II, *Akpınar*, S. 2, Ağustos 1934, s. 4-5-6

: “Ahlak Terbiyesi III, *Akpınar*, S.3, Eylül 1934, s. 3-4

: “Ahlak Terbiyesi IV, *Akpınar*, S. 7, İkinci Kanun 1934, s. 8

Turgut : “Çocuk ve Himaye-i Etfal”, *Akpınar*, S.1, Temmuz 1934, s.12-

(Yazar Adı Konmamış) : “Kampçılık ve İzcilik “, *Akpınar*, S.44-45-46 Şubat, Mart, Nisan 1940, s.10-11

(Yazar Adı Konmamış): “Kendi Kendine Tekik “, *Akpınar*, S.44-45-46 Şubat, Mart, Nisan 1940, s.12

6.1.3.6. Ünlü Şahsiyetler

İDİL, Cevat: “Hamid’in Şairliği ve Karakteri”, *Akpınar*, S. 20-21-22, 1-2 Teşrin 1.Kanun 1936, s. 1-2-3-4-5-6

ONURGİL, İ : “Başbakan İsmet İnönü”, *Akpınar*, S.22-23-24-25, 2. K. Şubat-Mart-Nisan 1937, s. 19-20

ORAL, M. Zeki : “Tokatlı Âşık Nuri”, *Akpınar*, S. 1, Temmuz 1934, s. 13-14-15

: “Tokatlı Âşık Nuri II”, *Akpınar*, S. 2, Ağustos 1934, s.15

: “Karahisarlı Âşık Gülşani”, *Akpınar*, S 20-21-22, 1-2 T.1-K 1936, s. 8-9-10-11

TAHRAN, İsmail : “Kemali, “*Akpınar*, S.40, 1.Teşrin 1939, s.4

ÜNSOY, Mükafel : “Namık Kemal”, *Akpınar*, S.22-23-24-25, 2.K. Şubat-Mart-Nisan 1937, s. 10

6.1.4. Folklor Üzerine Yazılar

6.1.4.1. Folklorik Yazılar

FAİL. Ferit : “Mahalli Tetkikler”, *Akpınar*, S. 6, Birinci Kanun 1934, s. 15–16

Kemal : “Niğde’de Meyvecilik”, *Akpınar*, S.3, Eylül 1934, s. 13-14-15

KOCABAŞ, Ahmet Rasim: “7 Yılda Niğde “, *Akpınar*, S.32, Birinci Teşrin 1937, s.10-11

KOÇAK, Halit : “Meyvecilik Bakımından Niğde”, *Akpınar*, S.10, Haziran 1935, s. 1-2

: “Meyvecilik Bakımından Niğde 2”, *Akpınar*, S.11, Birinci Teşrin 1935, s. 14

ORAL, M.Zeki : “Yurt Araştırmaları”, *Akpınar*, S.11, Birinci Teşrin 1935, s.1-2-3

: “Niğde Köylerinde Kalkınma hareketleri ve kültürde İleri Adımlar, “ *Akpınar*, S.27, 28, 29, 30, 31, Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül 1937, s.6-7

ÜZÜMERİ, M. Ekrem: “Niğde ve Elması”, *Akpınar*, S.32, Birinci Teşrin 1937, s. 8-9

YALVACER, Seyfi: “İnce Su”, *Akpınar*, S.20-21-22, 1-2 T.1-K 1936, s.12-13

6.1.4.2. Belirli Günler ve Haftalar

ULUĞ, Hulusi : “23 Nisan”, *Akpınar*, S.22-23-24-25, 2.K Şubat-Mart-Nisan 1937, s.5-6

YALVACER, Seyfi : “Cumurluk Bayramının 14 üncü Kutlusu “, *Akpınar*, S.32, Birinci Teşrin 1937 s.1-2-3

6.1.5. Tarih Konulu Yazılar

6.1.5.1. Niğde Tarihi İle İlgili Yazılar

ORAL, M Zeki : “Niğde Tarihi”, *Akpınar*, S. 2, Ağustos 1934, s. 6-7-8-9

: “Niğde Tarihi”, *Akpınar*, S. 3, Eylül 1934, s. 5-6-7-8

: “Niğde’nin İlhanilere Geçmesi”, *Akpınar*, S.4, Birinci Teşrin 1934, s.7- 8-9-10

: “Niğde’nin İlhanilere Geçmesi”, *Akpınar*, S.5, İkinci Teşrin 1934, s.13-14-15-16

- : “Selçukilerin Aslı, Niğde’nin Selçukilere Geçmesi”, *Akpınar*, S.7, İkinci Kanun 1935, s. 5-6
- : “Ulukışla”, *Akpınar*, S. 9, 9 Mart 1935, s. 4-5-6-7-8
- : “Ulukışla”, *Akpınar*, S. 8, Şubat 1935, s. 3-4
- : “Ulukışla”, *Akpınar*, S.10, Haziran 1935, s. 3-4-5-6-7
- : “Niğde Tarihi”, *Akpınar*, S.12, Şubat 1936, s. 4-5-6
- : “Niğde Tarihi, Alâeddin Oğlu Ali”, *Akpınar*, S.13, Mart 1936, s. 2-3
- : “Niğde Tarihi, Mehmet Oğlu İbrahim”, *Akpınar*, S.14, Nisan 1936, s. 2-3
- : “Ulukışla”, *Akpınar*, S. 8, Şubat 1935, s. 3-4
- : “Niğde Tarihi”, *Akpınar*, S.15, Mayıs 1936, s. 13
- : “Tarihte Niğde Adı”, *Akpınar*, S.16, Haziran 1936, s.2-3-4-5
- : “Niğde Tarihi”, *Akpınar*, S.17, Temmuz 1936, s. 2-3-4-5-6
- : “Niğde Tarihi”, *Akpınar*, S. 18, Ağustos 1936, s. 5-6-7-8
- : “Niğde Tarihi”, *Akpınar*, S.19, Eylül 1936, s. 2-3-4-5-6-7
- : “Niğde Tarihi”, *Akpınar*, S. 27-28-29-30-31 Mayıs-Haziran-Temmuz-Ağustos- Eylül 1937, s. 11-12
- : “Niğde Tarihi”, *Akpınar*, S. 33, İkinci Teşrin 1937, s. 3-4-5-6-7
- : “Niğde Tarihi”, *Akpınar*, S. 34-35, Birinci Kanun 1937, s. 8-9
- : “Niğde Tarihi”, *Akpınar*, S. 41-42-43, İkinci Teşrin-Birinci Kanun- İkinci Kanun 1940, s. 1-2-3
- : “Nevşehir Kaymaklı Köyü”, *Akpınar*, S. 48-49, İkinci Teşrin-Birinci Kanun 1940, s. 3-4-5-6-7-8

: “Türklerin Elinde Eneği”, *Akpınar*, S.50-51, İkinci Kanun-Şubat 1941, s. 11-12-13-14

: “Selçuklu Sanatına Ait Bir Şaheser Hüdavend Türbesi”, *Akpınar*, S. 39, Eylül 1939, s. 1-15 (Derginin tamamı bu esere ayrılmıştır.)

SONUÇ

19 Şubat 1932 tarihinde açılan halkevleri kültürel yaşamımızda önemli bir yere sahiptir. C.H.P.'ye bağlı olarak kurulmuş ve kısa zamanda tüm ülkeye yayılmıştır. Halkevleri ülkenin sosyal ve kültürel kalkınmasında, Cumhuriyetin getirdiği değerlerin geniş halk kitlelerine ulaşmasında son derece önemli işlevleri yerine getirmişlerdir. Halkevlerinin kurulmasına CHP'nin 1931'de toplanan üçüncü büyük kongresinde karar verilmiştir. Türk Ocakları'nın kapanmasının ardından, onun yerini doldurması amacıyla kurulmasına karar verilmiştir. İlk olarak başta Ankara olmak üzere 19 Şubat 1932'de 14 ilde büyük törenlerle halkevleri açılmıştır.

Mustafa Kemal Atatürk'ün isteğiyle Cumhuriyet döneminde kurulmuş eğitim ve kültür kurumlarıdır. Halkevleri sadece halkın okuryazarlık oranını artırmakla kalmamış; topluma modern değerlerin aktarılması ve benimsenmesi noktasında da çok önemli görevleri üzerine almıştır. Bununla birlikte halkevleri vatandaşların külfetsiz toplanabilecekleri yerler olduğu gibi, vatandaşların memleket ve millet işlerini bilhassa milletin yüksek kültür işlerini, düşündükleri gibi zahmetsiz konuşabildikleri yerler olmuştur.

Halkevleri kurulmasında büyük payı olan Mustafa Kemal Atatürk'ün, gerçeğinden günümüzde uzak bir noktaya gitmiştir. Bu durum kendiliğinden ortaya çıkan bir durumdur. Türk toplumunda meydana gelen değişim ve dünya konjonktüründe ortaya çıkan yeni durumların Türkiye üzerindeki etkisi Halkevlerinin değişim süreci geçirmesine neden olmuştur. Halkevleri, ilk dönemlerde Kemalist devrimin halk okulları olarak görev yapmışlar, sonraki yıllarda ise, yaygın eğitimin merkezleri olarak halk eğitime ve bu doğrultuda kültürel etkinliklere önem vermişlerdir.

Halkevleri, yaptığı çalışmalarla, var olup da kendi hâlinde olan bir çok yeteneği ortaya çıkarmış; onların gelişmesine yardımcı olmuştur. Gönüllü insan gücünü, toplum yararına seferber etmiştir. Böylece; doğru, dürüst, kişilikli, çalışkan, planlı, programlı, disiplinli, dayanışma ve yardımlaşmayı seven insan yetiştirmeye özel bir özen göstermiştir. Bunu, üyeleri arasında birazcık da olsa başarabilmiştir.

Halkevleri, yöresel ve ulusal tarihimize ilgili amatör yazılarıyla geçmişimize sahip çıkmaya, geleceğimize yön vermeye çalışmıştır.

Halkevleri güzel sanatlar alanında da Türklerin geçmişteki sanat zevkini ortaya koymuş, onların yaşamasına ve gelişmesine yardımcı olmuştur. Amatörce de olsa oynadığı oyunlarla yeni bir çığır açmıştır.

Birçok derdin çaresini sporda gören Halkevleri, bu alanda da çoluk-çocuk, genç-yaşlı ve kadın-erkek demeden her kesimle ilgilendiği için başarılı olmuştur.

Sosyal yardım çalışmalarıyla da, bir yandan hastalıkları ve bunlardan korunma çarelerini vererek; “Her insan kendisinin doktorudur.” Görüşünü benimsemiş, diğer yandan kimsesizlere, yoksullara ve düşkünlere yardım elini uzatarak sahip çıkmaya çalışmıştır.

Halkevleri yayın çalışmalarıyla ise, yurttan, bu alanda bir patlama yaşanmıştır. Çünkü küçük birçok halkevi, o dönemde bir ya da birkaç dergi veya sayı bastırmıştır. Yaptığı çalışmalarla köy ile kent arasında kurduğu bağlarla aradaki uçurumu azaltmıştır.1940 yılı içerisinde Halkevlerine gelenlerin sayısının 8133829 olduğu düşünülse, başarısını göz ardı etmek olanaksızdır.

Halkevlerinin asıl başarısı; yaptıklarından çok, Türk toplumuna verdiği ilettir. Bu ileti; yeni bir görüş, yeni bir düşünce ve yeni bir anlayıştır. Bunun temeli: Ulusçuluk, Halkçılık, Devrimcilik ve çağdaşlaşmadır. Birlik ve beraberlik içinde kalkınmadır. Çağdaş uygarlık düzeyine çıkmaktır.

Çalışmanın konusu olan Akpınar Dergisi, Niğde Halkevi’nin yaptığı çalışmaları, sosyal ve kültürel etkinlikleri halka duyurmak, yapılan araştırmaları ve Niğde kültüründen kesitleri bütün ülke insanına tanıtmak amacıyla Niğde Halkevi’nin Dil, Edebiyat Şubesi’nce Temmuz 1934 yılında çıkarılmaya başlanmıştır. Anadolu’nun uzun ömürlü Halkevi dergilerinden biri olan Akpınar Dergisi, Mayıs 1941 tarihine kadar 61. sayı çıkarmıştır. Akpınar Dergisi’nde 150 kadar farklı yazarın yazıları yayımlanmış, yazarlar içinde her meslekten kimseler bulunmuş ama basta öğretmenler gelmiştir. Bu yazılarda; Niğde tarihi, coğrafyası, ekonomisi, tarımı, folkloru, arkeolojik incelemeler, ünlü şahsiyetler, nesirler, hikâyeler, şiirler, kitap ve dergi tanıtımları, köy ve köycülük, Halkevi çalışmaları, Niğde ile ilgili çeşitli fikir yazıları ve devrimler islenmiştir. Dergi objektif hazırlanmış, eleştirilere ve düzeltmelere daima yer verilmiştir. Akpınar Dergisi, Niğde’ yi her yönden inceleyen ve tanıtan bir eserdir. Bu

bakımdan şehir ve çevresi hakkında inceleme yapan birçok kimsenin başvurduğu en önemli bir kaynak olmuştur.

Akpınar Dergisi, çağdaşı diğer Halkevi dergilerine göre folklor konusuna

Daha az değindiğini görmekteyiz. Diğer incelediğim Halkevi dergileri Niğde Akpınar dergisine göre daha kapsamlı ve yazar kadrosu olarak daha çeşitlilik göstermektedir. Çalışmamda karşılaştığım sorunun başında Niğde Halkevi ile ilgili kaynak sıkıntısı yaşamamdır. Bu durum Halkevlerinin aniden kapatılmasından kaynaklı olabileceği görüşündeyim.

Çalışmada Niğde Halkevi dergisi olan “*Akpınar*”ın halk bilimi açısından değerlendirmesi yapılmıştır. Derginin bibliyografyası hazırlanırken folklor konuları ve folklor dışı konuların bibliyografyaları şeklinde ayrılmıştır. “*Akpınar*” Dergisinde derleme yazıları folklor açısından daha büyük önem taşımaktadır. Dergiye sıkça yazı yazarlar bu konuda Niğde folkloruna hizmet etmişlerdir.

Halkevi Niğde ve çevresinde yaşatılan türküler ve bilmeceleleri derlemiş, halk eğitimine yönelik mesleki ve öğretici nitelikte kurslar düzenlemiş, zengin bir kütüphane kurmuş birçok yayın yapmıştır. Bu yönleriyle de eğitim ve kültür kurumu olma niteliği göstermiştir.

Son olarak da şöyle diyebiliriz: Halkevi dergileri 1932– 1950 arasında yurdun çeşitli yerlerinde yayımlanarak toplumdaki büyük bir boşluğu doldurmuş, toplumun kültür seviyesinin, bilgi birikiminin, bakış açısının gelişmesine, belki de değişmesine Halkevleriyle birlikte büyük katkılarda bulunmuştur. Niğde Halkevi dergisi Akpınar da bu dergilerden bir tanesidir ve görevini tam olarak yerine getirmiştir.

KAYNAKÇA

- ACAR, İsmail (2004) , **Türk Ocakları**, Balıkesir
- Akpınar Halkevi Dergisi** (1934-1941), S. 1-61, Vilayet Matbaası.
- AKYAY , Süavi (Güz 1999), **Bir Uluslaşma Projesinin Aracı Olarak Halkevleri**, Köprü Yayınları
- AKYÜZ, Kenan (1986), **Türk Ocakları, Belleten**, C.50, S.196, T.T.K. Yay. , Ankara
- ATASAYAR, Nureddin (1935), **Halk Eğitiminde Halkevleri ve Okulları**, İstanbul, Sinan Basımevi
- BALTACIOĞLU, İsmail Hakkı (1950) , **Halkın Evi**, Ankara, Ulus Basımevi
- CANDAR, Avni (1948), **Bibliyografya**, Halkevleri Neşriyatı, Ankara, Ulus Basımevi
- CELAP, Cevat (2003), **Halk Eğitimi**, Ankara, Anı Yayınları
- C.H.P. (1963), **Kuruluşlarının Yıldönümü Halkevleri (1932-1951-1963)**, İstanbul, C.H.P. İl Gençlik Kolu Yayını
- C.H.P. (1940), **Halkevleri Çalışma Talimatnamesi**, Ankara, Zerbamat Basımevi
- C.H.P. (1940), **Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi**, Ankara, Zerbamat Matbaası
- C.H.F. (1932), **Halkevleri Talimatnamesi, C.H.P. Halkevleri Çalışma Talimatnamesi**, Ankara, Ulus Basımevi
- C.H.P. (1932), **Halkevleri Talimatnamesi**, Ankara, Hâkimiyeti Milliye Matbaası
- C.H.P. (1942), **Halkevleri ve Halkodaları 1932–1942**, Ankara, Alâeddin Kral Yayınevi
- C.H.P.(1945), **Halkevleri ve Halkodaları 1944**, Ankara, Ulus Basımevi
- C.H.P. (1935), **Halkevleri Örneği**, Ankara, Ulus Basımevi

- C.H.P. (1935), **Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hlasası**, Ankara, Ulus Basımevi
- C.H.P. (1936), **Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hlasası**, Ankara, Ulus Basımevi
- C.H.P.(1936), **103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl alıştı? (1932–1935)**, Ankara, Ulus Matbaası
- C.H.P.(1947), **XV. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları**, Ankara, Ulus Basımevi
- C.H.P. (1945), **Halkevleri ve Halkodalarının Yurt İçinde Dağılışları**, Ankara, Doğuş Matbaası
- C.H.P. (1944), **Halkevleri ve Halkodaları Temizlik ve Bakım Kılavuzu**, Ankara
- C.H.P. (1939), **1939’da Halkevleri, Recep**, Ankara, Ulusoglu Basımevi
- ÇAĞLAR, Behçet Kemal (1936), **1935 Halkevleri**, Ankara, Ulus Matbaası.
- ÇEÇEN, Anıl (2000), **Atatürk’n Kültür Kurumu Halkevleri**, (Genişletilmiş İkin-ci Basım), İstan-bul, Cumhuriyet Kitapları
- GERAY, Cevat (2002), **Halk EĞitimi**, Ankara, İmaj Kitabevi
- GZ, Nurettin (1995), **Tek Parti İdeolojisinin Yayın Organları Halkevleri Dergileri**, Ankara, Kariyer Matbaası
- İĞDEMİR, Uluğ (1974), **Halkevleri ve Halkodaları, Atatürk ve Halkevleri**, Ankara
- KARADAĞ, Nurhan (1998), **Halkevleri Tiyatro alışmaları (1932-1951)**, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları
- KARAER, Doç. Dr. İbrahim (1992), **Türk Ocakları**, Sistem Ofset, Ankara
- KONGAR, Emre (1981), **Atatürk ve Devrim Kurumları**, Ankara, İş Bankası Yayınları
- LEVEND, Agah Sırrı (1951), **Türk Ocaklarından Halkevlerine**, Ankara, Ulus Gazetesi 17.01.1951

- MARDİN, Şerif (2000), **Türk Modernleşmesi**, İstanbul, İletişim Yayınları
- OĞUZKAN, Türkan (1956), **Türkiye Cumhuriyetinde Halkevi**, Ankara Maarif Basımevi
- ORAL, Doç. Dr. Mustafa (Ağustos 2002), **Halkevlerinin Toplumsal ve Kültürel İşlevleri**, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Nu.XVIII/53
- ORKUN, Hüseyin Namık, **Türkçülüğün Tarihi**, Kömen Yayınları, Ankara, 1977
- ÖZACUN, Orhan (2001), **CHP Halkevleri Yayınları Bibliyografyası (1932–1951)**
- ÖZKAN, Salih (2008), **Türk Eğitim Tarihi**, (2. Baskı), Ankara, Nobel Yayınları
- ÖZTÜRKMEN, Arzu (1998), **Türkiye’de Folklor ve Milliyetçilik**, İstanbul, İletişim Yayınları
- SARINAY, Doç. Dr. Yusuf (2008), **Yusuf, Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları (1912-1931)**, İstanbul, Ötüken Yayınları
- SOPOLYO, Enver Behnan (1972), “Atatürk ve Halkevleri”, *Halkevleri Dergisi*, S. 6, Ankara
- ŞİMŞEK, Sefa (2002), **Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi Halkevleri 1932-1951**, İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi
- TANER, Hasan (1944), **Halkevleri Bibliyografyası**, Ankara, Recep Ulusoğlu Basımevi
- TÖKİN, F. Hüsrev (1965), “*Türk Tarihinde Siyasi Partiler ve Siyasi Düşüncenin Gelişmesi*”, İstanbul: Ekin Basımevi
- TUNÇAY, Mete (1999), **Türkiye Cumhuriyeti’nde Tek Parti Yönetimi’nin Kurulması (1923-1931)**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul
- TUNCER, Hüseyin (1990), **Türk Yurdu Üzerine Bir İnceleme**, Ankara

TURAN, Şerafettin (1999), **Türk Devrim Tarihi IV, Çağdaşlık Yolunda Yeni Türkiye (10 Kasım 1938 - 14 Mayıs 1950)**, İstanbul, Bilgin Yayınevi

Ülkü Halkevi Mecmuası (Ağustos 1934), C.3, S.18

Ülkü Halkevi Mecmuası (Birinci Teşrin 1933), C.2, S.9

ÜSTEL, Füsün (2010), **İmparatorluktan Ulus Devlete Türk Milliyetçiliği: Türk Ocakları (1912-1931)**, İstanbul, İletişim Yayınları

YEŞİLKAYA, Neşe G. (2003), **Halkevleri: İdeolojik ve Mimarlık**, İstanbul, İletişim Yayınları

ZEYREK, Dr. Şerafettin (2006), **Türkiye’de Halkevleri ve Halkodaları (1932-1951)**, Ankara, Anı Yayıncılık

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

(Çevrimiçi) <http://w3.balikesir.edu.tr/~mozsari/Halkevleri.htm>,.

(Çevrimiçi) <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/45/799/10206.pdf>,

(Çevrimiçi) <http://www.turkyurdu.com.tr/tarihce.php>,

(Çevrimiçi) http://tr.wikipedia.org/wiki/Halka_Doğru_der

(Çevrimiçi) <http://www.arastiralim.com/bir-uluslastirma-projesinin-araci-olarak-halkevleri.html>

(Çevrimiçi) <http://www.arastiralim.com/bir-uluslastirma-projesinin-araci-olarak-halkevleri.html>

(Çevrimiçi) <http://www.nigdekkulturturizm.gov.tr>

EKLER

EK – 1: Akpınar Dergisi ‘nde Geçen Edebi Metinler

Çobanın Dileği

Akpınar, sunak pınar!

“Ferhad”a uğrak pınar!

“Şirin”e yunak pınar!

”Kerem”e durak pınar!

Adın pek gönülcektir,

Duru duygular sunar;

İyilik tanrıları

Sende mi gelir yunar?..

Kâh çağıldın fidandır,

Ona bir ishak konar;

Mehtap, içen zevkime

İlâhî sesler sunar.

Ruhuma ak, Akpınar;

Hayâl evimi onar!

Kavalımın sesinde

Senin ilhamın yanar.

Yaylası uçmak pınar,

Gözesi kaynak pınar;

Gençliğin dimağında

Aşk ve iman yak, pınar!.

Akpınar, Çağlak pınar;
 Suları berrak pınar!
 Dilerini istikbalin
 Olsun çok parlak pınar!.
 Cevat (Akpınar, Sayı: 1, s. 9).

Gözler

Ana yurttta yetişen şairlerin ve âşıkların gözlere dair yazdıkları şiirleri topladık.
 Her sayıda bir tanesini okuyuculara takdim edeceğiz:

Yâr, derdi aşkınla bilmemki ne oldum;
 Açtı bu sinemde yare gözlerin.
 Müselsel zülfüne düşüp bendoldum,
 Çekeli mansuruveş dare gözlerin.

Ezelden seninle ruh görüşeli
 Atıldı o zaman sevda temeli;
 Aşku muhabbetin cana düşeli
 Yakdı derunumu nare gözlerin..

Yer tutar sinemde kemen kaşların
 Şahmeran kılıklı siyah saçların,
 Beni öldürmede müjgân kaşların;
 Vermez aman asla are gözlerin.

Cemalin gül gibi lemeah etmede,
 “Pesendi” aşık hayran etmede,
 Aşıkan kalbini viran etmede,
 Bir dane mestane, kare gözlerin.
 Kütahyalı Pesendi

Derleyen: İlk tedrisat Müfettişı M. Zeki (Akpınar, Sayı: 1, s. 9).

Baharın Aşkı

Çayırları donatan
Allın taçlı papatya
Salınırken uzaktan
Beyaz kanallı halya...

Kavuşulan emeldir
Ortadaki gelincik;
Boyanı büklü, göz attı
Papatyaya demincik!..

Fısıldayan rüzgârın
Bir ince ki ahengi,
Bu narin aşıkların
keyfine uygun gibi..

Bu saf, bu nezih aşkı
Kıskanan Gelebekler
Buseler çalmak için
Dolaşır, fırsat bekler.

Bu neşeye imrenen
Sular, ufuklar güler;
Periler örnek anlar,
Örer ipek örgüler!

Güneş fakat kiskandı,
Dağ ardına saklandı:

Gölgeler hasedinden

Kızardı, yandı, yandı!..

Şimdi hepisine yanan

Bir beste oyandı ki;

Bülbülün tatlı sesi

Hisse bir dokandı ki..

Venüs bile sevdi de.

Bu feryadı, niyazı;

Biraz güzellik serpil,

Süsledi arzımızı!..

Cevat (Akpınar, Sayı: 1, s. 10).

Kurt Masalı

[Ne yaparsa kişi kendine yakarmış: Sürüsünden ayrılanı kurt kaparmış]

Mayısla bir körpe kuzu,

Sıcaktan dil, damak kuru;

Bakar, uzakta bir çay var:

Durmaz, hemen, çaya koşar...

Kuzu suya eğilirken,

Bir kurt görür üstle, birden!

Korkudur kurt bu kuzuyu,

Der ki: - Bulandıra suyu!

- Sen üsttesin, der, a Sultan,

Sana ne ki “bulanma”dan?

- Şimdi seni dişlerim ha...

Kafa tutma bir de bana!

- Ben küçücük bir kuzuyum,

Yoktur kafa tutma huyum...

- Gecen sene ben geçerken,

Sendin bana “yuha!” çeken!

- Ben Dünyada yoktum o gün,

Süt kuzusuyum ben, düşün..

- Sen değilsen, sizden biri:

Seni yisem, şimdi, yeri!

- Af et, amma, kuzuyuz biz,

Hiç kimseyi incitmeyiz:

Aylaşarak dersek “me.. me..!”

Maksadımız ancak meme...

- obanınız avlamaz mı,

Kpeğiniz havlamaz mı!

Bunlar bütün kurt masalı,

Amma, kuzu ne yapmalı?.

Tavşan değil kaçıp gitsin,

Köpek değil hücum etsin..

Bağırsa da boynu ince:

oban, köpek yetişince

Yiyverecek a kurt onu!

Kuzu düşündü de bunu,

Dedi: Aman kıyma bana,

Allah mr versin sana...

Kuzu haklı, doğru amma,

A kurt onu dinler mi ya!..

- Haydi, dedi, miskin kuzu,

Paylaşalım kozumuzu!

Ve atılıp üzerine,
Aldı gitti... Onu ine!

Kuvvetliler bilmez aman,
Zayıf mısın, halin yaman;
Hak'ta bile kuvvet saklı:
- KİM KUVVETLİ, ODUR HAKLI!

A. Rasim (Akpınar, Sayı: 1, s. 10).

Rubaiyat

DÖRDÜBÜZLER

“Aşağıla Rubailer Alman Hayyamı F. Rozen'in Berlin'de bastırıldığı DİVAN'dan tercüme olunmadır. Her sayımızda böyle birkaç Rubaî bulunduracağız.”

-1-

Bekleme ki, düşünceyle günün dolsun,
Dert, merakla kanın donup yüzün solsun;
- İçenlere ne olacakmış ki? -Doldur:
Ben içeyim de, olacak varsın olsun!

-2-

Umudumuz ne Paşada, ne de Beyde,
Umduğumuz her şey vardır gözel meyde;
- Biliriz ki, şarap keyfi bulunamaz:
Ne Zemzemde, ne de Kevser denen şeyde!
A. Hayyat (Akpınar, Sayı: 1, s. 10).

Hasan dağı

Başın gene incecik sislerle örtülüyor,
Güneşin son renkleri heybeline gülüyor;
Göklerden sırtlarına alkışlar dökülüyor,

Bulunmaz cevherlerle dolusun, Hasan dağı!

Yazın sıcaklarından kaçan aşiretlerin
Sevinç çılgınlıklarıyla inlersin derin, derin,
Milyonlarca âleme hâkini olan göklerin
Ebediyete kadar yolusun, Hasan dağı!

Kışın azgın tipiler, kudurmuş canavarlar
Yalçın kayalarına bin bir masal yazarlar!
Bazan zirvelerinde keskin şimşekler parlar,
Hayat denen kaynağın kolusun, Hasan dağı!

Sürüler üzerinde gezer karalı, aklı..
Ararsalar koynunda binlerce maden saklı,
mosmor taşların, kışın soğuk beyaz kundaklı,
Kıymetli rüyalarla dolusun, Hasan dağı!

Çınlatır yarlarını o hazin kaval sesi,
Dertlerime ortaksınsa, ey çobanlar kâbesi!
Yazısız taşların âşıklar kitabesi,
Aşkın ben gibi sende kulusun. Hasan dağı!

Kucağında büyüttün o yavşu şahinleri,
Yalçın kayalarında kartalların inleri.
Bayrında ateşledin gazezleri, kinleri,
Delillere bir halâs, yolusun, Hasan dağı!

G. TURAN (Akpınar, Sayı: 1, s. 10).

Çobanın Öğüdü

Ey...

Aladağın beleninden (1) cuşup gelen: Şırıltısı

En yanık yırlar gibi susak yönle, süzülen; sularının pırıltısı

Gecelerin göz alıcı saman yollarına gülen;

Yaylamızın çok yüzlerlik iç sızıntısını bilen;

Gençlikteki duygusuzluk, durgunluğa üzülen;

Ve bir ney gibi içli kaynağının sevgileri inleyen Akpınar!...

Gerçe Evel,

Dört yanına pek de güzel başladın çağlamaya;

Ve en sert

Ve kapkara kayaların bayrını dağlamaya;

Koyakları sulamaya,

Azmaıkları yalamaya..

Bu seferki çağlayısın

Dünün ölüm uykusuna ağlayışın

Gibi değil;

Bu akışın öyle bir dil,

Ki inkılabımı şakır...

Yalvarırım: kaynağının yüreğini iyi dinle:

Cehle karşı zaferinin parlattığı sevincinle

Ülkümüzü haykır!..

Ve.. Olanca gücünle,

Karanlığa, paslara köpük saçan öcünle

Gürül gürül Ak, pınar!..

Sen... ki gözen Çankaya..

Akışının yönentisi (2) Aladağa...

Güneşlere pırıltı sun gündüzleri, geceleyin Aya

Akşamları ufukların Tanrı göle yakutun
 Sularında erit, yak!
 Ülkümüzün altı oklu putunu
 Gök Tanrının ancak Türke armağan o baygın renkle beze
 Ünümüze imrenerek (müz) (3) la gelsin dizimize
 İşte böyle gönlümce ak
 Başbuğumun ırmağına;
 Onu Ona
 Akpınar
 Cevat (Akpınar, Sayı: 2, s. 4).

Kahraman

Bu isimdeki temsil münasebetle
 Ölüm Allah'ın emri; bu millet neler gördü.
 Ne enişler, yokuşlar, iztirap, keder gördü.
 Karanlık yurdu sardı, ölümle pençeleştik;
 Yıllarca kahpelikle, hıyanetle güleştik.
 Bir sam yeli eserken vatanda aç ı acı
 Eller bu yurda sahip, biz olmuştuk yabancı.
 Bin derde ortak olduk, kalplerde sanc ı kald ı,
 Yalnızlığ ın elinde millet yabancı kald ı.
 Zincir vuran bu nesle, zincir vuran o eller
 (B ır nesli uykusundan uyandır ır bu haller)
 Bir ırperiş değildi, İlahi bir silkiniş;
 O sade bir duyuş mu, soyca sopca bir seziş.
 O Milleti ararken Millet onu sezmişt i,
 Bir ümîdin ışığı gönülleri gezmişt i.
 Doğdu yurdun bahtına, doğdu o genç kahraman;
 Memleket nur içinde ne sis kald ı ne duman,

KAHRAMAN'ın ardından bütün vatan koşuyor,
KAHRAMAN'ın Önünden karanlık savuşuyor.
KAHRAMAN bir tayf gibi nurdan ördükçe ağlar
Dost güler, Millet güler, el ağlar, düşman ağlar.
KAHRAMAN alev gibi hurafeyi kavurdu,
En medenî ülküye milleti kavuşturdu.
Bir şimşek bir ufukta nasıl çizerse hatlar
KAHRAMAN da öylece yurda taktı kanatlar.
Onu Tanrım saklasın, o bizim gündüzümüz;
Onu gördükçe yaşar gencimiz, gürbüzümüz.
KAHRAMAN, o fert değil, beş bin yıllık bir soydur;
Tarihin huzurunda erişilmez bir boydur.
Nevşehir Turgut (Akpınar, Sayı: 2, s. 6).

Bir perdelik piyes:

“KÖYLÜMÜZ EFENDİMİZDİR”

Şahıslar:

Torun can -25 yaşında genç bir Muallim.

Ülkü dede -70 yaşında Torunun dedesi”. Sahne: (Halı, kilim döşeli bir köy odası, karşıda Gazinin, sağda ve solda İsmet ve Fevzi Tasaların büyük” kıtada fotoğrafları asılıdır. Gazinin Resmî altında “Köylümüz, efendimizdir” cümlesi, yazılıdır.

Perde açılıca Ülkü dede yalnız oturmuş, çubuğunu tüttürmededir. Torun içeri girer.)

Torun can (Çok neşeli) günün aydın, Ülküdede.. Ver öpeyim elini.

Ülküdede Hoş geldin oğul, evine, köyüne ışıklar getirdin. Eğil biraz.. (Genç eğilir, el öperken ihtiyar da onu alnından öper.) Otur hele yanıma.

(Genç oturur, gülümser çehre ile önüne bakar. İhtiyar onu özlek özlek süzer)

Ülkü dede - Az zayıfladın mı ne, çocuk?..

Torun can - E.. İmtihan bu, dede!.. Birinci çıkmak kolay mı?..

Ülkü dede - Emeğin kutlu ola. Deyindi öyleyse, gününü göreydim galan. Ne oldun oğul. Paşa mı?..

Toruncan - Hayır.

Ülkü dede - Abugat mı?

Torun can - Değil.

Ülkü dede - Bize nahiye müdürü olaydın bari..

Torun can - Muallim oldum dede, muallim!. Birinci çıktığım için de yetiştiğim mektepte muallimlik verdiler. Fakat ben, saray gibi mekteplerde yaşayan, maroken koltuklara yaslanan ve esasen görenekle az çok yetişebilen şehir çocuklarına ders veren muallim değil, asırlardan beri bakım görmemiş köy çocuklarına muallim olmak isliyorum.

Ülkü dede - Emmede etlin hey oğul!. Yani bir köyün ağasına çömez veya muhtarına “evet efendim”ci, öyle mi?.. Doğrusu ya, seni bu kadar okuttuktan sonra kendi payıma hiç razı değilim.

Torun can - Eski çamlar bardak oldu, dedeciğim. Torununun Cumhuriyet devrinde yetişmiş bir genç olduğunu, o dediğin. ağalara kulluk değil, efendilik etmek, doğruluk ve yükseliş yollarını göstermek için yetiştigini düşünememekte biraz haklısın. Çünkü yaşlısın. Okumuşluğun da yok; ancak eski görgülerine göre düşünürsün.

Ülkü dede - Okumuşluğum yoksa da görmüşlüğüm var. Yoksa sende yüksek okuyunca bizim. Toramanın oğlu gibi eskileri beğenmez züppe, bir şey mi oldun? Aman deyen oğul!.

Torun can - Sözümü yanlış anlayıp gönüllendiğin de fena olmadı dede. İçimdeki barut fiçısına kıvılcım değirmiş oldun, gayri dinle!

Ülkü dede - Sen de parlayıp beni mi yakacaksın yavrum. Yetmiş yıl yazının güneşinde yandığım, ayazında piştiğim yetmez mide?.

Torun can - Eysisini irendik söyledin, dedeciğim. Peki, şimdi elinde nen var?.

Ülkü dede - Bir çakıllı tarla, bir topal öküz, bir de.. Kurtuluş savaşımızın şehit öksüzü torunum, yani sen.. Yine şükür Allah’a!..

Torun can - Bugünün tanrısı böyle yavan şükürleri de sevmez ya ne ise dede, yine gönlünü yıkacak gibi konuşmayım. Maksudımıza dönelim: Şimdi borcun var mı, dede?

Ülkü dede - Var mı da söz mü?.

Torun can - Kime?

Ülkü dede - Faizciye.

Torun can - Ne kadar.

Ülkü dede - Beş yüz lira. Varımızı, yoğunuzu satsak borcumuzu ödemez Beş yıldır öderim, metelik aşağı indiremedim. Ekşiteceğine artıyor. Bu ne iştir, aklım ermedi gitti. Hangi beyefendiye danışsak onun dediği doğru çıkıyor.

Torun candede - Alacaklın kim?

Ülkü dede - Eski mültezilerden birisi!

Torun can - Soruşum biçimsin kaçacak ya, söz aramızda dede; gençlikte harman başında bundan kay kamçı ile kaç küfür yediğin hatırına geliyor?....

Ülkü dede - Yememek için şahna payı, At payı, kolcu payı, ne derlerse fazla fazla verirdim de... Ah, onun için iki yakamız bir araya gelmedi ya!.

Torun can - Bu gün de böyle mi?

Ülkü dede - Öyle olsaydı kim dayanırdı. Zahire para etse yılda beş lira arazi vergisi vermeye ne var da!

Torun can - İşte, köylüyü düşünen, çiftçiyi koruyan, vatandaşlara akla en uygun müsavatı veren kanunları yapan Cumhuriyet hükümetimiz zahirenin de her şeyin de çaresini bulacaktır.

Ülkü dede - Sahi be çocuk Ağalar müsavatı kabullenir oldular. On yıldır “çarıklı Türk!. Dağların ayısı!” gibi hakaretler duyduğumuz yok. Dediğin gibi bu Devletimizin her işi güzel emme, neye bizim iki yakamız bir araya gelmiyor?.

Torun can - Hah, en özlü şeyi şimdi sordun, dede. Bunun sebebi cahilliktir. Meselâ sen okur yazar, hesabını tutar olsaydın faizciye bu kadar olsun yemlik olmayacaktın. Kanunları bilecek, Ziraat bankasının çiftçiyi ne maksatla ve nasıl koruduğunu bilecek, eski zamanlardaki geçim yollarını unutmamış kurtların soygun tuzağına, düşmeye geldik. Düşmeğe mecbur kalsak bile senedini sepetini, aldığını verdiğini hangi dairelerde sağlama bağlıyacağını bilecektin senin suçun, cahil kalmaklığındır. Her köylünün, her çiftçinin suçu budur.

Ülkü dede - Cahili, bilgilinin aldatması yaraşırını? Türkler kardeş değil mi? Kardeş kardeşi aldatır mı!

Torun can - Yaraşmaz, doğrusun fakat milyonlarla insan arasında tek tuk vicdansızların bulunması imkânı yok mu? “Sinek ufaktır, amma mide bulandırır.” derler. Bir kötü bin iyinin ağız tadını bozar. Fakat iyilerin görüşü, sezişi kuvvetli olursa bir şey yapamaz; belki yavaş yavaş kendisi iyileşmek ve içinde yaşadığı insanlara yaranmak mecburiyetinde kalır. Hayat bir terazi gibidir. Bir kefesine fazla ağırlık çökünce öteki kefenin havaya fırlayacağı besbelli bir şeydir. Azıcık kurnaz bir madrabaza un çuvalı olup tozan, ağzı olup dili olmayan, kafasında bir ışık yunmayan bir

köylü veya çiftçiyi yer yüzünde hiç bir hükümet, hiç bir kanun bizimki kadar koruyamaz ve kuruyamamıştır. Bununla beraber demin dediğin gibi iki yakamızın bir araya gelmeyişi ancak ve ancak cahil kalışımızdandır.

Ülkü dede - Doğrusun yavrum çektiğimiz, cahilliğin belasıdır.

Torun can - İşte dede, ben ki bu gün Cumhuriyet idaresi sayesinde iyi okumuş bir köy genciyim. Bu derdin dermanını düşündüm ve onu ancak köylerimizin temiz çocuklarını okutmakta buldum. Muallim oluşum ve sonra köy muallimi olmak isteyişim bu imanlı Ülkümü aşlamak, kafalı bir köy varlığı yaratmak!.. Milletimi kökten, çekirdekten yetiştirmek.. Türklüğü, dünyalar durdukça -çok eski atalar devrinde olduğu gibi- kendisine hakarete cesaret edilmez derecede en derin kaynaklarından kuvvetlendirmek içindir.

(Bu sırada Gazi tablasunun baş ucunda yanan güneş huzmeli kuvvetli bir ampulün ışığına dikkatler teveccüh eder. Genç hürmetle ayağa kalkar, artan bir heyecanla sözüne devam eder.)

Torun can - Kalk dede, yönel de imanıma ateş, Ülküme ışık veren güneşe bak!..

Yıllarca karanlıklarda bunalan Türklüğü aydınlıklara çıkaran, dünyalara gösteren güneşe bak!..

Dede.. Muallim oldum, köy muallimi olacağım, tarihin efendisi, yaratılışı efendi milletimin, efendi köylüsünü erdirmeğe, yükseltmeğe candan çalışacağıma bir daha, bir daha, bin daha and içiyorum!.. (Perde iner)

Cevat (Akpınar, Sayı: 2, s. 10-11-12).

Rubaiyyat

Ömer Hayyam'dan

-3-

Gamlı gönlü şenlendirsın şarabı çek

Olmuş ile olacağı düşünme pek!

- Zindandaki şu iğreti cam, ham:

Biraz “akıl zinciri”nden azat gürek

-4-

Gelir, saki, o bulu da gönül tapsın,

“Şarap” değil “Abı yayal” diye kapsın

- Ülker çalar; İsa una dem tutarken

Hal mi! kalır, insanda, kioyun yapsın

-5-

İçiyorum, amma asla sapmıyorum,

Kadehleri yerli yersiz kapmıyorum;

- Ben içkiye tapıyorsam, şundandır o,

Senin gibi benliğime tapmıyorum!

A. HAYYAT (Akpınar, Sayı: 2, s. 11).

Gözler

Bilmem ki ne oldu sitemkâr sana;

Her zaman kasdeder cana gözlerim

Çeşmin hasretiyle giryan olmuşum,

Beni mecnun etti lelâ gözlerin.

Kâkülün sünbüldür, zülüfler reyhan:

Ruyi ahmerine olmuşum hayran,

Kirpiklerin cana yazıyor fârman,

Katlime emreder şeha gözlerin..

Bulunmasın güzel güzel cihan içinde

Gayet bî vefasın yaran içinde,

Bıraktın (meyli) yi suzan içinde,

Bayıldır âşıkı şehlâ gözlerin..

(Sivaslı Meyli) Derleyen: M, Zeki (Akpınar, Sayı: 2, s. 12).

Gün batarken

Bulutlar kınılandı güneş batıyor diye

Yamaçla gökçe dağlar daldı kızıl örtüye.

Boyadı her yöreyi günün parıltıları

Elmaslarla bezendi ağaçların dalları.

Kuşların civillisi duyuldu şakrak şakrak,

Donuyorlar yuvaya deyişler okuyarak.

Çevrem çiçek çimendi yem yeşil bir yerdeydim,

İçmekçin bu kurumu duygumu yere serdim.

Çekici bir güzellik sarıyoken görkemi

Uçmaklara benzettim şu bayındır ölkemi.

Doya doya bakarken karşıya kıızıldağa

Cicin karanfillerle geldim dudak dudağa.

Çiçeklere göz yumdum kışlara gönül verdim

Hep görgemden bin kıvanç, sonsuz sevgiler derdim

Esti serin serin yel gönle açıklık verdi;

Balan baylan bakışla gün yuvasına girdi.

Bu eşsiz güzelliği sanımla kucakladım;

Değerli sevgisini can evimde sakladım.

Dinlerken düzenini kuşların seve seve

Gözüm doymuş, gönlüm şen, sevinçle geldim eve

Bor: Rağıp (Akpınar, Sayı: 2, s. 13).

Öğretici Manzumeler

Kurt mu, Köpek mi?

[Kurda: Boynun neden kalın öyle? derler;

- Kendim körürüm işimi, ondandır! der.]

Bir kış günü, bir boz köpek

Kıra çıkar gezinerek..

Köpek bu ya; gezer, tozar.

Yolu bir ormana uzar...

Orda zayıf bir kari görür,

Korkmaz ona doğru yörür.

- Merhaba, der, kurt arkadaş

- Merhaba, der, köpek kardaş!

- Ne bu böyle güpe gündüz?

- Ne yapalım, biz öksüzüz,

Üç gün var ki acun, av yok!

Kurt olmanın belâsı ço...k:

Avcı ona kurşun atar,

Köpek ona salar, çatar!

Hele AÇLIK, artık bıktım:

Bak, kurt kılığında çıktım!...

Köpek, derki: -sana bir şey

Teklif ehem olur mu?

- E..Y!?

- Bak, sen bana benzersin pek,

Seni gören sanır köpek...

- Peki sonra?

- Dinle hele: Gelir misin sen benimle:

- Köyde var bir zengin kâhya!

- Köylü beni tanırsa ya?

- Tanımazla..r, korkma, gel sen;

Amma, içeri girerken

Ürmelisin şuna, buna...

Böylelikle, inan, sana

Talip çıkar hep kâhyalar,

Senin de aç karnın doyar...

Kurtla il, tam, yola girer.

Giderlerken, kurt ile der:

- Kuzum, bana söylesene,

Boynundaki o kayış ne?

- O mu? der it, şık bir tasma:

Ba..zı beni bağlarlar da...

- Ya!., demek sen esirsin, ha?!

- Aç kaldığın yoktur amma!

Kürt kızarak birden kükrer:

- Köpek, köpek, bana bak! der,

Hür yaratmış beni mevlâm:

AÇ ÖLÜRÜM, ESİR OLMA!

A. Rasim (Akpınar, Sayı: 2, s. 14).

GÖZLER

Meh kusurun, gösterir devrinde aya gözlerin!

Bir nazarla mesteder usşakı zira göllerin.

Hülhîdi ilzam için veçhindeki âyât ile,

Kudreti Kuddusu istidlale fetva gözlerin.

Camii hüsnündeki hattı nukûşa sırdır ol;

Mihrab- âsâ kaşların sathında tuğra gözlerin.

Ben bu keyfiyetteki esrarı hissetmez iken;

Metni askı kalbime, bak, etti imlâ gözlerin,

Hüsnü-i Gamhare bahşeyler hayatı cavîdan

Nim nigâhı lutf ile kılsa temaşa gözlerin..

Konyalı Hüsnü, Derleyen: M. Zeki (Akpınar, Sayı: 3, s. 3).

Çobanın Bitiği

Ululukları anlıyorsan, hey gönül!

Gece bağan doğulara şakı, gül.

Öylen yeşil gölgelere dal gönül;

Bil ki arguç kamaştırır Güneş var.

İl varında gözü olan uğrudur,

Özü, sözü özgeler çiğ sofudur;

Yüce kala eren ancak doğrudur;

Her Tanrıya, erenlerden bir eş var!

Nerde olsan yüzün akı, utundur;

Evin, yurdun tapınağın, putundur.

Öz Türk olman, imrenilen kutundur;

Sen Güneş ol, karanlıkla güleş var!

Cevat

Kut - Talih, saadet. Us - Edep, ahlâk Arguç – Gurur, Uğru – Hırsız, Bitik - Bitiğ, kitap. (Akpınar, Sayı: 3, s. 4).

Çoban Kayası

Her köşen sır dolu bir ine benzer,

Rüzgârın bir kaval sesine benzer,

Şuhalin ruhumun nesine benzer;

Kimseye söyleme, Çoban kayası!..

Sevdamın ezeli ha tıraşısın,

Dumanlı dağlarda gönül pasısın;

Unutma, sen bana kalb yarasısın;

Kimseye söyleme Çoban kayası!..

Her akşam üstünde kuzular meler,

Manalı bakışlar, tatlı gülmeler...

Ah bilsen kalbimde neler var, neler!

Kimseye söyleme Çoban kayası.

Önünde hürmetle kaç kerre durdum,

Başımı çılgınca göğsüne vurdum!

Bir akşam onunla gelip oturdum;

Kimseye söyleme Çoban kayası!..

Akşehir: İhsan (Akpınar, Sayı: 3, s. 6).

Sütçü Hacı

İzmir’de bir Sütçü vardı,
 Süte yarı su katardı;
 Böylelikle zengin oldu,
 Evi koyunlarla doldu..
 En son bunun yaşı yetti,
 Uzak yola niyet etti..
 Ve dedi ki: “günahım ço..k,
 Hacıdan başka çaresi yok,
 Beni Zemzem arındırır,
 Yoksa, hâlım pek yamandır!..”

Hacı gemide giderken,
 Kalkmış ta bir sabah erken,
 Kemerini sayıyordu,
 Önüne bir maymun durdu!
 Maymun o kemeri aldı,
 Gemi direğine saldı,
 - Aman maymun!
 Yaman maymun!
 Derken bizim Sütçü Hacı,
 Maymun, adaletli kadı,
 Kemerdeki paraları
 Suyu attı yarı-yarı!
 Hacı epeyce bağırdı.
 Çünkü cezası ağırdı...

Medine’de Sütçü Hacı,
 Şu haberi aldı, acı:

Koyunları hep sel almış,
 Bir çobanla köpek kalmış!
 Hele buna pek doğındü,
 Sanki divâneğe döndü.
 Bunu duyan hep Hacılar,
 Bu ibrete bayıldılar:
 HUY'dan gelen, HUY'a gider,
 SU'dan gelen SU'ya gider!
 A. Rasim (Akpınar, Sayı: 3, s. 8-9).

GÜLÜŞÜN!..

Neden tatlı gülüşün
 Kalbime etti akın;
 Sesinde öten kuşun
 Gönül Kuşuma yakın?...
 Sevginin gülü müdür
 Gülümseyen edanda,
 Zevkin bülbülü müdür
 Şakıyan kahkahanda?...
 Gülüşünle heman yak,
 Yanından kovma sakın;
 Sevgiyi öldürmeye
 Neden olsun ki hakkın?..
 Kaçma güzel yanımdan,
 Güller saç yanağından;
 Orengin diyetini
 Ödeyim al kanımdan!..
 Gözünün denizinde
 Bırak ta yüzsün gönül,

Sonra Şen g l Ő  nle
 Gel de gönlüme g m l!
 Tek gir de benliğime
 Hükümdar tavrı takın;
 Kalbim madalyon olsun,
 Billor göğsüne takın.
 Rengine ipek uymaz,
 Hangi tanrı vergisi;
 Hangi sır birleŐtirmiŐ
 Konca ile Nerkisi?..
 (Venüs)  n öz çocuğu,
 Can saksısı gülüsün;
  ncelikten incesin,
 Fakat illâ... G l Ő n!..
 Cevat (Akpınar, Sayı: 3, s. 11).

(Torus)lar...

Kaynakları kötülüyor engine,
 B r nm Őler mor menekşe rengine,
 Karşı konmaz savaşlarda cengine;
 Yiğit olur boz kurtları Torusun.

Tek başına tarihlerde yol almış,
 Doğulardan Batılara  n salmış,
 Semalardan daha derine dalmış,
 GÖĞÜ tutmuş umutları Torusun.

 z diliyle altın destan d z yor,
 Güler yüzle ufukları süzüyor.

Sanırsın ki kanatlanmış yüzüyor;
Derya deniz bulutları Torusun.

Havasında hayat eser her sahar,
Çamlarında tazelenir ilk bahar.
Tabiatı kışkandıran kudret var;
Yaz kış yeşil her otları Torusun.

Doyulmıyor yaylasına, yazına;
Tel yerine saç ulaşım sazına.
Gönül razı her kahrına, nazına:
Yar yatağı şen yurtları Torusun.
Ulukişi: E. Sabri (Akpınar, Sayı: 3, s. 12).

Rubaiyat

ÖMER HAYYAM'DAN

Suçlu kulum, yoktur senden başka yârim
Kalbim kara, senden biraz nur umarım
- Cenneti sen ibadetle vereceksin:
Bu SATIŞ'tır! ya BAŞIŞ'ın nerde, Tanrım?!

-7-

Şarap haram: bilir bunu her müslüman,
Amma, onu bırakamaz akıllı olan;
- Acıysa da, haramsa da seviyorum:
“Haram tatlı!” diyenlere canım kurban!

-8-

Yüreğime o güzelin aşkı doldu,
Amma, o da başkasını sevip soldu;
- Ah, ben şimdi kimden ilâç arayayım?

Asıl ilâç umduğumuz hasta oldu!

Ahmet Hayyat (Akpınar, Sayı: 3, s. 12).

GÖNÜL

Hakikata doğru gitmek isterken

Sevda; illerine saparsın gönül!

Ma'bude, ma'bede kulluk etmekten

Güzellik putuna taparsın gönül!

Şarabı tükenmiş meyhane oldun,

Havalar da yelen pervane oldun;

Kendini bilmeyen divane oldun

Akla gelmez işler yaparsın gönül!

Geçmiyor bir günün dalgasız, dertsiz

Taliinden gerçi hep müştekiyiz,

Çıkmaz saadete bu sürdüğün iz:

Yorulur, incelir koparsın gönül!

Şarap gibi coşar, güpten taşarsın,

Macera peşinde durmaz koşarsın,

Haline kendin de bazan şaşarsın,

Ne görsen havaî kaparsın gönül!

Eşini kaybeden bir bülbül gibi,

Vatanda kalmışım vatan garibi;

Taştan taşa çalıp betbaht Edîbi

Bütün keyf yollarını kaparsın gönül!

Niğde: Tepeviran: 13,-12-925

Edip Âli (Akpınar, Sayı: 3, s. 13).

Torosta Üç Renk

Ruhum ferahlandı baktım sırtına,
İçimde koparken binbir fırtına,
Akşamın rengile yakmışsın kına:
Dağların sultanı, ey.. karlı Toros!

Seyhanla Ceyhanın ana menbaı,
Güneş örtmüş sana penbe duvağı,
Zirvende yanarken fecrin şuaı
Ne hoş manzaran var rüzgârlı Toros!

Bir siyah kırkayak bağrını delmiş,
Deryadan deryaya uzanmış gelmiş,
O yeşil camların göğe yükselmiş,
Geyikli, ahulu, pınarlı Toros!

Bir günde bin renge boyanan balkan
Akdeniz bir vücut sen ona kalkan,
Elleri kırarak Yellerle çalkan.
Gürgenli, meseli, çınarlı Toros!

Ayyuka serçeken şu heybetinle,
Martın sesleriyle, ılgılıkla inle,
Durdukça hoşça kal öz milletinle,
Koyu mor ipekten şalvarlı Toros!

Niğde: Turan (Akpınar, Sayı: 3, s. 14).

EMEN GÜZELİNE*

Ey gözlerim nuri ahu kıyafet.

Yerin Emen midir: Yoksa Yemen mi?

Usûldür kametin meyanın ince.

Aklım cünun oldu hemen görünce.

Koynunda dönmüş memeler turunca,

Yerin Emen midir, yoksa Yemen mi?

Hurimdir, Melekmidir bilinmez,

Bir mendile çeşmim yaşı silinmez,

Hasılı cihanda mislin bulunmaz;

Yerin Emen midir, yoksa Yemen mi?

Kâfurî beyazdır yüzlerin senin,

Celbetmiş cihanı gözlerin senin,

Yaktı bu Tahiri sözlerin senin

Yerin Emen midir, yoksa Yemen mi?

Toplayan: M. Orhan (Akpınar, Sayı: 3, s. 16).

TAHİRİNİN PARÇALARINDAN**Hükûmet Namına****HARMAN GÖRÜRKEN**

Katı mahzun olma divane gönül.

Ne çare ezelden yazılmış başa,

Mevlâdan bu, bize kimseden değil,

Düşündükçe gönlüm geliyor cuşa.

* “Emen” Bor kazasına bağlı olup Ortaköye 5 saat uzakta bir köy ve ovanın adıdır.

Zor^(*) Alihocada iş yapması,
 İlifkin arada anın takması,
 Horoz yokuşundan inip çıkması,
 Anı tarih edip yazmalı taş.

Kimi yeğile darı ekıyor,
 Kimi bel ile bostan dikiyor,
 Kimi torba ile saman çekiyor.
 Devlete bir şeyler yok emekler boşa.

Tahirî başına neler gelecek,
 Acep çeşmim yaşın kimler silcek,
 Hep memurlar keşimize gülecek.
 Eğer bu dağlarda kalırsak kışa.

M. Orhan (Akpınar, Sayı: 3, s. 16).

Son güz manzarası...

Rüzyârlar öksürür kâh kısık, boğuk;
 Sarmış yamaçları sis, duman, soğuk,
 Dağların başında bir beyaz kavuk
 Dayanmış göklere eceyiz deye!..

Ağaçlar giyinmiş sarı basmayı,
 Kuyular boğazdan atmış tasmayı,
 Dolamış beline ince asmayı.
 Övünür serviler yüceyiz deye!..

Pek çoktan boylamış kuşlar sılayı,

* Alihoca: Ulukışla kazasına bağlı 6 saat uzakta arazisi dağlık bir köy olup Horoz ve İlifkin köyleri arasındadır.

Dökülmüş göklerin mavi kalayı,
 Bulutlar bir sürü öksüz alayı,
 Ağlıyor ovaya niceyiz deye!..

Camlarda sızlarken acı duygular,
 Ürperdi ufukta gizil uykular,
 Karışık rüyaya benziyor sular
 Erkenden kararmış gecemiz deye...
 E. Sabri (Akpınar, Sayı: 4, s. 2).

Gözler

-4-

Bu meral bakışın ey peri suret
 Çok açtı bağrımnda yâre gözlerin.
 Bilmem ahumudur, Yoksaki afet?
 Yakar baktığımı nâre gözlerin.

Birdem şivelenip mestane süzer.
 Tiğe gamzelerin gönlümde gezer,
 Bir gez iltifatla eylese nazar,
 Eder bu derdime çâre gözlerin.

(Emrah)ı âlemde bikarar etti,
 O nihan aşkım aşikâr etti,
 Aklımı fikrimi tarumar etti,
 Fitne bakışların, kare gözlerin.

Erzurumlu Emrah, Derleyen: M. Zeki (Akpınar, Sayı: 4, s. 5).

Ortaköylü şair

TAHİRİNİN PARÇALARI

Yörü sadakatsiz, mürüvvetsiz yar

Büktün kametimi dal ettir, yörü.

Gizlice sırlarım ettin aşikâr

Beni dürlü, dürlü hal ettin, yörü.

Kimseler sevmesin zamane yarı

Effayamı sandın bülbülün zarı,

Akıbet korkar iken ayrılık narı

Getirip başıma mal ettin, yörü.

Senin için girdim türlü boyağa

Çeşmim yaşı deldu her bir koyağa,

Şimdi bu Tabiri çaldın ayağa

Kendini Rüstem zâl ettin yörü.

M. Orhan (Akpınar, Sayı: 4, s. 10).

Rubaiyat

9

Ölümden kork, diyorlardı, sen abtalsın!

Amma, neden emanette gözüm kalsın?

- Benim bir can borcum vardır yaradana:

Vakti gelsin, alacağı neyse alsın!

10

Sarp yolunda, ben, canımdan bıkaçağım

Hanı, Allah binasını yıkacağım;

- Sevdan ile teni kabre tıkacağım:

Sevginle de mezarımdan çıkacağım!

11

Onu seven görmez olur evlât, ayâl,
 Madem onu istiyorsun, bir onda kal..
 - Neyin varsa hepsi birer bağıdır sana:
 Bağı çöz de ayağından, öyle yol al!
 Ahmet Hayyal (Akpınar, Sayı: 4, s. 14).

(Çelik Kartal) lara!..

İlk günden daha önce, buluttan da ileri:
 Yepyeni bir imânla yücelerden esiniz!
 Önderlerin uğurla yönlediği yerleri,
 Aydınlatсын zaferin aşkıyle, hevesiniz!..

Söylen çelik kartallar, kızarsa kanadınız;
 Söylen nasıl boşanır, hızını nasıl yener?!
 Sizde bir Dumlupınar, Sakarya yarattınız;
 Ülkümden çaşan nehir, atıcak denizde diner!..

Ay, yıldıza sorunuz, hep tanıklar bizleri;
 Hedef mi istersiniz; göklerim de bir deniz?!..
 Ufukta gülüyorken bahtınızın izleri;
 Kanatlansın sesiniz, kanatlansın sesiniz!..
 E. Sabri (Akpınar, Sayı: 4, s. 16).

Rubaiyat

-12-

Âlim adam nerde olsa göze batır,
 Cahil lerce utanmadan çalım satar:
 - Sarık sarar cübbe geyer alçaklar da:
 Yükseklerle dilleriyle pislik atar!

-13-

Sabalı-sabah LÂLE çiğden elmas takar,
MENEKŞE de, boynu bükük, yere bakar;
- Amma, KONCA, bilmem nasıl anlatayım:
Eteğini toplayarak yürek yakar!

-14-

Gökte uçan bir Doğan'dım evelleri.
Yere inmek isteyordun çoktan beri:
- Hâlden anlar bir kimsecik bulmayınca:
O indiyin yerden gene çıktım geri!
A. Hayyat (Akpınar, Sayı: 5, s. 12).

GÖZLER

Ayaklar altında bıraktı sersem,
Hor baktıkça senin ahu gözlerin.
Düşer, serpençeî aşkına âlem;
Süzüldükçe keman ebru gözlerin.

Mir'atı hüdadır o âl ruhsarın,
Kudret manzırası hüsnü envarın,
"Seb'ülmesani" sun'u settarın;
saadet ahteri mehru gözlerin.

Ziyaret kılmaktır kim liyle zülfün.
Kâbei hüsnünedir meyli zülfün,
"Veşşemsi" cemalin, "velleyli" zülfün
Getirir gönlüme korku gözlerin.

(Dertli) aşkın ile böyle sersemdir;

bizlere verdiğin ne camı cemdir?

Kirpiklerin “Sinan” kaşın “mülcem”dir.

Şehit eyler beni ahu gözlerin.

Bolulu Dertli, Derleyen: M. Zeki (Akpınar, Sayı: 6, s. 9).

Ortaköylü şair

TAHİRİNİN PARÇALARI

Düşmanlarım al kanımı yerlere

Saçmayınca ben o yarden ayrılmam;

Murafaamız ağalara, beylere

Düşmeyince ben o yarden ayrılmam.

Pervaneler dolanırlar yanıma;

Ateş aldı yüreğimi, yanıma;

Bedrakipler iki fincan kanımı

İçmeyince ben o yarden ayrılmam.

Nasıl ise işim çıktı raddeden

İmtihan alıyor geçen maddeden,

Bu vücudum bölük, bölük haddeden

Geçmeyince ben o yarden ayrılmam.

Tabiri maildir zevk ve safaya

Ol beni rametti cevrü cefaya,

Şu fena köyümde darı bakaya

Göçmeyince ben oyardan ayrılmam.

M. Orhan (Akpınar, Sayı: 6, s. 9).

Baba Ateşler içinde

İçerden yandığım yetmezmiydi ah.
Dışarıdan da beni yakdın ey, felek?..
Alevler içinde kalmışım eyvah.
Neden bana hain bakdın, ey felek!..

Beng ibi kimseyi nâre yakmadın,
Rahmedip yüzüme asla bakmadın;
Topladın, dünyada gam bırakmadın;
Yaralı sineme çakdın ey, felek!..

Elemden gönlümü etmedin azâd;
Ağlarım, eylerim ah ile feryad:
Ateşten zencirler eyledin icad,
Getirdin boynuma takdın ey, felek!.

Ey salim, eyleme ahü nale;
Fidayı can eyle ruhsarı lâle,
Zehirli okların ettin havale
Bu yanık bağrıma kaktın ey, felek!
Baba Salim (Akpınar, Sayı: 6, s. 13).

Bilmem

Yenildik sabrımıza koptu fırtına,
Elbette gafletle uyduk şeytana,
Selliseyf olmadan çıktık meydana,
Yusufu nebi gibi düştük zindana...
Ne denlû anlatam güzel sunama
Söylesemmi gönül, susam mı bilmem...

Kalmadı devranda düşmedik tuzak,
 Yellenip kokuyor gömülen kozak,
 Ne tüy bıraktın ne de bir tozak,
 Erenler kapısı dediler uzak.
 Ne denlû anlatam güzel sunama,
 Söylesemmi gönül, sussammı bilmem?.
 Yapıştık birine, bacakmı kolmu,
 Tuttuk gidiyoruz, sağmı, solmu;
 Daha belli değil, belenmi, yolmu;
 Tâli deneyoruz darmıdır, bolmu?..
 Ne denlû anlatam güzel sunama,
 Söylesemmi gönül, sussammı bilmem?.
 “Eyubi” arar ken aşkta hûdayı;
 güzele kullukta buldu gıdayı,
 seçmeyiz âlemde bayü gedayı,
 biz gönül milkinden çıktık fedayı.
 Ne denlû anlatam güzel sunama.
 Söylesemmi gönül sussammı bilmem?.
 E. Sabri (Akpınar, Sayı: 6, s. 15).

Yurdumun Güzellerinden

Yaylaya giden Kızlar:
 Küçük çapkın Yıldızlar..
 Yaylaya giden kızlar.
 Gönülden haber verir
 Yaylaya giden kızlar.

Diken değil taş olsa,
 Bahtıma yoldaş olsa,

Kalbe akan yay olsa
Yaylaya giden kızlar!...

Bakırdan güğümüne.
Saçının düğümüne
Ölürüm ölümüne,
Yaylaya giden kızlar!..

Gönülde Irmak olur.
Kendisi oynak olur.
Neşeye kaynak olur
Yaylaya giden kızlar.

Sevginin bestesine,
Başığın destesine,
Bayılır saz sesine
Yaylaya giden kızlar.

Ne gamım var, ne tasam;
Hicranından kurtulsam!..
Yalnız size eş olsam
Yaylaya giden kızlar!..
T. Aktuğ (Akpınar, Sayı: 7, s. 4).

Çarliston kızı

Neşeler içinde gönlüm bu gece;
Gel, oyna bakalım, Çarliston kızı..
Üç günlük ömrümüz gitmesin hiçe,
Boyuna çakalım, Çarliston kızı!..

Meftunum yüzünün penbe rengine,
Alkımın sandalı daldı engine;
Sen benim sineme, ben senin sinene
Çiçekler takalım, Çarliston kızı!..

Oyna ki defolsun bendeki marak,
Mahvettin gönlümü sen aldatarak;
Ateşler üstüne ataş katarak,
Dünyayı yakalım, Çarliston kızı!..

Sandım ki semadan indi bir yıldız..
Ay mısın, Güneş mi, Melek misin, kız?..
Hicranlar içinde eriyelim biz.
Su gibi akalım, Çarliston kızı!..

Güzeller yoluna veririm seri,
Bir gece koynuma girse o peri!..
İhtiyar demimde kalırsam geri
Dökülsün sakalım, Çarliston kızı!..
Toplayan: Ş. A. (Akpınar, Sayı: 7, s. 7).

Rubaiyat

-15 -

Baş aşağı bir tas gibi Felek sıkar.
Altındaki akıllılar candan bıkar;
-Dostluk için sürahiyle bardağa bak:
Dudakları birleşince bir kan çıkar!

-16-

İnsan için yarattı Hak KURU, YAŞ'ı,
Demek biziz yaradılmışların başı;
-Felek denen çenber, hani, bir yüzüktür:
Biz de onun en değerli elmas taşı..

-17-

Bir ün alsan el âlem der: - Herif bel!
Gizli kalsan dönüp derler: - Bu, budala!
-İster Hızır, ister İlyas ol sen, hani:
Tanımamak, tanınmamak daha âlâ!
A. HAYYAT (Akpınar, Sayı: 7, s. 7).

GÖZLER

-6-

Kızarmış ruhların kudret elması.
Mâcunu lokmanı değer gözlerin:
Kaşların ok, lebler hayal çeşmesi,
Tahtı Süleymanı değer gözlerin

Tarsus, Trablısı, Tunus, Habeşi,
İzmire, Aydın, saldın ateşi,
Rumeli, Selânik, bir de Maraşı,
Karsı, Karamanı değer gözlerin.

Berul ile Kospa, Kayseri, Konya,
İskilip, Erzincan, Manastır, Yanya.
Edirne, Adana hem de Malatya,
Şehri Akkırmanı değer gözlerin.

O hilâl kaşların yeni doğmuş Ay.
Sinem nişan almış kurulmuş bir yay.
Beni mesteyledi bir bakışla vay.
Âhengi hatâyı değer gözlerin.
Yozgatlı Hizbi, Derleyen: M. Z. Oral (Akpınar, Sayı: 7, s. 11).

Geceler melikesi

Aldın beni içimden, ademi unut deye,
Sarıldım saçlarına yaşımı kurut deye.
Bitirdin benliğimi, erittin bulut deye;
Yine de yüce dağlar başından fişkinisin!.

Ruhumu uçuruyor meçhullere kanadın.
 Geceler melikesi, ey güzel tuğlu kadın!...
 Hafiflen dalıp özlü her sükût bir feryadın,
 Sen sularda yıkanır, pınarda kınçkırırsın!.

Aczime güler gibi seni doğmuş görünce,
 Yüreğinde bir yara sızlar durur derince..
 Sandım baykuşların bu aydınlık ak gice.
 Yoksa senmi onların ağziyle pıskırırsın ?..

Bırak ki enğnimde, sevineni öyle ermeyi;
 Ölürsemde islemem sana gönül vermeyi,
 Ancak senden öğrendim çirkin, güzel yermeyi;
 Kanatların kırılсын, kanatların kırılсын!
 E. SABRÎ (Akpınar, Sayı: 7, s. 14).

Ortaköylü şair

TAHİRİNİN PARÇALARI

Takdiri hüdadan verildi sevda,
 Feryadı andelib gülüzara mahsus,
 Gönül hisarında nedir bu kavga.
 Pervaneler döner ol nara mahsus.

Mecnun Leylâ için sahrayı gezdi.
 Arzu ile Kanber canından bezdi,
 Ferhad Şirin için başını ezdi,
 Yazılmış alnına çün kara, mahsus.

Gönül karar etmez sevince bir yâr,

Görünmez gözüne hiç namusu ar,
 Herkesin yönlünde bir matlubu var;
 Tahirin arzusu didara mahsus.
 Toplayan: M. Elmacı (Akpınar, Sayı: 7, s. 15).

GÖZLER

-7-

Çorum ile Kırım, Tokat ve Zile,
 Mısır, İstanbulu alalım ele,
 Şam ve Yemen, Bağdat, Basrada bil
 Bir de Dağıstanı değer gözlerin!

Nevşehir, Kütahya, Bursa, Hindistan,
 Belhi, Buharayı hem de, Trabzan,
 Antalya ve Harput, Of ile İran,
 Belki Gürcistanı değer gözlerin!.

Meyü muhabbetten ismin aşikâr,
 Cemali pakine Yusuf perdedar,
 Dünya ve ahirette herne ki var;
 Mahlûku yezdanı değer gözlerin!.

Yozgatlı Hizbi, Derleyen: M. Z. Oral (Akpınar, Sayı: 8, s. 5).

Hamsiname

Bir yıl görünmezden artar kederim,
 Yetiş imdadıma imanım Hamsi.
 Yüzünü görünce bayram öderim,
 Olursun sen benini kurbanım, Hamsi.

Maraza kalırım Hamsi demesem,
 İçerim tutuşur bir gün yemesem;
 Üstüne bir varil su içemesem,
 Çıkar asumana dumanım, Hamsi.

Hamsiyi çok yerim ben seve seve,
 Kamyona yüklerim yetmezse Deve,
 Düşürsem anı bir içere eve,
 O gece keyfimden şadamın, Hamsi,

Kuyruktan tutarım, öyle bir menlim.
 Bir batman da olsa pişirip yedim,
 Suyu çok içip te artsaydı derdim,
 Olurdu derdime dermanım, Hamsi,

Ey Hamsi, gezersin ulu deryada,
 Pişince başlarsın ahu feryada,
 Aşkınla mahvoldum yetiş imdada,
 Kurbanın olayım, civanım Hanisi.
 Derleyen: Ş. A. (Akpınar, Sayı: 8, s. 7).

ÜÇ KAPULUDAN ERCİYAS' A

Yüzünü mavili tüllerle sardın,
 Bir günde binkere açar, kapardın,
 Çözer saçlarını, göğü okşardın,
 Beyazlar giyindin gelin Erciyas,!

Salınıp sevildin hilkattan beri,
 Bir adım almadın ileri geri;
 Yurdumun en güzel levend dilberi,

Taze fidan gibi belin Erciyas.!

Başında ak duman bir keder gibi,

Arada açarsın naz eder gibi.!

Uzaktan uzağa gülümser gibi,

Esiyor gönlüme yelin Erciyas.!

Göklere şahlanmış incecik boyun,

Buz gibi serinmiş pınarın suyun,

(Oral) ı onunla başbaşa koyun,

Okşar mı saçımı elin Erciyas.!

Niğde: M. Zeki Oral (Akpınar, Sayı: 8, s. 8).

Rubaiyat

-18-

Bel bağlama KADER, KISMET diyen DİNe,

Gelen gelir anıma kalmaz geçer gine;

- İşte bakma ne YARINa, nede DÜNe:

Geçen geçmiş, geleceği kim bilir ne?!

-19-

Yüreğimi YAĞ yerine KURUM sarmış,

Gönlümdeyse KÜFÜR denen maraz varmış;

- Keşişvari bele bir İP başlamalı:

Çünkü bana “İPSİZ SOFU” diyorlarmış!

-20-

İnsan oğlu, nedir derin düşündüğün?

Say oldukça her gün sana Bayram-Düğün!

-Su başında iç te, eğlen SAZla, KIZla:

Su dökcek başımıza imam bir gün!

A. HAYYAT (Akpınar, Sayı: 8, s. 9).

Zekkum

Bürünüp sapında koyu yeşile
 Koklanmaz, zehirler, ah, bile, bile
 Son ömrüne kadar çektirir çile
 Taze baharlara gam salan çiçek

O penbe rengiyle pencerelerde
 Süzülüp dururken deri katar derde.
 Kini içerimi yakarken birde
 Büyük salonlarda yer alan çiçek.

Sunduğu bengisu zehirli yastır.
 Ermemiş başlara bir yalçın taştır.
 Doğduğu zamanı iyi araştır.
 Rengi, güzelliği, hep yalan çiçek...
 Çiçekler içinde tek kalan çiçek!...
 Turan Tekin (Akpınar, Sayı: 8, s. 11).

Akşam

Güneş boynu büküp indi göklerden.
 Dağlardan süzüldü düştü karanlık
 Kamaştı güneşin gözleri; derken
 Kızardı, morardı karşı ormanlık.

Tepeden kayarak bir kaval sesi
 Kanallara çarpıp özde yankular.
 Canlanır gönülde aksanı neş'esi,
 Kuşların sesiyle çınlarken kırlar.

İner, iner sisler ince tül gibi,

Rüzgâr ovalarda söylerken şarkı.
 Ölçülmez gecenin sabahlan farkı
 Kurulup gelirken bir Hergül gibi.

Sanki öyle sessiz nereye akacak
 Esmerleşip giden gümüş şerit çay?
 Az sonra yıldızlar gökten bakacak
 Işıklar saçarken yer yüzüne ay.

Artık sarp dağları gölgeler örttü.
 Gecenin çarşafı sardı Denizi.
 Akşamın koynunda sessizlik öttü;
 Ne Vapor düdüğü ne, Gemi izi!..

Sahilde periler koşuşuyorlar
 Zavallı Nilüfer, yorgun uyuyor.
 Kuyuya bağlanmış küçük kayıklar
 Uyumuş.. uyumuş.. Neler sayıklar!
 Niğde Orta akalasından 88 Şeref (Akpınar, Sayı: 8, s. 16).

İl Diyarında Bir GECE

Bu gece hiçbir vakit bulunmayacak gece
 Yıldızlar ay reyisle dolaşsınlar serbesçe
 Ne bulut var, ne yel var, gökler durgun mu, durgun.
 Gurbet kuşu şu gönlüm böyle şeye pek vurgun

Ay, batıya doğruya meyilini artırmış;
 Ne ses var ne hışırtı, bir sessizlik sarmış.
 Sessizliği parçalıyor yalnız bir kaval sesi

Ninnileyip uyutmuş, çoluk çocuk herkesi

Gönlümüzle baş başa dertli dertli ağlaşır

Biz ki göğünçlük çeken ikicik arkadaşız

Dertleştik, gönülleştik, sonunda sabahlar

Bu kimsesiz kuşların içi göz yaşı doludur.

Niğde Orta okulası Sınıf 3, 43 Etem (Akpınar, Sayı: 8, s. 16).

GÖZLER

-8-

Kastamonu, San'a Semerkant, Niksar,

Yozgatlı Kırşehir hem Karahisar,

Çin maçın, Sinobu Tosya ne ki var;

Vanı hem Şirvanı değer gözlerin

Sevda dikenidir kirpiğin cana!

Battı ta kalbime kanım içer ya!

Mahmurlanmış baygın baktıkça şeha!

Ol şehri Revanı değer gözlerin.

Gönül minnettarı lûtfu keremin;

Ruha gıda verir büyü perçemin,

Dertlere dermandır ol gonca femin,

Bir dahi Fizanı değer gözlerin.

Yozgatlı Hizbi, Derleyen: M. Z. Oral (Akpınar, Sayı: 8, s. 10).

(Akpınar)a!

Pınar bizim güçlü, gürbüz çağımı?,

Pınar bizim öz yürekte yağıımız,

Pınar bizim yaylamızdır, bağımız,
Ona göçer obaların ecesi!.

Gün çavarken günerlerden havaya,
Akısırlar renkler sudan ovaya,
Sen cıvıltı çöker her bir yuvaya,
Buna derler lirik aşkın hecesi!

Göçmenlerim akın, akın geçerler;
Konuklanır pınarımdan içerler,
Her biri bir türlü değim biçerler,
Akpınarım pınarların yücesi!.

Pınar giyer asıl yeşil bereyi,
Onlar süsler bunca dağı, dereyi.
Sonra kızlar çeker cingil, cereyi;
Burdan içer boz kurtların nicesi!.

Erğın erler otağına kurulur,
Hâl, hatırlar birem birem sorulur,
Akpınarım akar, akar durulur;
Burçla geçer yıldızların gecesi!

Saygı ilet “Akpınar”ım Ulaşa,
Hasan dağı, Erciyese, Torosa;
“Halk söylevi” var mı? diye sorulsa,
“Eyüp sungur” Ozanların cücesi!
E.S. (Akpınar, Sayı: 8, s. 10).

Halk edebiyatı

Ortaköylü Tahiriden parçalar

Nazlı dilber yüzüme gülse benim gönlümcedir.

Vuslat edip yanımag else benim gönlümcedir.

Naz ile gelse yanıma, ülfet etse günbegün;

Ol adüvler sararıp solsa, benim gönlümcedir.

Taze gönce gibi bir açılsa yanakta gülleri,

Nutkedince şakısa bülbül düşer ol dilleri.

Kameti bâlâ hemin pek ince olsa belleri,

Gayet ile ârifan olsa benîm gönlümcedir.

Ruzü şep yanma gelse naz ile etse niyaz,

Gerdanında benleri zuhre gibi; etse avaz,

Kaşı tarrar gibi olsa memesi süttten beyaz,

Busederken ağzıma dolsa benim gönlümcedir.

Tahirî der ol cananı, hiç yanımdan ayırmasanı,

Bir kelâm söyleyip hiç asla gönlün kırmasam;

Gece gündüz boynum eğip köşelerde durmasam,

Kendi kendinden gelip bulsa benim gönlümcedir.

Derleyen: M. Elmacı (Akpınar, Sayı: 8, s. 12).

ELMALIKLARD A MEHTAP

Göklerden yerlere nur seli indi,

Ağaçlar o nurdan libas giyindi.

Bahçenin yüreği pek az tekindi,

Koynuna bir alay periler sindi.

Sandım ki Apullun burada şimdi.

Hüsnile Aşka âyin yapıyor.

İşveli dalların allı pek serin,
Her taraf neşeli, her taraf şirin,
Barda mı sevişti Ferhadla Şirin?
Gönül bu muhteşem, bu canlı şiirin
inceliklerine dalarak derin
Zavkin semasına akın yapıyor..
C. İDİL (Akpınar, Sayı: 8, s. 13).

HAYAT

Yüreğimi açsalar görünür bin bir yaram.
Bin bir yaralı kalbe nasıl sığsın hatıram?
Varlığım la hükmettim; lanetlememiş hayat!..

Hiç bir şeyden ürkmedim yürüdüm adım adım
Sık çapraşık yollarda koştum da yorulmadım.
Beni kısa yollarda, gemirmiş yemiş hayat!

İçerimde fırtına, ruhum umman olmazmış
Damarlarım kuruyup yaralar oyulmazmış
Bir defacık gönlüme eğer sineymiş hayat.

Kan olmaşt a yaşlarım kaplamış gözlerimi
Bu kızılılık sarınca en sarsılmaz yerimi
Boyun eğdim önünde “ben” den yüceymiş hayat.
Özdoğan Sami (Akpınar, Sayı: 8, s. 15).

ÇALIŞKAN GENÇLERİMİZE

Ey siz, yarın'nın gaşyeden ümidleri, gençler!

İlmin hamurundan yuğrulmuş öz emekleri

Âtiye tulûlar adayan kutlu güneşler!

Ey, ülkülü yurt ordusu, ey canlı gönençleri

Millet sizi, bilgiyle bezensin diye bekler.

En doğru gören vicdanınız coşmuş olup ta

Görmekte ise gayemizin arşını cidden.

Takdir eder iz'anınızı, hem bu hususta

Mefkurenizin fecrini tebşir ile şimden

Tebriklerimi, vecdile, candan sunarım ben.

Cevat İdil (Akpınar, Sayı: 8, s. 15).

Rubaiyat

-24-

Su destinin üstündeki kılık bir hiç,

Duyguluydun bana sorma, kendin pay biç;

-Dışındaki kılık siniri nene gerek:

Gel, olur da içimdeki şaraptan iç!

-25-

Kapında aç bıraktın, ey Felek, beni,

Azat elsen bari, artık, bu köleni;

- DUYGUSUZla SAYGISIZı seviyorsan,

Bende dahi DUYGU, SAYGI yoktur. Hani!

-26-

Dirlik denen şeyi bulduk gençlikle koş,

Desti - desti, tas - tas içip olduk serhoş;

-Yaş aşınca bakıp bir de ne görelim:

Ne elde var, ne avuçta: Hepsi bom-boş!

-27-

GAM yerine NEŞ'E kökü salacaksın,
İÇKİ, SEVGİ yerlerine dalacaksın;
-Her bir şeyden hevesini alacaksın:
Bu Dünyada demirbaş mı kalacaksın?!

-28-

Gülüm, beni, varsın aşkın harap etsin,
O dikenli yollarında işim bitsin;
-Dilerim ki, çıkmasın da canım, hani:
O cefânı Mahşere dek çekin gitsin!
Dünya bir EV, amma, ben o EV de İlim
Ne yazık ki edinmişim bunca İLİM;
-Bir YEL esse, o YEL bana YALIM gelir,
Bir SU içsem dağlanıyor ağzım-dilim!
A. Hayyat (Akpınar, Sayı: 10, s. 9).

GÖZLER

-9-

Sivas Samsun ile birde Manisa,
Akşehir, Merzifon, hem Kırkkilisa,
Geç Halep, Ayınlapdan diyarı Rusa
Mülkü Horasanı değer gözlerin.

Girit, Bosna ile hem dahi Kışmir,
Erzurum, Kandiye şol Diyaribekir
O nimi nigâhına olmuşken esir,
Birde İsfahanı değer gözlerin.

Avrupa, İngiliz, Sırp, Karadağ'ı,
Almanya, Bulgar, Japon toprağı,

Fas şahı, İtalyan, Mersin sancağı,
Nice bin hakani değer Gözlerin.

Gerdan bal Irmağı, Gamzen de reyhan,
Verdin velveleye cihanı canan,
Lâdikle, Ahisha, Londra, Tahran
Ol şehri Kozanı değer Gözlerin.

“Mâzâgalbasar” Nâl şerifin,
Bir huri hüdadır, Cismi latifin,
“Veşşemsi Veddahâ” hüsnü zarifin,
Ol Arşı rahmanı değer Gözlerin.

(Hizbi) çok zamandır aşkınla ağlar,
Eridi kalmadı, yürekte yağlar,
Dilin hasta, diller merhemini bağlar,
Çok köşe, cihanı değer Gözlerin.

Yozgatlı Hizbî Derleyen: M. Z. Oral (Akpınar, Sayı: 10, s. 12).

Seninçin

Gün oldu dağlarla geldik diz, dize,
Gön oldu karadan taşık Denize,
Çevirdik Batıyı Doğuya, düze,
Seninçin geceyi yakarım Pınar!

Ülkende ünlenen öz dilin olsam,
Kıyında açılısam, kıyında solsam,
Kar gibi, eriyip derene dolsam,
Sel olur bağrına akarını Pınar!

Bağlasam her yönden sana bendim,
 Bulutlu günlerde yağmur dindimi,
 Ahunun tasına ceylan indimi,
 Ben senin gözüne bakarını Pınar!

Saygıyla eğilir Budunda yasa,
 Kalmadı yürekte Siyasal tasa,
 Ulusal atımız eğer şahlarsa,
 Seninçin Acunu yıkarım Pınar!
 E. Songur (Akpınar, Sayı: 10, s. 13).

Niğde de Bahar

Dilden Dile dolaşır.
 Güzel yerin balları.
 Gönüllere ulaşır.
 Şen Niğdenin Baharı.

Çaylakların hoş sesi,
 Bayıltıyor Nergisi,
 Güzel kuşların sesi;
 Kıvandırır herkesi..

Karşı karşıya dağlar,
 Her tarafta sen baylar.
 Ortada bir tepecik
 Bazı güler, kâh ağlar.

Kardeş; gel, gör Niğdeyi
 En harabe yerleri
 En Issız köşeleri
 Şiir dolu Beldeyi

Sabah

Bir ışık başladı Şarktan kaymaya,
Kara örtüleri attı dağ, kaya
Kuytu tepecikler yol verdi Aya,
Bürünüyor Ova o penbe tülü.

Doldu göğüslere bir tatlı koku,
Uzandı sırtlara ilk ışık oku,
Anlattı onlara aç ile toku,
Yamaçta açılan kızıl tan gülü.

Başladı hu.. hu.. ya damda kumrular,
Gitgide ağardı 'uyuyan sular,
Sis gibi uçuyor gökte buğular,
Dinle söğütlerde öten bülbülü.

Isıttı gün yeri birden çıkışla,
Boru sesleriyle titredi kışla,
İnliyor kasaba sonsuz has, has., la,
Karanlık bir yanda kaldı dürülü.
Turan Tekin (Akpınar, Sayı: 10, s. 13).

Kağnı Gıcırtiları

Geliyor aksak, topal dökülmüşler hep yola,
Ya öksüz kıza ağlar yahutta genç bir dula,
Geliyor, geliyorlar dizilmişler tek kola..
Hasretlerden ünümüz kağnı gıcırtiları!

Unuttuk, anman artık o korkunç uykuları;
 Hiçkırman çırpınarak, ağlaman acı, acı!..
 Burnudur sanki sizden gönlümün umdukları?
 Geçti sisli günümün, kağnı gıcırıtları!

Ne deye karlı dağdan, Çamlı belden söylemen;
 Hâlâmı yas tutuyor, köyünde dertli ninen!..
 İçinizde Kopuzla, koşmayı yok mu bilen?
 Değişti senfonumuz, kağnı gıcırıtları!

Birazcık anlatsan A, bayan, güllü çınardan;
 Anlat ki dinleyeyim bay Memişle, pınardan;
 Şerbeti içtiniz mi kan rengi tatlı nardan;
 Yakın mı düşününüz; kağnı gıcırıtları ?..
 E. Sungur (Akpınar, Sayı: 11, s. 12).

GÖZLER

Nasıl vafedeyim oy şahım seni,
 Rumeli, Bosnayı değer gözlerin.
 Cihanda bulunmaz eşin, akranın,
 İzmir, Konyayı değer gözlerin.

Kimsede görmedim sendeki nazı,
 Tunus, Trabulus, Mısır, Hicazı,
 Yemeni, Bağdadi, Acem, Şirazi,
 Belhi, Buhayı değer gözlerin.

Yüzüne dükülmüş, Yusuf Nişanı,
 Gören üftadeler eyler feğanı,

Büsbütün Gürcistan Erzurum, Vanı,
Karsı, Ahısbaşı değer gözlerin.

Bu (Nuri) bendeniz eylerse medhin,
Al yanaktan buse olsun himmetin,
Yüzbin sarraf gelse bilmez kıymetin,
Büsbütün dünyayı değer gözlerin.

Tokatlı aşık Nuri, Derleyen: M. Z. Oral (Akpınar, Sayı: 11, s. 15).

Alayın türküsü

Çekin alay düzölsün / Ellerin yarı,
Şiirindi gözler süzölsün / Ömrümün vari.
Alaya yetmeyenin / Kilerin yarı,
Kolu budu üzölsün / Ömrümün vari.
Bindim kerpiç duvara / Ellerin yarı,
Elettim eski yare / Ömrümün vari.
Eski yar şöyle böyle / Ellerin yarı,
Can kurban yeni yare / Ömrümün vari.
Göğercin vurdum kalmaz / Ellerin yarı,
Kanı sel olup akmaz / Ömrümün vari.
Küçükten bir yar sevdim / Ellerin yarı,
Büyüdü bana bakmaz / Ömrümün vari, (Akpınar, Sayı: 11, s. 16).

Halk edebiyatı

Vücudum şehrinin nazar kılanlar,
Çevrile yıkılmış harap sınırlar.
Hüznümden halime vakıf olanlar.
Görünce vechimi Arab sınırlar.

Zebanımdan çıkan gûş ile sese,
Kıyafetim gören eder vesvese.
Mürüvvet eylesem şimdi herkese,

Basarlar üstüme türab sanırlar.
 Elimde görseler zemzemden bade,
 Herkes isnat eder şarab sanırlar.
 Tahirî balâda mehman olurken,
 Nice dertlilere derman bulurken.
 Cura, Şahin gibi avun alırken,
 Şimdi bu eyyamda gûrab sanırlar
 Derleyen: M. O. Elmacı (Akpınar, Sayı: 12, s. 3).

Köyüm-Ülküm

On yıl önce duyulmazdı ünün kısık kuytutan,
 Uyuşmuştu duyguları o sabahsız uykudan;
 Göz açmazdı zavalılık cehaletten korkudan.
 Şimdi bütün gönülleri aydınlatan açan o!

Sevinç dolu, kıvanç dolu, Türk devrimi ülküsü;
 Kopuzune koşulanlar koç yiğitler türküsü,
 Sanki billur akışlardan saçlarının örgüsü,
 Derelerden çağıldıyan nehirlerden coşan o!

Ülkü demek, anlamıma göre köylü demektir;
 Gençlik için özlü ödev, ona gönül vermektir.
 Atatürk'ün devriminden birer eşit örnektir.
 Savaşlarda sarp dağlardan, karlı belden aşan o!

Sev ülkünü öz yürekten her sevgiden özeldir;
 En ulusal dileklerden daha kutsal güzeldir!
 Eğer bizler düşünmezsek onu kimler gözetir,
 Onu yücelt ey Türk genci senin bayın paşan o!

E. Songur (Akpınar, Sayı: 12, s. 8).

Dağda Gölgelele

Yaslanmış yamacın kar minderlerine,
Bulutlara yoldaş dağda gölgeler.
Kocayan çobanın alın terine,
Yıllardır verdiği sevinci serer.

Bir kara çadıra benziyen yaralar,
İçlere serinlik sunan pınarlar,
Bir Temmuz günüyle erirken karlar.
Bağrı yanıklara hep umut derer.

Sırtlarda yatarken tanın kızılı,
Ona yastık olur kebenin kılı,
Ömrünün acısız geçen her yılı,
Gözüne bu kalın örtüyü gerer.

Çobana duraktır dağda gölgeler,
Her zaman kuraktır dağda gölgeler,
Akşamın üşüten saatlarında,
Her dertten ıraktır dağda gölgeler.
Tekin (Akpınar, Sayı: 12, s. 11).

Niğdeli (Zati) den

Cana erdi çün nidayi nayı aşk
Düştü dil şehrine huyi hayi aşk

Bu vücudum milkini kıldı harap
Curt temevvüç eyledi deryayı aşk

Perrubâl yaktı cemalin semine
Kafi kalbimde bu gün ankayı aşk

Sahi aşk gönlümde kurdu bir otağ
Oldu gönlüm hanesi me'vayı aşk

Macerayı bî nihayettir acep
Zümrei uşşakta bu kavgayı aşk

Bu ne fetvaya, ne takvaya gelir
Akle, nakle sığmadı sahrayı aşk

Akilül dânalari eyler zebûn
Nicesin mecnun eder Lelâyı aşk

Sen de bu gavgâyı âşka düşeli
Oldun ey (Zati) acep rusvayı aşk
M. Zeki Oral (Akpınar, Sayı: 12, s. 16).

Niğdeli (Zati)den

DERLEMELER

-2-

Gel ey dil; bezmi vahdetten şarap iç,
Şarabı hoşgüvari lâli nâb iç

Ki misli olmya asla cihanda
Şunun gibi bir abı müstetap iç

Bulup bir sakii merdan ey dil
Anın peymanesinden bir lebap iç

Meşamı canını eyle mukattar
Bulup attar elinden var gülâp iç

Hızır gibi yetiş abı hayata
Gel ey Zatî var imdi bir hoş Âb iç
-Daha var-

M. Zeki Oral (Akpınar, Sayı 13, s. 9).

Akpınara

Sessiz akışlarını duyurmadın bize.
Uzun, yakıcı, baygın yolculuktan bunaldık.
Yollarda yorgun, Argın dermansız bocaladık
Gezdik, Koştuk, Yorulduk, Kavuşmadık bir ize

Ağzımızın pasını giderecek damlayı;
Ararken dağda, taşta (bir ses duyduk) çevrildik.
Çılgınca arıyorduk o kaynağı bulmayı
Baygın, ezgin bir halde vargımıza yetiştik.

Bir kaynak başındayız: Işıkları köpüren,
Bir bilgi dalgasıdır, Kaynar Pınarlarından.
Akışların Kültüre ürününü götüren,

Bir bilgi dergisidir. Kuvvet alır okundan.

Öğretmenler el ele yürüyor yönlerine,
Duygusunu armağan edecekler var sana.
Özüne kanmak için dizildik izlerine;
İçimizdeki hızı akıtırız yasana.

Sen bizimsin, biz senin Başındaki çiçekler;
Koparanlar deyecek bu ne koku bu ne renk
Suların besler bizi, Yolcundur Kültürcüler.
Ülkümüz verimlidir. Budur en büyük erek.

Öyle bir kaynaksın ki: Bilgi taşar bağrında
Bugün köpürüyorsun, Yarın çağlıyacaksın.
Bir ümit bir teselli vardır akışlarında,
Ulusal bir Kültür bölgeye yayacaksın.
Aksaray: Perihan Ataç (Akpınar, Sayı 13, s. 12).

Tahirînin parçaları

Bir güzel nazenin beni görür edalanır,
Cilvekârıdır, nutkeder bülbül gibi sadalanır,
Bir kişi kılsa nazar sıdkile anın veçhine.
Kul olur payinde daim şüphesiz gıdalanır.

Ruzüşep çıkar salunur sinem özü yakar.
Üslûbu tubaya benzer, gözleri şehlâ bakar,
Kollarına inci, mercan, gûşüne altın takar,
Gah kere eĝnine canfes geyer ridalanır.

Devredip gezsem cihanı bulunmaz böyle melâ!,
Ruhları sükkâra benzer, lebleri abı zülâl
Gözleri ahu, kirpiĝi ok, kaşları hilâl,
Derde düşer her gören can yoluna fedalanır.

Ne güzel ziynet verir lâhuri şal sarmış bele,

Söylemek kabil değil gelmez anın vasfı dile
 Terleyüp yüzler kızarmış yanağı benzer güle
 Nice feryad eyleyüp bu (Tahin) şeydalanır.
 Derleyen: M. Elmacı (Akpınar, Sayı 13, s. 16).

Akpınar'a

SAYGILARLA:

Çağlarsın kalbim gibi yalçın yollarda, Pınar.
 Kaynağında toplanmış bütün ulustaki ar.
 Yıkıyor, parlatıyor içimizi suların;
 Ey pınar, güzel pınar, parlak pınar, Akpınar!..

Ruhum ilhamlarını toplarken gür sesinde
 Kültürün devrimleri ötüyor bestesinde.
 Asırları kucaklar bu ulu yüceliğin;
 Ey pınar, arı pınar, durupınar, akpınar!..

Çağlayanlar yaratır bin bir gözen, akışın;
 Hasta, yorgun ruhlara sağlık verir bakışın.
 Sana ne pınar denir, ne de taşkın bir kaynak;
 Ey gözü yaşlı pınar, ince yürekli pınar!

Tutkunların önünde urunçla secde eder,
 Sana kapılan gönle nasip olur mu keder?...
 Sen ki başlı başına bir varlık, bir evrensin;
 Ey benim gözlerimle içime bakan pınar...
 Nevşehir: Bedia Gün (Akpınar, Sayı 14, s. 5).

Niğdeli (Zati) den

DERLEMELER

-3-

Alan cânâ cemalinden telezzüz
 Bulur ruyi visalinden telezzüz
 Dökenler eski çeşmin firkatinden
 Alır abı zülâlinden telezzüz
 Yananlar ateşi aşkınla daim
 Bulur elbet nevalinden telezzüz.
 Eşiden hasta dil vasfın tabibâ
 Alır seksiz hayalinden telezzüz
 Ererse şulei şemsin cihana
 Eder mihrü kemalinden fcelezzüz
 Şehâ hüsnün kitabını yazarken
 Alır Zatî celâlinden telezzüz
 Derleyen: M. Zeki Oral (Akpınar, Sayı 14, s. 12).

Pınar

Yüce dağda, yeşil yayla başında;
 Kekik kokar toprağında, taşında.
 Bir sevdalı gibi on beş yaşında
 Hırçın hırçın çağla Pınar, Akpınar;
 Sevda gibi gönülleri yak Pınar!

Bin bir renkle işle güzel yaylayı,
 Mor menekşe sende tutsun halayı;
 Arayalım sende güzü elâyî.
 Hırçın hırçın çağla pınar, Akpınar,
 Sevda gibi günlüleri yak Pınar.
 Ne de uymuş bu ad sana, Akpınar.

Çelenkler yap çiçeklerden tak,
 Pınar Suyun gibi içimiz apak Pınar.
 Hırçın hırçın çağla, Pınar, Akpınar;
 Sevda gibi gönülleri yak Pınar!..
 Ü. (Akpınar, Sayı 15, s. 3).

Değirmenden... (Hikaye)

Gün yurduna çekilmişti. Çabucak sergileri topladı. Yunağın başında şuraya buraya atılmış - kürek çine dir gibi - ne varsa içeri aldı. Bu işleri bir alışkanlık zoruyla yapmıştı. O kadar dalgındı ki ne yaptığını kendisi de bilmiyordu.

İşler bitmişti. Tekneyi kaydı; değirmenin bir köşesinde, söğüt dallarından yaptığı karyolamsı, alacağın üzerindeki yatağına uzandı. Büyük bir yorgunluk hissediyordu. Varlığını uykunun dinlendirici kucağına atmıya ne kadar muhtaçtı. Gözlerini yumdu. Bir boşluğa uçuyor gibiydi, istediği durumdan kaçıyor! Uyuyamıyor, başı cayır cayır yanıyordu. Taşın ışığı, fisinden fışkıran suların çarkın kanatlarında yarattığı ritimler, şakşak her gün uykusunu örerken bugün neden ruhunu derinleştiriyordu. İçinin sakin sularından dalgalar yapan, uykusunu kaçıran etke ne idi.

Gece yarısından beri taş dönmiyordu.. Dişenecekti.. Dişegi külünle köydeydi. Değirmenin tıkırdısızlığıda hiç sevilmiyor; işlemiyen değirmen bir mağarayı andırıyordu..

Ufkun gözleri ağırırken Maraz oğlu atına atladı. Aletleri getirmek için köye gidiyordu. Yeşil burç'un hırs uy andıran güzel evleri arasından; geçti. Derenin koyu yeşillikleri arasına gizlenen gölgelere daldı.

Elma bahçelerini kucaklıyan kara kayalıklara tırmandığı zaman, göğün mavilikleri içine akan beyazlıklar yıldızları yutmuş, yalnız çoban yıldızı bir kandil gibi kalmıştı.. Neden sonra köye girdi.

Ak taştan yapılmış büyük bir evin önünden geçiyordu; sıyrılan bir pencerenin gürültüsünden atı irkildi. Başını çevirdi, bir kız... Bir Rum kızı -Sabah kadar taze, Afrodid kadar oynak- gülümsüyordu. O anda göğsünde çırpınan bir şeyin bütün

vücudüne ateş dağıttığını duydu. Her gün gördüğü kız bugün kendisine ne yapmıştı.? Niçin gülümsememişti?...

Evlerine vardığı zaman içi içine sığmıyordu. Kütünkle dişgeyi heybeye koydu anasının,

- Bir süt içte öyle git, demesine falan kulak asmadan hemen döndü.

Gözleri, pencerede biraz evvel gördüğünü arayordu.. Ne yazık, kimsecikler yoktu. Ev gözden kayboluncıya kadar hep arkasına bakmıştı.

Akşam çok geç olmuştu. “Söğüt dallarından yapılan alacığın üzerindeki yatağına uzandı. Varlığını uykunun dinlendirici kucağına atmıya ne kadar muhtaçtı. Gözlerini yumdu.. Bir boşluğa uçuyor gibiydi. İsteddiği durmadan kaçıyor.. Uyuyamıyor, başı cayır cayır yanıyordu. Taşın ıslığı, fışından fışkıran suların çarkın kanatlarında yararttığı ritimler, şakşak her gün uykusunu örerken bugün ruhunu derinleştiriyordu.” Hep düşündü... Düşündü.... Keremi Garibi okumuştı.

“Sazalcadan çıktım bende gelirim

İflah olmam ben bu dertten ölürüm”

Sabahleyin erkenden yine köyün yolunu tuttu. Beyaz evin önünden heyecanla geçtikten sonra babasına vardı.

- Babacığım hastalandım, bir kaç gün değirmene gidemiyeceğim. Ne olur birazda ağam çalışsın, dedi. Babası da,

- Peki, diyerek oğlunu kırmadı. Ne kadar sevinmişti. Heyecanlı dakikalar dakikaları, saatler saatleri, Günler günleri güttü. Çeşme yolunda her gün Anastasyayı bekliyordu. ilk gün bir şey deyəmemiştı. Yalnız bakışlarından, aşkını okutmuştu.

Ertesi gün yine çeşme yolunda geçerken.

- Kız, seni seviyom, bana gelin mi? Dedi. Bir cevap alamadı. Sabırsızlık içini yiyip bitiriyordu..

Çeşme yolundan hiç ayrılmıyordu.. Bir gün bir fırsat buldu. Yolda kimse yoktu. Fazlaca sokuldu.

- Kız bana gelecek misin? Gelmiyecek misin? Gelmezsen seni zorla kaçıracağım; bana bir cevap ver, dedi. Kız güldü. Demek ki seviliyordu. Heyecanlar

heyecanlardan üstün geldi. Bahtının yüzü gülmüştü. Bu kıza kavuşursa dünyada ondan bahtlı gimse olmayacaktı. -Sevildikten sonra- artık Anastasyadan onu ölüm ayırabilirdi.

Görüşmeler konuşmalar başlamıştı. Kız hakkıya gelecekti ama bu nasıl olacaktı. Müslümana nasıl varırdı. Anasından, babasından, karda şiarında geçmek gerekti.

Maraz oğlu oğlunun çapkınlıklarını duymuştu; sıkıştırdı. Ağzından hiç bir şey alamadı. Tekrar oğlunu değirmene gönderdi. Hakkı değirmende durabilir miydi?. Her sabah erkenden yalçın yokuşları çiğneyor; dağlar perisinin hayalile yasayordu. Dedi kodular artık kızı görmesini güçleştirmişti. Issız yollarda bestelediği türkünün ezgileriyle yüreğinin ateşine kor katıyor, Anastasyanın vefasızlığını sayıyordu.

“Bir Urum dilberi yaktı yandırdı Al yanaktan bir buse verdi kandırdı Alırım dedi de beni inandırdı Uğramaz peşime yar töbeler olsun”

Anastasyasız yaşayamazdı. Daldığı o mavi gözlerin enginliklerinden bir kenara çıkması imkânsızdı. Büyülenmişti. O gözler bütün benliğine hâkimdi. Onun rengi göklerden güzel, denizlerden sevimli idi. Saçlarının her teli için bir gez asılmağa razıydı. Ah, o din arada ne büyük engeldi. Seviyordu.. Çılgınca seviyordu.. Sevdığını de düşündükçe iyice coşuyordu. Babası zengindi. Rumda zengindi; bir çok akrabaları delikanlı oğulları vardı. Hakkıya çok kızıyorlardı. Biricik kızlarının dinden çıkmasına razı olmazlardı. Hakkının Afrodite kavuşması çok güç olacaktı Fakat o gözler için her şeye hazırı.

Değirmenin un kokan havası içinde yaşamak çok gücüne gitmeğe başlamıştı. Günler tırtıklı, paslı bir zincir gibi, yüreğinden birer parça kopararak geçiyordu. Tahammülü kırılmıştı. Değişmiyen görevler, işler, macerasız gidişler çok ağırdı. Kararını verdi: Bu kızı doğrulukla vermiyeceklerdi; kaçırmaktan başka çare yoktu. Fakat bunu nasıl yapacaktı... Kıza evden dışarı adım attırmıyorlardı. Kızın kardaşları kendine çok kızıyorlardı.

Değirmeni Rum çırağa bırakıyor, her gün gidip gelmesine devam ediyordu, yollarda, gece bütün kaçırma plânlarını kuruyordu. Her tehlikeyi göze almıştı.

“Sazalcadan çıktım benzim bozuldu,

Ak alnıma kara yazı yazıldı”

Yine bir akşam ırakla işleri bitirdiler. Ay yoktu, değirmenin eşiğine oturdular. Müşteri de yoktu, kömeli bir zahireyi öğütüyorlardı.

İki saatten beri su azaltmıştı. Değirmen gıldır gıldır dönüyor; teknedeki zahire ancak sabaha yakın biterdi:

Değirmenin koca saçlı kapısını kapadılar, Hakkı yatağına, çırak sergileri çekerek çuvalların üzerine uzandı. Uyku yine uzaktı. Artık tek düşüncesi kaçırma yollarıydı.

Gece belki yarıya yaklaşmıştı. Çırak yavaşça dışarı çıktı; epice geç geldi. Hakkı ıraktan huylanmıyor değildi, içeri girerken kapıyı sürmediğini anlayınca kuşkusu arttı. içine bir korku geldiyse de kendini çabuk toparladı.

Bir gün Rumlarla çarpışacağı apaçıktı. Deneği, Sazlıca Rumlarla dolu idi. Onun, İçin ihtiyatlı davranıyordu. Gözleri açıktı’. Unluğa yakın duvarda bir tahta parçası üzerinde yerleştirilmiş idare, lambası ölgün ölgün yanıyor; di vara, tavana yeni karalar işleyordu. Tozan un tikeleri büyüyen küçülen yaltırık oklarının vurnasile köpüren suların havaya dağılan tikelerine benzemişti. Liğorın nefes alışlarını değirmenin gürültüsüne rağmen duyuyordu. Bu esnada dışardan bir hışıltı geldi. Birisinin yere atılmış söğüt dallarına takıldığı muhakkaktı; arkasını geydi. Dışarı çıkacaktı. Birdenbire müthiş bir çatırdı ile koca kapu ta dibine kadar gerildi. İkisi sopalı, üçü tabancalı beş kişi içeri daldı, bunların görünmesile, idare lambasının sönmesi bir olmuştu. Zifiri karanlıkta taş yiyen köpek sesi gibi bir ses dalgalanmıştı. Yanlışlıkla ilk deyneği Liğor yimişti. Hakkı teknenin üzerinde, lüverve elinde idi. Rumlar sağa sola kavranıyorlardı. Nasıl olsa bulunacaktı. Kafasından yıldırım gibi bir fikir geçti: Yel ağacının dibindeki delikten su-yun içine atlamak.

Gürültüden, ayak seslerinden yanından uzaklaştıklarını anladı. Bir çeviklikle teknenin üzerinden inerek delikten sarkmıştı. Dönen çarkla duvar arasından yarı ıslanmış olarak dışarı çıktı. Fırsat bu fırsattı. Gelenlerin Anastasyanın kardaşları ve akrabaları olduğuna şüphe yoktu. Sazalıcının yolunu tuttu. O biçmişiz yalçın kayalar arasında düğümlenen yollarda kuş gibi gidiyordu.

Değirmendekinden daha fazla heyecanlı idi. Soluk soluğa beyaz konağa ulaştı: Anastasyanın penceresine bir kaç çakıl fırlattı -bu onların parolasıydı- cam yavaşça sıyrıldı, titrek bir ses;

-Hakkı!

- Benim kız.. çabuk.. kaçacağız... Kız da bunu bekliyordu.

- Sabret, geliyorum, dedi.. Hakkı kapının ağzında idi. Kapının yavaşça demiri alındı, sabit kanadı açıldı. Elinde bir bohçayla Anastasya çıktı.

- Ne o kız ?

-!

- At şu babayın malını!.. Bohçayı elinden çekip fırlattı. Taşlar üzerinden keklik gibi sekiyorlardı. Bor'a gidiyorlardı. Bor'da Hakkının halası vardı.

Rumlar çok gezinmişti. Liğora idareyi yaktırdılar. Değirmenin içinde aramadık yer bırakmadılar. Kapıdan çıkan olmamıştı. Kaçılacak, saklanacak bir delik te bulamadılar. Koca delikanlı sırrolmuştu!..

Dışarı çıktılar, aradılar, taradılar, yok... Sabaha karşı köye dönmek zorunda kaldılar.

Kapılarının önüne geldikleri zaman birden afalladılar. Kapı açık, önünde dağınık bir bohça duruyordu. Mesele anlaşılmıştı. Doğrudan doğruya hükümete baş vurdular..

Jandarmalar takip ediyordu : Hakla avını nasıl elinden verirdi. O av ki hayatıydı. O gözler ki, enginliklerinde benliği âciz bir sandal gibi kalmıştı. Nasıl ayrılırdı ?...

İstanbul'da bulunan amcasının yanına kaçmayı göze aldı.

“Vurulduğum da bir Urumun kızın

Sazalcadan çıktım derya yüzüne”

Onlar şimdi Marmaranın yeşil sularını yarararak ilerliyor, kuracakları mutluluk yuvasının yollarını kısaltıyorlardı.

Ü. (Akpınar, Sayı 15, s. 13)

Bahariye

Kudret nefsinden yine cana haber oldu.

Andan bu kamu mülki cihana eser oldu.

Başladı eser badi saba hoş nefesile

İder ne yatarsın ki baharı saher oldu.

Meğerki hutenden yana esdi badi saher

Kim misk kokusu yine hoş, hoş tüter oldu.

Gam sazlığa döndü ve uyurlar uyandı

Her dürlü nebat çiçekleri biter oldu.

Âlem kara donun çıkarıp geydi yeşiller

Haktan bu ata her tarafa serteser oldu.

Her taze vü ter yaprağı benzetti urusa

Tanla yüzüne lâleler inci düzer oldu.

Bağlı kapular açtı cihan Halkına Rahman

Rahmetlerini saçtı fethû zafer oldu.

Ey münkiri mahşer gözün aç anlayarak bak

Gör şey ciheti kim ne seraser iber oldu.

Veyli ebedî kim ol katı gönüllülere

Gözü ve kulağı anın gürişer oldu.

Nevruz erişip âbı hava mutedil oldu.

Revnak buluben ruyi zemin taze vü ter oldu.

Gün erdi hamel burcuna şebü ruz beraber

Andan geru gün uzun dün muhtasar oldu.

Tor tanla çimenden yana gönül kulağın tut

Kuşları eşit kim nice hoş hoş öter oldu.

Hüdhüt, üveyik, keklik, turraç ve güvercin

Sübhanı hoş avaz ile teşbih eder oldu.

Yapar yuvasın kırlangıç erdi hem eabil

Hem kışladığı yaylağa göçtü göçer oldu.

Sularda yüzer şazoluben ördekle kaz

Hem tavusu gör bahçede ne cilveger oldu.

Erişti beşiri kılavuz çiğdemü nevrüz
 Andan geru her biri peyapay erer oldu.
 Ağ, kızıl, al yeşil gök san don
 Geyip donanıp her birin özün bezer oldu.
 Kargu, sanevber alemin getürüp erdi
 Gül şaha kamu dürlü çiçekler niğer oldu.
 Nesrinü deyahinü ipar, sünbülü gülнар
 Lâle ve şakayık, semenü nilüfer oldu
 Sağınca ve solunca ve ardınca ve önünce
 Kimisi piyade kimi binip eşer oldu.
 Erdi yasemin, hatmi, susan, gül önünce
 Birisi kılınç çekti biri pasiper. oldu.
 Benefşe günü günleyip boynunu eğmiş
 Nerkis sevinip nazla gözün süzer oldu.
 Gül tahtına ağıp denlu hizmete durdu.
 Kim elin öper ve kim ayağa düşer oldu.
 Görkim güle ne rağbet eder bülbülü rağıp
 Mahbup ve matlup çu mergup ter oldu.
 Bülbüllerin o zari kılıp ağladığına
 getüfdü nikâbın yine güller güler oldu.
 Bülbül şu kadar methü dua kıldı ki gonca
 Utandı tebessüm kılıp andan yeşer oldu.
 Attar dükkânı açtı cihan üzere sanasın
 Sahra dolu hoş miskü anber yeter oldu.
 Ol Şahı gani gör ne ata kıldı kim yine
 Âlem ağ atlasile pür simü zer oldu.
 Kavval olalı bağda hezar destan kumru
 Göz, gör, servi çınarı ne oynar büker oldu,
 Ayva gülü, lâle çiçeği hup donanıp

Lâle, gül bu mecliste saç u saçar oldu,
 Donandı yalınlar ve hem açlar doyunurlar
 Bağlarda meğer kamu seçer pürsemer oldu.
 Her püştte açıldı yine mahzeni inebi
 Kim cümle çıbıklar dolu dürrü göher oldu.
 Şeftali dalını tikenin dalları koçmuş
 Boynuna hamail, beline hem kemer oldu.
 Tutilere bu fethi beşaret kılun kim
 Bostan şekeristanları dolu şeker oldu.
 Gel bağa teferrüç kıluben ibret ile bak
 Görkim bu ağaçlar ne acep muteber oldu.
 Çün kafelei cin hıtayi erdi donanıp
 Bu Rumeline kondu ve geru güçer oldu.
 Bir bahçe gerek bize ki geçmiye bahan
 Ol gülü nideriz ki biter ve solar oldu.
 Kim ola (Kemali ümmî) bu resme söz ede
 Meğer ki sınık gönlüne erden nazar oldu.
 Bülbüllere gülşende sabak verse aceb mi?
 Üstad ana kim (Hoca Ali) gibi er oldu.
 Hâl ehli bilir sırrı, kıhr müşkülü asan
 Kalehline ancak kuru söz derdi ser oldu.
 M. Zeki Oral (Akpınar, Sayı 15, s. 11-12).

Sen başka bir SUN'ASIN

Demir ağlar içinde örselenen ellerin,
 Yurduma sonsuz şeref, bırak varsın kanasın!.
 Bir şehit ruhu gibi kalblerde yüce yerin
 Ülküme gönül veren sen başka bir Sunasın!.

Senin aşkın ateşten, saçların kızıl alev;

Ulusal öz duyğıyla sevdana inanırım.
 Gür sesli bacalardan bulutlanır birer dev
 Sarp dağlan inleten ben o sesi tanırım!

Bir çağlar yüklemiştin bir kağnıya ordunu
 Cebhelerden, cebheye koşuyordun, toz, toprak..
 Kahramanca korurken düşmanlardan yurdunu
 Yine böyle bir kızdın, eli kanlı, alnı ak!..

Tıbkı süngü, süngüye savaşıyan Türk erleri
 Gibi bir gün seninde dikilecek anıtın,
 Kim bilir, belki yarın, onlardan da ileri!?
 Tez elden tutacaksın gemini yağız atın.

Demirağlar içinde örselenen ellerin,
 Yurduma sonsuz şeref, bırak varsın kanasın!
 Bir şehit ruhu gibi kalblerde yüce yerin,
 Ülküme gönül veren, sen başka bir Sunasın!..
 Cüce Ozan (Akpınar, Sayı 15, s. 14).

Kızıl Bir Akşam

Göklerin ta ucunda, bir saray ki.. ateşten
 Pırıltılı bir akşam kanat gerdi gümüştten.
 Allı, morlu; lâcivert çiçekler sergisidir.

Gönül perilerinin; bezediği bu yuva;
 Altımdan bir salıncak, koca ova içinde.
 Melekler otağıdır. aşıklar gider ava.
 Öbek öbek arslanlar avlanır derinlerde.

Cenk alanı yansıısı bu kızılılık engine.
 Pırlantadan bir saray işler güneş göklerde
 Acunun gözü dalmış koyu mavi rengine

Gönüllerin ateşi tutuşur batılarda.

Birer menşurdur camlar dağıtır renklerini;
 Bülbül bahçelerine suların dalgasına.
 Çiçekler kuşlar sana sunar nağmelerini
 Kırklar buseler yollar gönüller sunasına.

Büyülü renk tablosu: yürekte açtı yara.
 Sevda çelenklerini, maviliklerde ara.
 Tak bu aşk taşlarını içinden akıt yası.
 Avut göynülerini dinsin gönül yarası.

Elindeki koncalar isteklerin sarardı...
 Yaralandın mı güzel? artık soluyor benzin
 Hicranlara gömüldün ortalık hep karardı;
 Matemini tutuyor.. kalplerde vardır izin

Gecelere konuksun, mavilikler yüz tülün,
 Karanlık enginlerde; yaktık kandiller sana
 Ürkütmesin yolcular yat, uyu güzel Sülün.
 Ufukların gülüsün.. her kes tapınır sana
 P. Ataş (Akpınar, Sayı 17, s. 6).

Öğretmen marşı

Bilgi, hüner evrenin yıldızıdır kaynaşan
 Fen, eğitim göklerinin tanıdır ışık saçan,

Biz güneşler ordusuyuz, karanlıklardan taşan,
Öğretmenlik ertiğine ün yaratan yurda san..

Yüreklerde kültür aşkı yanan öğretmenleriz,
Egemenlik yollarında savaşmayı severiz,
Ülkü daha uzaksa da görünüyor parlak iz,
Aşmalıyız ancak bir çok dağ, tepe bir çok deniz.

Devrim yapan öğretmenin alını açık başı dik,
Yükselttiği ezgilerin yarattığı ses çelik,
Memleketin her yanına yaydı genel bir betik,
Okuyanlar dediler ki böyle kitap görmedik...
Issız, ücra bir sokağa dönmüştü bilgi yolu,
Öğrencine sen öğrettin tanıttın sağı, solu,
Sensin utku anıtının en güçlü, gürbüz kolu,
Öğretmen, koş, amacına, arkan, önün ün dolu...

Çıktığın yol karanlıktı, geçtiğin çukur derin,
Şimdi çevren besin saçan kaynağıdır hünerin,
Beğeniyor işlerini gerçi hep büyüklerin,
Orununa ermelisin, çok yüksektedir yerin...
Okşa vatan yavrusunun ruhunu sazın ile,
Soysallığa götür onu, uğratmadan işkile,
Yurtseverlik ırasına yaratıcılık dile,
Ulusallık duygusudur onu çeken öz dile..

Güzel sanat zevki veren dil kuruyorsun öğün,
Öyle güzel bir dil ki bu her soysal dilden üstün,
Gönülleri birleştiren bestelerin aldı ün,
Geçmişi attın çukura kalbleri sarstın bu gün...

Bilgi, öğüt, eğitim dök yavrulara durmadan,
 Asriliği kavramıyan kalblere bağır: Uyan...
 Yurt borcunu ediyorken ödev odlariyle yan
 dünürlüğün buyruğuna yürekte yarat inan...

Çiğne, devir eskiliği ey yetişen Türk kızı,
 Bir ayselel özgenliğin ey sönmiyen yıldızı,
 Yeniliği alnına yaz, kalmadı artık sızı,
 İşte vatan anne bak, ne pembe, ne kırmızı..

Bayanlara asriliğin isteğini vermemek,
 Erkekleri acı, tinsel öksüz bırakmak demek,
 Dağ, uçurum gelse de koş durmadan ver emek,
 Engelleri parçaladı Cumurluktaki bilek.

İşliyoruz, toprağı altın yapacak bir silâh,
 Bekliyoruz cenneti imrendirecek sabah,
 Uçmağını bekliyoruz nerdesin ey şen gün ah...
 Sende o Uçmak, o sabah ey ATATÜRK ey ilâh...
 Sabri Güzel (Akpınar, Sayı 17, s. 9).

Aşık Tahiriden (derleme)

Aşkına yarım mahiran olsun derim meşrep buya
 Serde sevda Tahiran olsun derim meşrep buya,
 Hemin arif, hemin zarif, hemin erbabı kemâl,
 Nas içinde şahiran olsun derim meşrep buya

Dengi olmazsa cihanda billor gibi veçhin,
 Kamer gibi tahir olsun derim meşrep buya,
 Meclisi irfan içinde şakısa büllbül gibi,

Tabiriyim hamdülillah aslı nesli tabirim
 O da benden tahir olsun derim meşrep buya.
 Derleyen: M. Elmacı (Akpınar, Sayı 17, s. 13).

Şehirde akşam

Yoruldu artık güneş, gene batıya döndü,
 Kendini yavaş yavaş al bultlara gömdü
 Şişeklerin gündüzün taşan sevinci söndü
 Şimdi herkes evinde uykuyu aramakta,
 Artık akşam yaklaştı, artık akşam olmakta
 Bulutlar bir yorgandır güneş onu örtünen,
 Bulutlar bir kafestir, güneş orda tüneyen;
 Bulutlar bir kedidir, ki göklere sürtünen
 Bu kedi, ışıkları sessizce yalamakta...
 Artık akşam oluyor, artık akşam olmakta.
 Güneşin orda kalan kızıl gözyaşlarına
 Bakıp onu içiyor kayalar kana kana.
 Pencereleler ağlıyor.. tabiat yana yana
 Selâmlıyor güneşi.. artık akşam olmakta,

Bulutlar ağır ağır gündüzü yalamakda...
 Kuşlar kimlere küsmüş, yeller hafif esiyor,
 Çoban dağa çıkmıyor, burada ne geziyor?..
 Gözler, süzgün denizde aceba ne seziyor?
 Anladı ki, onlarda akşam yası tutmakta;
 Artık kararmış her yer, artık akşam olmakta
 Galip Doğan İdil (Akpınar, Sayı 17, s. 13).

Celâl Sahir'in

TEMİZ RUHUNA

Bir son bahar yelimi seni alıp götüren
 Ozanlık savaşının altın yamaçlarından?..
 Akşamların başında ve yatsılarla beliren
 Kızıl güllerini öptü pembe yanaklarından?..

Tabutunun ardında dökülen göz yaşları
 Seni Tanrına kadar ağıtla götürdüler.
 Kızıl göklerin bile kanayan bulutları
 Günlerce, haftalarca matem yaşı döktüler.

Mezarının başında ayaklanan gölgeler
 O kara toprakları güllerle süslediler.
 O hazan gecesinde gökten inen melekler
 O temiz ruhunu birer birer öptüler.
 Hamit Çağlar (Akpınar, Sayı 17, s. 16).

Akpınara

Küf tutan varlığımı bağrına sermek için
 O duru sularım özledim yana yana;

Biraz daha güçleşen ülküme ermek için
 Oluğundan sulan içtim ben kana kana;
 Şırıltın bir teselli veriyor ağılyana.

Ülkümün yamacında yürürken usanmadan.
 Dikenle sed çekilen yollarda durakladım.
 Gençliğimin canlanan hevesine kanmadan
 Sesinin ahengine yaklaştım adım adım;
 Koynunda serinlemek için sana damladım.

Çağldayan gönlümü şırıltına vererek
 Umudun sevinciyle Göğre haykırıyorum!
 Bu yıl da benliğimi sularına vererek
 Örümcek ağlarını koparıp kırıyorum!.
 Umudun sevinciyle Göğre haykırıyorum!.
 Hamit Çağlar (Akpınar, Sayı 18, s. 8).

Dil Bayramı

Bu gün öz dilimizi kutluluyan şen gündür;
 Dil Bayramını kuran Kurultay için ündür.
 Dört yıl önce bugün dil için toplanmıştık biz,
 Açtığı yolda ışıık saçarken önderimiz.
 O aydınlıkla dilin yaltırığı göründü;
 Çünkü duygusunun öz kılığına büründü.
 Bilmiyenin böcekten saydığı günlerde
 Herdeydi Türk dilini anlayıp yazan, nerde?
 Bugün yürekten bir ses gürleyor bütün soya,
 O sestten can alıyor Türk sözü doya doya..
 Daha dün kapısını yıldızlara yükseltmiş
 Gören “Dolmabahçe” de görüldü bu büyük iş.

Ulusumun köşkünde kurulunca Kurultay,
 Başladı dil ordusu söküne alay alay..
 İlk Dil Kurultayıyla dile temel atıldı,
 Arapça'ya Farsça'ya karşı savaş açıldı.
 Ne kadar borçlanmıştık bu yabancı dillere?
 Her dili doyurmuşken öz dilden vere vere...
 Yağı tabyalarını bulduk bu savaşta da,
 Baş kaldıramaz oldu yabancı dil bir daha.
 Ellerdeki tüfe'der Türk Sözü'nün kökleri,
 Eklentiler kurşundur koşacağız ileri.
 Yaşa Ey büyük Başkan, Büyük dilbilgin Başkan
 Sana borç heceleyor damarda dolaşan kan.
 Ey coşkun ışıklarla esen yaratıcı ses,
 Yarattığın varlıkta fırtınalar gibi es...
 Ey Türk diline verim saçan en bozulmaz iz,
 Dil Göğünde kalmadı ne bulut, ne toz, ne sis..
 Ey yurdun sarsılmaz tunç İyeleri, kolları,
 Duygumuzu yıkasın bol ve gür dil pınarı.
 Öz dilden yabancılar atıldı uzaklara,
 Ülkü yolunda yağı kapıldı tuzaklara...
 Temizlendi bu çetin yol baştan başa gez, bak..
 Işığa giden yolda yadırğıya yok durak..
 Türk Dilinin Göğünde Güneşler yaratıldı,
 Karanlıklar, güçlükler geçmişlere katıldı....
 Sabri Güzel (Akpınar, Sayı 18, s. 12).

Nevşehir Destanı

Serteser gezdim bütün cihanı
 Nevşehir Resmî nde şehir görmedim.
 Emsali varsa göster bir hanı?
 Nevşehir gibi şehir görmedim.

Yiğit olmayanda perde, ar olmaz,
 Sözüne durmayan âdem er olmaz,
 Arapsun, Ürgüp, Avanus bir olmaz,
 Nevşehir gibi şehir görmedim.

Koçhisara zordur daim gitmesi,
 Hamam merkezinde mata satması
 Aksaray iyi yurt çoktur sıtması,
 Nevşehir gibi şehir görmedim.

Kırşehir, Develi, Karahisar güzellik yeri
 Ulukışlayan Maden insanın harı
 Aşıklar bilir Niğdeyi Boru
 Nevşehir Resmî nde şehir görmedim.

Everek Erciyesin ardında geri
 İncesu altı saat oradan beri
 Ulu bedesteni! koca Kayseri
 Nevşehir Resmî nde şehir görmedim.

Sivasa varınca eyledim hata
 Burada durmam giderim Tokata
 Yılandı ocağını gördüm varınca
 Nevşehir gibi şehir görmedim.

Akdağ madeni söyleyim hele
 Bergalyanın şehir olduğunu kim bile?
 Her şeyde bolluktur sorardan Zile
 Nevşehir gibi şehir görmedim.

Akar ırmak önünden şiir Amasya
 Yozgada varınca başladık yasa
 Vilâyet Kastamonî, kazası Tosya
 Nevşehir Resmî nde şehir görmedim.
 Çorum Merzifon, Havza Samsundan dön geri
 İskilip Sungurlu yolda Çankırı
 Yirmi seferimiz var belki Engürü
 Nevşehir Resmî nde şehir görmedim.

Herkes metaini meydanda satsın
 Ehli aşktan kaygıyı atsın
 Mecidiye, Balâ, Kalecik yerinde yatsın
 Nevşehir gibi şehir görmedim.
 Çubukabad, Çerkeşe varırsan olursun sen yas
 Sivrihisara varırsan görürsün çokça taş
 Beypazar, Nallıhan, Köstebek, Ayaş
 Nevşehir Resmî nde şehir görmedim.

Geyveyi sorarsan hesaba katma Dalaklı,
 Torbalı oradan öte Sapanca'yı geçersin varırsın İzmit'e
 Nevşehir Resmî nde şehir görmedim.
 Hiç durmaz akar gözümüz yaşı

Ahettik erittik dağ ile taşı
 Bursa, Eskişehir, Akşehir şehirler başı
 Nevşehir Resmî nde şehir görmedim.
 Serteser gezdim bütün dünyayı

Varmadım Giride, görmedim Hanyayı

Evliya su çeşmesi sorarsan Konyayı
 Nevşehir Resmî nde şehir görmedim,
 Karamana varırsan kendini bildirir

Kara ağaca varırsan kenini öldür
 İsparta, Alanya, Burdur
 Nevşehir Resmî nde şehir görmedim.
 Seydişehir, Beyşehir hiç gelmez dile

Sillenin güzeli benzemiş güle
 Gelirsen eğlenme sen Ereğliye
 Nevşehir Resmî nde şehir görmedim.
 Çoban olupta koyun güdene
 Aşk olsun vatanına sağlam gidene
 Tarsus Yarsuvat, Silifkeyle Adana
 Nevşehir Resmî nde şehir görmedim.
 Osmaniye'nin içinden çabuk geçsinler

Fevzi Paşaya varup bir su içsinler
 İslahiye gibi şehrin içine....
 Nevşehir gibi şehir görmedim.
 Varsa af edin bu sözde fena

Yalan söz söylemem inanki töbe
 Bozulmuş, vardım Şama, Halebe
 Nevşehir Resmî nde şehir görmedim,
 Hesabet gezdik bütün dört köşe

Sıdkile başladık sorarsan işe
 Kilisi Antebi gezdim geldim Maraşa
 Nevşehir Resmî nde şehir görmedim.
 Okudum bir zaman, inanki yazdım,

Gurbette candan Usandım bezdim,
 Malatya, Harput, Diyaribekir, Trapzon gezdim,
 Nevşehir Resmî nde şehir görmedim.
 Severim memleketi tâ ezel candan

Nereye varsam destan isterler benden
 Yahya der vatana muhabbet olur imandan
 Nevşehir Resmî nde şehir görmedim.
 Bu benim sözüme çokları kanmaz
 Aşkın ateşile ödleri yanmaz
 Nevşehirin de çok dertleri; var
 Memleket bulunmuş bir türlü denmez.
 Toplayan: Niğde Ortakul D. Seyfi Yalvaçer (Akpınar, Sayı 18, s. 8).

Köylü Kadımla

ŞEHİRLİ KADINA

Eli manikürlüyle çolak elli kadının.
 Birisi cezasını çeker köylü adının.
 Öbürü çeşnisinin ister dünya tadının.

Güneş köylü kadının tunç yüzünde ışıldar
 Yavru sırtında bağlı orda uyur mışıldar.
 Toprakla pençeleşir Güneş batana kadar,
 İztirap elem taşır kabre yatana kadar..

Birisi başındayken eski kara sabanın
 Öbürü süsle meşgul karşısında aynanın
 O idi omuzunda gülle mermi taşıyan
 Odur şimdi sürünen bin güçlkle yaşayan (Akpınar, Sayı 18, s. 9).

Niğdeye

Terakki gayreti düştü serine
 Şimdi başkalaştı hali Niğdenin.
 Ne güzel kurulmuş öyle yerine
 Gider Bor önünden yolu Niğdenin

Alt yanı çayırılık üst yanı dağdır
 Alınmış ortaya çevresi bağdır
 Havası pek güzel sulan sağdır
 Hiç kesilmez eser yeli Niğdenin.

Girer hanımları günde bir renge
 Hesapsız Elması yüklenir denge
 Gider Ecnebiye, bütün Firenge
 Gelir varidatı dolu Niğdenin.

Böyle şen olmalı Türklerin yurdu
 Çalışmak yüzünden çok lutfı erdi
 Canlara can katar güzel (Kayardı)
 Çeşit çeşit açar gülü Niğdenin.

Geçti der (Yıldırım) eski zamanlar
 Hemen yapılmakta apartmanlar.

Çalınır tam çalgı hem de kemanlar
 Durmadan öter Bülbülü Niğdenin.
 Mevlût Yıldırım^(*)(Akpınar, Sayı 18, s. 10).

Yeşil Niğdeye

Seni bir gelin gibi kuşatan yamaçlardan
 Seherden gün doğmadan geçmek istiyor gönül
 Dağların göz yaşı olan (tepedeki) Pınardan
 Eğilip kana, kana içmek istiyor gönül.

Bahar oldu mu sende başka bir güzellik var.
 Samur saçlı yosmalar sırtlardan çiğdem toplar
 Şimdi hep yamaçları Sümbül, Menekşe kaplar
 Diz çöküp tutam, tutam biçmek istiyor gönül.

Her gören irem sanır (Yeşil burcu) bütün yaz
 Hasılı Cennet desem yeşil Niğdeye bu az
 Karışmış bağlarında elma, armutla, kiraz
 Oturup bir birinden seçmek istiyor gönül.

Çayır kadife gibi serpilivermiş düze
 Eskiden bakmamışlar benzemiştin öksüze
 Yakında benziyecek gecelerin gündüze
 Bu elleri terkedip göçmek istiyor gönül.

Durmuş Özenç (Akpınar, Sayı 18, s. 10).

* Mevlût Yıldırım Borun Asmaz köyünden bir halk şairidir.

Akpınar

Sayın: Naci Ecere

Ne ben doydum suyuna, ne doycak tadanda,
İnandım “Kevser” akar gözünde o Pınarın.
Can evime sığmıyan hasretim var şu anda,
Çığıltılar ninnimidir, saz mıdır satırların.

Sen durağım olsan da ben içsem kana kana,
Ne ben düşer başıma, ne gönlüme ak yağar.
Birer birer çevirsem yaprağını bir yana,
Hasretim kısır kalmaz canlanır hatıralar.

Çıkışın ninni gibi, akışın destan gibi,
Salarsın enginlere Yurdumuzun sesini..
Karanlığa güneşi müjdeleyen tan gibi,
Işıklı satırlarda okurlar bestesini.

Çağlamasan, taşmasan, sızan yeter ağrıma,
Sana Ülküdür aklık, bana da budur inan.
Göz yaşlarım yetmiyor sönmek için bağrıma,
İçerim “Akpınar” dan, içelim “Akpınar” dan.
Z. Ş. Ö. (Akpınar, Sayı 18, s. 14).

Türk Çocuğu

Şanlı asker gibi bekliyor yurdu,
Andırır bakışı ulu boz kurdu.

Öz Türkün çocuğu çelikten ordu;

Bilmiyen öğrendi, tarihten sordu.

Damarında coşkun, o asil kan var,

Yarınki gençliğe bütün acun dar.
 İsterse biranda bin ufka akar;
 Önünde uluslar iğilir, tapar.
 Ulu Türk, oktur; Atatürk, çelik yay.
 Bu dinç okla yaşar tunç bayrakta ay.
 Göğsümüz ilerde, dönmeyiz geri;
 Ülkümüz herkesden olmak ileri.
 (Yol verin!) der ise dağlar açılır;
 Türk geçen her yerde ışık saçılır.
 Göllere uğrarsa çimenle dolar;
 Ey Türk, senden üstün acunda ne var?..
 Oğuz Özdeş (Akpınar, Sayı 20-21-22, s. 7).

HASAN DAĞI ETEKLERİNDE

Bak, yüce başını dumanlar sarmış;
 Yol bulup üstünden geçemedim of;
 Aşıklar tependen hızla uçarmış;
 Hız alıp bir türlü uçamadım of!

 Her nefes, boynunu aşk bükenlere,
 Diz çöküp uğrunda dert dökenlere,
 Seride merhem varmış gam çekenlere,
 Gönülden derdimi açamadım of!.

 Ayrılıp âşıklar yar otağından;
 Hep geçti dediler Hasan dağından;
 Ozanların içtiği saf kaynağından;
 Eğilip bir yudum içemedim of!

Dudumun âhile anıyor içim.,
 Sonsuz düşünceye kanıyor içim.
 Gizliden gizliye yanıyor içim.
 Kerem gibi ateş saçamadım of!

Bir zaman alevler saçtı dediler.
 Ahından şahinler kaçtı dediler.
 Şimdi o yangısı geçti dediler.
 Geçmiş izlerini seçemedim of!

Aslı'nın geçtiği yoldan geçti mi?
 Şirinin içdiği sudan içti mi?
 (Çılgın) gelir deye Dudum kaçtı mı?
 Yarın ardı sıra kaçamadım of!
 Murad Çılgın (Akpınar, Sayı 20-21-22, s. 15).

Yaşar'a

İlkbaharın en güzel günlerini bıraktın;
 Temiz çağlıyan sular gibi ademe aktın,
 Neye sevdik seni biz, mademki uçacaktın?..
 Yalansın, öldüğüne inanmam, yalan Yaşar!..
 Gülüşüm ağlayıştır, gündüzüm bir akşamla,
 Gözyaşlarını akıyor içime damla damla.
 Dün verdiğin sevinçle, bugün döktüğün gamla
 Ölenden bahtiyar mı ardında kalan Yaşar?..
 T. G. (Akpınar, Sayı 20-21-22, s. 15).

Deniz ve ben

Gönlüm hafif dalgalı bir deniz;
 Üstü ne bir yelken ne bir iz
 Kenarında boyalı bir yalı;

Ne bir sandal, ne bir yat,
 Issız bir hayat....
 Aksi yok bir yıldızın yüzünde;
 Gönlüm şimdi hüznünde.
 Gönlüm hafif dalgalı bir deniz,
 Bilseniz o ne hırçındır, neee?
 Engine bak engine!..
 Dalgalar Yükseliyor;
 Deliyor
 Siyah elektrikli bulutları;
 İçinde deniz kurtları uluyor.
 Nefret, kin, isyan, iki taraflı yağın
 Yıldırımlar birleşti; şimdi eşti ruhumla deniz...
 Geçti artık fırtına,
 Bana yorgunluklar kaldı miras.
 Gönlümde şimdi ne hüzün, ne ihtiras.
 Gönlüm tıpkı coşkun bir deniz.
 Ne olur, ey dalgaları ebediyen dinseniz!..
 İlhan Birses (Akpınar, Sayı 20-21-22, s. 18).

ULUMUZA!

Yüksel,
 O yarattığın enginliğin içinde!..
 Yüksel,
 Tarihe bir ders açan Derinliğin içinde!..
 Yüksel, On yılda bin yıl aşan bir benliğin içinde!..
 Ululuk göklerinden getirdiğin o güzel
 Cumhuriyet kızını
 Bak, nasıl sevdi millet;

Bak kızıl gökte hilâl
 Ne aşkla kucaklamış sevgili yıldızını?..
 Kurtardığın, yücelttiğin o yosma, o istiklâl
 Yaslanmış ta yiğit Türkün göksüne
 Bak, nasıl gülümsüyor, bak ta candan seyret!.
 Gök Tanrı da görmedi yerleri yaratalı
 Böyle bir yaratışı, ey emeller kartalı!
 Sen, Türklüğün dehasının güneşisin;
 Sen, gök Tanrının bir eşisin!
 Yok, hayır.. Tanrılar da imrendi şerefine;
 Sen, Ululuğun kendisisin!..
 Cevat (Akpınar, Sayı 23, 24, 25, 26, s. 2).

Gün Batarken

Günün altın çubuğu parlak sulara daldı,
 Batının bulutlan onu koynuna aldı.
 Artık kızılaştı su, kızılaştı dört biryan;
 Esen yelde söğüdü o bütün gün ısınan.

Gecenin kıyak eli renklerin yakasında;
 Ulu gün söndü artık gecenin arkasında.
 Çöktü şimdi karanlık yavaş yavaş her yana,
 Aslan yelesi gibi ürperen her alana...

S. 3 No.127 Hulûsî Uluğ (Akpınar, Sayı 23, 24, 25, 26, s. 8).

Gidene

Sayın öğretmenim Bay Yaşar,a
 Batarsa göklerde nasıl her yıldız,
 Sen de ufkumuzda öylece battın.

Doğarken göklerde o sarışın kız,
Onunla beraber doğmadı bahtın...

İlkbahar yağmuru sessiz yağarken,
Tabudun onunla yıkanıyordu.
Al, beyaz sıkıca seni sararken,
Gönlüm öldüğüne inanmıyordu.

Topraklar alırken seni koynuna,
Uğruna dökmedik yaşlar mı kaldı?..
Bizi de alsana yine yanına,
Baksana öksüzler başını sardı...
Gözlerden çekildinse kalplerde doğdun,
Ey koca öğretmen, duygulu yiğit.
Orasıdır artık hep senin yurdun,
Birceğiz kalkın da sözümü işit!.

3. 56. Belkıs Balcı (Akpınar, Sayı 23, 24, 25, 26, s. 9).

İlk Bahar

Ilık rüzgârlariyle okşuyor bayırları.
Kıştan yeni kurtuldu ilk baharın günleri.
İnce yağmurlariyle besliyor çayırları,
Ortaya hayat saçtı ilk baharın günleri.

Türlü türlü ağaçlar, çeşit çeşit giyindi,
Uyuşuk hayvancıklar çıktılar inlerinden.
Serçeler bundan sonra bulacak bol yeyinti,
Evrenler bütün hoşnut ilk bahar günlerinden.

O gelince boşluğu şeneltti kırlangıçlar,
 Kırılsa bin bir çeşit renklere bezendiler.
 Bademlerle iğdeler, eriklerle alıçlar
 Filizler, çiçeklerle ne güzel bezendiler?...
 Hasan (Akpınar, Sayı 23, 24, 25, 26, s. 9).

Kış

Kaldık diz boyu karda;
 Dağlarda, yaylalarda.
 Duyana, kış mevsimi.
 Şu ağlayan sesimi!..
 Merhamet et kış baba,
 Elimiz kaldı darda!..
 Yol ver biraz, geçelim,
 Yolumuzu seçelim.
 Güneş açsın gülelim.
 Eylenelim, gezelim.
 1, 122 Semra Ülkü (Akpınar, Sayı 23, 24, 25, 26, s. 11).

İnan

Sanmayın ki az yaptı, bize o Osmanlılar,
 Dışı yüce şanlılar, içi alçak sanlılar!
 Dört yanın genç kızları sarayda toplanırdı
 Ki zevk sürsün Halife diyerek çalınırdı.
 Kırbaçla toplanılan vergileri yiyerek,
 Kültür, ilim, makine hep günahıdır diyerek
 Ne mektep açtırdılar, ne de bir ilim evi,
 Açmak isteyenler de ansızın yerdı çivi!
 (Akpınar, Sayı 23, 24, 25, 26, s. 12).

Karıncalar

Elbirliği olmuşlar, bir yuvaya dolmuşlar;
 Tam bir millet gibidir onların vaziyeti.
 Her biri başka başka, türlü ödev almışlar;
 Milletinkine benzer onların meziyeti.
 Sabah güneş doğunca yuvadan ayrılırlar.
 Kıvrım büklüm izlerden katarla yürüyerek
 Her biri kışa gerek bir yeme sarılırlar,
 Dolu dolu dönerler sevinip gülüşerek..

Cesurlukta hiç bir fert onlara eş olamaz
 Çalışkanlıkta ise onlar büsbütün üstün
 Hiçbir böcek işinde böyle kardeş olamaz
 Yaşama kanununda tek yazmaz ancak. bütün!..

1 - A. 426 Hasan (Akpınar, Sayı 23, 24, 25, 26, s. 14).

Aşık Yahya

Seyfi Yalvacer

Aşık Yahya yine hayatını kazanmak için Maraş havalisine gider. Bunalır.
 Çamaşır ve saire için ailesine yazdıklarına cevap alamaz Coşar:

Yolumuzu uzattık uğrattık gayetle sarpa
 Göğsümüz görünmez oldu vatan da
 Pahalı olduğundan Nevşehirde arpa
 Düşürdü (Adana) ya karlarda beni.
 Eritti kalmadı yüreğimin yağı
 Hem solu unuttuk ve hem de sağı
 Uğrumuza sed oldu bu gâvur dağı
 Düşürdü bu sene yollara beni.
 Ne kadar çığırsam tükenmez ardı

Her kulun olur elbette derdi
 Tanrım bu yıl beni ayırdı
 Yatırmadı bu yaz kollarda beni.
 Bu ayrılık varmış, bu bizim başta
 Bazı pazarcıkta, bazı Maraşta.
 Duruyor zannetmen (Keller) de beni
 Böyle olursa bizim işimiz harap,
 Cihana geleli içmedim şarap
 Göndermediniz bana iki çift çorap
 Aran turna gibi göllerde beni
 Çayıra koyuverdik bizler de atı
 İşler iyi ama uşaklar kötü
 İki çift çorap yollamadın kadın Emeti
 Yad eller gezdirir illerde beni.
 Vefa olmazmış sizde kadınlar
 Bize zindan şimdi geriler
 Çiçekten zevkin alır anlar
 Arılar yad eder ballarda beni.
 Kantarcı dükkânına varıp dartıldık
 Çalışak deye öyle yırtındık
 (Yahya) her derdinden şimdi kurtuldu
 Görmesin dostlar bu halde beni (Akpınar, Sayı 23, 24, 25, 26, s. 17).

...

Çalışkanlık bir Hüma, başındadır yuvası;
 Üstünde inan, erdem bülbülleri ötüşür.
 Göksün ulus sevgisi, yurt sevgisi obası;
 Kıymet ile başarı orda tüner, öpüşür.

Yüzün ayla yıldıza, gönlün Güneşe tünek;

Nasıl uğurlu olmaz sarfettiğin her emek?...
 Bin kanat mı diledin evvelki yıl sen bizden?.
 On bin kanat gerelim, dile enerjimizden!..

Dile enerjimizden, kıvılcımlar saçalım;
 Dile delenimizden Ergenekon açalım.
 Bilim dikmenlerini kartal olup aşalım,
 Göklerin yücesinde burç olup kaynaşalım!..
 Cevat İdil (Akpınar, Sayı 23, 24, 25, 26, s. 18).

Bahar

Geldi yine şen bahar;
 Sular oldu hep buhar.
 Yosunlu arklarından
 Akıyor coşkun sular.
 Ağaçlar hep şenlenmiş;
 Al, beyazla bezenmiş
 Bahar bestekârları
 Bu süsü ne beğenmiş?..
 Gübbeyi giydi dağlar,
 Bülbülle doldu bağlar;
 Yarlarda, yamaçlarda
 Buz gibi sular çağlar.
 Beyaz renkli leylekler,
 Yeşilliği benekler;
 Uçuşuyor her yerde
 Benekli kelebekler.

S. A. 178 Hasan (Akpınar, Sayı 23, 24, 25, 26, s. 27).

Köye gidelim

Bir göv ki hem yüce, hem de çok derin;

Ancak orda bulur gönül dilberin,
 Bulutlar yürüyün, dağlar yürüyün...
 Katılın gönlüme köye gidelim!.

Kanayan pınarlar kalbimde sızı;
 Ben kağnı sesinde bulurum hızı.
 Ufukta solmadan sahar yıldızı
 Katılın gönlüme, köye gidelim.

Gün kızıl batıda söner ipince
 Ay, billor derede yunur her gice;
 Çamlar sevişirken, sizler gizlice.
 Katılın gönlüme köye gidelim!

Orda boz kurtların aydın izi var,
 Yeli koyaklarda hâla gıcılar...
 Ülkü amacıdır, yolcu, bu diyar;
 Katılın gönlüme, köye gidelim!

E. Sungur (Akpınar, Sayı 27, 28, 29, 30, 31, s. 5).

Güneş

Yangın rengi saçarak ısıtır dört yanını..
 Altın başı, dolaşır, masmavi bir tavanı.
 Göklerden bir an bile düşmüyor o parlak Baş.
 Onu kendi işine örnek tut, ey, arkadaş!..

Hâyin, o ayırık otu, bastırırken Gülleri..
 O kurtardı (Gül!) diye çığırışan bülbülleri.
 Şimdi ötüşüyorlar vermişler de başbaşa,
 Hal diliyle diyorlar: (Ulu ATA mız yaşa!..)

H. Uluğ (Akpınar, Sayı 27, 28, 29, 30, 31, s. 10).

ONLAR

Karardı perde perde gülümseyen ufuklar.,
Kollarını uzatıp kimsesiz yavrucuklar
Bir karaltı hızıyla yollarda süründüler.

Ilık mermiler indi gözlerimden engine;
Hıçkıran bir tebessüm karları deldi yine;
Sonu yokluğa çıkan zulmete hüründüler.

Kim bilir hangi kara ejdere varacaklar;
Bir kadeh zehir için kime yalvaracaklar?
Yosunlu taş değil mi duyacak ahlarını?

Rabbini, çağlasın, bırak, ahi binbir keremin!
Sade sana az gelir kuduran cehennemini,
Sürükle mahşerine kendi günahlarını.

T. G. (Akpınar, Sayı 27, 28, 29, 30, 31, s. 22).

Bir hatıranın hayali

Eşsiz güzelliğinle eş oldun İlâhlara,
Estetik araçları kibarlığını öğsün;
“Ar”ın saçım elmas parmaklarınla tara,
Ona özdeştir ancak ilham yaratan göğsün.

Şiirden ve çiçekten yaratılmış meleksin,
Sırma saçlarla sarıp okşarken ozanını.
Sanma coşkun ruhumda yalnız süzüleceksin,
Her verdiğin eserle yayacaktır şanını.

San'atım yükselmeyi aşkında arayacak,
Adında çağlamıyan varlığı yok sayacak;
Senden doğmuyan şöhret eriyecek dizinde.

Bana verdiğin güçle güçleri yaracağım,
Ülküye bu feragat yolundan varacağım,
Bahtiyar olacağım bahtıma yar izinde.
Sabri Güzel (Akpınar, Sayı 27, 28, 29, 30, 31, s. 24).

Aşık Mevlüt

Niğde'nin Kültür ve halksever İlbayına şu dilekçesi ile baş vuran aşık bana geldi.

“Ey Niğde İlinin ulu İlbayı,
Geldim ziyarete bu hakipâyı,
Eğer sartaçta olmazsa dayı,
Şairler şirini boşuna söyler.
Şanına lâıyk mı şiiri kırmak,
Türke yakışır mı böyle boş durmak,
Lütfen bu dileğini şiir bastırmak,
Olmazsa (Yıldırım) dünyayı neyler?

Asaletin belli yücedir gayet,
Seni takdir eder bütün Vilâyet.

Etmez muavenet bize mâliye,
Bütün şiirlerim kaldı haliye,
Dediler halini arzet Valiye,
Geldim verdi elime çare İlbayım.

Ulu önderisin bu memleketin;

Tab, edip şirimi millete satın,
Denize bir damla bizden de katın,
Değildir maksadım pare İlbayım.

Köyümüz Aşmazdır Niğdeye merbut,
Aşka talip olan çekermiş ut,
Hüsni şerefinden bir mürüvvet et,
Gel beni yandırma nâre İlbayını,.
Şairlerin yanık olur yüreği,
Durmaz gece gündüz daima ağlar,
Kararı yok belli olmaz durağı,
Duyursa zarını dayanmaz ağlar,
İnsan hürmet ile alır önünü,
Garip sair döndü size yönünü,
Şanlı Türkler gözetir birbirini,
İder muavenet siz gibi baylar.

Şanına lâyıkmı şairi kırmak,
Türke yakışırını böyle bos durmak,
Lütfen bu dileğim şiir bastırmak,
Olmazsa (Yıldırım) dünyayı neyler.

Genç dinç sansın ve inanlı aşık Borun Asmaz köyündendir. 312 doğumludur.
Evli ve altı çocuk babasıdır.

Şeref! askerî ödevini (genel savaşta Çanakkale, Kafkas, cephelerinde ve İstiklâl savaşında da Adana'da Sinan paşa kolunda, Afyon ve Haymanada) tamamlamıştır.

Yaşının tazeliğine rağmen sözünü sazına uydurarak çevresinde dikkat nazarını kendine çekmeğe başlayan Mevlüt, Ulukışlada (Kemali baba) adındaki Halk ozanının şu muammasını alır. Ve halleder. Mevlüt için açılan ilk sınavı muvaffakiyetle neticelenmiş olur.

Bir muamma yaptım kansız,
 Gerek canlı, kerek cansız,
 Hiç bir şey görmedim ansız,
 Bil bakalım bu neymiş?.

Vardır anın hizası,
 Belli durur her azası,
 Bulanık gündür cezası,
 Bil bakalım bu neymiş?
 Varmı bunu bilen kişi
 Muhayyer gütmeyin işi
 Kemâlinin kardeşi!
 Bil bakalım bu neymiş?
 Nihayet Kemâli serteliyor
 Alırsam kalkanı
 Çıkarsam meydana
 Kakinca al kana
 Çocuksun kıyamam sana!
 Mevlüt bundan (gölge)yi kastettiğini buluyor ve şu karşılığı yolluyor.
 Bu gün vakıamda bir ün işittim,
 Hangi mahaldedir bilmedim anı,
 Kudret binasında bir can gûşettim,
 Tanrı tek yaratmış eşlidir yanı,

Biri canlı biri cansız yaratmış
 İkisini bir yapıda türetmiş
 Yerde mi, gökte mi, gizli seyretmiş
 Ehli olan bilir bellidir, anı.

Dinleyin ihvanlar iş bozgun düştü,
 Denizi deryayı hep birden geçti,

(*) Yıldırıma malum kapıyı açtı,
Kim açtı, ne gördü bil sen de anı!

Kemali baba Mevlüdün yukarıdaki karşılık muammasını çözemiyor ve bizzat ziyarete ve takdirlerini sunmağa geliyor. Mevlüt yine ozan aşkını şu deyimleriyle anlatmağa çalışıyor.

Tâ ezelden aşk kalbime “basmıştı,
Demezdin kimseye ar deye deye,^(**)
Bu yel bana küçüklükte esmişti,
Girmiştim sipere kar deye deye.
Elbahtına şahin konar ne düzgün?
Bizim bahta neden konuyor kuzgun?
Aşk katı içerden ederdi dizgin,
Çekerdin gemini dur deye deye.

Mihnetli gün idi devri istibdat,
Yağardı zulümler daima kat kat,
Var ise metanı bu devirde sat,
Ya, bende mücevher var deye deye.

Ey Mevlüt Yıldırım git sen doğruya
Minnet etme kötülere uğruya,^(***)
Gece gündüz yalvar ulu Tanrıya,
Benim maksudumu ver deye deye.

Aşık Mevlüt çok yurt severdir de. Cumurluk şenliğini köy alanında kutlulamak için toplanan köylü kardeşlerine (memleketimize) adli deyimini içten, duyarak, duyurarak okumuş dinleyicilerini coşturmuştur.

Ey kahraman Türkün mukaddes yurdu,
Baktım tarihe yüce yaşma

* Yıldırım Mevlüdün mahlâsıdır.

** Âr-ayıp

*** Ugru-hırsız

Top tüfek sesinden dilin mi durdu,
 Neler geldi geçti söyle başına.
 Kaç kere öldün de kaç kere dirildin;
 Kâh bulanık aktın ve kâh duraldın,
 Şimdi tapulandın Türklere kaldın,
 Zafer tarihini yazdın düşüne,^(*)
 Yaşasın Atatürk, yaşasın Millet
 Yaşasın şanlı Ordu, ve Cumhuriyet
 Dima şen olsun böyle memleket,
 Göller dolsun toprağına taşına.

Sakarya İnönünü hatırla tanı,
 Yurdu zimmetledi^(**) şüheda kanı,
 İntikamla aldık biz bu vatanı,
 Yekcihet çalıştık hem savaşına,

Nedir toplantının yüksek emeli?
 Borçluyuz her daim alkışlamalı,
 Türküz, Türktür dünyanın dip temeli
 Kurulurken girdik senin düşüne^(***)

Belki bilmeyen var nedir Türk demek
 Kahramanız emsalimiz yok dernek
 Arıdır neslimiz gayet pak demek
 Evvel basan Türktü yaradışına.

Saymadın sen bizi biz seni saydık,
 Bastırdın üstüne düşmene ayak,

* Döş-Göğüs

** Zimmetledi-Senetledi

*** Düşüne-rüyasına

(Ata) zahmet çekti bizimle yayak,
Kurtarınca seni geleli hoşuna,

Silindi üstünden düşmanın izi,
Son büyük zaferdir aldık boğazı,
Kalmıştı bu yurttan düşmanın gözü,
Düşerlerdi daim senin peşine.

Bizim ecdadımız bu yurtla yatan,
Yine eski Türküz dünyayı tutan,
Türkler doğarken der nerede vatan,
Alır intikamı vurur dişine.

Nedir Ey Yıldırım medhini anlat,
Türküz etmeyelim kimseye minnet,
Şimdi zinetlendik misali Cennet,
Süslendi al bayrak, bak nakkaşına (Akpınar, Sayı 27, 28, 29, 30, 31, s. 27).

ATATÜRK'e

İstipdadın kaçırdığı zaferi,
Değnekle çeviren Türk derler bize
Az zamanda milyonlarca gençleri
Hemen yetiştiren Türk derler bize

Ey tanrı ömür ver Atatürk'e,
Heybetinden titrer, hep bütün ülke,
Zaferler doldurdu mukaddes mülke,
Uğruna can veren Türk derler bize,

Sen varsın istemek ziyayı günden,

Dünyada bulunmaz hiç ulu senden,
 Topu tüfek sesini kesdik acundan
 Söze kavi duran Türk derler bize,
 Der Yıldırım geçti eski kaygılar,
 Fevzi, İsmet, Rüştü diğer saygılar,
 İşte baş gösterdi hep fabrikalar,
 Terakkiye eren Türk derler bize...

Asmaz köyünde diğer bir toplantıda okuduğu:

Nerde istipdat, saltanat rezaletler hanı?
 Sildik süpürdük, temizledik vatani,
 Kimlerdir daima zafere çeviren yönü
 Atatürk, Fevzi, İsmet İnönü.

Var olsun Atatürk yaptı bir dernek,
 Bütün milletlere gösterdi örnek,
 Mecburi sulhlara bastıran parmak,
 Atatürk, Fevzi, İsmet İnönü
 Çalıştı sıtkile çok kavı durdu,
 Salebân hep millet rahata erdi,
 Kimlerdir şenelten mukaddes yurdu,
 Atatürk, Fevzi, İsmet İnönü

Doğdu memlekete büyük asarlar,
 Geldi kapımıza hep demiryollar,
 Kimlerdir bunları yaptıran erler,
 Atatürk, Fevzi, İsmet İnönü

Terakki gayreti var her Türkte,
 Çoktur seviyesi küçük büyükte,
 Kimlerdir çok kavi bir ittifakta,

Atatürk, Fevzi, İsmet İnönü (Akpınar, Sayı 27, 28, 29, 30, 31, s. 27).

AKSARAY YOLUNDA

Hasan Dağı Eteklerinde

Bütün nazarlara çarpar duruşun,
Sandım her dağa baş Hasan dağı,
Gayet çok sevimlidir kuruluşun,
Suyun yok damarın baş Hasan dağı,

Ormanın yok bülbüller öte,
Suyun yok gelen geçen yurt tuta,
Girmişin simsiyah bir kıyafete,
Olmuşsun sen toprak Hasan dağı.

Neden açılmıyor sümbülün, gülün,
K. evvelde bağlanır dilin,
Gelen giden olmaz kesilir yolun,
Hiç gitmez serinden kış Hasan dağı,

Opsar dağı yakın durur yoldaşın,
Suyu yok ve hep köydür peşin,^(*)
Der Yıldırım neden çataldır başın.
Görünüşün gayet hoş Hasan dağı.

Soyumuz

Soyumuz en eskidir ve her soydan uludur;
Tarihi karıştırın, ne sayfalar doludur..
İnsanlık ve soysallık soyumuzdan çıkmıştır,
Acunda her güçlüğü, her engeli yıkmıştır.
Öğretmekle kalmamış soysallığı acuna,
Almış oyuncak gibi tarihi avucuna,

* Peş-etek

Çiğnediği toprakta herkes ona başeğmiş,
Güneş gibi yükselmiş, başı göklere değmiş..

Soyumuz öyle uzak bir zamanda çıkmış ki,
Acunu öyle soysal bir biçime tıkmış ki,
Göktanrı da şaşıyor Türkün bu işlerine
Soyumuz devamdadır böyle gidişlerine..

Geri kaldı sandılar soyumuzu bir anda;
Bize silâh çekmiyen kalmadı hiç yabanda.
Türk benliğini ezmek, öldürmek istediler
Ve, “Köleden başka şey olamaz o!” dediler;

Fakat, kabil olurumu bir efendi, bir beyin
Çırakları altında ezilip ölmesinin?!..
Yürüdük üstlerine ATATÜRK başımızda,
Bizimle beraberdi dağımız, taşımız da..
Bildirdik hadlerini o aç gözlü kurtlara:
Saldırmak kolay mıdır Türkle dolu yurtlara!..
Şimdi Acun anladı Türkün ululuğunu.
Hangi soy hangi soya yaparmış kulluğunu!..
G. Doğan İdil (Akpınar, Sayı 27, 28, 29, 30, 31, s. 31).

Niğde hakkında

(Naci Ozan) dan Develi Karahisar geçit bekçisi
Destanıma işte verdim bidayet,
Araşan bulunmaz böyle vilâyet,
Yeni valimizde çoktur dirayet,
Yeni geldi şerefkân Niğdenin.

Sarıdır taşları, yüksek binası,

Kudretten çalınmış onun boyası,
Yayladır marazdan buldu halası,
Kayabaşı safakârı Niğdenin

Hastalık getirmez suyu şifalı,
Bahçalan Elma, Kiraz, Şeftali,
Her cihetten güzel Niğdenin hali,
Ekmeği gayette arı Niğdenin.
Niğde gün doğusu dağlık boğazlık
Gün endi tarafı ova ve sazlık
Niğdenin dahili bağılık, kirazlık
Asla eksik olmaz karı Niğdenin

Niğdenin Kiblesi hümaî dağlar,
Çevre etrafında kar suyu çağlar,
Çiçekle çayırda müzeyen bağlar,
Etrafı çayırda koru Niğdenin

Hele Yaz eyamı havası serin,
Her gelen beğendi Niğdenin yerin,
Dediler bu Niğde her yerden şirin,
Asla bulunamaz zoru Niğdenin.
Hazmı taam eder suyu çok hoştur,
Uç tarafı dağdır bir yanı boşdur,
Bahçaların içi envai kuştur,
Bülbülleri eder zarı Niğdenin

Asarı atika kal'ası yüce,
Çıkılmaz üstüne yollan ince
Çiçekle donanmış, gülleri gönce,
Ahalisi yaşıyor güzel Niğdenin.

Dört şehrin biri Ulukışladır,
 Makaslar ayırmış, Tren işletir,
 Nevşehirin evleri karakışladır,
 Elması gider dışarı Niğdenin,
 Niğdemiz lekeden arî ve tahir,
 Yine Nevşehir üzümcülükte mahir,
 Niğde dağlarına dolar aşâir
 Çok zarif ve hoştur kârı Niğdenin.

Hele Aksarayda çok buğday biter,
 Üç yıl kıtlık olsa, halka yeter;
 Yeni zahireyi eskiye katar,
 İşte bu civarla varı Niğdenin.

Birisi de Bordur, emsali yoktur,
 Ucuzluk suluk, meyvası çoktur.
 Hele Okçu suyu, tatlı soğuktur

Bu dört şehir oldu yâri Niğdenin.

Param olsa, bende Niğde de Dursam,
 Yüksek binalara, çıksam otursam,
 Ellerimi Akpınara batırsam;
 Naci ozan, bergüzarı Niğdenin.
 S. Yalvacer (Akpınar, Sayı 27, 28, 29, 30, 31, s. 32).

Bırakıp gidenlere

Ayrılık acısıyla içimizde bir ateş
 Bizden uzaklaşan gün gel bağrımızıdeş
 Gör iyiden iyiye tutşan kalbimizi..
 Bizi ıssız, ışıksız bırakıp giden güneş.

Kan ağlıyor içimiz, yanıyoruz her zaman

Kudurdu içimizde ateş dolu bir volkan
 Dünya bize zehroldu; artık ruhumuz döndü,
 Yadoldu içimizde geçirdiğimiz her an.
 Hulusi Uluğ (Akpınar, Sayı: 32, s. 7).

Yalvaca

[Askerlik dolayisile geçiş]
 Aşık Mevlüt Yıldırım
 Gayet güzel bir şehirdir Yalvaç,
 İnsanı cins, misafire hoş bakar.
 Hem safalık vardır, her çeşit ağaç
 Güller açar, bülbül öter, su akar.

Dertlere devadır hele havası
 Çevresi dağ, biraz dardır ovası
 Yurdumuza vardır çokça faydası..
 Ekseri sarfolan (gön) ordan çıkar

Ziyade şirindir kahvesi, harı,
 Misâli Cennettir sanki her yanı
 Hâlis Türktür âlicenap insanı
 Hürmetle her kese kendini yakar

Kayıkla geçtik Eğirdir golünü
 Yıldırım der azılmıştık yolunu
 Nasıl aşak Akşehirin belini
 Ne uzak orası on saat çeker (Akpınar, Sayı: 32, s. 16).

SAHİLDE BİR AKŞAM

Kızıl bir iz çizerken güneş akşamla suda,
Deniz bir ateş gibi yanıyor için, için.
Niçin homurdanıyor mor dalgalar uykuda;
Rüzgâr son nefes gibi soluyor, acep niçin?.

Kayalar ürperiyor dalgaların sesinden,
Havada hıçkırıyor, ağlıyorlar durmadan.
Bir göz yaşı sızarken günün son nefesinden
Doğuyor penbe bir ay, kızılığ vurmada.

Tabiat boynu bükük bir öksüz gibi bu gün,
Gecelerin zehrini yudum yudum içiyor.
Arkada kanlı izler bırakıp giderken gün
Karanlıktan bir orak bu izleri biçiyor.

Sonra ölgün bir gece, sonra bir karanlık ay..
Şimdi gönlüm, otur da yanan dertlerim say..
Meliha Tanalp (Akpınar, Sayı: 33, s. 8).

GURBET

Gurbetin elinde sönük bir fener
Gibi gözlerimle, kimi ararım?
Dolaşık yollardan hep döner döner,
Bakarım; bu elde gine ben varım.

Eriyor git gide hep ümitlerim.
Bazan coşar, ağlar bazan gülerim.
“Ne acı, ne acı bu gurbet!” derim;

Çıkıyor ademe bütün yollarım.

Kimler atmış beni bu dalgalara?

(Ne haber gönderir, ne beş on para)

Bakarım gurbette yeşil sulara,

Engin denizlerden haber sorarım.

Kemal Alptekin (Akpınar, Sayı: 33, s. 10).

Çoban

Önünde oturan sürü davarın

Durağın dağlardır bu gün ve yarın

Bekçisi güneşi unutma, çoban!

Sesini dinleyen şu ufukların.

Sana yaklaşılamaz hayatın ye,si,

Yasını dindirir kavalın sesi,

Bul da bir su başı, çınar gölgesi

İçinde tasayı hiç tutma, çoban!

Naranla dağların gönüsü inler,

Bir pınar başında gönlün serinler

Sende yaşamaz ya gazezler, kinler;

Mukaddes duygunu uyutma çoban!

Ruhunda saklıdır en yüce sırlar;

Aşkının destanı düzlükler, kırlar.

Ünlerin silinmez, geçse asırlar;

Sakın benim gibi yas tutma çoban,

A. Turan (Akpınar, Sayı: 33, s. 10).

Çocukluğa Tahassür

Seni taşıyor kimseye açılmayan her kucak,

Kıvırcık, sarı saçlar elinde bir oyuncak,
Her gün bir başka kadın daha şen, daha kıvrak,
Çocukluk.. Büyümeden çocuk olup yaşamak..

Morarmış dudaklardan dökülürken bir masat
Göğüs çiçeklerini emerek uykuya dal!
Esmer yüzlü yavuklun, eşindir san, kumral..
Çocukluk, Büyümeden çocuk olup yaşamak

Fıkırdak tazelerin dinle, şen türküsünü,
Atarak en kapalı yerlerin örtüsünü;
Billor vücutlerde gör tabiatın süsünü!
Çocukluk.. Büyümeden çocuk olup yaşamak..

Yüzlerin ateşlenir bir dünün dudağından,
Açılır kollar sana gençliğin her çağından,
Damlar süzgün bakışlar bir gelin dudağından
Çocukluk.. Büyümeden çocuk olup yaşamak..

Günün ızdırapları kırıştırmaz yüzünü,
Kaplamaz düşünceler gecenı, gündüzünü..
Çocuklukta bulursun hayatın en düzünü
Çocukluk.. Büyümeden çocuk olup yaşamak..

Tezelzülün hissesi, riyanın yoktur payı,
Tanıamaz bükülmeyi, bilmez yaltaklanmayı!
Ömrümüzün bir defa gördüğü bahar ayı
Çocukluk.. Büyümeden çocuk olup yaşamak..

Talât Gün (Akpınar, Sayı: 34, s. 13).

Yağmurlar

Siminden üzölmüş saça benzerler
 Kirpikten süzölmüş yaşıa benzerler,
 Sevdadan bulanık başa benzerler
 Ağlıyor, ağlıyor yine yağmurlar.

Dumanla karışık geçer bellerden,
 Titrer yürekleri sinsi yellerden,
 Hınçkırıp gelirler bizim illerden
 Ağlıyor, ağlıyor yine yağmurlar.

Sararmış bahtından gamlı yapraklar,
 Göz yaşı emiyor yanık-topraklar.
 Sanki de bizimle, derde ortaklar;
 Ağlıyor, ağlıyor yine yağmurlar.

Terk etmiş sulara aşkı, hevesi;
 Sürünür yerlerde solgun nefesi;
 Kim bilir gömölü onun da nesi...
 Ağlıyor, ağlıyor yine yağmurlar.

E. Sungur (Ayten)e (Akpınar, Sayı: 34, s. 14).

Bandodan Nağmeler

Dalarken hülyaların belki en korkuncuna,
 Bir ses teselli gibi akıverdi içime.
 Yaklaşırken kederle girdapların ucuna;
 Nağmelerle avundum, payan yok sevincime.

Dinledim saatlerce ağladım karşılıksız
 Karanlık hayatımın ümitsiz akşamında.
 Issız dağ başlarında kalmış gibi ışıksız,
 İçtim bu teselliği evimizin damında.

Şu aciz kalemimden dökülen satırları:
 Okuyorum. Siyahlar örtüyorken kırları.
 Canlanıyor önümde yaşamının sırları,
 Karanlık hayatımın ümitsiz akşamında.

Bir ses teselli gibi akıverdi içime;
 Nağmelerle avundum, payan yok sevincime! (Akpınar, Sayı: 34, s. 14).

TÜRK LÜK

Acunla yaşıt olan en kutsal bir kuvvet var,
 Acunun dört bucağı onu sayğıyle anar.
 Güneyden Günbatıya şimşek olup yürümüş,
 Hangi taşa bastıysa toprak olup çürümüş.
 Yayının çekdiği ok, şimşeklerle beraber;
 Amaca doğru gider, Ülküye doğru gider!
 Gökleri gümbürdeten, yer yüzünü titreten,
 Borayla yarış eden, kasırgayı inleyen.
 Dalgalar onu tanır, burgaç (tayfun) ondan utanır;
 Güç, başarı, soysallık onu hep iyi tanır!.
 Bu kuvvetin adı ne? unutma koca cihan:
 Türklüktür bunun adı, onu kıvanç ile an!

Sınıf 3'te No: 477 Cengiz Yalvaçer (Akpınar, Sayı: 35, s. 4).

Başar

Bu gün senin başında koskoca bir Atan var!
 Acunlara ü u salan koskoca bir Vatan var!
 Vatan, bu gün bizimse ey çocuk yarın senin,
 Bizler temeli attık, siz de onu yükseltin!
 Üstünde uçuşsunlar Türk kuşu üyeleri,
 İman serperek essin uçakların yelleri.
 Ulusların açılsın yine sana elleri,
 Yine “ben yarattım!” de en kültürlü yerleri.
 Vatanında kalmasın hiç bir adam kültürsüz,
 Medeniyetten yana kimse kalmasın öksüz.
 Fabrika bacaları gökleri göstermesin,
 Uçaklarına asla Tanrı düşke vermesin!
 Çelik raylar döşensin yurdunun dört bucağı,
 Fenlere yastık olsun Cumurluğun kucağı.
 Atan sana diyor ki: yarının genci, başar!
 Muhtaç olduğun kudret, o asil kanında var!
 3 T Cengiz Yalvaçer (Akpınar, Sayı: 35, s. 5).

İlimiz

Şu Niğdemiz şirin İldir,
 Hele yazı mükemmeldir
 İlbaymızın yaptırdığı
 O yeni park ne güzeldir!..

Yaprakların arasından,
 Süzülerek gülerken Ay
 Çoluk çocuk orya dolar,
 Radyo dinler bayan ve bay.

Batısında Kayaardı
Baştan başa elmalıktır:
Doğusunda Kırbağları
Boydan boya meyvalıktır.

Kuzey, güney hep üzümlük.
Ya istasyon, bir görümlük...
Elektrikler yandıymıydı
Her yer giyer nurdan önlük (Akpınar, Sayı: 35, s. 6).

“Sabah”

Müjdecisi Fikretin Ruhuna

“Sabah olursa, Halûk, bu memlekette bir gün..”
Dedin ve beklemedin, onu görmeden öldün.
Dilediğin kavi el çıkdı, sildi yasları;
Bengisuyle yıkadı gafletleri, pasları.

O sabahın ufkundan umduğun Güneş doğdu;
Karanlığı eritti, yurdu ışığa boğdu.
Yurddaşları uykudan oyandırdı bir anda;
Sabahın yüzü güldü, ümit güldü her yanda.

Türk gönlünün dostları gülenç yüzlü çiçekler,
Kuşlar, kurtlar, böcekler, arılar, gelekler
Kurtuluş bahçesinde toplanıp andıçtiler,
Uyanış kımızından içip serden geçtiler.

Egemenlik marşım orda bestelediler,

Hürriyetin aşkını orada bellediler.
 Ülkü perilerini sardılar, eğlendiler;
 Kültür meleklerinden birer eş beğendiler.

Bu cümbüşün sonunda bir kurultay yaptılar,
 Andlaşmanın içine şu kararı kattılar:
 Saygılar sunmak için her gün birleşecekler,
 “Sabah” Müjdecisinin kabrine gelecekler...
 Cevat İdil (Akpınar, Sayı: 35, s. 8).

Okul Niçin Kutsaldır?

Bilgili bir cemiyet
 Ne mutlu şeydir; millet
 Bilgiler kaynağına
 Vermiştir ehemmiyet.
 Dimağlar orda açar,
 Yavanlık ondan kaçar;
 Oraya giden herkes
 Bilgiler derer, saçar.
 Hürmet ey okul sana,
 Nurlar saç bu vatana;
 Adını anan kişi
 Kıvanır kana kana...
 Kültürsüz milletlere,
 Fanatik devletlere
 Örnektir Habeşistan;
 Tutsak olur illere..
 Kültürü ilerleten,
 Gücü her şeye yeten

Bizlere durmak ayıp

Atatürk başta iken...

S. 2 178 Hasan Eryılmaz (Akpınar, Sayı: 35, s. 9).

Türk Çocuğuna

Hür doğdun hür yaşadın,

Dolaştı dilde adın;

Şimdiki yüceleri

Koğuktan Ren çıkardın.

Yükseksin gökte başın

Tarihten eski yaşın!

Yiğitlik anlatıyor,

Alnında çatık kaşın.

Tanrının tek ünlüsü

Gezer ilerde göğsü;

Dillerde anlatılır

Yiğit Türkün Öyküsü.

Türklerin yok benzeri,

Acunun yiğit eri;

Yüzyıllar evelinden

İnletmiş göğü, yeri..

Bu neslin çocukları,

Tutsunlar ufukları;

Kaplamalı dört yanı

Aşmalı dorukları...

178 Hasan Eryılmaz (Akpınar, Sayı: 35, s. 9).

Belli Değil

Bir vakte erdi ki bizim günümüz;

Yiğit belli değil, merd belli değil!

Herkes yarasına derman arıyor,

Deva belli değil, derd belli değil!

Fark eyledik ahir vaktin yettüğün,

Merhamet çekildi göğ'e gittüğün;

Gücü yeten soyar, gücü yettüğün,

Papak belli değil, kürk belli değil!

Adalet kalmadı, hep zulüm doldu,

Geçti şu baharın gülleri, soldu,

Dünyanın gidişi acaib oldu,

Koyun beli değil, kurt belli değil.

Halk şairlerinden: Ruhsatı

Bellidir

Erdi ki öyle bir çağa günümüz,

Başımıza geçti ATA Türkümüz.

Geceler devrildi gündüz Ülkümüz;

Dert te belli oldu deva da bellidir!

Fark eyledik iyi vaktin yettiğin,

Kötülük çekilip yere geçtiğin,

Yurttaşlar, onarır gücü yettiğin,

Papak da bellidir kürk de bellidir!

Savaştan çıktıkça yorgun değiliz.

Yurttan başka şeye vurgun değiliz;

Coşkun bir ırmağız, durgun değiliz

Gece gündüz oldu, hedef bellidir!

Adalet dirildi, zulümler öldü;

Ulusal baharın gülleri güldü.

Kara günlerimiz yere gümüldü;

Kurt, koyun kalmadı her şey bellidir!

Uyan hey Ruhsatı, değişti çağlar!

Dünyanın gidişi yoluna döndü;

Tepe taklak geldi kanlı otağlar

Bu millet uyandı zulümler söndü.

S3. 477 Cengiz Yalvaçer (Akpınar, Sayı: 35, s. 10).

Yerli Malı

Yabancı malını at,

Yerli mala el uzat!

Var iken yerli malı

El malı almamalı.

Paraları bulduran,

Bankaları dolduran,

Tasarrufu kurduran

Türk gücü, yerli malı...

1-A Y. Eşener (Akpınar, Sayı: 35, s. 11).

Türk Çocuğu ve Cumhuriyet

Ne sultanlık ne Sultan;

Ne Hakanlık ne Hakan:

Biz ki Türküz, Türke baş:

Kendi seçtiği Yurtdaş...

Cumhuriyeti kuran,
Büyük milli kahraman,
İlk Başkandır “Atatürk;
Kimse yok ondan büyük...

1-A 220 Avni Tural (Akpınar, Sayı: 35, s. 11).

Arı

Bahçelerde dolaşır,
Çiçeklerle koklaşır.
Kovanında saklanmış,
Baktım güzel bal yapmış.

Çocuklara diyor ki!
Yaklaşmayın yanıma.
Kıymam ki ben sebepsiz,
Hiç kimsenin canına.

Benim nevini pek çoktur,
Sayayım bak ben size.
Bal arısı bizleriz;
Kovanı pek severiz.

Başka arılar gezer,
Elleri boş, gönlü hoş..
Biz kovana saklandık,
Sarı, sarı bal yaptık.

A-1 256 Nermin Esen (Akpınar, Sayı: 35, s. 11).

Dilencilik Fanadır

Saçını büküm büküm eşkinlere taratmış,
Yalın ayaklarına çamurdan kına yakmış.
Akşamleyin kimbilir, hangi yıkıda yatmış
Boynuna torbasını bir arma gibi takmış.

Bir san'at anahtarı gibi eline almış
Sanki kendince yüz bin değerinde bir kamaş.
Gelen ve geçenlere sağ elini uzatmış,
Kim bilir hangi bir saf yirmi paracık atmış.

Acunda herkes ister biraz gülmek, eğlenmek;
İnsanım diyen için ne acıdır dilenmek?..
Şimdi bizlere düşer Tanrıya şükür etmek,
Zaman olur bin değer bir dilim kuru ekmek.

Miskin adamlar çöker bulup bir duvar dibi,
Ölümü gözetlerler uyuz köpekler gibi.
Açlıktan, susuzluktan kıvranıp deli gibi;
Dirime göz süzerler türbe kandili gibi.
2-1 62 H. Saim (Akpınar, Sayı: 35, s. 12).

Vakitsiz Bir Ölüm

Ölüm geldi Niğdemizde kışladı;
Ergen kızdan, koç yiğitten başladı.
Baykuş sesi içimizi haşladı;
Yüce Tanrım arkadaşım öldü mü?..
18 E. Kazancı (Akpınar, Sayı: 35, s. 13).

23 Nisan

Ulusun ağlamaktan gözleri kızarmıştı.

Gözlerinin ışığı yasından kararmıştı.

Dört yandan saldırdılar yağılar ana yurda,

Yaşıyan ölülerdik sanki öz yurdumuzda.

Türkün sonsuz derdine derman aranamazdı,

Yurdu seven kişiler yurdda barınamazdı.

Yurd sürükleniyordu sonsuz bir uçuruma,

Nihayet felâketin geldik en son ucuna.

İşte öğün ünlü bir ayak bastı Samsuna;

Yürüdü, çevresine ümitler suna suna.

Bu, ateşler içinden çıkıp gelen bir Erdi.

Yurdunu kurtarmaktı onun en büyük derdi.

23 Nisan günü Kamutayı kuran bu!

Yağıların eline zincirleri vuran bu!

Kurdu bir yüce ülkü ve sapsağlam bir vatan,

Kalmadı ülkemizde ne Halife ne Sultan.

Bunu kuran, Ulusun öz evlâdı bir Türktü;

Türkün büyük Atası, o ulu Atatürktü.

Yurdumuza yayıldı kamutayın gür sesi.

Doldurdu her tarafı egemenlik neşesi..

3-A 417 Cahit (Akpınar, Sayı: 35, s. 14).

Kayardı Bağları

Kadarak tepesi kıraç yaylalar,

Görünür arkada elmalı bağlar,

Dört bir tarafından sulan çağlar,

Koca Hasandağı seyrine dalar.

Burada bulunur soğuk pınarlar,
 Suyunun kaynağı volkanik dağlar,
 Üstüne her sabah şebnemler damlar,
 Yarılmaz bu suya deyen dudaklar.

Elması satılır bütün Acuna
 Almıştır tadını Rusya, Almanya,
 Daha İngiltere ve Danimarka
 İsmini soyuyor ta Amerika,
 147 Enver Başkan (Akpınar, Sayı: 35, s. 16).

Bahar

Yeryüzünden karanlık
 Kalkarken perde perde
 Kuş sesleri duyulur
 Kırlarda, bahçelerde.

Güneş henüz doğmadan
 Ağaçların çiçeği
 Her taraftan görünür
 Saçılmış yıldız gibi.

Serin, güzel bir rüzgâr
 Her tarafı dolaşır;
 Kırlardan şehirlere
 Bahar kokusu taşır.

S. 3 Ş. 1 No. 70 Cevat Balıkar (Akpınar, Sayı: 35, s. 16).

Çiftçi

Bitmez bir gayretle daima çalış,
 Güneş yükselmeden tarlana yürü;
 Kalmasın yurdunda yer ekilmemiş,
 Senindir bu toprak, bahtiyar köylü!..
 Bu güzel vatanın toprağı taşı:
 Tükenmek bilmeyen bir hazinesi...
 1-1 45 Asaf Ömer (Akpınar, Sayı: 35, s. 17).

Enginlerden Yükselme

Ey Türk genci sen bu gün öğrendin yükselmeyi,
 Devrimleri yapmayı, bulutları delmeyi:
 Adın gökleri sarmış, “Yaşa Ulu Türk!..” diye
 Senin millî benliğin başladı yükselmiye.

Kolların sarmış bu gün devrimler acununu,
 Bütün uluslar sana açmış ta avucunu
 Elbirliğile senden rejim öğreniyorlar;
 “Yükseliyor, Yükseldi, yaşasın Türk!..” diyorlar.
 Yazan: 47 Muzaffer (Akpınar, Sayı: 35, s. 17).

Şubat Kışı

Şehrimizde her yön beyaz;
 Şubat, bu kış sana pek az.
 Uzak hayal olmuş artık
 Kafaları döndüren yaz.

Bacalardan duman tüter,
 Saçaklarda süngü biter;

Şubat, senden çok usandık,
Ettiklerin artık yeter!.

Soba başı masal yurdu;
Usandırdın kuşu, kurdu.
Yeter artık güdük dayı
Kan söğüdü, hayat durdu!..

Ayazını yola saldın,
Şehrimizde zevke daldın.
Yeter artık Şubat, dayı,
Üşümedik bir sen kaldın.

2 A: No. 178 Hasan (Akpınar, Sayı: 35, s. 18).

Bahar

Arılık buhar geliyor,
Her taraf şenleniyor;
Çocukların sesleri
Baharı besteliyor.

Koyunlar körpeliyor,
Kuzucuklar meliyor;
Çobanın kaval sesi
Baharı müjdeliyor.

Bütün kuşlar geliyor,
Ağaçlar yeşeriyor;
Suların tatlı sesi
Baharı müjdeliyor.

İşçiler erken erken işlerine gidiyor,
 Hep horozlar öterken:
 “Oh, Bahar geldi!” diyor.
 126 K. Bayhan (Akpınar, Sayı: 35, s. 18).

Feryat

Yeniden toplanalım o matem başında,
 Aramızdan koparıldı henüz pek genç yaşında,
 Bir satırcık yazı yok onun meçhul taşında,
 Senin için aziz ölü, hepimiz kan ağladık.

Ah öğretmen! Bizim için bir ümiddin, emeldin,
 Akıllıydın, bilgiliydin hepimize bedeldin,
 Zamanında Ulusunu koruyacak bir erdin;
 Senin için büyük şehit, hepimiz kan ağladık.

Bilmiyoruz, ne kabrini, ne yerini senin biz,
 Zalim felek bırakmadı hayatından hiç bir iz,
 Bu matemde müşterekiz küçük, büyük hepimiz;
 Senin için betbaht ölü, hepimiz kan ağladık.

Vücudunu kanlı taput meralara sürüdü?
 Seni yutan kuduz mezar acep nasıl ürüdü?...
 Facianın karartısı gönlümüzü bürüdü,
 Senin için garip Yaşar hepimiz kan ağladık.

Gittin, gittin ebediyen gençliğine doymadan?...
 Ecel sana nasıl kıydı hayatına doymadan,

Ulu Tanrım pek büyüktür verdiğimiz bu kurban,
 Senin için yüce kurban, hepimiz karı ağladık.

Tanrım, acımadın mı bu zulmüne sebep ne?..
 Neden kıydın Ulusumun değerli bir erine?..
 Mel'un ecel, eserine bak sevine, sevine
 Hayat değil, bir kıymet gömdün, lanet şerrine
 Senin için, ah öğretmen! hepimiz kan ağladık...
 Sınıf 2 No. 24 Rebi'î Tüzün (Akpınar, Sayı: 35, s. 21).

Türk

İstiklâldir her zaman
 Türklerin arkadaşı;
 Ondan ayrıldığı an
 Devirir dağı taşı..
 Görölmüştür örneği,
 İnönü, Sakarya'da.
 Yağları gömmeği
 Göstermişti orada..

Türk dendiği anlar
 Akıla yengi gelir,
 Türkün bir Tanrısı var;
 Adına Vatan denir!..
 174 Hikmet Aydaş (Akpınar, Sayı: 35, s. 22).

Kayaardı

Yeşil mantosuna bürünen yosma,
 Dağlar eteğine sürünen yosma,
 Debboyu aşınca görünen yosma,

İnce belli, uzun boylu Kayardı!..

Melendiz dağından suyu içersin;

Zümrüt çehren ile ne de şekersin?..

Avrupa, Mısır şölen çekersin

Baştan başa elma dolu kayardı!

Dağlara yasladın yüce başını,

Gökyüzüne çattın iki kaşını.

Bol meyvenin kurusunu, yaşını

Yiyenleri yaptın boylu, Kayardı!..

İlk ballarda çıkar tombul sümbülün,

Biraz sonra açar o konca gülün,

Dallarında öter dertli bülbülün,

Aşıklar yuvası, soylu kayardı.

1-A O. Uyanık (Akpınar, Sayı: 35, s. 23).

Çiçekler

O yeşil çimenlerin arasında neler var?

Güzel, narin, kokulu, pembe mor çiçekler var.

O güzel renkleriyle güldüler mi gözlere

Yüzler neşe fişkirir, kıvanç dolar özlere...

İşte böyle bir günde geziyordum kırları,

O coşkun dereleri, o güzel bayırları.

İlkönce rastladığım güzel bir çiçek oldu;

Dokununca dalma küstü, sarardı soldu.

Ben birazcık irkildim bu tansı annacında;

Buruşukluk belirdi çiğeciğin tacında.

Sanki gözleriyle o bana şunu diyordu,

Duyulamaz bir sesle bana fısıldıyordu:

“Koklamayın gülleri, dokunmayın bizlere;

Son sözü söylüyorum, siz gibi azizlere:

- Çocuk birtek goncadır, çiçek onun yoldaşı,

Yavrulara, çiçeğe duygan bir yürek taşı!...”

47 Muzaffer Özdel (Akpınar, Sayı: 35, s. 32).

Yağmur

Sîmînden üzölmüş saça benzerler

Kirpikten süzölmüş yaşa benzerler,

Sevdadan bulanık başa benzerler

Ağlıyor, ağlıyor, yine yağmurlar

Dumanla karışık geçer bellerden,

Titrer yürekleri sinsi yellerden,

Hıçkırıp gelirler bizim illerden

Ağlıyor, ağlıyor yine yağmurlar.

Sararmış bahtından gamlı yapraklar,

Göz yaşı emiyor yanık topraklar.

Sanki de bizimle derde ortaklar,

Ağlıyor, ağlıyor yine yağmurlar.

Terketmiş sulara aşkı, hevesi;

Sürünür yerlerde solgun nefesi,

Kim bilir gömölü o nur da nesi...

Ağlıyor ağlıyor yere yağmurlar.

E. Sungur (Akpınar, Sayı: 37, s. 6).

Ödemişin Özlemi

Diş Hekimi sayın (Rüştü Elbi)ye

Doymadan tadına, güzelliğine,

Tez ayırdı senden felek ödemiş:

Akıp gidiyorken Tren engine,

Kaldın gerilerde renk; renk ödemiş:

Gidiyorum bitgin ve sarhoşum ben,

Yuvası bozulmuş öksüz kuşum ben,

Umut, arzum kırık pek bir hoşum ben,

Sende kaldı gönöl, benlik ödemiş

Nerde oturduğum evimle odam,

Beni şenliklere götüren akşam,

Ayrılığına teş içre bir tutam;

Yanıyor, yanıyor yürek ödemiş,

Sırma mor çepkenli o tunç zeybekler

İlk kurşunu (Atan) pulat bilekler

Gökçe Efe, gibi Şahin erkekler

Senden doğar güzel melek ödemiş

(Kış) günü basarken ovalan kar,

Orada diz boyu çayır; İlk bahar,

Bahçe de kırmızı ak güller açar.

Türersin burnuma çiçek ödemiş!

Güllerin kokusu sarar her yanı,
 Bu koku bayıltır hazla insanı
 Her bir şey çıldırtır, yakar ozanı
 Asma gül dalların çelenk ödemiş

Nasıl anlatayım o güzellikleri,
 Zümrütten yemişlik, zeytinlikleri,
 Kavranmaz, ölçülmez derinlikleri,
 Anlatmak, duymak zor tek tek ödemiş (Akpınar, Sayı: 37, s. 8).

SERÇE

Küçük vücudu narin,
 Rengi kumral serçenin
 İçli bakışı şirin,
 Şenliğidir her yerin!

Sevelim serçeleri
 Şenletir bahçeleri
 Kibardır besteleri
 Cıvıltılı sesleri.

Bir bahar sabahında
 Gök mai güneş parlak
 Yeşil ağaç dalında
 Serçe olmazım şakrak.

Ah serçeler serçeler,
 Hep baharı heceler
 Kışı asla sevmezler

Yazdan ise bezmezler. No: 214 Melâhat Genç'er
 (Akpınar, Sayı: 38, s. 8).

Cönkler arasınca

Eksik olmaz yiğit olan serinden
Aşılmaz dağları yol ederse veda.
Zehri nuş eylesem yârin elinden,
Anı bir lezzetli bal eder sevda.

Hocalar destine asla bakıtmaz,
Gözlerinden kanlı yaşlar akıtmaz.
Kârine kisbine asla bakılmaz,
Muhanet kapusuna kul eder seveda.

(Şifaî)dir varımı bunun kolayı
Bir yere birikmiş derdin alayı
Yüce dağlar gibi renci belayı
Yükletir üstime yol eder sevda

Kısmet kalktı şu yerlerde durulmaz
Gideyim gel beni eğleme dostum
Böyle bir feryat ile hiç iş görülmez
Yazık olur sana ağlama dostum

Derdimi söyleyim evvela baştan
Dayanmaz yüreğim demirden taştan
Ben yanmışım pervam yokdur ateş den
Tekrar sinem başını dağlama dostum

Şifaî gezeyim gurbet elleri
Tercüman tutayım esen yelleri
Perişan etmişsin zülfin telleri

Kaldır zülfileri bağlama dostum

Kul olayım aman sana kahveci,
Bir gicecik müsafir et gel beni.
Karda düştü bütün elim ayağım,
Başın için içerice al beni.

Ağlayı, ağlayı düştüm yollara,
Mevlâm göstermesin özge kullara.
Garip düşüm bilmediğim çöllere,
Pek yorgunum mecruh etti yol beni.

Aşk ateşi çok sineler pişirir,
Gam dalgası gelüp boydan aşırır,
Sevda müşkül her kim olsa şaşırır,
Kayık değil zan etmesin il beni.

Kalmışım böyle bir bahti firakata,
Bağlıdır ümidim kudreti hakda,
Mekansız garibim kaldım ayakda,
Kül içler korkarım işbu hal beni.

(Şifaî)dir bağrın dönmesin taş,
Korkarım çektiğim nafîle boşa,
Nazar kıl dökülen kan ile yaşa,
Göz yaşımdan götürüyor sel beni,

Ey gönül bu gelen mübarek gündür;
Hanede ismimiz dildedir şimdi.

Görünmez sılamız bana müşküldür;
Ara yerde dağlar duldadır şimdi.

Mektubumu getirmez sılamdan gelen
Benim gibi mi olur gurbetde kalan,
Derdim bana gerçek, ellere yalan,
Ümit gayri esen yeldedir şimdi,

Bize adet oldu kara bağlamak,
Sinemizi ateşlere dağlamak.
Ele düğün, bayram, bana ağlamak,
Acep kuzum nasıl haldedir şimdi.

Neden aksi döndü bu çarhı felek
Uçtu gönül kuşu dayanmaz yürek
Müjde sana yarin geldi diyerek
Yalan sözler ile aldatır şimdi.

(Şifaî)aç gözün gafletten uyan!
Kasavet varsa bu fikre dayan,
Bizim için vilâyetde Selvihan
Atup tutar kalbi kalbdedir şimdi.

Bilmediğim ıssız çöllerde kaldım;
Arasamda bizim dağlar bulunmaz.
Sitem deryasma düştüm bunaldım,
Yanımda bir gönül eğler bulunmaz.

Mecnun aşkı için sevmiş leylâyı

Kendisine haram etmiş dünyayı,
Eğer taksim etsem yedi deryayı
Çeşmim yaşı gibi çağlar bulunmaz

(Şifaî) talipdir ol yüzü maha,
Niyaz et mevlaya yüz sür dergâha,
Nameler yazdırdım vardığım şaha,
Mürüvvet idecek beğler bulunmaz.

Habu nazdan yeni kalkmış,
Gelir dostum gezerekten.
Burçak burçak terler dökmüş
Siler çeşmin süzerekten.

Kâh bürünür, kâh kaçar,
Ok kirpiği kanlar saçar;
Ak göksünü yele açar,
Düğmelerin çözerekten.

Her gören canlar akınır;
Cemalin günden sakınır.
Dört etrafına bakınır;
Cer an gibi tezerekten.

Almış eline gülünü;
Bilir güzellik yolunu,
Kaş altından ben kolunu;
Tanır bağrım ezerekten.

“Şifaî” bu nasıl candır;
Hublar içinde canandır.

İzhar etmez pek arifandır;

Güler dostım sezerekden.

Z. Oral (Akpınar, Sayı: 40, s. 8).

Gömeç^(*) hatun'a yazılmış medhiyenin tercemesi

1- Ey tercüman; bizden “Gömeç” hatuna hizmet tebliğ et. Kullar gibi secde ederek başını eşiği üstüne koy

2- Benden ona selâm tebliğ ettikten sonra -lisanı hâl- ile de ki: yer yüzünde bir gülsen gibiydin; gök yüzünde bir aya benzedin.

3- Güzeller senin yüzünün -hüsünün- kölesidirler. Senin semtinde dolaşırlar. Hepsi de derler ki: Ey Mehlika! senin hüsnün gibi hüsn dünyada olamaz [Dünyada nazirin olamayacağı hususunda hepsi müttefikler]

4- Tanrı sana yer yüzünde şahlık, gök yüzünde mahlık, burada mülkü cismanî, orada mülkü ruhanî verdi.

5- İki cihanda server ve canü dilde ulu, hakikat deryasında gevher oldun. Tanrıdan dilerim ki ömrün de cavidan olsun.

6- Tanrı seni mihnetlerden asude etsin ve sonra da çok eyi talihlere mazhariye le kâmuran ol.

7- Senin yarin (Mesut) olduktan sonra akibetin de mahmut, makbul oldu. Maksudın hasıl oldu. Sözümün doğruluğunu sonra anlıyacaksın.

8- Huda senin atîni bana apaçık gösterdi dinle, inan, bundan sonra şüpheyeye düşme

9- Bir gün hakkın kudreti sana (Veled)i hatırlatır. O zaman bana dersin ki: “hatırın hoş olsun” söylemiş olduğun şey söylediğin gibi oldu.

Hudavend hatına yazılan manzume

1- Ey âşıklar zümresi; zamanımızın Selçuk Hatunu ansızın lütfedip çemenistanı içinde bahar gibi yanınıza geldi.

^{*} (Cömaç) Adı Bal arısının yaptığı ve zamanına göre içine bal ve yumurta doldurduğu kutulardır. Bugünkü şivemizde Gömeç olarak söylenir. Bugün Anadolu köylerinde (Gömeç) adında erkekler vardır. Gömeç Hatun'un Konya Ereğlisinde mescidi ve (Gömeç ağları) diye anılan vakıfları olduğu söylenmekte ise de gidip tedkikat yapmaya imkân bulamadım.

2- (o hatun) asîl ve meşhur bir Şahtır ki: Hüsnü endamda bedre benzer. Bütün güzeller yıldız, o kamer gibidir, hem yerde hem gökte...

3- Öyle bir şah, böyle bir mah daha bulunamaz. Yarabbî sen ona başka bir mansıp ver ki; zan ve tahminin üstünde olsun.

4- Onun hüsnüne cihan Mısır kadınlarının Yusufun güzelliğine hayranlıklarından ziyade hayrandırlar: O kadınlar hayretlerinden ellerini kesmişlerdi. Bunlar can ve yüreklerini kestiler.

5- Çin ve Hata dilberleri ve Rumun dilrûbaları bellerine kemer bağlayarak ona can ve gönülden bende olmuşlardır.

6- Rumda ve Samda onun şöhreti, Çin maçinde itibarı vardır. Onun güzelliğinin medhi Iraka ve (Talkan)a^(*) kadar yayılmıştır.

7- Dedimki: Ey sultanımız, ey asrımızın bir tanesi ey derdimiz ve dermanımız, hanedan mm nuru ve ruhu,

8- Bize at üstünd 'n bir nazar atf eylede öyle geç! Ey şeker gibi balaban ey Erguvan gibi [canan]

9- Ey servirevan o yay gibi kaşlardan, o Nerkiz gibi gözlerden ok at (Bize bir nikâh iltifat fırlat) ruhları ateşinle öd ağacı gibi yak

10- Aşk olsun valide!.. O validei pür faideye ki senin gibi evlâdı olmakla hadsiz hesapsız hüsnü ve talihe mazhar oldu

11- Dünyada (Fatma hatun)^(*) gibi bir şah veya ona benzer bir mah gördümü ki: halka ikisinden de adlû aman irişsin?

12- Tanrı onun ruhunu cisminden evel yaratup ulu yaptı. Daha dünya vücut bulmamışken o ilmi ezelde şah idi.

13- Hakikatta Necip ve asil olan o kimsedir ki mülki ve saltanatı “Hep li”^(*) den ola bir mülk ki hak tarafından verilmiştir. O daimdir.

* Talkan İran’da eski bir şehir adıdır.

* Hudavend hatunun adı Selçuk; selçuki olduğunu Hudavend, Huvand ise sıfatları olduğunu akpınarın 39 uncu sayısında yazmıştı burada geçen (Fatma) adı da şayanı tetkikdir. ihtimalki (Fatma, selçuk ve yahut selçuki) göbek adı; diğerleri de sıfatıdır

* “Kuran”da yazıldığı veçhile; Hazreti Süleyman tanrıya şöyle dua etmişti: “beni mağfur eyle ve bana, benden sonra bir kimseye lâyük görmeyeceğin surette bir saltanat ver..” Sultan veled; Türkçe’sini yazdığımız bu ayetin mazmununa işaret etmiştir.

14- Padişahlar [Şahane hasletleri] onun ahlakından güzeller hüsnü ani onun cemalinden iktibas etmişlerdir. Onun himmetine büyüklerde küçüklerde hayran olmuşlardır.

15- O, ihsan ve atıfette derya; hüsnü letafette [bağı irem] gibi eşsizdir. Haremi şerif halkının büyüğü, küçüğü bilâ istisna ona medyunu şükrandır.

16- Ondan- benim gibi- Padişahlar da memnun ve müteşekkirdir. Bütün zemane halkı yaradılışını ve ahlâkını şeth ve tadat hususunda şaşırmışlardır.

İleri...!

Ulu önderimizin açtığı nurlu yolda,
Sevinçle ilerliyen zafer çocuklarıyız
Ceddimizin sarsılmaz kuvveti var bu kokla,
Bu yurdun sahibiyiz, biz bu yurdun varıyız.

Varlığımız vatana Armağan olsun dedik,
Dum'u pınardan geçer yo'u hedefimizin.
Segisini iyica kalblere bir çınladın,
Nur aktı gönlümüze gözünden şefimizin.

İnönü'nün çocuğu eşsizdir bu inançla
Ynrd için yorulmanın ölçülemez değeri
Altı koldan yürüyün heyecanla, kıvançla
Durmayın arkadaşlar.. Arkadaşlar..!
Hüseyin Aral (Akpınar, Sayı: 44, 45, 46, s. 10).

23 Nisan için

En mukaddes temelin atıldığı bir günün
İki Boy ramini bir kutluluyan ulusum.
Bütün geriliğini arkada koyup dünün;

Yurd için can verirken kıvanç duyan ulusum.

Kutlu olsun demeğe önüne geldim bu gün.

Tam yirmi yıl atladın: Alnın açık, yüzün ak.

Olmaz demedin yaptın, bununla sevin öğün;

Sana müjde taşıyor her doğan yeni şafak.

Hür doğdun, hür yaşadın, her şereef hür edin,

Yarattığın her şeye, gavrına da hak verdin.

Yarınki nesillere temeli o yapacak,

Halikısın sen onun yarın sana tapacak.

Sabahattin Çankaya (Akpınar, Sayı: 44, 45, 46, s. 16).

KIT'A

Her hali tabii görebüsem ne olurdu?

Düşvar pesend taabığdan âlemde neler çektim..

Bektaşî lakayd gibi-, bir gün eşekten

Düşmüş te demiş: “çok iyi zaten inecektim” (Akpınar, Sayı: 47, s. 7).

KIT'A

Kalmaz bu dehri Bukalemun bir kararda

Her leylisar müncer olur subhu envere

Bahtın bugün siyaha bürünmüşse verme

renk Sabit değil, yarın da girer rengi diğere.. (Akpınar, Sayı: 47, s. 7).

KIT'A

Kafi ümid eylesin “Hürriyyetî itilâfçılar”

Mülki osmanî semayı ittihad altındadır

Ezkaza birkaç muhalif reyimiz çıkmışsa da

Niğde sancağı livayı ittihad altındadır.

Fakat itilâfci bulunan maarif müdürü Kemal İbrahim Hakkıyı muallimliğe gayri lâîk işlerle uğraştığından dolayı vazifesinden azletmiştir. Ve üstada:

Azleyledin suale bile görmeden lüzum.

Baktın da ağzına bir iki beyni nursuzun.

Zaten bu şanlı akıbeti bekliyor idim..

Zira teyakkun etmiş idim: yıl uğursuzun (Akpınar, Sayı: 47, s. 7).

KIT'A

Halkı ağlattığın yeter, vaiz!

Vererek kendine zebani süsü

Yok mu Cennet? Biraz da gül, güldür!

Tatlı söz ekşi yüzlerin ütüsü (Akpınar, Sayı: 47, s. 8).

KIT'A

Biliyorsun ki ilâhi! Bu seferberlikte

Her şeyin kıymeti yüz misli tereffü etti

Yok mu büdcende senin masrafı fevkalâde

Keremin gözlüyorum, tabı tüvanım bitti (Akpınar, Sayı: 47, s. 9).

KIT'A

Biz dostlara ikram ederiz sen de hakaret

Esrarı hafiyen ne ise bildir ilâhî!

Maksudun eğer kullarına benzememekse

Biz az veririz, sen kerem et çok ver ilâhi (Akpınar, Sayı: 47, s. 9).

Taliden Şikâyet

Herkes kahir yüzünden ererken lûtuflara

Erdim şu ben de ruyi lûluftan kahlirlere

Naçiz katra zannederek attılar beni
 Naçiz kotrayım amma sığmam nehirlerle
 Parmakla gösterilmeğe lâıyk olur idim
 Lâkin katılmak istemedim müştehirlere
 Olsun mu şimdi köy i sefalette nevhager?
 Sığmaz iken şu kalbi rakikim şehirlere
 Kahrolsun ihtiyaç! Yine kahrolsun ihtiyaç!
 Alûde etli işimi katil zehirlere (16 Teşrinisani 926 Salı)(Akpınar, Sayı:47, s. 9).

KIT'A^(*)

Gözüm karardı okurken bu hafta
 Feryadı Elimde simsiyah oldu lâtıfe bellemeyin!
 Eğer devam edecekse bu halde, en başına
 Kaim yaziyle yazılsın: “Sakın ha! Ellemeyin” (Akpınar, Sayı: 47, s. 10).

KIT'A

İhtiyar olduğuma bakma, başım hoş değil
 Adem evlâtlarının pek o kadar kartile
 Sade kahve içerim amma yemekten sonra
 Altına şöyle biraz tatlı yemek şartile (Akpınar, Sayı: 47, s. 10).

KIT'A

Niğde bakımsızsa da dilber yine
 Güllen fersude gülistan gibi
 Kıymetine hey'eti vermez hâlel
 Köhne çul altında küheylan gibi (Akpınar, Sayı: 47, s. 10).

* O haftanın Feryad gazetesi simsiyah, berbat bir halde çıkmıştı.

Üstad İbrahim Hakkı Eroğlu'ndan Bâzı Örnekler

KIT'A

Eyler ancak cevheri zatîsi varsa inkişaf
 Kabiliyyetsizlere te'siri yoktur mektebin.
 Çul, palan, kusgun, kolandan başka hiç bir farkı yok
 Şimdiyle bin asır evvel gelen bir merkebin (Akpınar, Sayı: 47, s. 20).

KIT'A

Herkes alınca bir soyadı ben de istedim
 Bir şairane soyadı. Lâkin maalesef!
 Bulmak müyesser olmadı, yağmaya gitmiş hep
 Soysuzlar etmiş en güzelim adlan telef (Akpınar, Sayı: 47, s. 20).

KIT'A

Niğde bakımsızsa da, dilber yine
 Gülleri fersude gülistan gibi
 Kıymetine heyeti vermez hâlel
 Köhne çul altında küheylan gibi.. (Akpınar, Sayı: 47, s. 20).

KIT'A

Maksadın halka yaranmaksa şudur kaidesi:
 Her havaya ayak uydurmayı bilmek lâzım.
 Bu da külfetli değil: Sadece kamusundan
 (Sıdk)ı (ihlâs)ı (samimiyyet)i silmek lâzım (Akpınar, Sayı: 47, s. 20).

KIT'A

Ben böyle tatlı dilli adam görmedim henüz
 Anlat bana, nenin nesisin? in mi, cin misin?
 Bir an içinde aldın olan ıztırâbımı

Doktor musun? Mübarek adam! aspirin misin? (Akpınar, Sayı: 47, s. 21).

MESNEVİ

Cihan cihan olalı hiç değişmedi bu eda:

Hanım kırarsa kaza! işçi kız yaparsa hata

Küçüklerin görülür en küçük kusuru büyük

Büyüklerin sayılır en büyük hatası küçük

Beşer Adaleti hazmetmedikçe yükselemez

Fakat o mideye böyle şifa'lı şey gelemmez (Akpınar, Sayı: 47, s. 21).

KIT'A

Ey zümrei nisaya horosluk satan rical

Şimdi nasılsınız? Beliniz döndü mü buza?

Evvel tahakküm eyler idik biz hanımlara

Anlar da şimdi geçti mukabil taarruza (Akpınar, Sayı: 47, s. 21).

KIT'A

Yaşlı başlı deyerek seçtiğiniz

Babalar, yaşlı, fakat başlı değil

Öyle genç var ki huzurunda anın

Çıkarıp şapkını hürmetle eğil! (Akpınar, Sayı: 47, s. 21).

KIT'A

Öyle tadsızdı ki hitabeleri

Dinliyorken uyuştı kaldı beden

Ağzı ayrıldı samiinin ama

Hayretinden değil de esneden (Akpınar, Sayı: 47, s. 21).

KIT'A

Benzetenler oluyor hazreti üstada beni

Benzemem amma yine çıldırıyor, hoplıyorum

Kaldırıp hirmeni irfanını gitti Akif

Ben onun geçtiği yollarda başak toplıyorum (Akpınar, Sayı: 47, s. 21).

YEŞİL TÜRBE

Bakıp imrenen ey muallimlere!

Bu gıpta rica eylerim kimlere?

Sana pek mi cazip göründü bu yol?

Neden dinliyorsun uzaktan davul?

Dışından güzel bir yeşil türbedir

İçinden bakanlar heman “tövbe!” der

Neden mi?.. Evet haklısın: Çünkü sen

Görürsün Muallimleri zahiren

Müreffeh. Hemen ay başı geldi mi

Çeker herbiri üç bini, beş bini

Eder günde üç dör saat iştiğal

Okuttukları ders te hep kîlûkal

Yazın bir de tatili vardır üç ay

Bu iş peynir ekmek yemekten kolay

Hilafı hakikatsada öyle bil!

Vakit gelmiş olmak gerek, çaldı zil.

Beni eyle takib dershanede

Neler var neler! Bak, şu kâşanede

Girersin sınıfta var üç beş alık.

Başından sarar der’akap hastalık

- Kazadan, belâdan hûda saklaya!

İçinden birin kaldırır tahtaya

Sorarsın, geçen dersten bihaber.

Büyük özrü: Yokmuş o derste meğher

Otur! Dersin: Artık o kurtuldu ya.

İkinci alıkta geçer tahtaya.

Filân şey'i söyle! Cevabı şudur:

Efendim! Bugün hastayım. Geç, otur!

Çocuk haydi, sen şöyle! Bilmem, neden?

Geçen gün kitabı yitirdim de ben..

Otur sen de.. Sen söyle kalk dersini!

Sana bir özür, serdeder yepyeni:

Efendim! Bu akşam ben annem ile

Bir iş çıktı da gittim ablam gile

Tevalî eder böyle vahî özür

Muallim, zavallı Muallim ölür

Derin bir sükûta varır ortalık..

Demek ki, azizim! Şu bir haftalık

Mesaî temamile gitmiş boşa?

Evet, öyledir. Çare yok olmuşa

Zarurî.. Müallim (Meza mameza)

Deyip dersi tekrar eder bir daha.

Gelir dersi atî yine aynı hâl

Tekerrür eder: Her biri bîmaâl

Birer mazeret serdeder.

Dinle sen, işin yoksa hiç durmadan inle sen,

Nasihat edersin, o müsmir değil

Cezaya dikersin müessir değil

Dikilmiş durur karşına put gibi

Yenilmez, yutulmaz ham armut gibi

Düşün gayri sen milletin halini

Düşün geçmişi, devri ikbalini.

Düşün, avrupanın yaman kasdını

Düşün onların biaman kasdını
 Cehalet yüzünden giden canlan
 Teseyyüp yüzünden akan kanlan
 Düşün Avrupayı yutan kurtları⁽³²⁸⁾,
 O feyyaz, o münbit güzel yurtları
 Düşün Asiyaya dönen gözleri⁽³²⁹⁾
 Düşün, Türk için söylenen sözleri
 Düşün, biz neden böyle kaldık geri?
 Ne maksatla açtık şu Mektepleri?
 Düşün, işte bunlar vatan gençleri
 Şu gençler için çektiğin rençleri
 Düşün, mülkün ümmid atîsini
 Düşün, Türkün ihmali zâtîsini
 Düşün, başka milletlerin halini
 Düşün, onların fikri cevvalini
 Eğer havsalan darsa kahrol, geber!
 Bütün bu azabı Muallim çeker...
 Muallim, ya gayet metîn olmalı⁽³³⁰⁾
 Veyahut çocuklar fatîn olmalı
 Ve illâ çekilmez bu müziç hayat.
 Şu bir saate büsbütün kâinat
 Verirse mükâfat, kâfi değil
 Demek var ki: “Memnun değilsen çekil!”
 Çekilmek kolaydır, fakat başka bir
 Cihet var ki güçtür: Çocuklar ne yir?
 28 Kânunu sani 337 (Akpınar, Sayı: 47, s. 22).

³²⁸ Osmanlı Ayrapası

³²⁹ Asya’dan maksat; Anadolu’dur.

³³⁰ Buradaki metinlikten pişkinlik, teessür duymamak manaları kastolunmuştur.

BEYİT

Her göz bir olmaz anneciğim! dinle gel beni

Bir kem nazar isabet eder, açma, sineni^(*)

KIT'A

Hayatım, sergüzeştım pek basittir:

Kitabı ömrümün gamdır müfâdı

Cefâyı dehri çekmekten usandım

“Merahût kâşki mâder nezadı!” (Akpınar, Sayı: 47, s. 22).

NİĞDE

Bir tarafta yem yeşil bir cennetülme'vası var

Bir tarafta kupkuru bir kerbelâ sahrası var

Bir tarafta gül açar, bülbül öter, altın biter

Bir tarafta yokluğun eşkâli hayretzâsı var

Bir taraf a'bu hayatbahşa ile sirab iken

Bir tarafta katre yok, bol bol suyun kavgası var

Bir tarafta kalmamıştır bir yeşil yaprak bile

Bir tarafta hiç sıkılmaz kıpkızıl elması var

Bir tarafta bağı bostanın taiebza nağmesi

Bir tarafta çöllerin feryadı vaveylası var

Bir taraf her dem bahar neş'ei sıhhat iken

Bir tarafta teşnegânın dâimi humması var

Birtakım mamureler şimdi harab ender harab

Bir yığın viranede bin bağı nevpeydâsı var

Kırk yıl evvel böyle miydi? Niğdenin vaziyyeti?

Bir sorun! bu beldenin de piri var bernâsı var

* Ben 66 yaşındayım, Annemin Yaşını da siz hesabedin.

Seyredenler Niğdeyi teşbih ederdi cennete
 Niğde bir cennetti amma, çok uzun araması var
 7 Eylül 930 (Akpınar, Sayı: 47, s. 23).

KIT'A

Senin mesrur zannettiklerin de
 Esiri bendi gamdır itimad et!
 Beşer mihnetle tev'em halk olunmuş
 "De rin Dünya keşi bi gam nebaşüt" (Akpınar, Sayı: 47, s. 23).

KIT'A

Herkesin gönlünde vardır bir Kemâl endişesi
 Vardır esbabı kemâlin de zeval endişesi
 Mahı nev gayret eder de bedri kâmil olmaya
 Zannedersin yok mudur bedrin hilâl endişesi (Akpınar, Sayı: 47, s. 23).

KIT'A

Biz bûyi gülle tülü zaman ülfet etmişiz
 Meyletmeyiz derunu siyah renki lâleye
 İnsan doğanlar öylece insan kalır yine
 Tırtıl değildir uğrıyacak istihaleye (Akpınar, Sayı: 47, s. 23).

ÖKÜZ MEHMET PAŞA

Etmezdi salıfın hareket keyfe mayeşa:
 Bir gün maiyyetile beraber Öküz Paşa
 Akdeylemişti haymede bir bezmi meşveret
 Herkes beyanı re'y ediyordu nöbet nöbet
 Feryada başlamaz mı o esnada bir öküz
 Huzzâr baktı birbirine, gizli kıpdı göz

Merdi zarif farkına vardı işin, dedi:

Fehmettiniz mi siz? Bana ağabey ne söyledi

Hâşâ efendimiz! Dedi huzzar bittmam

Artık Paşa verir mi bu hâşâyâ ihtimam?

Yok, yok i Biraderimdir o hayvanı hoş kadem

-Pek haklıdır- şu yolda bana eyliyor sitem:

Biz, ırkı pak, seciyesi tam bir fasileyiz

Hayvanların içinde şerefli kabileyiz

Hemcinsinizle verme münasibken el ele

Lâyık mı toplamak başına,böyle hergele?

Gel kardeşim, gel, etme eşeklerle ihtilât

Yoktur meyanenizde sizin hiç rnünasebat (Akpınar, Sayı: 47, s. 23).

RUBAÎ

Öldük yeter, ey kadirü kayyum, yeter!

Biraz da bize mısratın olsun rehber

Biz mâsiyet erbabı isek îcmalâ

Düşmanlarımız pek mi itaatperver? (Akpınar, Sayı: 47, s. 23).

ARTIK ACIMAK YOK

Artık acımak yok. Bize öğretti vukuat.

Kerrat ile ettik bunu biz tecrübe bizzat:

Mahmillerimiz hep bizi öldürmeği kurdu

Kim naili ihsanımız olduysa kudurdu

Mertek te değil safdenınluk ta bu haslet?

Cinnet desem etmiş olurum belki isabet

İyilik olur amma onu insana yaparlar

İyilik mi bilir böyle kudurmuş canavarlar

Ey Türk î Nekadar mesleki merdîde sebat kâr

Olsan diyecekler yine barbar, yine barbar

Merdliklerini aczine hamleylediler de

Düşmanların uğrattı nihayet seni derde..

Öyleyse kapansın ebediyyen o sahife

İhsana taalluk eden efkârı sehife

Paslandığı elverdi, sıyrır, paslı kınından

Etrafına kan sıçrasın artık kılıcından

Öldür!.. Yetişir öldüğün ey şanlı gazanfer!

Olsun yedi kahrırîdâki şimşir muzaffer

Düşmanlarına banka veş sâika endaz,

Artık unutulsun o tesarhuhle o iğmâz

Gir! Kûçei âdâya, şebistânına uğra!

Rahmeyleme, affeyleme, safheyleme, doğra!

Dullar ve yetimler ayak altında sürünsün;

Enhâyı vatan velvelei mahşere dönsün!

Taştan katı olsun yüreğin, görme, eşitme!

Affeyleme, safheyleme, hiç merhamet etme!

Bir kerre düşün: Merhamet ettik te ne bulduk?..

Yak! yık! Yürü! ez! parçala! artık acımak yok.

1 Kânunu sâni 336 (Akpınar, Sayı: 47, s. 24).

NE İDİM, NE OLDUM?

Müdürdüm bir zamanlar.. Yardak oldum.

Mükellef bir kasırdım, çardak öldüm

Ne düzgün bir kumaştım kardak oldum

Hulâsa: Eski çamdım bardak oldum

“Zaman icabıdır” dersin cevapta,

Benim de vardı hissem İnkılâbta.

Fakat az çok kusurum var bu babta:

Zamana uymadım pek... Taslak oldum

Teceddüd neşvesile gerçi mestim,

Fakat hâlâ biraz mâzîpefestim.

Tefeyyüzden ümidi zati kestim

Ağardı saçlarım bak! ak pak oldum

11 Teşrini evel 926 (Akpınar, Sayı: 47, s. 24).

REKLÂM

Ettin mi nihayet beni âlemlere bednam?

Ey vâmı tahammülşiken: veznei eytam!

Tazyiki şedidin ile bir hamlede ettim

Bâhçemdeki eşcârı asirdideyi i'dam

Bir fiskilini kesmeğe insan kıyamazdı

Etmiş deyelim ömrü tabiisini itmam

Lâkin, ne odun oldu ya? bir görmeğe muhtaç

Bir parça param olsa da bir yük te ben alsam

Cennetteki tûbâ ağacından kesileydi

Olmazdı yine böyle dilâvizü hoş endam

Bir kısmı semen renk, semenden daha cazip

Bir kısmı zehebfam, zehebden daha bessam
 Yâbisliği teklifi esâğır gibi yâbis
 Sağlamlığı miadı ekâbir gibi sağlam
 Ehvenliği çamdan ucuz amma yine vermem
 Bir yongasına versen eğer bir kocaman çam
 Derhâl alevlenmesi bir kibrite muhtaç
 Petrol akacaktır kuru elyafını sıksam
 Tokmak, çivi hep külfet beyhudedir. Adî-
 Bir balta suhuletle ahi emre eder ram
 Bir anda olur çıktığı yer buz gibi câmid
 Birden kesilir girdiği yer halveti hammam
 Naklet sobadan ateşini mangala, korkma!
 Ayniyle bulursun yarının ertesi akşam
 Bir hiymeî nâçize ne kıymet veriyor bak
 Bir şairi hoşgû ile bir hameî ressam
 Yerden alarak evcû muallâya çıkardı
 Çıksın yapacak var ise bundan iyi reklâm
 20 Teşrini evvel 339 (Akpınar, Sayı: 47, s. 24).

BAYRAĞIMA

Anam sana büründü, Babam sığındı sana;
 Yurdumun son yıldızı sana iltihak etti.
 Senin, için can verdik,dünya bulandı kana
 Sen verdin hürriyeti, hürlük seni haketti.

 Çok ananın gözünden yaş yerine kan aktı,
 Çok dul kalan gelinler sana oldu armağan.
 Son şehit yavrusunu yine sana bıraktı:
 Müjdeyi sen getirdin: (şehittir diye ağan).

Hür doğan alınlarda senin! Gölgen dolaşır,
 Sen bizdesin biz sende, değil hiç kimse ırak.
 Kalbin en son parçası göklerde seni taşır:
 Uğrunda biz ölelim dalgalan şanlı Bayrak.
 Sabahattin, Çankaya (Akpınar, Sayı: 48, 49, s. 13).

Kayardı Bağları

Sırrı, efsanesi yeşil gözlerin
 Kayardı bağları cennet Niğdenin.
 Misilsiz bir eser, manası derin
 Kayardı bağları cennet Niğdenin..

Seherde hülyalı bir gönül olur;
 Sonra alev alev yanan gül olur.
 Akşamın hüznünü içer kül olur
 Kayardı bağları cennet Niğdenin.

Sularla ağlayan, kuşlarla gülen
 Çetin bir rüzgârla solup dökülen
 Nazlı bir sevdalı, pek narin bir ten
 Kayardı bağları cennet Niğdenin.

Yapraklar geceyi öptüğü zaman
 Derin sükûnettir en belîğ lisan.
 Göğsünde helecan, uzanır hayran.
 Kay aradı; bağlan cennet Niğdenin.

Bir öyle varlık ki duyar, düşünür;
 Bahtiyar, hayatı ebedî ve gür.
 İnsanlardan dahî, insanlardan hür
 Kayardı bağları cennet Niğdenin.

Odur veren neşe ve yaşı sanki.
 Her an ruhların aynası sanki.
 Kâh yârı gönlün, kâh, anası sanki
 Kayardı bağları cennet Niğdenin.
 Ahmet Maruf (Akpınar, Sayı: 48, 49, s. 15).

SPORUMUZ

Kar

Ne kadar

Hoş

Bilir misin?

Madem ki sin

Müsait:

Koş Ava git.

Onların sevdiği yar;
 Benini muhtaç olduğum kar:
 Av hoş olsun diye, yağar.
 Tabiat hoş,
 Neş'eyse bol;
 Her yer beyaz,
 Beyaz her yol.
 Bize deyil soğuk, ayaz.
 Bizim yollarımız beyaz,
 Bizim yolumuz neş'edir.
 Her şey hazır,
 Bakışlar kor,
 Açık her yol,
 Yaşa varol
 Sen, Av. Spor..

S. Çankaya (Akpınar, Sayı: 48, 49, s. 15).

DESTAN

Perşembe günü koptu büyük galebe;
 Otağlarım cümle oldu harabe
 Leşimi çıkardı bin araba
 Üryan olup öldüğüme ağlarım

On üç yıldır ben de ettim vezaret
 Bunca evkaf yaptım ettim akaret
 Lâyık mıdır bana bunca hakaret
 Hakaretle öldüğüme ağlarım

Varın söylen oğlum giysin karayı
 Çıraklarım gitsin beni arayı
 Harap olsun Üsküdarın sarayı
 Düşmanlara kaldığına ağlarım
 İmdad edin bana kırklar, yediler
 İbrahim paşaya maktul dediler
 Leşimi cümle köpekler yediler
 Namazım kılınmadığına ağlarım (Akpınar, Sayı: 50, 51, s. 5).

BEKÇİ DESTANI

Bak bekçinin iz'anına
 Açlık değmiş te canına
 Paça yaptırmağa varmış
 Paçacının dükkânına

Sahanın eline alır
 Kazanın dibine varır
 Ha bir eyice yap diye
 Paçacıya pek yalvarır

Paçacı kazanı açar
 Bekçi de yanına geçer

Kazan içine bakarken

Başında sarığı uçar

Sarığı gider bir yana

Bak bekçinin seyranına

Sarığı alayım derken

Düşer paça kazanına

Bekçi bir yol dalar çıkar

Paçacı ateşi yakar

Bekçi başlarken feryada

Paçacı da döner bakar

Bekçiyi kazanda görür

Başına kepçeyi vurur

Der ki: ne ararsın burada

Sahanın taşrada durur (Akpınar, Sayı: 50, 51, s. 5).

Millî Gurur

Türk milleti her veçhile tebcile ehaktır

Yok bir lekesi alnı açıktır, yüzü aktır

Arslandır, esir olması yıldızdan uzaktır

Hâlâ var ise anlamayanlar, avanaktır

Türkün emeli başka değil hür yaşamaktır

Elbette bu arzusuna nâî' olacaktır

Her yokluğa merdane eder sabr-ü tahammül

Ancak edemez düşmeni bedhaha tezellül

Hengâm-ı felâkette eder hakka tevekkül

Tarihini baştanbaşa bir eyle teemmül

Türkün emeli başka değil, hür yaşamaktır

Elbette bu arzusuna nail olacaktır

Türkün takamaz boynuna bir kimse kemendi
 Lâzım ise emretmelidir kendine kendi
 Edvar-ı esarete bile hür yürüyendi
 Mazide de, Atide de, hâlâ da efendi
 Türkün emeli başka değil, hür yaşamaktır
 Elbette bu arzusuna nail olacaktır

Mefkuresi yoktur deme, bir gaye var anda:
 Hür gezmelidir sâha-i pehnay-ı vatanda
 Gandan daha kıymetli ne vardır şu cihanda?
 Mefkuresi uğrunda feda işte o can da
 Türkün emeli başka değil, hür yaşamaktır
 Elbette bu arzusuna nail olacaktır
 17 Nisan 339 İ. Hakkı Eroğlu (Akpınar, Sayı: 50, 51, s. 9).

BAHARDA

Bahar geldi, yeşillendi ovalar,
 Ötün kuşlar şenlenecek zamandır.
 Görünmüyor dağda beyaz obalar
 Derelerin çay olduğu zamandır.

Yılan, çıyan uyanmışlar uykudan
 Neş'e alır şimdi her şey bahardan
 Çayırliklar farkedilmez korudan
 Güzellikler saçıldığı zamandır.

Bahçelerde açmış renk renk çiçekler
 Uçuşuyor kelebekler, böcekler
 Şimdi tarla ekim ister, çift bekler
 Haydi çiftçi, çalışacak zamandır.

Garip çoban kavalını inletir,
 Yanık sesin dört tarafa diletir.

Bu mevsimin değerin kış anlatır.

Karıncadan hisse alacak zamandır.

Niğde Ortaokul III B. 528 Mustafa Ecemiş (Akpınar, Sayı: 50, 51, s. 16).

Türk Kızının Andı

Ben Atatürk kızıyım,

Ordumun yıldızıyım.

Yurdumun göklerinde,

İNÖNÜ’NÜN hızıyım,

Yatağımdır bulutlar,

Yorganımdır yıldızlar,

Motorumun gür sesi,

Bana ninni fısıldar.

Ecdadımın yâdını,

İNÖNÜ’NÜN adını,

Bulutların üstünde,

Haykırırsın Türk kadını.

Nevşehir: 10/VI/1941, İ. Coşguner (Akpınar, Sayı: 54, 61, s. 5).

Ne Mutlu

Gerçek masaldır ergene:

Perimizdir bürteçene.

Biz yol açtık ilme, fenne:

Bilgidir belgemiz gene..

(Ne mutlu, Türküm, diyene!)

Tarih ilk çağdan beridir

Ülkümüzün ten yeridir!

Türkün ılık selleridir

Tarihe çağlıyan yine..

(Ne mutlu, Türküm diyene!)

Sırrını aç (Turfan)ının,
Nurunu iç irfanının
Ateş ve kan tufanının
Nuhu bu gün Türktür yine..
(Ne mutlu, Türküm, diyene!)

Hakka giden ün bizimdir;
Hakkı güden gün bizimdi;
Erte bizim; dün bizimdir;
Sahibiyiz hakkın yine..
(Ne mutlu, Türküm, diyene!)

Hur bir vatandır tahtımız;
Cumhurdur veliahtımız;
Ters mi döner hiç bahtımız?
Önler İnönü'müz yine..
(Ne mutlu, Türküm, diyene!)

Öğün Karadeniz, öğün;
Tan yerisin Atatürk'ün!
Alev saçlı o mai gün
Sonsuz günümüzdür yine..
(Ne mutlu, Türküm, diyene!)

Ne bir tehdit, ne yalvarış;
Ne dev hırslarıyla yarış!
İçte güven, dışta barış
Devrimci devletiz yine..
(Ne mutlu, Türküm, diyene!)

Ne mutlak sulha bağlıyız;
Ne kimseyle kavkalyız.

Sulh için zeytin dalıyız;
Harbin kartalıyız yine..
(Ne mutlu, Türküm, diyene!)

Gelmesin başımız dara
Sıkmasın gök, deniz, kara!
Sonsuz Dumlupınarlara
Şahlanır atımız yine..
(Ne mutlu, Türküm, diyene!)

Millî şef, yücedir yerin:
Başbuğusun her zaferin!
Gözden akan sevinçlerin
Kaynağıdır başın yine..
(Ne mutlu, Türküm, diyene!)

Hicrî Göncel (Akpınar, Sayı: 54, 61, s. 6).

Kara gönlerimizden

10 Temmuz 336

İdi millî gününde bayraklar
Ne çiçeklerle süslü takı zafer,
Levhalar, nutuklar, tegannîler,
Halktan caddelerde ırmaklar.

Seherler arzı iptisâm eyler,
Donanır her taraf fenerlerle,
Yarışır leyi subhi enverle.
Daha bir çok ferah veren şeyler..

Mûsikînin tarap veren sesidir
Duyulan her ağızda, her yerde,
O saâdetli günler âh! nerede?..

Üç beş asker, beş on da vechi hazîn
 Muhtasar bir dua ve bir âmin!
 Zannedersin garip cenazesidir.
 23/7/336, H. Eroğlu (Akpınar, Sayı: 54, 61, s. 9).

Çeşmelerin kitabelerini aynen yazıyorum

Aşağı pazar yerindeki çeşmenin kitabesi Şair Şakirindir.
 Sahübülhayrat ibrahim paşa kim odur
 Padişahı âlemin dâmâdü sadrı azamı
 Meskiti reisini de mahrum etmeyüp hayrattan
 Olsipihri devletin tabende bedri efhamı
 Fîsebilillâh edip icra zülâli lutfini
 Desti cudi oldu envai hisanın maksimi
 Düştü yekpare bu mısra şakirâ tarih için
 Kıldı icra lutfi ibrahim paşa zemzemi (Akpınar, Sayı: 54, 61, s. 10).

Hükümet konağı önündeki çeşmenin kitabesi Şair Nedimindir

Veziri azam ibrahim paşayı kerever kim
 Anılmaz ana nisbet nâmı cafer mülki dünyada
 Cenabı hazreti hânahmedin damadı zişanı
 Ki yoktur görmemiş ihsanını âlâ vü ednada
 Pes ol düsturu zişan eyledi on çeşmesâr icra
 Ki her birinin abı sime benzer hüsnü simada
 Nedimi bende ol asarı pakin dedi tarihin
 Su iç gel çeşmei dücûyi ibrahim paşada (Akpınar, Sayı: 54, 61, s. 11).

Gez mahallesindeki çeşme kitabesini Seyit Vehbi yazmıştır

Veziri azamı damadı hassı mahre miyrâzı
 Cenabı hazreti sultan ahmedi hânı zişânın
 Nizamül mülki ibrahim paşayı keremver kim
 Odur asayişine baisübadi bu dünyanın
 Utaşa hadrerişti emredip yaptndı on çeşme
 Getirdi bir su kim ağzı sulandı abı hayvanın

Temame erdiği birle dedim tarihin ey vehbi

Musaffa zemzemin iç ayni İbrâhîm paşanın (Akpınar, Sayı: 54, 61, s. 11).

Musafendi mahallesindeki çeşme üzerindeki kitabe şair Saminindir

Vezîri azamu damadı sultan Ahemdi gazi

Cenabı sahibülhayrât ibrâhîm paşadır

Cihanda bir mahal yoktur ki cari olmiya hayrı

Gerek şehrü kura olsun gerek küksarüsahrâdır

Sebilullah edip on çeşme bünyat etti ürgüpte

Ki herbirisinin feyzi misali heft deryadır

Dedim tarihini atşanı davet birle ey sami

Gel iç mai latifi ayni ibrahim paşadır (Akpınar, Sayı: 54, 61, s. 11).

Yunak mahallesindeki çeşme kitabesi:

Cenabı sadrı ekrem sihri sultan ahmedi afham

Vezîri azam ibrâhîm paşayı kerem mutad

Kazâyı Ürgüp içre on mahalle çeşme yaptırdı

Olur tatvile beis her birisin eylesem tadâd

Utaşı ümmeti irva edip aLı atasından

Acep hayretti ecr ihsan ede ol hayyi bi endâd

Anılsın haşredek namı okunsun böyle tarihi

Bu vâlâ çeşme sân sadrı âli eyledi âqpâ (Akpınar, Sayı: 54, 61, s. 11).

Dere aşâğı mahallesindeki çeşmenin kitabesi

Zatı' hayrendiş ibrahim paşayı kerim

Kim odur damadı âsaf cahı şahı adile

Desti lulfu âlemi dünyayı sîrab eyleyip

Ser beş rafaki ihya kıldı adludâdile

Ürgübü ihya için ol menbaı cudi kerem

Su getirdi verdi hakka mai mevsule sile

Yaptı on çeşmeyi o her birinin tarihini

Su iç ibrahim paşaya dua kıl sıdkîle (Akpınar, Sayı: 54, 61, s. 11).

Bedrettin mahallesindeki çeşmenin kitabesi Sair Necibindir

Padişahı bahrü ber hanahmedi derya kefin
 Sadrı zîşânı huda derkaramet ittisaf
 Su gibi ezberlenüp neşroldu vasfı âleme
 Sütü adli tası gerdüni püretti ta be kaf
 Hadır eriştî beldei ürgübe abı himmeti
 Ayni iskenderlik etti bunda yoktur ihtilâf
 Eyledim yek hâmeden mizanı tarihin necip
 Çeşmesi dâmâd ibrahim pâşâ abi saf (Akpınar, Sayı: 54, 61, s. 11).

Temenni mahallesindeki çeşme üzerinde bulursan kitabe:

O sahibül hayratı kerîmi ibrahim
 Veziri azamı han ahmedi bülent ensap
 Bilince menbai rûdi vücûdu olduğunu
 Getirdi beldei ürgübün on mahalline ah
 Ehalisi bir içim suya teşne olmuşken
 Hadır yetiştî o kâm averi sûtûde cenap
 Seza görüp deseler her birine nüh tarih
 Hele bu çeş'mel pakize oldu ayni sevap (Akpınar, Sayı: 54, 61, s. 11-12).

Esat ağa mahallesindeki çeşme kitabesi Şair Şakinindir

Bihamdillah hamîşe böyle hayrat olmada sâdır

Veziri azamı dâmâd ibrahim paşadan

Olunca cilveger hubbi vatan kalbi şerifinde

Dili agâhı mülhem oldu çünkü sûyi bâlâdan

Yapup bu mîskiti resi olan ürgûpte lillâh

Bu çeşme sarı kim hem günedir tesnimi mevadan

Seri engüştü işaretle dedim tarihini şakir

Gel iç bu aynı ruhefzâyı ibrahîm paşadan (Akpınar, Sayı: 54, 61, s. 12).

Davut ağa mahallesindeki çeşme kitabesi

Kazayı Ürgüp içre killeti madan olup agâh

Veziri azam ibrahîm paşayı melek dergâh

Edip himmet getirdi on mahalle abı ruh efzâ

Kılıp ihya bu arzı hayri cari eyledi billâh

Bakada kevser ile eylesin bari mükâfatın

Cihan durdukça dursun lîk ol düstûr vâlâcah

Zebanı lüle etmiş su gibi tarihini ezber

Sebil oldu bu câri mai safî hasbeten lil'âh (Akpınar, Sayı: 54, 61, s. 12).

Vatanın Dağları

Bekliyor kaşları çatık başı dik

Dişleri düşmana bileli dağlar

Bekliyoruz- Vatan yaylanmış çelik-

Altımızda aslan yelesi dağlar

Öğretti yurt nedir, hürriyet nedir,

O asil kandaki o kudret nedir?

Öğretti, gösterdi her türke bir bir

Hayatı istiklâl bileli dağlar.

Cenk destanlarımız sizden okunur,

Sizden bir akistir alna vuran nur.

Sizsiniz yurdumuz, heybetli vakur

Zirveniz gökleri deleli dağlar

A. Maruf Canevi (Akpınar, Sayı: 54, 61, s. 12).

Türk Diyarında

Gencinde, dincinde yarın gülümser.

Tarih heykelleşir ihtiyarında.

Yaşamağa bir hak kazanmış eser

Destandır, Sancaktır Türk diyarında.

Orda, bahtına yan bakan şehitler,

Orda, dağlar gibi dimdik yiğitler!

Orda, bir ebedî çiçek ümitler!

Durmaz atlar bağlı, kılıçlar kında.

Bahar gelip buzlar dağdan sökölse,

Ufukta atlılar dört nal bükölse,

Yaşlılar Ah! çekip hasetle gülse:

Çok şükür der gençler, cenk var yakında

Ahmet Maruf Canevi (Akpınar, Sayı: 54, 61, s. 12).

Tam Bir Baba

Dalgın dalgın kasabanın تنها bir mahallesinden geçiyordum. Birden düşüncelerimden irkilerek uyandım. Kulağıma bir inilti geliyordu. Etrafıma bakındım: ilerde sokağın ucunda, bir ihtiyar, duvara yaslanmış inliyordu. Belki bir yar dimim olur diyerek kendisine doğru koştum, telaşla yaklaştım.

İhtiyar ıstırabını sanki unutmuştu Ümit edilmeyecek bir çeviklikle üzerime atıldı. Omuzlarımı tuttu. Gözleri fal taşı gibi açılmıştı. Korktum...

İhtiyar:

- Ne O oğul? Bir derdin mi var? Bu telaşın ne? dedi. Şaşırmıştım: Derdini sormak için koştüğüm adam, kendi derdini unutmuş, benimkini soruyordu.

- Hayır baba, dedim. Benim derdim yok. Seni inler gördüm de koştum... Telesim senin içindi.

İhtiyarın gözleri sulandı. İki iri damla soluk bakışlarında sanki donup kalmıştı. Titrek bacakları vücudunu tartamadı; duvarın kenarına çöktü. Güçlkle nefes alıyordu.

Bir an, ne yapacağımı şaşırdım, sonra yanına çömeldim:

- Baba! Baba! derdin ne? Hasta mısın? Omzuma dayan da seni evine kadar götüreyim dedim, ihtiyarın gözlerinde donup kalan deminki iki iri damla eriyip beyaz sakallarının arasına yuvarlandı. Kesik kesik konuşmağa başladı. Sesi o kadar derinden geliyordu ki tüylerim ürpermişti:

- Oğul! seni Tanrım anana, babana, vatanına bağışlasın. Sağol! Hasta değilim... İhtiyarlık. Hasta olan, bedenim değil.. kalbim.. köyden düşe, kalka buraya kadar gelebildim.. Maksat hakkın yerini bulması..

Bir şey anlamamıştım:- Hangi hakkın yerini bulması baba?

- Dur avlat! sana gücümün yettiği kadar anlatayım:

Bizim köyde bir cinayet oldu. Birisi bir gece, köyün zengini Hüseyin ağayı yatağında uyurken boğmuş, Parmağındaki kıymetli yüzüğü, paralarını ve ölen karısından kalan mücevherleri çalmış. Ertesi gün köy altüst oldu. Şehirden hakimler, polisler geldi. Tahkikat yaptılar,

Evleri aradılar. Yalnız bir evde, yatağın içine sokulmuş Hüseyin ağanın karısının mücevherlerinden biri bulundu. Ev sahibini kelepçelediler. Bütün köy halkı şaştık: Köyün en mert, en namuslu delikanlılarından biriydi. Serseri oğluma daima onu örnek gösterirdim. Zavallı eli kolu bağlı otomobile bindirilirken:

- Ben öldürmedim. Ben öldürmedim diye bağırıyor, çırpınıyor.. Bileziği daha iki gün evvel çiftin yanında buldum.. Herkes benden kuşkulanır diye sakladım. Korktum göstermiyo...

Fakat onu dinleyen yoktu, götürdüler. İdamına karar vermişler. Gününü sayıyormuş.

Ben merakla:

- Ya kim öldürmüş?

- Dur evlât! Anlatacağım. Derin bir nefes aldı; Titrek bir sesle devam etti;

- Evvelki gün bizim Çavdarlı köyünde Allah yurdumuzdan uzak etsin, yer sarsıntılı olmuştu.. Evimde, ocağın dibinde oturuyordum. Sarsıntı başlayınca ocağın içinden bir iki taş düştü. Çok şükür eve bir şey olmamıştı... Fakat oğlum... İhtiyarın dudakları titriyor, hıçkırıklarla ağlıyordu. Biraz sükûnet bulunca devamı etti:

- Oğlum ne görsem beğenirsin? Ocaktan düşen taşların yanında.. Hüseyin ağanın yüzüğü, destelerle paraları, karısının mücevherleri.. Beynimden vurulmuşa döndüm evlât!

Cinayet gecesi kahrolası oğlum eve geç vakit koşarak gelmişti... Ocağın bulunduğu odada, sabaha kadar gezindi durdu. Haylazdı, serseriydi, serhoştu.. Ama, katil de olacağını aklıma hiç getirmezdin..

- Nasıl? oğlun mu diye haykırdım..

- Evet yavrum, oğlum!.

Ocağa sakladığı paraları, mücevherleri yer. sarsıntısı meydana çıkarmıştı... Ertesi gün şehire tedaviye gidiyorum diye evden ayrıldım. Paraları mücevherleri de yanıma aldım.

Haydi oğul! şimdi beni hükümete kadar götür! Oğlumun katil olduğunu, son nefesimi vermeden söylüyeyim... İkimizde ağlıyorduk İhtiyarı kaldırdım:

- Baba! dedim, oğlunu nasıl ele vereceksin?

- Ne dedin evlat?

Bu yurdun her evladı benimde oğlum, lazımdır. Fakat, öz kanım dan da olsa bir katil evladan olamaz.. Bir katil anladın mı?

O masum asılırken benim katil oğlum yaşasın öyle mi?

İhtiyarı karakola kadar götürdüm. Mücevherleri, paraları teslim etti ve:

- Katil, benim oğlumdur.! Çavdarlı köyüne gidin. Tutun! O masumu bırakın!

İhtiyar yeniden hayata doğmuş gibiydi. Bakışları canlı, o müteessir çehresi mana verilmeyecek, nurlu bir tebessümle aydınlanmıştı. Artık omuzuma dayanmıyordu.

Polisler kendisine yer gösterince biraz daha doğruldu ve:

- Hayır! dedi, çok oturdum, çok yattım, çok süründüm.. Çokta ayakta.durdum.. Fakat evlatlar! Şu anda oturmak değil, yükselmek istiyorum Göklere yükselmek!

Evimden o katili, kalbimden bu büyük yükü atınca o kadar hafifledim ki.. Çanakkale harbinde kalbimin altına bir kurşun yiyince:

- Hah!. demiştim. Nihayet bir madalya da ben kazandım bir harb nişanı da ben aldım.. (Akpınar, Sayı: 54, 61, s. 14).

Koşma

Kaç yar kalbi aştım birinde durdum

Dedi: “her yar kalbi geçit değildir,”

Tutkundum, kendimi billah vururdum:

Yar uğrunda ölen şehit değildir.

Git diken gel dermiş kurnaz meğerse,

Alışık değildir gönül bu derse

Gel der gelir Aşık, gider git derse

Sadık bir kul amma zahit değildir.

Öldünüz mü kalkın, Ovalar kalkın

Gönlüm kamasını yitiren bir kın

Arayım kamamı dağlar bırakın

Kını boş gezenler yiğit değildir.

A.M.C. (Akpınar, Sayı: 54, 61, s. 15).

Hikmetli Fikirler ve Nükteli Sözler Serisi

Toplayan; A.-M. Kaymak iziniz

1-Metresimin Romanı yazdığını isterim, fakat icarım dikişten başka bir şey bilmemelidir.

-Janjak Ruso-

2-Kölenin vefası, alçağın şükürü olmaz.

-İmam Şafii-

3-İzdivaç dilimizle bağladığımız bir düğümdür ki sonra dişimizle koparmağa çabalarız.

-Ovon-

4-Ruslar derler ki: insan denize çıkarken bir kerre, harbe giderken iki kerre; fakat, evlenirken üç kerre düşünmelidir.

-Darbı mesl-

5-Deveran eden şayanın aksi ekseriya hakikidir?

6-İskende're sormuşlar: Bu rütbeye no ile nail oldun? Düşmana güler yüz, dostu veren el sayesinde demiş.

7-Amribnil'asa demişler ki; Akıllı kimdir? İki şerrin ehvenini ayırabilendir, demiş.

8-Su söz ne muvafıkı hâl ve maslahattır: Yüz dostun varsa doksan dokuzunu sayma, kalandan da kendini sakın!

9-Eflâtuna sormuşlar: Doğru bile olsa söylenmesi münasib olmayan şey nedir? Eflâtun "kendini metetmek." demiş.

10-İkiyüzlü ahlâk, zarar itibariyle, tek cebheli adaletten hiç farklı değildir.

-İsmail Müştak- (Akpınar, Sayı 6, s. 11).

Niğde ve Çorum Bilmeceleri

Derleyen: Halil Battal oğlu

Bilmeceler Yanıltmaçlar (Muammalar)ın en eski ilk biçimleridir. YANILTMACILAR ikiye ayrılırlar.

Lûgazlar, Bilmeceler

Yanıltmaç ve lûgazları çok kere saz şairleri söylemişlerdir. Halbuki halk bilmeceleri eskiden yaşayışları evlerinin dört divan ve kafesli pencerelerinin arkasında geçen kadın ve çocuklarımızın kışın uzun ve üzücü gecelerinde mangal başlarında uydurdıklarıdır.

Yanıltmaçlar saz şairlerimiz tara-rafından birbirine karşı yekdiğerini tanıtmak ve üstünlük elde etmek için kendine göre bir merasimle söylenen nazını parçalarıdır. Bunların içinde ün alanları vardır.

Bilmecelerin değeri; zekâ üzerinde oynadığı oyunlardan ileri gelir. Bilmeceleri bulmak için düşüncelerin birbirini çağırmasının, geniş ölçüde kavrayış ve anlayışın çok yardımı vardır. Bu iyiliklerinden ötürüdür ki bilmeceler bu günkü mekteplerde okutma ve öğretme yönünden en başta gelen bir yoldur.

Yalnız halk bilmeceleriyle mekteplerde ve yedi günde bir çıkan bültenlerin (Mecmuaların) armağanlar karşılığı buldurduğu bilmeceleri ayırmak gerektir.

Halk bilmeceleri: Düşünce üze-inde söylenilen bu iyilikleri göz önüne alınmadan eğlence için anlatış yollarının iyilik veya kötülüğüne, yoluna bakılmadan uydurulmuş olanlardır ki bunlar içerisinde çöl çirkinleri vardır. Bu kötü söylenişin sonunda anlatılan çirkin değildir.

Bugünkü bilmeceler ise büyük-küçük bütünümüzün düşünce gücü nü artırmak kaygusuyla düzülmüş ve yapılmış olanlardır. Bunların ne söylenişinde ve ne de anlatılımlı istenileninde bir çirkinlik olmadığı gibi eğlence için değil zihin açma kavrayışları genişletmek için yapılmıştır. Bu gibi bilmeceler büyük bilgiçlerin düşünce taşına meydana getirdikleri birer zekâ sorgularıdır.

Bilmeceleri ikiye ayırabiliriz:

1-Düzülmüş (Manzum) olanlar

2-Düzülmemiş (Mensur) olanlar

Birincilere örnek:

Ey bulutlar bulutlar Yusufu yiyen kurtlar
 Ben bir şekil kuş gürdüm Tepesinden yumurtlar.

(Buğday)

Manzum bilmecelerden saz şairlerimiz tarafından yapılmış çok değerlileri vardır. **İkinciler** ise çoğu muzun bildiği bilmecelerdir.

Bilmeceleri yapılma yollarına göre de şöylece sıralayabiliriz.

1-Söz bilmeceleri.

2- Yazı bilmeceleri.

3-Sayı bilmeceleri

4-Şekil bilmeceleri.

1-Söz bilmeceleri: Düşündürücü (zihnî) dirler. Bunları bulmak için yol ancak sorgudur.

Örnek: Mini mini-Küçük çini

(Mercimek)

2-Yazı bilmeceleri; zihin olmayla beraber yazıya dayandığı için bulunmasında kolaylık vardır.

Örnek: Öyle, altı harfli bir memleket adıym ki 1-2 inci harfim zaman 3, 4, 5, 6'ıncı harflerim beyazın tersi, 4, 5, 6'ıncı harflerim mesafesi 1, 2, 6'ıncı harflerim en sevdiğim bir kadındır. (Ankara) gibi kelimelerden yapılanlardır.

3-Sayı bilmeceleri; kırk katırı doku ü kazığa bağlamak; 45 si 45 den çıkarınız ki sonda çıkan yine 45 olsun gibi kâat ve kalemle yazılarak bulunabilenlerdir.

4-Şekil bilmecelerine gelince: Bunlarda Hendese şekillerinden meydana gelenlerdir. Kibrit çöbleriyle bunların birçok dürlüleri yapılabilir.

Bilmeceleri bilgilere göre de ayırabiliriz Tarihî, Coğrafi, Hendesî, Zihnî, Edubî vs...

Anlattıklarına göre bir yön verebildiğimiz bilmecelerin sayısı bugün binleri aşmaktadır ve daha uydurulabilir.

Yalnız Halk bilmecelerinin kendine, yerine, zamanına göre ayrılışları vardır. Bu ayrılış yalnız iki yer arasında değil budunlar arasında da göze çarpar. Çoğu her yöne dağılmış ve yayılmış olmakla beraber yine çıktığı yerin bu ayrılışlarını taşımasından ötürüdür ki her yerin bilmecelerini ayrı ayrı bilmek faydalıdır.

Burada yazılacak bilmeceler Çorum ve Niğde'den derlenmiş olanlardır

Çorumda Bilmeceler şöyle başlar ve biter.

-Mini mini küçük çini. Necik bil bakayım.

-Bilemedim Yenir mi yenmezi mi?

-Yenir

-Canlı mı? Cansız mı?

-Cansız

-Bilemedim.

-Bir yer verirsen söylerim.

-Nereyi istersin?

-Ankara benim olsun.

-Olsun.

-Ankara gel yiyeyim, içeyim, muradıma geçeyim, anan bir tavuk pişirsin, ben etini yiyeyim; sende yiyesin. Ne idi, nü idi var anana de idi mercimek idi.

* * *

Bilmecelerde en çok memleket alanları diğerlerinden üstün tutarlar. Her kazancın son duyguları gibi zekâlarıyla elde ettikleri bu üstünlüğe çocuklarımızın sevindiklerini söylemek bile fazladır.

Bu başlangıç yapılırken halk bilgilerine ait birçok değerli eserleri bulunan Çankırlı Ahmet Talat beyefendinin (Halk şairleri ve nev'i) adlı kitabından istifade edilmiştir (Akpınar, Sayı 7, s. 12).

BİLMECELER

- 1-Bir ufacık odacık içi dolu yongacık “Ağız, dişler”
- 2-Mini mini, küçük çini (1) “Mercimek”
- 3-Küçük kuşlar-Camiyi taşlar-kendi yapar ele bağışlar “Bal arısı”
- 4-Elsiz ayaksız diyarda gezer. “Asma”
- 5-Dam üstünde yarım “kalaylı” sini (2) “Ay”
- 6-Küçücük mezar, dünyayı gezer “ayakkabı”
- 7-Sarı tavuk dalda yatar-kırılırsa yede yatar. “Ayva “
- 8-Ne yerdedir, ne göktedir-cümle âlem içindedir. “Ayna”
- 9-Çipil (3) çipil çaydan geçtim-Çipiltisini duymadım, boyumca kaftan keselim kırpıntısını görmedim. “Düş, rüya”
- 10-Uzun oluk-dibi delik “Kaça”
- 11-Altı tahta üstü tahta içinde bir sarı softa. “Badem”
- 12-Altı tahta üstü tahta-içinde bir kanlı kahbe. “Kılıç”
- 13-Ben giderini o gider para karlar iz eder. “Baston”
- 14-Gidi gidi gidivir şu gideni tutu ver ne tatlıca eti var püsküllüce götüvar.
“Balık”
- 15-Teptim tekerlendi-öptüm şekerlendi-bal ile badem-ne tatlı adem. “Baklava”

16-Bir kalbur aşığım var içinde bir salçam var. “Yıldızlar, Ay”

17-Ey bulutlar bulutlar-Yusuf’u yiyyen kurtlar-ben bir şekil kuş gördüm-tepesinden yumurtlar. “Buğday”

18-Sıra sıra durmuşlar-hak yoluna girmişler vakti gelmiş ermişler-sararmışlar solmuşlar. “Buğday”

19-Ey yurtlar yurtlar. Yusuf’u yiyen kurtlar -bacağından su içer- buynuzundan yumurtlar. “Buğday”

20-Eli var ayağı yok-kamı yırtık kanı yok. “Ceket”

21-Şakşağım (leyleğini) şakırdama -şakın benim elimdedir, yedi kavak yukalama- kolcun benim elimdedir. “Tezkâh”

22-İçi darı-tısı deri. “İncir”

23-Dal üstünde kitli (kilitli) sandık. “Çeyiz, badem”

24-Çin çin hamam-kubbesi tamam-ben bir kız aldım-babası imam. “Saat”

Mehtapta seyir... (Akpınar, Sayı 7, s. 13).

Hacının Payı

(Ulus sözünden dizime çevrilmiştir.)

Bir köyden iki avcı,

Boş oturmak ne acı...

Diyerek söz ettiler...

Dere, tepe gezerek

Bir kızla, bir mezmelde,

Vurdular. Bir de Ördek.

Avcı iki, avı üç;

Uyulaşması bunun güç...

Birisi der:

-benimdir-.

Bunu bilmeyen kimdir!...

Sor da öğren bilmezsen,

Boş avcıyım köyde ben...

Benim olur büyük pay,

Denmez mi buna hay, hay...

Belki de:

-Arkadaş-

Gezdim ben de dağ ve taş,

Senin mi olur Ördek kaz?

Doğrusu bu olamaz

Danışığa giderim,

Bir payımı denerim.

Sözde birlik ederler,

Danışığa giderler...

Kul olanım kapına

Bir kolay bul sen bana!.

Danışık kaza baktı,

İçinden canı akdı:

Sen beri gel mezmeltek,

İki avcıya bir ördek,

Danışığa kaç düştü...

Ne yaman da az düştü!

Diye şöyle pay yaptı,

Baş payı kendi kaptı!.

Danışık ta hacıdır (Akpınar, Sayı 7, s. 15).

Hikmetli Fikirler Ve Nükteli Sözler Serisinden

Toplayan: A. M. Kaymak: İzmir

11-Batanın insaniyete karşı hikmeti, savabın hizmetinden az değildir.

Volter

12-Dostlarına hoşâ giden değil, fakat faydalı nasihatini-ver.

Solon

13-Namuslu adamlar kadınları, yalnız severler; kadınları aldalanlar, onlara tapanlardır.

Bomarşe

14-Aşk ile istihza ediyor gibi görünen kaçlın, gece karanlığında korktukları vakit türkü söyleyen çocuklara benzer.

Janjak Russo

15-İşsiz kadın ya çekişir, ya sevişir.

Darbi mesel

16-Ateşli aşıklar, ateşli hatiblere benzerler. Onlar cevap verecek ağız değil, dinliyecek kulağı muhtaçtırlar.

Şaraton

17-Kadınlarda tenasübü endam erkeklerde cerbeze aranır.

?

18-Yalnız başına mes'ut olmadansa bir arada betbaht olmak evlâdır.

Kloryan

19-Sır dostlukta ihtiyarî, muhabbette gayri ihtiyarî faşedilir.

? (Akpınar, Sayı 8, s. 9).

Ata Türkün seçimi

Dün akşam saat onda gürlledi topun sesi, Kıvanç ile kaynaştı Ulusumun hepsi. inledi bütün dağlar, söylediler bir şarkı; Uyandırdı top sesi uyuyan bütün halkı.

* * *

Bir ihtiyar ninecik bu işten telaşlandı.

Heyecandan, kimbilir, zavallı nevar sandı.

O zaman ona işte küçük odası dardı

Bir dakika durmadı, sokaklara fırladı.

* * *

Komşulara koşarak “ne ver”? diye bağırdı.
 Komşusu pencereden ona şöyle çağırdı.
 Cümur başkan secimi, anladın mı ninecim.
 M. ATATÜRK seçileydi, böyle istiyor içim

* * *

İhtiyar nine şimdi sevinçle gülüyordu
 Bu sözü o çok doğru, çok haklı buluyordu.
 ATATÜRK o hemen reyini sunuyordu.
 Diyordu ki: “Her zaman, her an başlı yaşasın

Niğde Ortaokulası Sillâ de 192 Abdülkadir Pehlivan (Akpınar, Sayı 9, s. 10).

İSTERİZ

-Yurdun Tinli Değişimcilerine-

Masal bu ya, bir gün Us “şöy-gezeyim.” demiş; Üğürle bir bahçede karşılaşmış.

-Tuhaf iş!.-

Yanı oyun artmazdı, bu çıkış no, beğim?!.
 Ye süğür gülünce konuşma alevlenmiş:
 -Çok mudur ben yorguna bu üşkü, A bebeğim?!.
 Ben gibi eğlenceye rastlayışım epey iş.
 -Hangi kafadan taştın, kim birin dümbelek!,
 -Sen kertenî pek aştın, Tubadan düşmüş kelek
 -Yorduğun kafalardan binde kamı ondun?!.
 -Sen kafana sığmayan yanlış bir çapa kondun!
 -Ben bir ulus kuşuyum, konduğum baş yükselir; Kendini beğenmişe belki
 sözüm vız gelir.
 -Ben de ulus kuşuyum, konduğum baş ııldar; Güneşler yaratırım, karanlık beni
 sıkar

-Ben tılsımını, damlayan gölersem engin olur;
Biz eşek kafasında tünesem zengin olur.

- ... !!

-Somurtup kalacaktın, ya o çalımın neye?.

-Eneziyemem ki ben o kafaya girmeğe

* * *

Atam oğlu-Futunu kendi yapmış ve tapmış.
Bodur akli ermemiş, no çıkmazlara sapmış!..
Özü gibi tükenmez kaynağı görmemiş te
Varlıklar kaynağını sanıvermiş güneşte.
Bilmemiş ki tüm yazıt, baştaki tasındadır;
Tapınılacak güneş, kendi kafasındadır.
Dirime yönler veren ışıklar, ordan doğar;
Işıksız dirimleri karanlık, yokluk boğar.
Bilgi, erdem, gerçeğe özden düşkün olanlar;
Saçma inanışları gülünç, yavan bulanlar;
Kafasında putlara yer vermezler isteriz;
Atamlık göklerinde ışık, güner isteriz!...

Cevat İdil.

Us; Akıl

Süğür: Rabf-, talih.

Öy: Vakit

Düşkü: Tesadüf, nasip.

Çap: Babs, mehhas

Ulus: Devlet

Enezimek: Tenezzül etmek

Yazıt: Sır

Tüm; Bütün

Tinli: Canlı

Değişimci: İnkılâpçı (Akpınar, Sayı 9, s. 11).

Hikmetli fikirler ve Nükteli Sözler Serisinden

Toplayan: A. M. Kaymak: İzmir

20-Sevdiğin zanan korkını, sevildiğin zaman kork. Çünkü: aşk ancak o zaman vahini olur.

Sente vermon

21-Kadın sevdiği /zaman çocuk gibidir: elinden tutulmadan yürüyemez. Faka! sevmediği zaman şeytana yolunu şaşırtır.

Rahip Göbün

22-Yılan balığını kuyruğundan, kadın kısmını (illinden yakalayan bir adam bir şey tutmamış demektir

Darbi mesel

23-Allah kadınların dehasını kalplerine vazetmiştir.

Lamartin

24-Kadınlara üç şey sormamalıdır. 1. yaşı, 2. ailesi, 3. arzusu

?

25-Aşkta, harbin aksine olarak galip taraf firar eder.

Napolyon Ponapart

26-Dünyada üç şeye bekçilik etmek güçtür: Kal'aya, hazineye bir de kadına...

Aleksi

27-Kadına sır tevdi etmek canı altında bankanut saklamağa benzer.

?

28-Aşk nadiren mes'ut olur; fakat düşündüğü daima sadettir.

Herbert Spenser

29-Aşkını ciddi surette reddeden icadın sadece hayır der. Bu hususta izahat vermeğe kalkan kadın ise daima ikna edilir.

Alfred döküso (Akpınar, Sayı 9, s. 11).

- MANİLER-

Ustam (Cevat İdil)

Dün gece kitaplığımı düzeltiyordum. İşim bittikten sonra yıllardan beri birikmiş (not defter)lerime daldım. Not defteri deyip te geçmiyelim: Her birinde neler var neler.

Eritiksel bilgiler, istatistikler, kanunlar, ulusal hikâyeler, tekerlemeler, Fikretin basılmamış şiirlerinden başlanmış koşmalar, türküler maniler, neler bulunmuş ise yazılmış. Bilmecelelere varıncıya kadar.

Hepsini çabucak geçtim. Manilerde durdum:

Maniler; söyleyeni belli olmayan cana yakın oynak şiirlerdir. Manilerin kısacık dizimlerinde içli, narin güzellerin yürüyüşüne benzeyen tatlı bir akış vardır. Onun için manileri okurken gözler yorulmaz.

Söyleyeni belirsiz dedim. Evet maniler ortak bir duygu malıdır. Gerçi kimileri bir şairin kaleminden veya bir aşkın sazından çıkmış olabilirler. Fakat manilerde en büyük pay; eşinden ayrı düşmüş genç dullar, oğlunu yitirmiş ak saçlı Analar, tarlasında çalışan köyün ergen kızları, yaz çifti sürerken için için sevdasını besteleyen delikanlılarındır. Maniler onların ayrılık, sevgi, hasret dilidir. Manilerin (uyum) unu (Ahenk) ini baharda tarlalardan köme köme ot alan, yazın imeci ile orak biçen köy kızlarından duymayan bilmez. Maniler o duygulu köy gençlerinin dilinde:

Neşe, sevgi olur güler; ayrılık hasret ağıt olur tığlar.

* * *

Hele sadede gelelim. Yıllardan-beri yazılmış toplanmış olan manilere ait yapraklar not defterlerinde uzak, yakın birçok dağlardan, ovalardan, yaylalardan, köylerden, şiirlerden derlenmiş; sarı, mor, kırmızı fakat kocaman bir kır çiçeği demeli haline gelmiş...

Dağlara, Pınarlara, Derelere, Denizlere söyleyenler var:

Şu dağlar bizim olsa;

Yaprağı Üzüm olsa;

Yarin uykusu gelmiş,

Yaslıyı dizim olsa.

* * *

Şu pınar eşme pınar
Dertlimi deşme Pınar!
Yar yanına gelince,
Densiz söyleşme Pınar!

* * *

Dere geliyor Dert",
Kumunu sere sere,
Dere beni de götür!
Yarin olduğu yere.

* * *

Deniz dalgasız olmaz
Güzel soydaşız olmaz,
Nerde güzel var ise
Başı belası olmaz.
Meyvelere dair olanları vardır:-
Şeftali çiçeklendi;
Dal verdi pürçeklendi;
Ağla sevdiğim ağla!
Ayrılık gerçekleşti.

* * *

Al elma soyulur mu?
Güzele doyulur mu?
Güzel seven yigidin,
Kollun yorulur mu?

* * *

Portakalın sarısı,
Yere düştü yarısı,
Eğil bir yol öpeyim,

Gitsin başım ağrısı.

* * *

Dul yedini parmak gibi,

Tadı var Kaymak gibi,

Yar aklıma gelince

Bulandım ırmak gibi.

* * *

Armut dalda dal yerde,

Ördek nerde, göl nerde?

Felek gözün kör olsun

Her birimiz bir yerde.

Ağaç, ekin üzerine söylenenler var:

Kavak, senden uzun yok,

Dallarında üzüm yok,

Şu yar benim olursa;

Başkasında gözüm yok.

* * *

Ekine firez derler,

Gözele beyaz derler.

Kime yansam derdimi.

Bu dert; sana azderler.

Sözün kıyası; Değirmen, Tarla, Köy, Göt, Kuş, Sağ, Kol, Buy, Ay, Gün, Yazına, içlik... gibi pek çok bölümlere ayrılabilen manilerin bir çokları da çiçek adlarıyla başlayanlardır. Çiçeklere dair manileri okurken şu günlerde büyük Adadı yapılan (Çiçek savaşı) aklıma geldi. Hemen sınıfladım. Çiçekler içinde en çok söylenen Gül ile Karanfildir. Fakat karanfil birinciliği alıyor. Demek ki karanfil bizde çok sevilen bir çiçek imiş.

İşte on beş danesi;

Karanfil kater oldu.

Hasretlik yeler oldu.
Sen orada ben burada
Ölümünden beler oldu.
Karanfil eker misin?
Bal mısın şeker misin?
Dünyada yaktın beni!
Ahirette çeker misin?
Karanfil deste gerek
Destesi dosta gerek
Komşudan yar sevenler
Gayetle usta gerek.
Karanfil deste gider,
Kokusu dosta gider,
Seni gören yiğitler,
Evine hasta gider.
Karanfilim toz pembe,
Annemden beni iste,
Eğer annem vermezse
Gayrı tanrıdan iste.
Karanfil kuruttun mu?
Beni sen unuttun mu?
Yarin uykusu gelmiş
Dizinde uyuttun mu?
Karanfil evlek evlek
Dadandı kara Leylek
Yazımızı yazladık
Güzün ayırdı Felek.
Karanfil oylum, oylum
Geliyor servi boylum

Servi boylum gelirse
 Bin Akça müjde koydum.
 Karanfil eğmeleri
 Ben sevmem değmeleri
 Yarım işlik dikiymiş
 Ben olsam düğmeleri.
 Karanfil olacaksın!
 Sararıp solacaksın!
 Merak etme sevdiğim!
 Sen benim olacaksın!
 Karanfil biler oldu
 Aleme yeler oldu.
 Kömür gözlü sevdiğim
 Burnumu tüter oldu.
 Karanfilim budama
 Sefa geldin odama
 Gelirse güzel gelsin
 Çirkin koymam bu dama.
 Karanfil oymak oymak
 Olarımı yare doymak
 Yare doydum deyenin
 Gerektir boynun urmak.
 Karanfil budarlar
 Işkın vermesi deye
 Bizi burdan kovarlar
 Güzel sevmesin deye.
 Karanfil ekim düze
 Bitmedi kaldı güze
 Hele bir kavuşalım
 Önümüzdeki güze.

Niğde'de (Alay)

(HORA) OYUNU

(Akpınar) 10 ncü sayısında değerli yazıcılarından (Zeki Oral)'ın eski manilerini okurken bende bir heves uyandı:

Bende Niğde'mizin eski adet ve ananelerine ait bir şeyler yazayım dedim. Düşündüm, ilk önce hemen hiç kimsenin dikkatini çekmemiş ve kendi varlığında gizli kalmış olan sevimli bir oyun, Niğde (Alay): aklıma geldi.

Niğde'de (Alay) başka yerlerde (Hora) denilen ve aynı zamanda bedensel bir spor olan bu oyun otuz yıl önce hemen her düğün ve şenliklerde seve seve oynanan güzel bir meydan oyunudur.

Oyun şöyle başlar:

Başta, elinde işlemeli mendil bulunan tek dizi halinde ve birbirinin serçe parmaklarından tutmuş en az 20 delikanlı tarafından tam bir ahenk ve iki sağa, bir sola muntazam ayak atışlarıyla, kâh acık, kâh halka halinde oynanır. Eğer oyun bir düğünde oynanıyorsa, küveyi ile çalkıcılarda halka ortasına alınır. Alay bütün coşgunluğuyla durmadan hem türkü söyler hem de döner, güveyide tam bir sükûnet ve ağırbaşlılıkla bu halkanın içinde yavaş yavaş sağden sola yani eli mendilli alay başına doğru dönmek zorundadır.

Alayın türküsü şöyle söylenir.

Yirmi delikanlının birinci (10)nu birinci mısraı yüksek sesle söyler. İkinci on bunu tekrarlar ki bu suretle her mısra iki defa söylenmiş olur. Aşağıda yazdığımız türküler bu şekilde ikişer ikişer söylendikten sonra yeniden başlar ve bir kaç defa söylenir. Oynayan ve seyredenler neşe içinde coşar etrafta bu ahenkli sesi duyan bütün delikanlılar meydanda toplanır. Eğer birinci defa oynayanlar yorulmuş ise hemen ikinci ve dinç bir alay dalı a teşekkül eder. Yeniden başlarlar. Bu suretle bu güzel oyun saatlerce devam eder. Bunda en ziyade yorulan da zavallı güveyidir. Çünkü o, herkese uymağa ve ses çıkarmamağa mecburdur. Alayda daha başka türkülerde söylenir. Onları da notaya aldıktan sonra diğer sayılarda okurlarımıza sunacağız (Akpınar, Sayı 11, s. 14-15).

(Kemali Ümmi)nin BİR AĞITI

Ağıtı (mersiye) yazmadan önce Kemali ümminin kim olduğunu ve ağıtı kime yazdığını kısaca gözden geçirelim:

Kemali ilmini 15 inci yüz yılda Niğde’de yetişmiş coşgun bir şairdir. Kendisi bu asrın ortalarına doğru Anadolu’da ünlenmiş adı ve şiirleri Kırım, Kazan, Başkurt, Özbek Türkleri arasına yayılmıştır. Osmanlı müelliflerinde yazıldığına göre (şefkat) kelimesinden çıkan. 880 hicride ölmüştür. Türbesi Niğde’dedir. Bu ünlü şairin hayatı ve eserlerini derliyoruz. Akpınar’ın gelecek sayılarında okuyuculara sunulacaktır. Kemali ilmini ayıtı günün büyüklerinden birisi olup Aksaray’da “Hamil Veli” diye anılan “Hamidettin Aksarayı”ye yazmıştır.

(Hamidettin Aksarayı) yahut (Musa oğlu Hamit) için de ayrıca araştırmalar yapmaktayım. Şimdilik şu kadarını söyleyeyim ki: (Hamidettin Aksaray) aslan Türktür. Kimilerin dedikleri gibi başka soydan değildir

Ankaralı “Hacı Bayram Veli”yî bu yetiştirmiştir. Bu mersiye “Hamil Veli”nin asıl adı (Ubeydullah) olduğu 815 hicrî yılında öldüğünü nasıl bir adam olduğu ve o asırdaki (Kâmil insan) öklemini öğreniyoruz. Bununla beraber Kemal ümminin 815 de yetişmiş bir şair olduğu ve 15 na asırda Anadolu Türklerinin nasıl bir soydam (telkin) altında yaşadıkları meydana çıkmış oluyor. Tekkeşinleri elinde, bulduğumuz yazma divanındaki ağıt şudur.

Görün bu cerhi gaddarki âlemde neler kıldı.
Yine bu gerdeşi gerdim nice müşkül hatar kıldı.,
Zehl gurbet zehi hicret, zehi fırkat, zehi hırkat,
Bu ahu dert bu hasret bize yavlak eser kıldı,
Kani ol ışk eri heyhat, kani ol merdi pür tâat
Hayıf ki hadimüllezat bize her nef’i zarar kıldı.
Kani ol arifin şevki dağıldı meclisin cevki
O cümle lezzeti zevki ecel zirü teber, kıldı.
Kani ol âlimi amil, delilü mürşidü kâmil
Cihan milkinden ol kâmil ne hoş fethu zafer kıldı.

Kani ol şeyhimiz (Hâmit) saîdü mütteki zahil
 Fena âleminden ol âbit beka milkine güzer kıldı.
 (Ubeydullah) idi ismi bu idi adetü Resmî
 ki her kız düzmedi cismi o canın muteber kıldı.
 Bu virandan çün ol şehbaz, bakaya, eyledi pervaz,
 Salâtü savmu ol demsaz özüne yalu per kıldı.
 Vefatın erken bildi, Hakkın emrine ram oldu,
 Kişi gelür didi geldi; velayetten, haber oldu.
 Yerü gökler kamu âlem anınçun tuttular matem,
 Melâik'ü dunu hem “adem figanu nevhalar kıldı.
 Bu kamu sofî vü miskinler kılurlar nule vü nefrinler
 Firak cümle mü'minler gözün pürhumı ter kıldı.
 Müfitler âh idip ağlar mühibler ciğerin dağlar
 Anını derdi kamu sağlar kulübün hasta ter kıldı.
 Amin odu kamu soy üne gerek her camii dil köyüne
 Kim ol yar meskenin beynettürap velhacer kıldı,
 Kani ol sofî vil safî şehidü cahidü vâfi
 Yürüttü emri ma'ruf i şu resme kim ömür kıldı.
 O nehyi münkerimutlak ne yerle sefile sadak
 Adûler boynuna ol hak sözü tiğu teber kıldı.
 Anun evsafu eltafi tutuptur kamu etrafı.
 Cihada adlu insafi cihana serteser kıldı.
 Meşayih dünyada boldur: veli şeyhul suyuh oldur.
 O gösterdiği hak yoldur ki hayru farkı şer kıldı.
 Mubassırlar ol dîldarı gürüben kıldı ikrarı
 Velikim şekkü inkârı ana ki bi basar kıldı.
 Şuna kim hak f eh im vermez bu sırra hiç akli ermez,
 İşitmez hakkı göremez kimi kim görü yer sağır kıldı.
 Tutuben Halika yüzün Resulün izledi izin
 Amel bağında kendü zeyni dirahli ba semer kıldı.

Başında tâc idip ahdi giyuben hırkai cehti
 Ridayı hizmeti zühtn belinde hem kemer kıldı.
 Koyuben bahsi akvali kazandı hayrii ef'ali
 Melekeler gibi amali cihanda ol beşer kıldı.
 Anım ol pendî irşadı biliş kıldı kamu yârî
 ki her ubbadn zühhadı tapusuna siper kıldı.
 Çu eleri darekâm beş hissi kodu ol hilmü ilmi ıssı
 Duruştu aklına nefsi zebun ol-şirü ter kıldı.
 Şu sözün sırrım anla anın ahvalini anla,
 Kim ol her akşamı tanla kamu samı seher kıldı.
 Hemişe gündüzün saim olurdu geceler kaim
 Bu resme taati daim müdam ol gerçek er kıldı.
 Helaldan kışp idüp yerdi, kamu vakfa haram derdi.
 Yimedi aguyu yerdi gıdasın çün şeker kıldı.
 Kani ol kani'ü sabir azizü sakirü zakir,
 Zehî ki asilin tacir ki her yükün gevher kıldı.
 Tevekkül kıldı ol hoş yemedi rızkıycun gayğu
 Tama hırs okuna karşı kanaatttan siper kıldı.
 Harama bakmadı herkiz azabın fikredip tiz,
 Helaldan eyledi perhiz hesabından hazcı 'kıldı.'
 Ne malu milkine kaldı, ne zevku şehvete daldı,
 Ne beyler bahşişin aldı, ne meyli simüzer kıldı
 Kodu mahluku ol aşık gözetti çehrei halik,
 Ne dünya sevdi ol sadık ne ukbaya nazar kıldı.
 Kani ol vaızu nasih hamidü had vü sanih
 Anın şerhini bu sarili bilün ki muhtasar kıldı.
 (Kemali ümmi) okur ağlar anun mersiyesin her bâr
 Ne kim biz dedik ol dindar hezaran olkadar kıldı.
 Nebinin hicrtinden bil (sekiz yüz onbeşinci) yıl...
 Berat dününde ol fazıl bu menzilden sefer kıldı. (Akpınar, Sayı 12, s. 12-13).

HALKEVLERİ

Şimdilik halkevinde açılmaktadır üç kul,
 Bunlarla aydınlanacak ülküye götüren yol.
 Derinden gelen bir ses acunu sarıyor bak,
 Türk genci çalış diyor; uyuşukluğu bırak.
 Ar, gösterir, sporun aydın alanlarında
 Yurdu aydınlat parti ışığına sarın da.
 Yıldırımlar kalmadı ey öğrenci, Türk genci,
 Onlardan elektrik yarattı bilgin, fenci.
 Özgenlik, egemenlik, çalışmana dayansın,
 Yükseliş ışırağı omuzlarında yansın
 Ataların sporda çok ün kazanmışlardı,
 Bir tek Türkün kolunda yıldırım gücü vardı.
 Sağlam bir dimağ sağlam bir beden de bulunur,
 Seni yurda faydalı yaratacak spordur.
 Öz yurdun toprakları kurtarıldıktan sonra,
 Öz yurdu yükseltecek öz dile geldi sıra.
 Dille il birbirinden ayırmaz doğrusu,
 Dili ihmal edenler ile kurmuştur pusu.
 Ar kolunda çalışmak ne mutludur bir gence,
 En erişilmez şeref bu şubededir bence.
 Bütün güzel san'atlar bu şubede toplandı,
 Tarihte alkışlanan bu kolda çalışandı.
 Faydalarını saymak şirin, edebiyatın,
 İş değildir öyle bir iki üç saatin.
 Güzellikler kaynağı şiir, edebiyattır.
 Edebiyat en ince duygulara kanaattir.
 Edebiyat olmasa yurda yağı dolardı,
 Edebiyat olmasa arın yüzü solardı.

Fen bile ayrılamaz şiir, edebiyattan,
 Edebiyat olmasa damarda dönmezdi kan.
 Bir şiirin başlayınca gönüllere akması,
 Kalmaz her türlü od'un yürekleri yakması.
 Bir gez şiir deyince ordularına geri,
 Barış yerine döner en kızgın savaş yeri.
 Edebiyat sımsıkı bağlar ayrılıkları,
 Edebiyatla kalkar başlar ancak yukarı,
 Ar içinde Resmî nde orunu çok büyüktür,
 Ressamın fırçasıyla durgun sular köpürür.
 Ressamın fırçasıdır tabiata can veren,
 Ressamın fırçasıdır ülküye tez erdiren.
 Ruhlara besin saçan büyülu telleriy'e,
 Gösterit salonları alanlarında inle.
 Bu alanlar hayatın canlı modelleridir.
 Bu salonlar san'atın en etkili yeridir,
 Musikideki devrim, uyuşukluğu koğdu,
 Musiki aconunda yeni bir güneş doğdu.
 Kültürb san'ata dil olmuştur mûsikimiz;
 Bununla yayılacak duygumuz ve bilgimiz.
 Musikiden her hangi, yenilik ayrılamaz,
 Musikinin denemez şiirden değeri az.
 Muzikinin başlayınca yürekten inlemesi,
 Ruhlarda birlik doğar kaçır ayrılık sesi.
 Ulusun özgenliği, ulusal musikiden,
 Esen güçle yeşerdi ona çok önem ver sen.
 Sürüsünü gütmekte bir dertli çoban bile,
 Yaptığı rolü borçlu mûsikideki dile.
 Güzel saatlarda da sesler yaratan odur,

Bu hayvanlar kiralı arslanları susturur.
 Musiki değil midir derde deva yaratan,
 Sinir hastalığını kökünden süküp atan,
 Yılanı deliğinden çıkarıp dansettiren,
 Mûsiki değil midir ölümlere can veren.
 Muzikin avutucu kollarına atılmak,
 Acıları susturan biricik emdir ancak.
 Onun arı kucağı avuntular kaynağı.
 Onun sesinden ürker yurda saldıran yağı.
 Sevgi bu, özleyiş bu, yalvarış, yakarış bu...
 En sarsılmaz bağlarla yürekleli sarış bu...
 Ululuk, kutluluk bu, göklere yükseliş bu...
 Acunda herşey budur, bilmem ki nasıl iş bu...
 Ruhları sarmaktadır doğmakta olan güneş,
 Bu şen güneşe ise genliktir en arı eş...
 Ey güneş Halkevine koş, güzel sanatları sev,
 Halkevi kucağıdır sana en faydalı ev.

Nevşir: Sabri güzel (Akpınar, Sayı 15, s. 15).

Bir Hasta (Gerçek Hikaye)

Kasaplar önünde el sırası beklerken koluma bir dürten oldu... Baktım, bir yıl önce kendisinden 2 teneke yağ aldığım Göçmen...

-A be mâlim efendi, diyordu, sen iyiliyi seversin, gel şu adamcağıza bir iyilik et...

Yanıbaşında dikilen 60'lık kırantaya bir göz attıktan sonra Göçmene dönüp:

-Ne o, dedim, hayır ola?

-Şu adamcağızın bir çocuğu var, ağır hasta..

6 saatlik yerden onu tâ Niğde'ye bir liraya getiriverdim amma, hazır para yoktu... Bir batman kadar yünü var, Pazar sız gün olduğuyçin ona da alıcı bulamadık, “belki Pazara ucuzlar” diye kimse almıyor..

-Peki, benden ne istiyorsunuz şimdi?

-Şu adamın yününü aliver de hastasına baktırsın; Artık mal göz çıkarmaz...

* * *

Evde benim getireceğim et ve sebzeyi bekliyorlardı ki, öyleye pişirsinler.⁷ 4 gündür de bir dirhem kömürümü: yoktu, onu da çarşıdan 2 katına alıyorduk..

Peki amma, bir HASTAya yardım istenince omuz silkmek nasıl olurdu?

-Peki, dedim, alayım:

Geçen hafta yün kaçtan satılmış, sordunuz mu?

-Bu mani 4 liradan satılmış..

* * *

-Haydin öyleyse, dedim, yünü göreyim de tartalım..

-Şuracıkta Handa efendi, istersen birlikte gidelim.

* * *

Zavallılar beni kaçıracaklarından korkuyorlar da onun için birlikte götürüyorlardı! Sabahtan beri kim bilir kaç insafsıza:

Yün var, alımım? dediler de:

-Ne isten? sorusuna:

-4 lira! Karşılığını verince:

-Yaramaz!

diye savuldular, “Öldüm bahasına” kelepir ariyan kaç uğurlu kişinin oyuncağı oldular di..

* * *

Hem yürüyor, hem konuşuyorduk:

-Senin anlıyacağın, diyordu o kıranta adam, bu hasla benim oğlumdur..

Adana'ya orak biçmeğe gittiymi, ZEHİRLİ SITMAya yakalanmış, döndü-geldi..

Köyümüzde okutmadık Hoca, baktırmadık kocakarı bırakmadık... İyi olmadığını görünce buraya getirdik ki Doktor... Beye baktıralım...

Hana girmiştik... Birkaç basamaklı merdivenden bu hanın tek odasına çıktık... Bu oda, buranın tek konuğu olan çarıklı kömürcülerin uzanıp yattığı yerdı... Altındaki ahıra da hayvancıklarını bağlarlardı..

Kapıdan girer girmez yün çuvalını kucaklıyan adamcağız onu Bana doğru sürüklüyerek:

-Bak efendi, diyordu, öyle Pazarda sattıkları gibi ıslak-muslak değildir. Küp-kuru, tertemiz yün...

Yüne baktıktan sonra şöyle bir göz gezdirdimdi, odanın loş bir bucağında serili bir yatak, bu yatak üstünde ara-sıra çırpınan bir kol. bir bacak gördüm. Başucunda da yaşlıca bir kadın, elindeki yağlıkla o yatanın sineklerini kovalıyordu...

-Hastanız bu mu yoksa?

diye oyana yörüdüm... Bir de ne göreyim:

Çam bölmesi gibi bir adam... 40 yılda yetişen bir yiğit!., Amma, hastalık onu bitirmiş te, küp-kuru, kaskatı bir iskelet biçimine sokmuş... gözleri pek ağır açılıp kapanıyor, dili la-gır-lugur ediyorsa da söylediği anlaşılmıyor..

Babasına sordum:

-Yününüz ne kadardı, tartlınız-mı köyde?

-Tam bir batman, efendi, istersen sen de tart..

-Peki a kuzum, dedim, bu.yünün parasından bir lirasını arabacıya vereceksin, kalacak 3 lira... 2 gez gelme, si için Hekime 2 lira, reçetelerine de, en aşağı, yarımşardan, bir lira-verince sana Han parası bile kalmıyacak... bu hasta da böyle bir yerde yatarak öyle 2 reçeteyle filân iyi olacak soydan değil... Hani, ne paran yetecek, ne hastan iyi olacak..

Evet Efendi, dediğin doğru emme, nideyim...

-Nideceği-müdeceği yok; Bu hastayı ancak Hastane pâkler... hemen oraya götürmelisin...

Adamın şaşkın-şaşkın bakıp kalışından anlıyordum ki, Hastaneden ürken zavallılardandı!

-Haydi, dedim, durma... Yükle arabaya da beraber gidelim, Doktora ben de rica ediveririm de çabucak ya tırıp baktırırız.

Adamın hiç kımıldadığı yoktu!.

-Ne duruyorsun, davranırsene! deyince de, dudaklarından şu sözler döküldü:

-Pareyle baktırsak daha iyi olmamıy ki!... derim.,

-Be zavallı adam, para dediğin 3 liracık değil mi? cahilliği bırak ta, haydi Hastaneye gidelim. Millet orasını en çok sizler için açmıştır...

Daha görgülü olan göçmen arabacının da yardımıyla, bin belâ, kandırabildik amma gene gönülsüzdü!

Canlı cenaze halindeki hastayı arabaya koyup ta yollanacağımız sırada adamcağız oğluna baktı-baktı da hıçkıra-hıçkıra ağlamağa koyuldu... Göz yaşları kır sakalına damlarken, kuru dudaklarından da şu sözler dökülüyordu:

-Ah Ali'm, ah!. Bunca cenkler-den sağlam çıkıp geldin de., . sen ölürsen 4 yavruna kim bakacak..

* * *

Arabanın önüne düşüp onu hastayı sarsmıyacak bir yoldan, hastahaneye götürüyorum; ricam üzerine Hekimde hemen bakıp yatırıyor... Peki amma sevinecek olan Baba kaygulu!... Oğlunun başucunda dikilmiş:

-Beni burada bıraksınlar da düşüp-müşecek olursa bakayım...

demez mi?!

Adamcağızda yürek çürük..sanıyor ki, oğlu orada öldürülecek?!

Onu oradan ayırmak için de haylıca uğraşıyorum amma, bir saat geçmeden evimin kapısını çalıp beni yemekten kaldırıyor... gidecekmişim de hemen oğlunu ilaqlattırarakmışım!

Yemeğimi yarıda bırakıp Hekimin evine gidiyor, onu da sofradan kaldırıp bin rica ve minnetle derdimizi anlatıyorum.

Hekim, vizitesi dışındayken bile, yemeği yiryimez Hastaneye gidiyor ve Babanın:

-İlle oğlumu isterim! sözüyle karşılaşılıyor!

Hekimceğiz ne yapsın? “kendi üstelememle hastamı alıyorum” diye bir kâğıt alarak oğlunu veriyor.

* * *

Ben işin bu kadarını biliyor; fakat, ah, şu göçmeni bir görsem de sorsam diye merak edip duruyordum. Ertesi Pazar ona rastlayıp:

-O hasta ne oldu yahu? deyince:

-A! diyor, hastahaneden çıkarıldığı günün ağşamı, gördüğün Handa oluverdi!

... ?? !!

A. Rasim Kocabaş (Akpınar, Sayı 17, s. 7-8-9).

Folklor araştırmaları: 2

Kara Koyunun Suyu İnmesi “Öykü”

Çok eski çağlarda idi. Türk boyları içinde bir genç yersiz yurtsuz kalmıştı. Başını almış diyar diyar geziyordu. İlkbaharın ılık bir gününde yüklerini develerine, kısraklarına yükleyip yaylaya göç eden Türkmen oymaklarına rastladı. Bunlarla beraber yürüdü.

Genç; yalnız gezen bir kimsesizdi. Oymak ta toplu gezen kimsesizler gibi... Genç düşünceli ve tasalı idi. Fakat oymak şendi. Oymak beyleri ağır ağır yol alırken gençler takım takım at oynatıyorlar. Ok atma yarışları yapıyorlar, Türkmen kızlarının

şakrak kahkahaları dağlarda akisler yapıyordu. Öğle olmuş hava oldukça ısınmıştı. Bir subaşına geldiler. Sabah erken yola çıkmış serinlikte yol almış olan sürülerin bir azı da sulanmış; pınarın etrafında ağaçların gölgelerinde sık sık soluyor, geniş getiriyorlardı. Arada çobanların Kaval sesleri de geliyordu.

Yükler çözüldü. Oymak bölündü. Çimenler üstüne halılar serildi. Beyler uzandı. Gençler su getiriyor, ateş yakıyorlardı. Atlar kişneyor, kuzular meleyor, kısraklar başlarını yerden kaldırmadan körpe çayırlarda otlayor; inekler boş kalan gölgeli ağaçların dibinde dinleniyor, danalarını emdiriyorlardı. Burası bir saat içinde şenlikli bir oba durumuna gelmişti. Kimsesiz genç oymaktan biraz ötede bir ağaca arkı vermiş içli, içli düşünüyor, süslü develere arasıra şaha kalkan atlara, meleyen kuzulara, suyunu doldurup ocak başına dönen Türkmen kızlarına, halılar üstüne uzanmış kahve içen Türkmen beylerine bakıyordu. Çok geçmedi. Obadan bir çocuk kendisine doğru yaklaştı:

-Sizi beğ isteyor!

-Ne yapacak ki..

Yörüdüler. Garip genç yaklaşırken Türkmen beyi dikkatle bakıyor (yakışıklı, güzel, gülbüz bir genç) diyordu.

-Beni istemişsiniz beğim!

Şöyle oturun bakalım. Siz kimsiniz, adınız nedir?. Oymağa nereden karıştınız?- Kimsesizim. Adım da yok. Oymağın neşesine katıldım da beraber yürüyüverdim... derken koyu ela gözleri karşı yamaçlara dalıyor, elile uzunca Perçemini düzeltmeye çalışıyordu. Bey sordu:

-Oymakla nereye kadar gideceksin?.

-Hiç..

-Oymakla beraber kalmak ister misin?

-Siz isterseniz..

Bana çoban durur musun?

-Olur.

-Şimdi bizimle yi, iç ileride giden sürüye yetiş ve artık o sürünün çobanı ol!.

-Pek iyi..

Genç çaban beyine baktı. Kır sakallı dinç ve şişmanca bir adam, . Hem de güler yüzlü cana yakın olmakla beraber oymağın en zengini olduğu anlaşıyordu.

Genç çoban yürüdü. Oymağı geçti, sürüye yetişti diğer çobanlara:

Beyin çobansız sürüsü hangisi onu ben güdeceğim..

-Diyha... Şu yamaca tırmananlar..

* * *

Üçüncü günü Oymak Üç kapılı yaylasının Bereketli yanlarındaki yaylağa inmişlerdi. Yükler çözülmüş, çadırlar kurulmuş, her çadırın önünde ocaklar yapılmış ve yakılmıştı. Oba yerleşince atlar, kısıraklar, develer çayıra salınmış inekler, davarlar çobanlarına katılarak dağa sunulmuştu. Genç çoban arkadaşlarıyla konuşuyordu.

-Bizim beyi tanıtır mısınız. Nasıl adamdır?

-Çok zengindir. Yedi sekiz katar devesi, bir o kadar sürüsü, beş altı evlik pırtısı vardır. Çobanlarına iyi bakar. Birde kızı var. Amma ne yosma bir kız... İnsan yüzüne bakamaz bey oğulları onun için yanıp tutuşurlar. Fakat Gül hanım onlara hiç yüz vermezmiş.

-Ne iyi ne iyi talihim varmış..

Genç çoban artık şendi. Sürüsüne, arkadaşlarına iyiden iyiye ısınmıştı. Çobanlar öğle olunca sürülerini Akpınar'da sularlar. Koyunlar Akpınar'ın etrafında yatıp geviş getirirken çobanlar dağarcıklarındaki azıklarını çıkarırlar. Birbirlerine katarlar. Güle oynaya yerler. Sonunda (kaval çalma yarışı) yaparlardı. Ogün hangi çoban kaval çalarken koyunlar geviş getirmeyi bırakırda dinler, melerse o çoban alkışlanır. Çaldığı havaya dikkat edilir, kavalı tekrar, tekrar dinlenirdi. Akşama doğru sürü obanın yakınlarına doğru erkiler çadırdan bacılar gelir. Koyunları sağlarlar, sağım

işi bitince çobanlar sürülerini alır çiçekli kırlara otları körpe sulak yerlere çeker, giderler, ta uzaklarda, dağların eteklerinde ateşlerini yakar geceyi geçirirlerdi.

Böylece günler geçti. Bir gün yine bacılar ellerinde kalaylı bakraçlarla koyunlarını sağmıya geliyorlardı. Çobanlardan birisi:

-Şu yanda gelen beyin bitecik kızı... Gül hanım dedi.

Genç çoban hep ona bıkıyordu... Uzuna yakın orta boy... Kırmızı basma entarisinin etekleri çimenleri okşayarak geliyor... Parlak ela gözleri uzun kirpikleri arasından süzülerek koyunların üstünde dolaşırken gönüllerde şimşekler çaktırıyordu.

Altın dizili al başlığının altından çıkan koyu kumral saçları yaylalarda üstü üstüne bitmiş sünbüller gibi cana yakındı. Geniş omuzlarının arasını dolduran ince, sık saç örgüleri ne kadar uzundu... Kırmızı ak güllerin kaynaştığı penbe yanakları küçücük ağzı basma entarisinde dalgalar yapan göğüsleri... Hepisi, hepsi çobanın gözünden kaçmadı koyunlar sağıldı, kuzular katıldı. Gül hanım geldiği yola döndü.

Gül hanım karşı belden aşincaya kadar çoban arkasından baktı, baktı..

Beğ oğullarının haklan varmış. Gül hanım için ok atan, atını çatlatan, işini gücünü bırakıp pınar başı bekleyenlerin haklan varmış... diyordu.

Genç çoban Gül hanımın geldiği tarafa dönüyor... Onun gelişini, koyunlara bakışını, kuzulara söyleyişini tekrar görür ve duyar gibi oluyordu. Kırlarda gezerken gördüğü bir sümbül uzuyor, yükseliyor. Küçük bir çiçek Gül hanım oluyordu dikkatle baktığı bir çimen, bir ağaç, sivrice bir taş... her şey, her şey Gül hanım gibi görünmeğe başlamıştı. Gün geçtikçe genç çoban kaval yarışlarında hep birinci oluyor... Artık kavalıyla koyunlarla, kuzularla, çiçeklerle konuşabiliyordu. Geceleri ateş yakmayı da bıraktı. Sürünün arasında, ötesinde berisinde bulduğu bir taş a bir ağaç kütüğüne arka verir, kepenegine sarılır, kavalını üfler, üflerdi. Yıldızlar ve ay ile de konuşur onlara aşkını kavalıyla anlatırdı.

* * *

Yine bir gündü... Sabahleyin güneş doğmuş gece yağmurunun iri tanelerini çimenler üstünde parlatmıştı. Yaylalarda yaz sabahlan günün en tatlı dakikalarıdır. Ço-

ban sabahın bu örneksiz gözelliklerine dalmış düşünüyordu. Uzaktan bacılar göründü. Genç çoban ah işte:

-Bir şafak söker gibi yavaş, yavaş gelen o.! Gözlerine inanamıyordu.

-Aceba aldanıyor muyum! Aceba o değil mi?

Bacılar yaklaştı. Gelenler iyiden iyiye seçiliyordu.

-Hayır aldanmayorum o geliyor Gül hanım... İşte Gül hanım dedi.

Sürünün ortasında bir taş gibi katılaştı, kaldı... Biraz sonra oradan bir ağaç kütüğünün üstüne oturabildi. Bacılar sütlerini sağdılar... Koyunları sevdiler, kuzuları ok-şadılar. İhtiyarlardan birisi çobana yaklaştı.

-Ne yapan oğul? obadan bir isteğin var mı... Yarın getirelim,

-Hiç... Sağ ol ana.!

Bacılar gidiyorlardı. Çoban kavalını aldı, yanık yanık çalıyordu. Gül hanım bir kaç defa geri döndü sürüden tarafa baktı. Bu bakışlar çobanda türlü şüpheler uyandırdı. Aceba bu bakışta bir mana var mı aceba seviliyor muyum... diyordu.

Artık her gün güneş batarken obanın karşısındaki dağın eteklerinden kaval sesleri işitiliyordu. Gül hanım da çobanı sevmiştı kavalını daha candan dinleyordu. Günler geçtikçe kavalda çalınan türküleri beyitleri, daha sonra kavalda söylenen sözleri anlamaya başlamıştı. Hatta bir akşam Gül hanım el ayak kesildikten sonra sürünün yanına gitmiş çobana koyunlara eyi baktığından söz açarak yanaşmış, çobanın yanına oturmuştu. İlk defa bu kadar yakın olarak oturuyorlardı. Önce şuradan, buradan konuştular. Sonra sevgi den, aşktan bahsediyorlardı. Gül hanımın ela gözleri yavaş, yavaş süzülerek kapanmış ve çobanın göğsüne yaslanmıştı.

Çobanın yıllardan beri arayıp ta bulamadığı dakikalar gelmişti. Öpmek, öpmek mütemadiyen öpmek; bir nefes hava gibi içine çekmek doldurmak isteyordu. Gül hanımın yanaklarına doğru bir kaç defa eğildi. Fakat aklına bir çok şeyler geldi. öpmeyi bile..

O başka bir gün bekliyordu.

Aradan çok geçmedi. Bir gece sürüye dokuz atlı uğrular geldi. Kendilerine saldıran kara köpeği vurdular. Çobanı dövdüler. Bağladılar sürüyü alıp Kamışlı boğazından tarafa sürmek istediler. Koyunlar doğru gitmiyor; sağa, sola kaçıyorlardı. Çoban seslendi.

-Sürü banım kavalıma alışkındır. Kollarımı çözün beni bırakmayın bir kolumdan bağlayın... Sürünün önünden ben kaval çalarak gidersem' koyunlar arkamdan gelir. Hem size, hem koyunlara zahmet olmaz... dedi.

Uğrulardan birisi atını sürdü çobanın kollarını çözdü bir kolundan bağladı. Sürünün önüne kattı.

Kaval sesini duyan koyunlar yola doğruldular.

Çoban kavalında:

Dokuz atlı geldi sürüyü bastı;

Kıl Bağıcak sıkı kolumu kesti;

Kara köpeğimde kanların kustu...

Sârünüz gidiyorlar ulaşın beğler!

diyordu.

Çadırın önünde o akşamki kavalda ne söyleneceğini dinlemek isteyen Gül hanım birdenbire şaşırdı. Ya çobana da bir kaza gelirse! Duracak zaman değildi koştu..

-Baba karşı beldeki sürüyü uğrular bastı. Köpeği vurdular... Çobanı beraber aldılar gidiyorlar. Mazmılı belinde önlerini çevirebilerseniz sürüyü ve çobanı kurtardınız demektir... dedi.

Babası oymağın atlılarını uyandırdı. Herkes silahlarını kuşandılar. Atlarına bindiler... Koşuyorlar... İniş yokuş deyen yok. Ancak arkadakiler önde gidenlerin atlarının ayaklarından çıkan ateşlere doğru atını sürüyordu Mazmılı geçidini sardılar kimseler yok. Aceba geçtiler mi? daha gelmediler mi? yoksa Gül hanım rüyamı gördü... Deye fısıldaştılar... Yer dinlediler uzaktan hafif ayak sesleri, kesik, kesik gelen kaval sesi duyuldu. Bey haykırdı:

-Gün doğmuş sen şöyle, Erol, Tuğrul siz karşıya Oğuz sen bir az ileriye!

Ayak sesleri yaklaşıyordu. geldi. Tam yolun dönemecine gelmişlerdi. Türkmen atlıları birer arşları gibi saldırdılar... Savaştlar, dokuz uğruyu bir anda dağıttılar. Çobanı sürüyü kurtardılar, Sabaha doğru obanın yanına getirdiler. Sürüyü saydılar tamam... Yalnız kara köpek yok..

İyi... Fakat beyin gönlünde türlü şüpheler uyandı “bunu Gül hanım nasıl duydu Oymak halkının bu kadar gençleri tecrübeli ihtiyarları nerede, ben niçin duymam” dedi... Gül hanımı çağırdı:

-Akşam sürüyü uğrular bastığını nasıl haber aldın.

-Daha var-

M. Zeki Oral (Akpınar, Sayı 18, s. 9-10-11-12).

Aşık Tahiri'den (DERLEME)

Ticaret babında seyyar gezerken,
 Meğer düşer imiş peşime felek.
 Gurbet ilden sıla arzu ederken,
 Bir bozgunluk verdin işime felek.
 Gurbet ilde hasta düştüm bilinmez,
 Dört yanımız dağdır sılam görülmez.
 Vücudumda mecalim yok gidilmez,
 Güldürdün alemi keşime felek.
 Ecel oku değdi duramam gayrı,
 Kimseden halimi soramam gayrı.
 Kavum, kardaş hasret, göremem gayrı,
 Göstermedin bana işimi felek.
 Ecelden bir libas geldi eğnime,
 Felek çenberini taktı boynuma,
 Sadık, Arif gelmez oldu yanıma,
 Üç gün evvel geldi düşüme felek.
 Yazılmış serime kutreti bari,
 Yetişin hasretim

Nuri Celali (Akpınar, Sayı 18, s. 13).

KETEN ÇİMENİ YAYLASI

Yeşil dalgalan farksız ummandan
Dağdan görünüşü Ketençimenin
Yüzleri tüllüdür sisten dumandan
Dağ taşı örtmeğe yeten çimenin

* * *

Acısını çeker sararan gülün
İnleyen kavalda ruhu bülbülün
Boynunu bükünce rüzgâr sümbülün
Gözü kırağlıdır yeisten çimenin

* * *

Hem seven hem döven yelleri vardır
Gümüş su kuşanmış belleri vardır
Çağlayıp akan selleri vardır
Koyunu kuzusu öten çimenin

Devriş Maruf (Akpınar, Sayı 18, s. 13).

FOLKLOR ARAŞTIRMALARI: 2

Kara Koyunun Suya İnmesi “Öykü”

- 18 inci sayıdan devam
- Bana öyle bir duygu geldi de söyledim.
- Gül hanım bu inanılacak şey değil!.
- Çoban kavalıyla söyledi.
- Kaval konuşur mu?
- Çobanın kavalda söylediklerini ben anlarım baba!.
- ??

Bey bunda bir sevgi bir aşk olduğunu anladı. Fakat o kızının bir bey oğlu ile muradını görmek isterdi. Bir çobanı sevmek bu kendisinin, kızının şanına yakışırını?

Çobanı çağırttı..

-Senin kavalda söylediklerini Gül hanım anlar mı?

-Bilmem..

Ya... Dün gece sürüyü uğrular bastığını ona söylemişsin... O bizi uyandırdı.

-Bunca yıldır kavalımı işitiyor. Belki anlar.

-Kaval ile söylenilen sözler anlaşılırını?

-Severek can kulağıle dinleyenler anlarlar..

-Çoban! Seni kimsesizlikten kurtardım. Adam ettim. Sen kavalınla koyunlarımı eğlemeli, sözlerini sürüme duyur-malı idin.

Kızımı sevmek... Bu ne demektir görürsün. Eğer kavalını koyunlarıma da anlatabilirsən Gül hanım senin olsun. Anlatamazsan seni elimden, seni ölümden kim kurtaracak!

Nasıl isterseniz öyle olsun... Emir sizin.

-Dinle! koyunlara üç gün bol bol tuz vereceksin. Taze otlulak yerlere, pınar başlarına yanaştırmayacaksın; üçüncü gün öğle sıcağında Akpınar'a getirecek koyunları kavalınla su içmeden geri çevireceksin yoksa ki: sürünün su içip başlarını kaldırdıklarını görmek sana müyesser olmayacak! Dedi.

Üç gün arka sıra sürüye tuz verildi. Sararmış, kurumuş otlaklarda gezdirildi. Genç çoban neler neler düşünüyordu... İçini yakıp bitiren aşk açmadan kuruyan çiçekler gibi hiç mi olacağı... Kendisini seven Gül hanımın gönlü öksüz mü kalacaktı..

Bu kadar tuzdan, sıcaktan ciğerleri yanan sürü su bulurda içmez mi? Fakat ne gam... Gül hanım için ölüyordu... Durmadan kaval çalıyor. Koyunlara aşkın bütün ilhamlarıyla söylüyor, onlara derdini yaşıyor, yaşıyordu.

Koyun seni yedi yıldır güderim!

Sizi korda nerelere giderim.

Gül hanımı yedi yıldır severim

Bildin mi sevgimi ala koyunum.

* * *

Ben sürümü yaydım yaydım getirdim.

Keyfi yetti argacına yatırdım
 Bacın sağdı ben sudunu götürdüm.
 Ablanı seveyim ağca koyonum.

* * *

Ak taşlara tuzunuzu ekerim,
 Siz yidikce melûl, melûl bakarım
 Ben aşkımla yüreğimi yakarım
 Gördün mü sevgimi kara koyunum.

Gül hanım bu yandan uzaktan yakından duyuyor. Üç günden beri yas tutuyordu. Ona ekmek aş haram olmuştu.

Üç günde adeta solmuş yüzündeki çukurluklar daralmış top çenesi daha uzamış sivrilemişti. Sıcak, tuz, susuzluk sürüde yürüyecek hatta ayakta duracak mecal bırakmamıştı. Dilleri kurumuş, paslanmış dudaktan çatlamış ağızları açık kalmıştı.

En ufak bir gölgeye hepsi birden koşuyor, kesik kesik ve mütemadiyen soluyorlardı.

* * *

Üç gün bitti tam öğle zaman” oldu. Çan sesleri, arasıra bitkin meleyişler duyuluyordu.

Oymağın beyleri... Gençleri, çoluğu çocuğu Akpınar’ın etrafını sarmışlar yalnız sürünün geçebileceği su içip yatabileceği bir meydanlık kalmıştı

* * *

Herkes telaşlı idi... Gül hanım o gün kırmızı baş örtüsünü atmış siyah bir örtü tutunmuştu. Benzi sararmış dudakları ilk defa solmuş ve kavlamıştı.

Akpınar coşgun, serin akıyor, pınarın ayağına doğru görpe çimenler arasında mavi, açık mor çiçekler havanın sıcak dalga-sile hafif hafif titreyordu. Sürü yanaştı. Önde de kavalile çoban göründü. Fakat pınarın başına inmedi. Yamaçta bir taşla arka verdi... Oturdu.

Koyunlar kurumuş, paslanmış dillerini göstererek su içmek, başlarını suya sokmak, kendilerini suya atmak hırsile koşarak pınarın başına gidiyorlardı. Çobanın yanık kavalı duyuldu... Sanki çoban kavalıyla ağlıyordu:

Hangi çoban size kaval çalacak...

Taze çimen, sümbüllere salacak,

Gül hanımın gönlü öksüz kalacak,

Kanlım olma ak koyunum dön geri.

* * *

Ak koyunum koyunların beğidir.

Kara koyun yüreğimin yağıdır.

Yaylası da Üç kapılı dağıdır.

Katil olma ala koyun dön geri,

Sürü pınarın yalağına dokunmadan geçip karşı yamaca doğru uzayordu. Yalnız kara koyun pınarın başında durdu. Yanık dilini paslı çatlak dudağını suya dokundurmuştu. Su içmiyor. Fakat pınarın yalağından da ayrılmıyordu..

Beyler, bey oğulları diğer çobanlar (ha işte içiyor, içecek) diyorlardı. Eğer kara koyun su içerse onu kısın taze otlarla beslemeyi ahdediyorlardı. (İşte içti. içecek, içecek diye seviniyorlardı.) Kaval başka bir eda ile titredi: Sürüden ayrılma kara koyunum, Yalağa sarılma kara koyunum, Görmüşsen darılma kara koyunum,

Kanlım olma kara koyun dön geri.

* * *

Kuzunu taşıdım bahar çağında

Gezdirdim otlatdım çiçek dağında Kurutma gülümü gönül bağında Kanlım olma kara koyun dön geri... Kara koyun su içmedi. Başını kaldırdı. Çobana baktı; meledi, yörüdü. Sürüye katıldı. Kaval sesini değiştirdi... Artık bahar bülbülleri gibi şen ve şakrak ötüyordu. Bey ayağa kalktı. Seslendi.

-Gül hanım, Çoban... Buraya geliniz! Bey kızının elini tuttu, Çobanın eline verdi.

Yiğit çobanım doğruluğunu anladım. İşte kızımı sana veriyorum. Helâl olsun. Fakat söyle kara koyun ötekilerden niçin ayrıldı..

Çoban utandı. Gül hanım (sakın söyleme!) der gibi çobanın yüzüne baktı. Çoban bu sırrı da kavalına söyletti:

Yıllar var ki koyunu güderim,
Aksam gelir sabahlan giderim,
Koyun gibi aşkımı da yederim,
Bağışla suçumu beylerin beyi...

* * *

Eridim su gibi amma akmadım
Ne, çiçeğe, ne çimene bakmadım.
Geceleri ışık dahi yakmadım.
Bağışla suçumu beylerin beyi..

* * *

Gül hanım aşkında bana adaştı.
Kapandı gözümüz, gönlümüz taştı,
Bir gündü dudağım biraz yanaştı.
Bağışla suçumu beylerin beyi..

* * *

Sel oldu çağlattı kara koyunum
Yüreğim dağlattı kara koyunum,
Bunları anlattı kara koyunum,
Bağışla suçumu beylerin beyi..

(Hikâyeyi anlatanlardan kimileri Çoban Gül hanımı; kara koyunu sağarken öpmüştü kara koyun bu sırrı söyledi derler.)

* * *

Beyler sakallarını kaşıyarak düşünüyorlar... Bey oğulları sap sarı kesilmişler, obanın genç kızları hayretten donakalmışlardı. Akpınar'ın başından birer birer

dağıldılar... Çobanla Gül hanım yalnız kaldılar... Geçen macerayı düşünerek ve birbirlerine sokularak dalgın dalgın bakıştılar.

Koyunlar sularını içmişler, şişkin karınlarını çayıra sererek ağır ağır geviş getiriyorlardı... Ertesi gün obada düğün başladı. Kırk gün kırk gece sürdü.

* * *

Bu gün de Üçkapılıya çıkan Türkmenler, buraya yakın köylerin çobanları Akpınar'ın başında bu hikâyeyi konuşarak öğle yemeği yerler ve kaval çalarlar. Ve (kara koyunun suya inmesi) türküsünü söylerler..

Hikâyeyi anlatan yaşlılar sonunda şunları da soyuyorlar: Gel zaman git zaman çobanla Gül hanım beraber yaşadılar... Fakat günlerde bir gün diğer çobanlar beye geldiler.

-Sizin çoban delimi oldu ne oldu bilinmez. Koyunları hiç suya indirmiyor. Tam öğle sığağında dere tepe dolaştırıyor. Ne yaptığını kimse bilmez... Dediler.

Bey aceba dedi. Bir gün sürünün gittiği tarafa doğru yöneldi. Çobana görünmeden öğleye kadar gözetledi öğle sığağı basmış kırlarda sıcak hava dalgalan yer yer serablaşmıştı. Sürü aladağ eteklerinde sivrilten ardıc ağaçlarından tarafa dönmüştü. Bey gizlice gitti. Bu ağaçlardan birinin doruğuna çıktı. Sürü ağaçların gölgesine geldi. Fakat su yoktu. Meğer çoban istediği yerden su çıkarabilirmiş.

Sopasile gölgelikler arasına doğru bir çizgi çekti. Bu çizgi boyunca sular fışkırdı. Koyunlar sıralanarak su içiyorlardı Çoban suyun başına geçti gölgeye uzandı. Ağacın duruğundaki beyi gördü. Bu itimatsızlığa ve yırtılan sır perdesine çok tasalandı. Doğruldu:

-Mübarek hayvanlar sizde taş olunuz; ben de! Dedi.

Çoban ve sürü o durumda taş oldular. kaldılar. Halâ yerleri belli imiş.1) diyorlar.

Çıkma:

Bu türkünün notasını aldırma için çalışıyoruz. Alındığında notası da ayrıca neşredilecektir,

M. Zeki Oral (Akpınar, Sayı 19, s. 11-12-13-14).

KARAHİSARLI

Âşık Gülşanî

Denilebilir ki: Âşık Gülşanî unutulmuş bir kıymettir. Âşık Gülşani'nin şiirleri gözden geçirilince anlaşıyor ki 19ncu asır halk şairleri arasında önemli bir mevki verilmesi gerekli bir âşıktır. Âşık Gülşanî için şimdiye kadar hiç yazılmış bir yazı olmadığını düşünerek acılar duyarken Karahisarlı bir gencin bu bağı yanık şairin hayatı ve eserlerini derlemeye çalıştığına haklı olarak seviniyoruz.

Değil ki: Yetmiş, yetmiş iki baharın kırlara eklediği rengârenk kır çiçekleri demetini andıran Gülşanî'nin şiirlerini; şiirden nasibedar olmuş bir Türkün bir mısrağını bile zamanın bozucu, silici rüzgârının önünden kurtarmaya çalışmak Cumhuriyet Kültürünün belli başlı vazifelerindendir. Hemşehrisini bu nisyandan kurtarmaya çalışan arkadaşımız Bürhaneddine başarılar dileyerek (Âşık Gülşanî) yi Akpınar'ın okuyucularına tanıtmak istedik.

Hayatı:

Âşık Gülşanî Karahisarlı bir tecirin oğludur adı Ömer'dir. H. 1217 ve M. 1801 yılında Karahisar'da doğmuştur.

Daha genç iken babası ile birlikte yakın köylere, İlçelere giderek hayvan alım ve satımı ile uğraşan babasına yardım eden Ömer, babası öldükten sonra çok fakir düşmüş, çobanlığa başlamıştır. Fakat bu işten bir daha kurtulamamış hemen ömrünün bütün ya/ günlerini çobanlık yapmakla geçirmiştir. Kış günleri çoban kürkü yapar yaptıkları kürkleri satmak için yakın illeri, İlçeleri gezer... Yozgat taraflarına daha çok gidermiş, ..

Yazın çobanlıkla kırları dolaşırken kışın kürk yapar ve satarken gönlünün dileklerini, tabiatın güzelliklerini içli, içli anlatmış; fakat âşıkların en kuvvetli sermayesi olan (Saz) ı Tanrı Gülşanîye nasip etmemiştir. Gülşanî saz yerinde sesini kullanmış koşmalarını, yanık demelerini kendi düzmüş, kendisi bestelemiş ve söylemiştir. 72 yaşında öldüğü söylenen Gülşanî'nin 1873 M. ve 1289 H. de öldüğü kuvvetle biliniyor. Oğullarından kızlarından kimsesi kalmamış, yalnız bugün hayatta bir kız torunu vardır.

Efsanevî hayatı:

Tokatlı âşık Nuri münasebetile Akpınar'da yazdığımız gibi; halk sevdiklerine, saydıklarına bir çok efsaneler uydurarak onları özelileştiriyor. Gülşanî hakkında da böyle efsaneler söylenmektedir.

Diyorlar ki:

Gülşanî daha genç yaşta çobanlık yaparken kalbinde aşkın nuru parlamış, daha dili açılmamışken Karahisar'ın ehli dil yaşlılarından bellediği koşmaları, destanları, ilâhileri söyler... Bu suretle ilk aşk ve heyecanlarını terennüm edermiş. Bir gice rüyasında pirlar gelmiş... Gülşanî'yi okşamışlar... ve aşkın şarabından bir kâse dolusu sunmuşlar..

Gülşanî zevkle karışık düşüncelerle uyanınca dili açılmış, o günden sonra her gördüğünü duyduğunu şiirle anlatmaya başlamış imiş!

Doğru olarak söylenebilir ki: Âşık Gülşanî koşmalarında adını söylemekten bile çekinmediği (şerif) in âşıkıdır. O aşkın dolu şarabım (şerif) inin ela gözlerimden içmiştir. Hazreti Ömer şiirde kadın adının anılmasını yasak etmiş, islâm şairleri bu emre boyun eğmişler... Bundan Gülşanîye ne?... O bir Türk halk şairidir. Kim bilir o (Eminem) (Ayşem) türkülerini Karahisar'ın geniş ufuklarına doğru “Ağ Gelin” i kaç bin defa söyledi!

Gönlüne taht kuran “Şerif” ini bir iki koşmasında söylemiş çok mu?

Senden cüda düşsem ey Melek Huri

El çekmem ebruyu telinden Şerif.

Cihana ziyadır ol hüsnün nuru

Gülüzar yanaklar alından Şerif.

Gavvas olup bahre dalma sevdiğim,

Aşkile şazolup gülme sevdiğim,

Aşıkım kusura kalma sevdiğim,

Reddetme gedayı dilinden Şerif.

Yar mübarek olsun yeşilin, alın;
 Lâyıkın Mücevher hem dürrü lâlin
 Mestü müdam olmuş biçare kulun
 Gülşanî gül açmış halinden Şerif.

Ve:
 Sevdayı aşkından bu cihan benim
 Dert oldu başıma yolundan Şerif.
 Niçin naz edersin nedir isyanım,
 Yoksa vazmı geldin kulundan Şerif.

Cefayı pünhanın ayan eyledin
 Sitemkâr olduğun beyan eyledin
 Gülşanî kalbini viran eyledin Ol
 Bahri ummanım selinden Şerif.

Âşık Gülşanî Develi İlçesine bağlı bir köy olan Zileye gitmiş, orada gördüğü
 bir güzeli şöylece anlatıyor.

Dar ikindi vakti akşama yakın,
 Zile bahçesinde bir güzel gördüm.
 Alıcı kuşlardan kendini sakın
 Zile bahçesinde bir güzel gördüm.

Kardan beyaz gerdanının aklığı
 Arı gümüş cemalinin pakliğı
 Zile bahçesinin al kınalı keklığı
 Zile bahçesinde bir güzel gördüm.

Sersem avcısıyım serimi yakar
 Ben cemalin seyrettim o yere bakar

Garip Gülşanî'nin belini bükür
Zile bahçesinde bir güzel gördüm.

Gülşanî kimseden ders almamıştır. Tabiatın güzellikleri, yaradılışındaki istidat onu şair yapmıştır.

Emri haktan böyle yazılmış yazı
Sabredelim karabahtım uyanır,
Ukbâ ehli ederken hakka niyazı
Figanıma ıssız çöller dayanır.

Lemyezelden aşıkların fermanı
Şefaatkânidir derdim dermanı
İksir gibi işler aşkın dumanı
Âşık olan bu yareye dayanır

Hazreti Veysten bir bad ese
Lafzı dem Ejderha elinde asa
Ganemi eklettiren Hazreti Musa
Gafil olan bu kelâmdan uyanır

Gülşanî üzüme kim vermiş sebak?
Hiç bir ehli dilden görmedim evrak
Cevherin kıymetin ne bilsin ahmak
Lâli gevher görse hadidi sanır.

Gülşanî artık şiirde benliğini bulmuş bir âşıktır. Göherî, kâtibi, dertli, âşık Nuri gibi güzel koşmalar söyler:

Nice methedeyim ey şahim seni
Mahabbet bağının reyhanı sensin
Aşkın helak etti akibet beni

Cihanın afeti devranı sensin.

Gönlüm elem çekmez yar ile demden
Açılmaz gözlerim yaş ile nemden
Cemalin seyreden kurtulur gamden
Tükenmez derdimin dermanı sensin.

Gönül herdem ağlar misâli Yakup.
Beni ifna etti sendeki matlûp
Cihana gelmemiş sen gibi mahbup
Güzeller tahtının sultanı sensin.

Gülşanî ismini çekmedi baba
Beni mecnun etti bir kadi tuba
Sana insan deyen eder iftira
Cenneti âlânın gılmanı sensin.

Ve:
Ateşi aşkınla pervane gibi
Yakma vücudumu nare sevdiğim
Gezerim derdinle divane gibi
İlle budur deme çare sevdiğim.

Senin meftununum efendim halâ
Rahmeyle bendene hey kaddi balâ
Güzeller içinde görmedim asla
Senin gibi kaşı k-ara sevdiğim.

Bir civan sevmişim mahtır cemali

Gözlerimden gitmez hüsnü hayali
 Sevdayı aşkınla mensur misali
 Gam değil gelirsem dare sevdiğim

Gülşanî olmuştur hüsnüne âşık
 Ağlatırsın beni demezsin yazık,
 Zatine bağlı bir ben gibi sadık isterim,
 Cihanı ara sevdiğim.

Gülşanî'nin;

Bektaşî nefeslerini andıran kuvvetli parçaları da var. Alevî Bektaşî olmadıkları halde ekser âşıkların bu yolda nefesler yazdıkları görülür.

Baştan kara oldu gemimiz bizim
 Sol bahri ummana düştü gidiyor.
 Haşredek tükenmez gamimiz bizim
 Dürülü yelkenim açtı gidiyor.

Ağlayı geldim ben bir çürük hana
 Meyil verip temel tutma divana
 Göçtü kervan derler gönül inana
 Nice gam yüklerim geçti gidiyor.

Tahtı Süleymana kalmayan fani,
 Zaloğlu Rüstem o, kahraman hani
 Aliyyelmurtaza Hakkın arslanı
 Cihana Mücevher saçtı gidiyor.

Şefaât kânımdır mürşüdüm zaman
 Faniden bakiye yol düştü encam

Şeritledim yüküm kalmadı güman

Gülşanî cihandan göçtü gidiyor.

Yunus emre gibi güzel ilâhileri de vardır:

Nafile yollara gitme-Kirpik isbat kaş iniler

Nısfilleyllerde yatma-Ugu (hu) der kuş iniler

Ecel Şerbetin içince-Dari fenadan göçünce

Can cesetten uçunca-Kalır kafes boş iniler

Ağaçtan ata binersin-Yolun sualini verirsin

Cevabında yanılırsın-Çar götürür beş iniler.

Kabre yolun atar felek-Beyaz tenler olur helek*

Rabbüke derse bir Melek-Türap ağlar taş iniler

Kabirden kalkarız hayran-Mahşere gideriz üryan

Hep ciğerler olur püryan-Beyin kaynar baş iniler

Daim Haktan hazer eyle-Gönül ile pazar eyle

Lût kavmine nazar eyle-Kuru yanar yaş iniler

Şefaatkânımdır yüzüm ağı-Yüreğime vurdun dağ

Livailhamd Sancağı-Gölgesinde arz iniler

Gülşanî'yim bildim suçum-Sekiz Cennet bizim için

Yedi tamu küffar için-Gayyada ateş iniler

Şu parça ise Gülşanî'nin tam bir vecidle söylediği çok muvafık bir şiiridir:

Tecallâyî cemâl ister-Gönül eğlenmez, eğlenmez

Tesellâyî visal ister-gönül eğlenmez, eğlenmez

Ne halvette, ne celvette; ne vahdette, ne kesrette

Ne tubada, ne Cennette-gönül eğlenmez, eğlenmez

Cemalin abdinî gözler; ana kâr eylemez sözler

Meğer mevlâsını özler-gönül eğlenmez, eğlenmez

Neylesin bağ ve bostan; neylesin hürü gılmanı

Yaz firkatle bu destanı-gönül eğlenmez, eğlenmez

Eğer Dünya eğer ukba; visalimiz kuru sevda
Gölşanî neylesin mevlâ-gönül eğlenmez, eğlenmez

Gölşanî'yi edebî mesleklerden birine mâletmek lâzım gelirse hiç düşünmeden söyleyebiliriz ki: O doğrudan doruya halk edebiyatının malıdır. Halk edebiyatının divan, selis, semaî, satranç vs. gibi nevilerini kullanmamış olan n a türel ve sade bir halk şairidir.

Koşmalarında vezin eksiklikleri hemen yok gibidir. Fakat kafiye aksaklıkları çoktur.

Bununla beraber, demelerinde içten gelen bir eda vardır. Sanki gönlünün ilhamlarını açık kalbli bir çoban safiyetiyle söyleyivermiştir. Yukarıda yazılan şiirlerinde görüldüğü gibi mefhum itibarile oldukça tenevvüler göstermiş olan Gölşanî'nin en büyük derdi fakirlik ve garıblıktır. Şikâyetim hakka fakrû halimden Serim aşka yakup gider eğlenmez Melâikler taciz oldu arzuhalimden Didem kan yaş döküp gider eğlenmez.

Gam kasavet tuttu gribanımı,
Aşkına lâyıık olan tatlı canımı,
Hakkın sillesine burcu barumu,
Türap etti yıkıp gider eğlenmez.

Ecel ömrüm tatlı canım kastına
Geldim gidiyorum izim üstüne
Tuna suyu gibi yüzüm üstüne
Enginlere akıp gider eğlenmez.

Gölşanî mailim sol gonca güle
Şefaât umduğu dili bülbüle
Zikrimiz (İllallah) düştük bir yola
Herkes göçün çekip gider eğlenmez.

Ve:

Diyari gurbeti vatan mı tuttun!

Emri haktan imiş böyle yazılar,

Gurbeti serine ihtiyar mı ettin,

Eşin, dostun, kavim kardaş arzular.

Pervaneler gibi yandı tutuştu

Feryadı andelip bir figan düştü

Otuz dört senede hasret kavuştu

Hem tuyurlar vatanını arzular.

Serimize düştü gurbet nişanı

Hak kayıra kalkıyıda düşeni

Piri fani oldu garip Gülşanî

Sinni yetmiş, sineleri sızılar

Gençliği gibi ihtiyarlığı da mahrumiyetler ve yoksulluklarla geçen zavallı
Gülşanî şu koşması ile garipliği ve ümitsizliği bütün acılığı ile sezdiriyor:

Gurbet elde baş yastığa düşende

El gözüne hayâl hayâl görünür.

Didelerim dalga verüp coşanda Şatır,

Murat suyunun seli görünür.

Garibük gelmesin kimse başına

Umman gargar olmuş çeşmim yaşına

Tarihim yazsınlar hecem taşına

Vatanım Bağdadın yolu görünür.

Mail idim şeyda Bülbül sesine

Yaman düşmüş öter gül hevesine

Fatiha okuyun cenazesine

Garip Gülşanî'nin salı görünür.

M. Zeki Oral (Akpınar, Sayı 20-21-22, s. 8-9-10-11).

AKPINAR

İşlemişler üstüne hayat denen masalı:

Ova; uçsuz bucaksız, renk renk, eşsiz bir hah..

Penbe birer arıdır dallardaki çiçekler:

Fecri nûş etmişler de gurubu emecekler..

Binlerce tasa, sevinç, sevgi güftesi saklar:

Rüzgârla terennüme hazır sıra kavaklar..

Ova aşağıda düz; içimizden derindir;

Batı, elma şarabı; hava, buzdan serindir;

Ve dallarda mest olmuş ruhlardaki ürkeklik,

Ovanın dile gelmiş bir parçası; bir keklük,

Ruhları davet eder bir tuzağa, bir ava...

Ürperen ve avaran bir sonsuz beniz ova...

İtir, yakut ve şarap yüklenmiş son gücüyle;

Yeni çökmüş bir deve her tepe hörkücüyle;

Yer alıyor ovayı çevreleyen kervanda...

Bir tasvire benziyor tabiat bir destanda;

İzleri var akşamda kanın ve göz yaşının...

Yıllarca yıl akşamı içmiş Kayabaşının

Birer Bakûs oyulsa yaraşır her taşından...

Akşamı içiyoruz bizde kayabaşından.

Batı turunç kesilmiş, iksirî ruhu damlar;

Erir bir şeker gibi içinde eski gamlar;

Ah, bu ılık akşamlar, ah bu esmer akşamlar;

Arslan ini kesilir o yerden bitme damlar;

Çitler, çalılar bile renkten bir hevenk olur;
 Küçük kızların kirli yüzleri renk renk olur;
 Yama yama şalvarlar birer nakış görünür;
 Kurumuş derelerde bile akış görünür;
 İneklerin gözleri şuurlaşır gibidir;
 Biraz kanbur her omuz sebu taşır gibidir;
 Her sıtmalılı yüzde bir âşık hali görünür;
 Her sakat, bir Gazinin kisvesine bürünür...
 Ova birden yassılır, dağlar birden dikleşir,
 Gök iner kapak gibi, tabiat inekleşir
 Ve bir elma kokusu gelir ruha Niğde'den...
 Bu akşam, bir mertebe: Erişilmez sevmeden!
 Görmek zor nurla dolu Borun serablarını...
 Ufka verir her akşam bağlar şaraplarını;
 Ne verse boş Yazlan Güneş Borda gündüzün...
 Asmalardan "birikmiş gurup" süzerler güzün...
 Gözlerimizin altı aksiyle çizkili mor
 Bir içli akşamıyla bizi büyüledi Bor..

Behçet Kemal Çağlar (Akpınar, Sayı 20-21-22, s. 13).

AŞİRETİLİ KÖYÜ KAVGASI

Geçen yıl, yazın, aşiretlere keçe döktürmeğe yün vermiştik.

Beş altı gün sonra çoban: kepeneğim eskidi, haydi aşiretlerden keçeyi getir:
 Diye beni saldı... Çadıra varınca:

-Kız Ümmülü şu ağayın altına bir post atıver! dedi.

Biraz oturup konuştuktan sonra çadırın önüne eli deynekli bir köylü geldi.

-Ey hayvanlar, develerinize sahip olsanız! dedi.

onlarda:

-Devenin başında çocuklar var. dediler.

Bir de baktık, aşiret çocukları keklik paluzu gibi soluyarak geldiler.

-Ülen deevyi ekine neye elettun? deyince..

-Biz eletmedik, ekinin gıyıcığında güderken bu adam geldi, kendi ekininin içine, sürdü “sizden bir ziyan alayım da bir daha benim tarlanın yanına gelmeyin”! dedi. aşiretlerden Zıpgababuç ağa kalkar

-Bizden zorla ziyan mı alacaksın dedi... köylü de

-Bak şu eşek yürüğe, bir de kafa tutar! deyince beş, altı aşiretli ayağa kalktılar. Öteden 9-10 da köylü geldi; o buna, bu ona vurdular Çadırdan da Zıpçababuçun karısı Ümmülü, eline çamaşır tokucunu çekmiş, ‘geldi; köylülerin kiminin kafasını yardılar, kiminin kolun kırdılar..

Sonra köylüler kaçtı. Biraz sonra ben de keçeleri alıp döndüm!.

291 Nasuh (Akpınar, Sayı 23-24-25-26, s. 25).

YENİ ERGENEKON

Mektepten dağılmıştık. Hafif hafif kar yağıyordu. Ortılığı koyu bir sis kaplamıştı.

Tanı eve gideceğim sıradaydı ki bizim süt aldığımız göçmenin kızını gördüm. Onu görünce aklıma dersler geldi. Evet, Öğretmen, bir göçmenle konuşacağımızı söylemişti. Bunun üzerine kızın yanına koştum

-Annen evde mi? diye sordum.

-Evde ablacığım, beraber gidelim, dedi ve beraber yörüneğe başladık. Eve geldiğimiz, zurnan kızcağız büyük bir gıcırtyla kapıyı açtı ve bana bir minder göstererek “buyurun” dedi’ Ben oturdum. Etrafa bir göz gezdirdim. Yerde birkaç kilim, sedirin iki köşesinde birer minder, pencerede bir bardak ve küçük bir testi, köşede bir soba, kenarda tahta bir karyola duruyordu. Pencereleler ise pırıl, pırıl parlıyordu.

O sırada yanıma kıvrıcık saçlı, siyah iri gözlü, renkli elbiseli bir bayan geldi.

Ben hemen söze başladım.

-Teyzeciğim, siz nerden geldiniz?

Bulgaristan'ın güzel kasabası olan Yeni kaleden.

-Orada niçin oturmadınız?

-Bizim orada bir evimiz vardı. İneklerimizin sütünü satarak geçiniyorduk. Bulgarlar başka ellerdeki Türklere yaptıkları işkenceyi bizim memlekettekilere yapmıyorlardı. “Türkler öz yurtlarına gidecek” diye bir haber geldi. Bu habere öyle sevindik ki... Çünkü öz yurdumuza gidecek ve Atatürk'ümüzü görecektik. Hemen trene bindik ve buraya geldik.

Kapı açıldı! İçeriye bir kız girdi. Kıvrık sarı saçları arasında mavi boncuk gözleri, mavi elbisesi insanı kendine çekiyordu. Beni görünce sanki eski bir dostmuş gibi gülerek:

-Hoş geldiniz ablacığım, dedi ve yanıma oturdu.

Ben küçük kıza sordum:

-Senin ismin ne?

Hemen annesi söze karıştı:

-Onun Nazmiye, ablasının Hayriye, benim Zarife, babasının Mustafa.

Ben gitmek için ayağa kalktım. Küçük kız hemen kapıyı açtı; evden çıktım, yolda giderken şöyle düşünüyordum: Özyurdundan ayrı düşmek ne fena şeymiş, bu Türk kardeşlerimiz öz yurdlarına kavuşmak için ne kadar sıkıntıya katlanmışlar. Fakat vatanlarına kavuşunca ne kadar sevinç duydukları aklının geldikçe, ne mutlu ki TÜRKÜZ ve vatanımızda hür doğup hür yaşıyoruz. Varolsun bizi böyle yaşıatan ATATÜRK, dedim.

Arkadaşlar, Tarihsel bir dağılıştan sonra bu toplanış, yeni bir Ergene-kona benzemiyor mu?..

Sınıf: 1. Müjgân İdil (Akpınar, Sayı 23-24-25-26, s. 27-28).

NİNEMİN MASALI (Hikaye)

Sonbaharın serin bir akşamıydı, ninemin titreyen dizine başımı dayamış, yalvarıyordum.

Canım nine, bir tane daha! Ne istediğimi anlamış, anlatmaya başlamıştı. Ben dizinden başımı kaldırmış, yüzüne bakıyordum, o gülüyordu.

Yavrum, dedi; insan her zaman masal anlatmaz, bazıda başından geçenleri, gördüklerini anlatır... Yutkunarak dudaklarını araladı.

Bir zamanlar dedenle ben geziye çıkmaya karar vermiştik. Bu kararımızı 15 gün, sonra yerine getirdik. Aylardan ikinci kânundu, yani senin anlayacağın kara kışın tanı içindeydik. Karlar diz kapaklarına kadardı. Ertesi sabah, tirenin pencerelerinden çıkan her el bizim gibi ufak bir mendil dalgasıyla, sevdiklerine selâm gönderiyordu.

Bir an sonra bütün eller içeri çekilmiş sonu gelmiyen pınarların akıttığı gözyaşlarını siliyorlardı. Tren bir yağ gibi raylarda kayıyor, beyaz kar yığınları içerisinde ilerliyordu..

Bilmiyorum ne kadar gittik.

Kendime geldiğim zaman, kafam boş, gözlerim hıçkırıklarla doluydu. Bu sırada iki kesik düdük kulağım da var kuvvetile çınlandı; pencereden baktım; gittiğimiz yol güzel Adananın yeşil yoluydu. Tabiğatın bütün garnitürleri renklere bürünmüştü...

Tiren bir hayli titredi, çamura kakılan bir araba gibi olduğu yere çivilendi. ilk adımımı istemeyerek attım; artık Adana'ya gelmiştik. Arabacı sesleri arasında dolaşırken kendimi bir paytonda buldum, ilerliyorduk... Geçtiğimiz yollar portakal, limon, mandarin, turunç, koku elleriydi. Bu yeni elemle yorulan kafam karyolanın beyaz örtüsü içinde dinlendi dinlendi...

Geniş pencerenin işlemeli perdesinden, güneşin ilk ışıkları süzülüyordu. Gözlerimi açtım, başım dönüyor, gözlerim kararıyordu zorla kalkabildim. Pencerenin geniş kenarına iliştim, karşı taraftaki parkı seyrediyordum. Burnu hokuya hasret kalanlar gibi, derin derin içimi çektim; güne sin ilk ışığıyla sabahın ilk kokusu ciğerlerime şifalar dolduruyordu..

Geniş bir asfalt üzerinde koşarak yürüyordum, bu yol Mersini Adana'ya bağlayan yoldu... İlerledim... Geç kalmak ihtimalile titriyordum, biraz sonra tiren sarsıldı, gözlerim ovalarının yeşillikleri içine gömüldü, kendimden geçtim... İlerliyorduk...

Ne kadar gittiğimizi bilmiyorum. Tirenden atladık biraz yürümek istiyordum... İstanbul'a kavuştum sanarak gözlerimi açtım, deniz kıyısındaki bir kazinonun beyaz boyalı bankında oturuyorduk. Denizi ne kadar özlemiştim... Hele gözlerim... Onlara doyamıyor, ellerim çocukluğumun oyuncağı olan denize taş atmayı istiyordu... Çaresiz bu istekleri yapacaktım. Yerden bir avuç kum aldım, içindeki büyük taşları denize fırlatmaya başladım. Taşın denize her düşüşünde çıkan ses, dönen halkalar çocukluğumun eski albümü gibi önümden hızla geçiyordu...

Güneş bu nazlı yurttan çekilmiş, zavallı ben onun farkında değildim. Saat kesik kesik ağlıyor... Gözlerim suda, kulaklarım ağlamayı dinliyor, dinliyordu... Sağ taraftan dedenin sesini işittim.

-Haydi artık; akşam yaklaşıyor bir otel bulup gidelim...

Bu söz bitmeden kulaklarım hasret çektiğim bir dost sesiyle çınladı zannettim, başımı çevirdim önümüzde oturan zayıf bir bayan anlatıyordu:

-Otel mi arıyorsunuz Bayanım? şu karşığı otele gidiniz, çok rahat edersiniz...

Teşekkürlerimizi sunarken ayağa kalktık, ilerliyorduk. 20 adım sonra denize bakan geniş pencere, küçük odasında oturuyordum. Vakit hayli ilerlediği halde acıkmamıştım. Bu güzellikler yalnız gönlümü değil, karnımı da doyurmuştu.

Canım gezmek istiyordu, ayaklarım yerinde sayan küçük öğrencilerin adımlarını tekrarlıyordu...

Geniş bir caddenin üzerinde yoruyorduk. Ne kadar gittiğimizi bilmiyorum, saat 2 yi çalıyordu. Artık; otele gitmeliydik, yarın sabah Kıbrıs yolculuğuna çıkacaktık. Dedene bir kaç gün daha oturmamızı söyledimse de o, dinlemedi. "Yolcu yolunda gerek" dedi. Gözlerimi Mersinin sevimli otelinde açtım, güneş azametiyle kendini gösteriyordu. Elimizde çantalarımızla kıyıya indik, motorun bir kaç hırlamasıyla deniz dalgalandı dalgalandı..

Buraya da veda etmenin sırası gelmişti. Mavi su, beyaz bulutlar ve nihayet bunlar içinde kaybolan bir şehir gözlerimin önünden hızla geçti. Ağlıyordum; kollarımı birisinin dürttüğünü farkettim. Hıçkırıklarım kesilmişti, boynumu çevirdim. Deden eliyle bir yer gösteriyordu. Baktım, güzel sevimli bir adaya gelmiştik. Motor sarsıldı, adaya indik... Bu ne biçim şehirdi?. Neler görüyordum?... Sanat, ilim ne yüksek şey, her yere ayrı bir güzellik veriyor. Ayaklarım geniş bir şose üzerinde yoruyordu. Nereye gidiyorduk, niçin gidiyorduk? Bunları ben de biliniyordum. Vakit geçti... Kendimize bir otel bulmalıydık. Bu hisle koşuyorduk, köşe başında iri yazılarla yazılı levhayı okuduk -Yıldız oteli- diye yazıyordu. Merdivenlerden çıktık, öğün otel de boş oda olmaması dolay isiyile bizi dipteki alçak tavanlı basık bir odaya soktular.

İnsan bir memleketin yabancısı olunca ne güçlükler çektiğini, içim sızlayarak anladım. Koca 12 saati burada nasıl geçireceğimi düşünüyordum. Burası fabrika bacalarının bir birine meydan okuduğu bir yer. Etraf duman içinde motörde gördüğüm o güzel memleket bu değildi sanki... Bir an evvel koşabilmek, kendimi başka buyurdun kucağında görmek isliyordum; Neden bakaçlar sıkılmışım(!) Birden içim titredi dudaklarım büküldü, dün bizim olan bu yeri bu gün başkaları elinde görmek... düşünün ne acı şey!.

Demek bütün sıkıntım bu idi. Bunu anladıktan sonra duramazdım artık... Sabahı bin güçlkle edebildim. Güneş çıkmadan kaçmak istiyordum. İsteğim” olmuştu.

Tuhaf değil mi, ağlanacak halime kahkahalarla gülüyordum. Sulara baktım halkalanıyordu. Motor dev adımlariyle suları atlıyor. Ellerimi sulara sallıyarak, güzel denizi yanıma çağırdım. O, gelmiyordu... Ben uzaklaşıyordum... Güneşin tatlılaş-tığı bir saatte, senelerden beri methini işittiğim Antalya’ya geldik. Gülüyordum...

Burası da geçtiğim yerlerin aynı. Fakat; ben çok seviyordum. Neden? onu, bende bilmiyordum. Bildiğim şu ki, ben de burasını çok, hem pek çok seviyordum.

Portakal dallarının yerlerde süründüğü bir yoldan ilerliyorduk...

Cadde geniş, yollar kalabalık. Taksiler durmadan işliyor... Bu yol bizi kıyıya verdi. Gözüm yıllardan beri özlediği kuşlar görebilmişti. Ben, bu kuşları ne çok severdim... Babama, bana onlardan alması için ne diller döktüğümü hâlâ hatırlarım. Karşıla kahveden iki sandalye getirttik, oracığa çöktük. Deniz kuşları kafalarını denizin

coşkun dalgalarından çıkarıyorlar, bizden utanır gibi yine dalgaların arasında kayboluyorlardı.

Bunları tutmak, sevmek istiyordum. Denizin dalgaları çarşafı, ufuk kızardı, sular kararıyordu. Bu dakikada tabiatın hepsi bir fırçada çıkmış canlı bir tabloyu andırıyordu... Dakkalar geçti, geceler uzadı, gözlerim uykuyla doldu..

Gözlerimi açtım, beyazlarla kapalı bir karyoladaydım. Güneş ufku çoktan süslemişti, giyinerek çıktım... O gün bütün Antalya'yı gezmiş bulunuyorduk.

Sabah erkenden Rodos'a doğru yollandık. Güzel Rodos ne güzel, ne şirin memleketti o Kendimi Kıbrıs'taki dekor içinde buluyordum. Bu dekoru süsleyen uzun fabrika bacaları uzanan bir el gibi, bizi selâmlıyordu. Vakit geçti... Ancak bir kaç saat gezebildik. Otelin denize bakan pencere, bir odasında başını avuçları arasında, denizin ninnilerini dinliyordum... Bu sular bana eski günlerin tarihini anlatıyordu. Serin bir yel çıkmıştı..

Otelin taraçasına kendimi attım. Sağda duran bir şezlonga gömüldüm.

Esmer göz, beyaz bulutlar, yıldızları eriten bir ay... Renkli kartlıda göl üren sevimli bir köy gecesi kadar tatlıydı. Sabahleyin bu güzel odamdan ayrılmak acısı damarlarıma kadar sinmişti. düşünüyordum..

Bilmem ne kadar düşündüm; gözümü açtığım zaman, gene şezlongda gömülüydüm. Hava serinlemişti... Odamın kapısını araladım içeri süzıldüm. Biraz sonra kendimden geçmişim. Titreyerek uyandım... Bundan da ayrılmak vakti gelmişti. İlerledik!..

Kendimi mehtaplı bir gecede, İstanbul sularından uzaklaşıyor, iyi bir hava içinde, pupa yelken uçuyoruz zannediyorum... Düşünceler arasında Sakıza geldiğimizi farkettim Hava git-gide serinliyor... Titriyordum... indik. Hava kararmıştı. Hafif bir yağmur yüzümü okşuyordu. Yollarda koşarcasına ilerliyordum. Bir şoförün "götürelim!" demesiyle silkindim; fazla düşünmeden koltuğa gömüldüm. İki hırıltıyla gözlerim açıldı. Kendimi bir otel kapısında buldum. Merdivenleri çıktım, gözlerim yarı açıktı. Gösterilen odaya kendimi zor attım, uyuyordum...

Şafak sökmeden uyandım, balkona çıktım, elime geçen bir gazete sayfası içinde gözlerim oynadı. Okudum... Okudum... Güneş hâlâ çıkmamıştı. Yağmur, bulutlardan bizi kovarcasına dökülüyor. Bu yağmurda gezmek imkânsızdı.

İzmir'e geçmeğe karar verdik. İlk posta ile İzmir'e geçtik. Ne güzel yerdı burası... İner inmez gönlüm, gözüm açılmıştı Gene, yağmur fasılasız dökülüyordu... Burada tanıdık bir otele gittik, çantaları bıraktık.

Bir paytona atlayarak, güzel İzmir'i dolaşmaya başladık. Deniz kıyısına gelmiştik. Arabadan indik; bir sandal tutarak Karşıyaka yoluna koyulduk... Küçüklükten beri uyanmadan sönen, kürek çekme zevkim, yeni bir istekle uyanmıştı.

Kuvvetsiz kollarım yoruluncaya kadar kürekleri çektim... çektim!..

Karşıyaka'ya gelmiştik, kayığı kumsala yanaştırdım, indik. Akşama kadar burada dolaştık. Gecenin 14 dünde y ne bir kayığa atladık, hava serinlemişti, incecik bir rüzgâr esiyordu. Kırmızı boyalı yelkeni açtık, kayığı akıntıya bıraktık, gidiyoruz...

Yıldızları çok bir geceydi... Yarım saat süren bir kayık gezintisinden sonra, c telin küçücük, açık pencereleli odasında sarhoş bir kafayla oturuyordum. Bu güzel manzara beni sarhoş etmişti. Bir gün daha kalmak istiyordum. Fakat bu isteğim yerine gelmedi. Dedem hiddetle söylendi: "Güzelliğine doyamadan gidelim ki, gördüklerini unutmayasın". Sözümü tutmek mecburiyetindeydim. Sabah erken yola koyulduk. Güzel kokulu üzüm, incir diyarından, belki bir daha hiç gelmemek üzere ayrılıyordum... Vücudum sarsıldı... Hıçkırıklarım boğazımda boğuldu... Midilliye doğru ilerledik... Biraz sonra, eski yurdun, yeni yollarında bir ölü gibi halsiz, bitkin yürüyordum.

Koca İzmir gözümde söndü, ümitlerim eridi. İki taraf yapraksız zeytin ağaçlariyle kapalı yolda koşuyorduk. Artık otel bulmakta zorluk çekmiyoruz, her gezdiğimiz yerden bir akıl almıştık...

Kolaylıkla bir otel bulduk, çantalarımızı bıraktık; geniş şosede yürüyorduk. Denize gitmek istiyordum...

Akşamın kararttığı sular arasında Çanakkale'ye ilerledik.

İçimde sonu gelmeyen bir heyecan seziyordum... Bu koca Tarihi şehri, yıkık evleri, ocaksız viraneleri görmek, öten baykuş seslerini dinlemek kaygısıyla

sabırsızlanıyordum. Fakat; çok yanılmışım... Gözlerim bu harabeleri koca birer apartman yaptı.

Baykuşlar diyarı sandığım şehir, bülbüller ili olmuştu. Kendi kendimden utan-
dım... Tarih kitaplarının sayfaları içinde kendimi kaybolmuş buldum...

Hava serin, yağmur başlıyor...

Geniş çarşıda ilerliyoruz, soldaki dükkânın açık kapaklı sandığından, altın gibi sarı üzümleri görünce, dayanmayarak yanına yaklaştım. Aldığım üzümleri hem yiyor, hem gidiyordum..

Akşam yaklaşıyor. Bulutlar göz yaşları içinde derin-derin hıçkırıyordu. Artık deniz yolculuğundan da bıkmıştım. Eskiden hasretiyle yandığım deniz, bugün çocukların oynamaktan bıktığı bir oyuncağa döndü...

Gene vapurdayız... Hemen hemen bütün küçüklüğümü kendimde toplayan İstanbul'a gidiyorum.

Yol uzun!... Hava yağış, rüzgar serin...

Güzel yurda iniyoruz. Ben görmeyeli daha güzelleşmiş, ne şirin memleket olmuş Çoktan beri özlediğim Tramvay sesleri kulaklarımı okşadı. Birine atladık. Sirkeciye doğru ilerliyoruz., durduk. Eski otelimize indik. Birinci katta boş oda olmadığı için, ikinci katta caddeye karşı küçük bir odayı tuttuk.

Akşam geç vakit otele geldik, küçük odamızın elektriğini açtık, pencere karşısında gece gezintilerini seyrediyorduk. Geleli bir hafta olduğu halde, canım gitmek istemiyordu. Ertesi akşam Edirne'ye hareket ediyorduk. Tirenin keskin düdüğüyle yola düzeldük. Öğlede Edirne'ye gelmiştik.

Yollar kar, hava soğuk, rüzgar can alırcasına esiyor...

12 saat önce hava yazken, şimdi; tanı kış. Ne olmuştu? neden böyle olmuştu? artık o kadarına aklım ermiyordu...

Yollar buz, kar lapa, lapa yağıyor... Önümüzden geçen boş bir kızağa seslendik, ilerliyorduk... Bütün vücudum titriyordu, damarlarımın kanı çekilmişti sanki... Bizi sıcak bir otele götürmesini soy. /edik. Ertesi gün biraz gezmek hevesiyle yolu

tuttuk. Yol geniş, ağaçlar yapraksız koca iki nehir donmuş. Gençler kış sporu yapıyorlar, gülüyorlar, şakalaşıyorlar. Benim damarlarımın kanı çekilirken onlarınki coşuyordu. “Gençlik” dedim...

Onlara da bakmaktan bıkmıştım. Başka bir eğlence aran ak, eğlenmek istiyordum. Yürüdük... Ne kadar gittiğimizi bilmiyorum. Çarşıya gelmiştik. Eskiden-beri işittiğim badem ezmelerini yemek hevesine düşerek şekerciye girdik. Doymayacağımı zannediyordum. Yedim, yedim. Oradan da çıktık, vakit geçti. Otele doğru ilerledik, ertesi gün Sofya’ya gidecektik...

Sabah erken, hava karanlık, kar delicesine yağıyor... Bir kızak içinde gidiyoruz. Tam vaktinde gitmiş olacağız ki, istasyona geldiğimizde Tren karşıdan gözüktü...

Bindik ilerliyorduk... Ovalar, dağlar sırayla geçiyordu.

Gittik... Gittik...

Gözlerime inanamıyordum. Bu ne kadar soğuk bir yerdi. Trenin camları buzlardan gözükmüyor. Gözlerim dalgın, bakıyordum. Gelmiş olmalıyız ki tren durdu, indik. Soğuktan dişlerim birbirini dövüyordu. Bir oto’ya atladık, otele doğru yol aldık. Gittiğimiz otel, küçük, şirin bir yerdi. O geceyi orada geçirdik. Biraz-gezme” memleketi görmek için sokağa çıktık. Kardan hiç bir yer gözükmüyordu. Küçük çarşısı, gönül okşayıcı dükkânları, insanı bir an için oyalıyordu. Oradan da geçiyoruz. Öğle olmuştu gezine gezine İstasyona indik, Tren gelmişti. Varna’ya doğru yol aldık. Dakikalar geçti hava yumuşamıştı. Rüya görür gibi oluyordum. Bilmiyorum ne kadar gitmiştik... Düdük çaldı, indik.

Hava kapalı, ıskat soğuk değil, serin, hafif bir rüzgar var. Ayaklarım yürümeyi unutmuştu. Biraz yürümek isteyerek ilerledim. Vakit oldukça erken, bugün ve yarın, burada kalır o burgun Gireson’a gideriz-diye konuştuk. Ertesi sabah her yeri gezdik. Yeni kar yağmıştı, hava oldukça serin. Güneş bulutlar sıkısında, çıkıp çıkmamak için düşünüyor. Akşam üstü vapura birdik Gireson’a gidiyorduk... Hava rüzgarlı, deniz kuduruyor, başım dönüyor. Deniz yolculuğunun sonu sanı” yordum. Yanılmışım, oradan da Samsuna gidecektik. Dakikalar, saatler, günler, geceler geçti. Nihayet

gelmiştik. Vapurdan bir kayığa atlayarak Gireson'a çıktık. Güzel bir memleket, ahalisi de cana yakın...

Sabahın saat 8'inden beri geziyoruz. Dizlerim kopuyormuş gibi titriyordu. Akşam olmuş haberim bile yok. Ertesi sabah saat 12'7de Samsun yolunda bir aşağı, bir yukarı geziyorduk. Hava serin, deniz rüzgarı gözlerimi yaşla dolduruyor, kafa sersem, ayaklarım, sinirleri bozuk kimselerin ayakları gibi titriyordu. Gezdik, gezdik...

Aldığımız bir aylık biletin hükmü bitiyordu. Sabahleyin trenle Sivas yoluna düştük. Trenimiz yolda bir kar fırtınasına tutuldu, ilerleyebilersen ilerle, bin zorluk Sivas'a geldik.

Hava soğuk... Sokaklar karlı... dışarıda göz gözü göremeyecek kadar sis var. Burasını göremeden Kayseri Trenine bindik gidiyoruz.

Kar yağıyor, rüzgar esiyor, tren ilerliyor, ilerliyordu...

İndik bir paytona binerek otele doğru ilerledik. Arabamız durdu.

Güneş hafif ışıklarla yolu süslüyor. Merdivenleri çıktık, sağ taraftaki küçük kapılı odayı açtılar, girdik. Yorgundum. Dinlenmeye çok ihtiyacım vardı. Uzandım.

Vakit akşam her yerde elektrik yandı... Oldukça dinlenmişim. Pencereye yanaştım, duvara yapıştırılmış bir ilan gördüm. Okudum. Bir sinema ilanıydı. Güzel bir film oynayacakmış. Fırsat kaçırmamak lazımdı. O gece sinemada saat (1)e kadar oturduk, ertesi sabah orayla saat 11'de Niğde'ye gelmiştik...

Ninemin gözleri daldı, kim bilir, belki şimdi bu anlattıklarının hepsini görür gibi oluyordu... İçi titredi, dudaklarında boğuk bir "ah!" döküldü...

Kafam sarsıldı kendimden geçtim.

Belkıs Balcı (Akpınar, Sayı 23-24-25-26, s. 28-29-30-31-32-33).

Kemal Ummi

Ne malü milkine kaldı, ne zevku şehvete daldı,

Ne beyler bahşişin aldı, ne meyli simüzer kıldı.

Kodu mahluku ol aşık güzelli çehrei halik

Ne dünya sevdi ol sadık ne ukbaya nazar kıldı.
 Kani ol vaızu nasih hamidü had vü sanih
 Anın şerhini bu sarih bilün ki muhtasar kıldı.
 (Kemali ümmi) okur ağlar anım mersiyesin her bâr
 Ne kim biz dedik ol dindar hezaran olkadar kıldı.
 Nebinin hicrimden bil (sekiz yüz onbeşinci) yıl
 Berat dününde ol fazıl bu menzilden sefer kıldı.
 Yeni gökler kamu âlem anınçun tuttular matem,
 Melâikü cinnü hem âdem figanu nevhalar kıldı.
 Bu kamu sofi vü miskinler kırlarlar nale vü nefrinler
 Firak cümle müminler gözün pürhunu ter kıldı.
 Müritler âh idip ağlar mahibler ciğerin dağlar
 Anım derdi, kamu sağlar kulübün hasta ter kıldı.
 Anım odu kamu söyüne gerek her canü dil köyüne
 Kim ol yar meskenin beynettürap velhacer kıldı,
 Kani ol sofi vü safi şehidü cühidü vûfi
 Yürüttü emri ma'r uf i şu resme kim ömür kıldı.
 O nehyi münkerimutlak ne şerle serile saddak
 Adûler boynuna ol hak sözü tigu teber-kıldı.
 Anım evsaftı eltafi tütuptur kamu etrafı.
 Cihada adlu insafi cihana serteser kıldı.
 Meşayih dünyada boldur: velî şeyhul şuyuh oldur.
 O gösterdiği hak yoldur ki hâyru farkı şer kıldı.
 Mubassırlar ol dildarı gürüben kıldı ikrarı
 Velikim şekkü inkârı ana ki bi basar kıldı.
 Şuna kim hak fehîm vermez bu sırra hiç akli ermez,
 İşitmez hakkı göremez kimi kim görü ger sağır kıldı.
 Tutüben Halika yüzün Resulün izledi izin
 Amel bağında kendü zeyni dirahriba semer kıldı.

Başında tâc idip ahdi giyuben hırkai cehti
 ridayı hizmeti zühtü belinde hem kemer kıldı.
 Koyuben bahsi akvali kazandı hayrû efali
 Melekeler gibi amali cihanda ol beşer kıldı.
 Anun ol pendî irşadı biliş kıldı kamu yârî
 ki her ubbadu zühhadı tapusuna siper kıldı.
 Çu deri ddrekânı beş hissi kodu ol hümû ilmi ıssı
 Duruştu aklına nefsi zebun ol şîrû ter kıldı.
 Şu sözün sırrını anla anın ahvalini tanla,
 Kim ol her akşamı tanla kamu samı sehar kıldı.
 Hemîşe gündüzün saim olurdu geceler kaim
 Bu resme taati daim müdam ol gerçek er kıldı.
 Helaldan kışp idüp yerdi, kamu vakfa haram derdi.
 Yimedi aguyu yerdi gıdasın çün şeker kıldı.
 Kani ol kani'îi sabir azizü şakirü zakir,
 Zehi ki asıllu tacir ki her yükün gevher kıldı.
 Tevekkül kıldı ol hoş yemedi rızkıycun gaygu
 Tâmau hırs okuna karşı kanaatttan siper kıldı.
 Harama bakmadı herkiz azabın fikredip tiz,
 Helaldan eyledi perhiz hesabından hazar kıldı

(Akpınar, Sayı 27-28-29-30-31, s. 13-14).

BİR ÖLÜM ACISI

Ey âşıkın tözlediği
 Bu senenin baharında
 Fakat gönül mihrabında
 Aşk elinden içirdiğin
 O yanından geçirdiğin
 Bugün gönlüm harap oldu

Va esefa mezar oldu
 Ne âtiye, ne maziye
 Bütün ümit, emellerden
 (Esen rüzgâr içersinde
 Şu mezarın çevresinde
 Toprak olmuş sonra yine
 İşte Şey fî dertlerine
 Yanık sesli bülbülü yar
 Yine çıktın karşımıza
 Yanan başka derdimiz var
 Şarap artık mest etmiyor
 Meşcereden ses çıkmıyor.
 Beş yaşında bir novzada
 Gelir mi idi bu da yâda?
 Arzedecek heves kaldı
 Bir ah ile eyvah kaldı.
 Görünüyor camı cemin
 Yeşil çimen bir perçemin
 Şiir olmuş en müzeci)
 Açın bunlar en muzici.

18 Nisan 338, S.Y. (Akpınar, Sayı 27-28-29-30-31, s. 15).

YAĞMUR

Titriyorum odamda;
 Öttükçe karşı damda
 Yağmurun ıslıkları.
 Morarınca ufuklar
 Pencereelerde ağlar;
 Sarı cam kırıkları.

Soluyor derin derin
 Meşalesiz göklerin
 Kızıl sarmaşıkları.
 Bir teselli taşıyor,
 Kenara yaklaşıyor
 Tabiat kayıkları.
 Güllerin arkadaşı
 Ağlayanın gözyaşı
 Yağmur damlacıkları
 Yağmur damlacıkları.

T.G. (Akpınar, Sayı 27-28-29-30-31, s. 15).

EN BÜYÜK İYİLİK

Bir bahar sabahı idi. Karşı evdeki ihtiyar, minderinin üzerine oturmuş, yeşil gözlerini duvarda duran bir levhaya dikmiş, düşünüyordu. Güneş parlak ziyasını ihtiyarın yüzüne yaymış, onun temiz aksakallarının üzerinde parıltılar yapıyordu. O küçük soluk dudakları yavaş yavaş gülümsüyordu. Birden bire başını açık duran kapıya çevirdi. Orada duran üç oğluna baktı:

-Çocuklarım, buraya gelin; size bir şey söyleyicem, dedi. Çocuklar hemen babalarının yanına koştular. İhtiyar söze başladı:

-Şimdi hepiniz birer iyilik yapacaksınız. Fakat şunu da söylüyeyim; kim daha büyük iyiliği yaparsa (durdurdu, parmağında duran yüzüğe baktı, başını kaldırdı:)

Ona şu gördüğünüz kıymetli yüzüğü armağan edeceğim. Haydi vakit kaybetmeyin.

Çocuklar odalarına girdiler, giyindiler, evden ayrıldılar. Akşam güneş saçlarını toplarken çocuklar geldiler. İhtiyar, çocuklarının geldiğini görünce minderinde doğruldu. En yakınında bulunan küçük oğluna:

-Gel bakalım ne iyilik, yaptın? Çocuk babasına yaklaştı:

-Babacığım, ben ıssız bir sokaktan geçiyordum. Yerler çok taşlıktı. Düşmiyeyim diye yere bakarak gidiyordum. Birden bire duvarın dibinde bir torba gördüm. Bunu aldım, içinde altın doluydu. Gözlerim kamaştı. Hemen emniyet direktörlüğüne gittim torbayı teslim ettim. Bana şu doğruluk madalyasını taktılar:

-Okay oğlum; şimdi büyüğün gelsin.

Ortanca oğlu babasının yanına yaklaştı.

-Babacığım; ben arkadaşşımdan ayrılmıştım. Hava almak için sahilde dolaşıyordum.

O anda bir çocuğun denizde boğulmak üzere olduğunu gördüm. Elbiselerimle suya atıldım. Zavallı yavrucuğu ölümden kurtardım. Babasını bulup teslim ettim. Bana çok teşekkürler ettiler:

-Çok memnun oldum, okay... büyük oğluna:

Çel bakalım, Ya sen ne iyilik yaptın:

Uzağımızda bulunan yüksek bir uçuruma çıkmıştım. Bana bir adam her nedense kızmış, beni öldürmek için peşimde dolaşıyordu. Bunun sebebini düşünüyordum. O sırada uçurumun kenarında bir adam gözüme ilişti.

Yaklaştım, baktım, bana kin besliyen adamın ta kendisi. O kadar kenara yatmıştı ki ayağımla dokunsan değil kuvvetlice bağırısam korkacak, düşerek parçalanacaktı. Dimağımı bir fikir karıştırdı. Ona yavaşça yaklaştım. Bütün kuvvetimi topladım. Bileklerinden sıkıca tuttum, hızlıca kendimden tarafa çektim. Ve onu büyük bir ölümden kurtardım. “Çocuğun kalbi hızlı hızlı çarpmağa başladı. O zamanki heyecanı sanki şimdi de geçiriyordu.” İhtiyar başını salladı:

Çocuklarını hepinizin yaptığı iyilik büyüktür. Fakat dünyada en büyük iyilik fenalığa karşı yapılandır. Ağabeyiniz bu büyük iyiliği yaptığı için yüzüğü ona takıyorum. (Zayıf elile parmağında parlıyan değerli yüzüğü çıkarıp oğlunun parmağına taktı. Ötekiler de babalarına hak verdiler ve tekrar odalarına girdiler.)

Müjgan İdil (Akpınar, Sayı 27-28-29-30-31, s. 23-24).

SEVGİ

Küçüklüklerinden beri birlikte oyun ve tahsil hayatı geçiriyorlardı. Birincinin babası çocuğunu küçük yaşta öksüz bıraktığı için, arkadaşının ona da babalık etmişti.

Üniversitede -aralarında aynı sevgi bağı bulunduğu halde- beraberdiler. Hatta birbirlerini o kadar çok seviyorlardı ki, onları hiç ayrı gören olmazdı bile..

Bir gece, yatakhane yan yana olan karyolalarında uyuyorlardı. Yetim olan çocuk şöyle bir rüya görmekteydi:

“Arkadaşı başkalarıyla birlikte ava gidiyor. Orada yanlışlıkla başka bir arkadaş tarafından vuruluyor... Onu sedye içinde cansız, getiriyorlar. Beriki bunu görünce, hınçkır hınçlara onun üzerine kapanıp ağlamaya başlıyor.”

Çocuğun rüyasındaki ağlayışı o-kadar hazin ve bitkindi ki, bu esnada kendisi de yatağında hıçkırarak, tıkanarak ağlamaya başladı. Yanı başındaki arkadaş bu hıçkırımlarla uyandı. Ötekini uyandırıp niçin ağladığını sordu. Fakat o buna cevap bile vermedi ve sevinç yaşlarıyla karşısında gördüğü arkadaşına sarılmakla iktifa etti.

Aradan zaman geçti. Üniversiteyi bitirdiler. Lâkin aralarındaki eski sevgi de kalmamıştı.

Bir gün yetim çocuk yataktan kalkınca, masasında arkadaşının şöyle yazılı bir kartını buldu. “Arkadaşlarımla ava davet edildim, gidiyorum.”

Rüyadaki vak’a hakikatte de oldu. Fakat beriki, cansız cesede kapanıp hınçkır hınçkır ağlamadı... O, ancak etrafa sezdirmek için cenazenin arkasında birkaç damla kuru gözyaşı döktü.

Hoca efendi Mezar başında ölünün ruhuna fatiha okurken, o şöyle dua ediyordu.

“Hey Tanrını! Ne olurdu o günkü rüya bir hakikat, bu günkü hakikat bir rüya olaydı da o gün ölümün başında bu gün yatağında hınçkır hınçkır ağlıyaydım!...

Galip Doğan İdil (Akpınar, Sayı 27-28-29-30-31, s. 24).

AKPINAR

Var olsun Atatürk yaptı bir dernek,
 Bütün milletlere gösterdi örnek,
 Mecburi sulhlara bastıran parmak,
 Atatürk, Fevzi, İsmet İnönü
 Çalıştı sıtkile çok kavı durdu,
 Salebân hep millet rahata erdi,
 Kimlerdir şenelten mukaddes yurdu,
 Atatürk, Fevzi, İsmet İnönü
 Doğdu memlekete büyük asarlar,
 Geldi kapımıza hep demiryollar,
 Kimlerdir bunları yaptıran erler,
 Atatürk, Fevzi, İsmet İnönü
 Terakki gayreti var her Türkte,
 Çoktur seviyesi küçük büyükte,
 Kimlerdir çok kavi bir ittifakta,
 Atatürk, Fevzi, İsmet İnönü (Akpınar, Sayı 27-28-29-30-31, s. 27).

BİR PERİNİN ÖĞÜDÜ

Bir akşam eve döndüm, neşesiz, yorgun, argın;
 Tabiat bana dargın, ben tabiata dargın.
 Vardım gül bahçesine, aldım sazı elime,
 Şakımaya başladım ne geldise dilime.
 Bâzı, ben inleyorum, bâzı sazım inliyor,
 Sankî bütün tabiat yalnız bizi dinliyor...
 Bir aralık susmuştum, sazım dinleniyordu;
 Gökteki tolunaydan yaltırık geliyordu.

Ruhumu okşuyordu gecenin süzülüğü;
 Avutuyordu beni ayın parlak gülüşü..
 O sırada bahçede bir yel dolaşıyordu,
 Eteklerinde temiz kokular taşıyordu.
 Fısıldayışı tatlı, söz söyleyor gibiydi,
 Dedim: “bu dolaşan yel aceba peri miydi?”
 Bir daha geçişinde dikkatle kulak verdim,
 Tâ kemiklerime dek titreyerek ürperdim.
 Karşımda belirmişti hayalimdeki peri,
 Parlıyor kanatları, uçuşuyor tüyleri..
 Yanıma yaklaşarak o görkemli boyuyla,
 Ruhumu okşayarak temiz, güzel huyuyla,
 İnce dudaklarıyla gülümseyerek, dedi:
 “-Niçin beni görünce bütün göğden ürperdi?..”
 Ben ise hâlâ şaşkın halimle susuyordum,
 İçimden “aceba bu niçin geldi?” diyordum.
 Fakat, o aynı sakin duruşuyla söyledi:
 “-Oğlum, ben ilham, öğüt veren periyim, dedi.
 “Gördüm, işittim senin şakımanı, derdini,
 “Anladım ki boş yere üzüyorsun kendini..
 Ve, sümek için geldim kuruntunu kalbinden,
 “Kardeşçe dinle beni, korkma, çekinme benden!..”
 Oturdu oturduğum mermerden kanapeye;
 Dikerek gözlerini uzakta bir tepeye
 Başladı anlatmağa, dedi:
 “-Bir zamanlardı, “Asyanın ortasında ulu bir Kaan vardı.
 “Adı, sanı her elde çalkalanır dururdu;
 “Göksancağı göklerde dalgalanır dururdu.
 “Türk olan, gölgesinde yaşardı bu sancağın,

“Bu Sancak onuruydu her Türkün, her Kıpçağın.

Türkeş, Karluk ve Uygur.,. hepsi ona tapardı;

“Türklüğünü bilenler yalnız bir şey yapardı:

“Göksancağı, onuru, yurdu uğrunda ölmek,

“Yurduna göz diken binbir parçaya bölmek...

-Adı neydi?

“İlkönce, özadı Tümer Han’dı,

“Sonra da Bumin Kaan olmuştu Hanın adı”

-Yüceliği nedendi?

-”Yurdunu yağılardan

“O kurtarmıştı çünkü... Dökülen alkanlardan.

Sınırlarını çizip Türk birliğini kurdu,

“Tıpkı Kutluk Han gibi oda kurtardı yurdu.

“Cücen denen itleri attı Kingan dağına,

“Çinli bile baş eğdi Türkün gök sancağına!

“Oğlu Boğatır Muhan yurdunu genişletti,”

Bu çağlar Mete Hanın çağını tekrar etti.

“Yanında soydaşları batı Hunları vardı,

“Bu kahraman Türklere artık Asya da dardı.

“Göktanrı yağdırmadı yağmurunu göklerden,

“Anlamadı kurbandan, bunca dilemeklerden

“Türk ırkı nasıl kalır kızgın kum çöllerinde

“Yeşillik kaynaşırken şu batı ellerinde...

“Atladılar atlara, veda edip öz yurda

“Uydular önde giden sert bakışlı Bozkurda!.

“Keskin yatağanları alarak ellerine

“Aktılar şimşek gibi Avrupa ellerine.

“Başları Atıllaydı, yüce Kaan Atillâ!

“Avrupayı büsbütün o etmişti istiyâ!..

“Balamir ve Olcayta bahadırlar da Hundu,
 “Soysalbgı, savaşı, tarihe Türkler sundu.
 “Türk oldu medeniyet güneşini parlatan,
 “Türk oldu cahilliğin gergilerini yırtan!..
 “O kadar kan aktı ki Türkün damarlarından,
 “Gökbayrak ta kızardı dökülen kanlarından,
 “Oğuzlardan Alpaslan atılarak ileri,
 “Aidi Anadoluyu Bizanslılardan geri.
 “Etilerden beridir öz yurttu Anadolu,
 “Toprağının altında Eti ölüsü dolu!..
 “Şanlar saçtı acuna Timur, Selçuk güneşi,
 “Gurup edince bunlar doğdu “Osmanlı” eşi.
 “Haykırdı altı yüz yıl acuna Türklüğünü
 “Bildirdi yağılara Türkün büyüklüğünü!
 “Akdeniz, Karadeniz birer Türk havuzuydu,
 “Koca Avrupa Türkün karşısında kuzuydu!
 “Attı im akıncılar elleri kılıçlara,
 “Düşman kanı dökmeden sokmazlardı kınlara.
 “Bir avuç Türk eri ki, yeter bir dağ yıkmaya,
 “Koskoca orduları mezarlara tıkmaya!..
 “İşte, böyle ezerek düşman denen kurtları
 “Ellerine geçirdi Türkler güzel yurtları!..
 Sessizlik ortalığı tekrar sardı bu anda,
 Çünkü Peri susunca ses kalmadı bir yanda.
 Demin ıslık çalan yal şimdi rüya görüyor,
 Demin koşan çağlıyan, şimdi yavaş yürüyor.
 Ağaçlar sallanıyor, uçtuğu yok bir kuşun;
 Yalnızca, uluması duyuldu bir baykuşun.
 Sonra peri “Ah!” diye bükülerek hıckırdı,

Bu acıklı inleme sessizlikleri kırdı.
 Evrenler de haykırdı bu periyle birlikte,
 Yokluk bile hıçkırdı bu periyle birlikte...
 Deminki sessizlikten ne bir iz, ne bir izer
 Artık o eski hava buralarda ne gezer?..
 Ay bulutla kaplanmış, gittikçe kayboluyor,
 O Temiz, gökyüzüne karabulut doluyor.
 Yalçın kayalıklardan kopuyor bir fırtına,
 Tabiat döğünüyor, hem, yırtma yırtma.
 Şimşekler yıldırımlar birbirini vuruyor.
 Canlılar çıldırıyor, cansızlar kuduruyor!..
 Deniz, o durgun deniz, şimdi kudurgun deniz!..
 Bırakmıyor üzerinde gemilerden bir tek iz..
 Perinin hınçkırığı göklere uzanıyor,
 Bu ne? yoksa Cehennem zafer mi kazanıyor?..
 Duydum kulaklarımla' ince, titrek bir sesin,
 Yüzümde hâlâ gezen, okşayıcı nefesin
 Candan öğütlerini, şefkatli sözlerini:
 “-Hey oğul! korkutmayın bu âfet gözlerini...
 “Gördüğün, dedelerinin başına gelip çatmış;
 “Uğradığı belâlar onu köskötü yapmış...
 “Sen de tabiat gibi başlama çıldırmağa,
 “Otur, dinle, atana kalkma el kaldırmağa!”
 Oturdum, doğru durdum, dinledim yeni sözler;
 Öyle ki, karşısında el, ayak, kafa, gözler
 Bağlansa bile durmaz, çıkar, fırlar yerinden;
 Vurmak, öldürmek ister periyi yüreğinden!
 Peri dedi: “-Nekadar, nekadar yazık oldu..
 “Bir koca varlık durdu, bir taze konca soldu..

“Yiğitlerin kanında kalmadı eski kuvvet;
 “Askere masal olmuş bir yürekteki satvet...
 “Cahillik bir sis gibi karartıyor başları,
 Taassup bir küf gibi sarartıyor başları!..
 “Soğuk yaban elleri sıkıyor Türk kalbini;
 “Türklüğü yok edecek bütün dünyanın kini,
 “Sultan sarayda yalnız, kadın” diyen serseri,
 “Medreseler, tekkeler bîrer cahiller yeri!
 “Ezip çiğnedikleri yalnız Türk! Türk köylüsü!
 “Görünecek yakında bu kitlenin ölüsü.
 “Asker yok, serseri çok: namus yok, namussuz çok!
 “Türkler ile yaşayan parazit ve huysuz çok:
 “Ermeni, Yahudi, Rum Türkleri kemiriyor;
 “Kendileri şişiyor; fakat, Türkler eriyor.
 “Kapitülâsyon diyip ekmeğini aldılar,
 “Hükümetin dahilî işlerine daldılar:
 “Bir Türk gemisi bile albayrak açamıyor,
 “Barbaros, Turgut gibi şanını saçamıyor:
 “Nerde o eski günler, nerde eski zaferler,
 “Nerde savaşlarıyla yeri sarsan o erler!
 “Onlar da müslümandı, fakat “Türküm!” derlerdi,
 “Düşmanları Türklüğün adıyla yenerlerdi!”
 “-Gözlerini kapadı, geniş bir nefes aldı,
 Başı arkaya düştü, sanki, uykuya daldı:
 Neydi o hazin duruş, matem mî tutuyordu?
 Uyumayanları, bu hâl uyutuyordu.
 Yüzünde sayfa sayfa parlıyan ay ışığı,
 Koyu koyu gölgeler alnının kırıışığı.
 Kirpikleri, göklere saplanmış oktu sanki,.

Gözleri, sönük bir kor, bakışı yoktu, sanki:
 Yerlere doğru sarkmış uzun, ipek saçları;
 Fakat, neden çatıldı birdenbire kaşları?
 Birdenbire doğrulttu başını, gövdesini:
 Dişi kaplanlar gibi gürleterek sesini,
 “Bu ne! dedi, ben pek çok uzatıyorum sözü:
 “Artık anlatmalıyım maksadımdaki özü!”
 Sesi’vve canlanışı hemen kesiliverdi:
 Gözleri aya döndü; baktı, baktı... ve derdi
 Sankî bu bakışlarla kalkıyordu ruhundan;
 Fakat, ben de hiçbir şey anlayamadım bundan!,
 İçimde birdenbire bir ateş yanıp söndü,
 Hemen atladım yere, sanki gözlerim döndü...
 “-Söyle, ey peri! dedim, ne istiyorsun benden?
 “Güzellik tılsımınla sanma ki korktum senden!..
 “Atamı, tarihimi bilirim senden eyi,
 “Çekemem haklarında kötü söz söylemeyi!
 “Sözlerinin özünü, çekinme, çabuk söyle!..
 “- Fakat, seni kükretmek değil mahsadım, böyle!”
 Deminki sakın hava girince aramıza,
 Başladı peri yarım kalan destanımıza:
 “Türkoğlu! sakın sanma Türk budunu ölmüştür;
 “Dünyada binbir türlü mucize görülmüştür.
 “Fakat, yalnız bir şey var, ve yalnız, o olacak:
 “Bu dünya yaşadıkça, Türklük ile yaşayacak!..
 “Kâbil olamaz asla geçenin kölesine,
 “Ceddinin sömürdüğü soysuz sömürgesine
 “Onun boyun eğmesi: asla kabil olamaz!
 “Türklük, ancak bu evren yıkılırsa kalamaz!..”

Coşkunca dinliyorken ben onun sözlerini
 Baktım: o siliyordu yaşaran gözlerini.
 Kimbilir heyecanı onu ne yakıyordu?!
 Kalbini teskin için göklere bakıyordu.
 Yarı açık ağzından görünen dişleriyle,
 -Hayır, bunlar diş değil, parlak incileriyle
 -Mırıldandı, söylendi, söylendi, mırıldandı,
 Gözlerinde ışıklar, ateşler sönüp yandı.
 Bakışlarını hemen bana doğru çevirdi,
 Baktı, bu bakış artık benliğimi devirdi..
 Atladım yere, onun ayakları dibine,
 Tutamadım kalbimi ve didine didine
 Bir taraftan iradem; bir taraftan hissimle
 Haykırdım, benim belki en kuvvetli sesimle:
 “-Söyle hâim kız! dedim, sen, niçin perisin, sen?..”
 Öldürüyorsun beni, ah! İnsan olabilsen..
 “Benim ne suçum vardı niçin geldin de çattın?
 “Çatlatmak mı istedin? hain! ruhumu yaktın!
 “Söyle, fazla mı gördün kalbimdeki dertleri?..
 “Bunun için mi geldin, söyle, vicdansız, peri!””
 Daha fazla çıkmadı göğsümden nefeslerim..
 Yaralı kızgın aslan gibi dinip seslerim.
 Yıkıldım dizlerinin üzerine perinin.
 Ve hınçkırıklarımı boşaltırken dizinde
 Gönlüm de koşuyordu bu perinin izinde.
 Artık ne melek ti, ne irsiydi, ne cin di,
 O beni yakmak için, öldürmek için indi...
 Şimdi, titrek ve yaşlı sesini dinleyorum,
 Evet, o da inliyor ve, ben de inliyorum.

- “-Delikanlı, anlıyor, biliyorum derdini;
 “-Bilki, artık boş yere üzüyorsun kendini.
 “-Aşk ve saadeti elbette bulacaksın..
 “-Çalışırsan, Ülküne ermiş te olacaksın;
 “-Fakat, sakın aldanma, kapılma, ihtisasa
 “-Girme çürük işlere, olsa da kasa kasa
 “-Paralar, göz alıcı güzellikler, güzeller..
 “-Seni de, yurdunu da yıkmak için o eller.
 “-Ataların başına gelen felâket artık
 “-Bundan sonra yok olsun; onu al kovuğuna tık.
 “-En uzak bir tarihin en yaşlı çınarının
 “-Küçüğüyse bu gün, büyüğün yarının!
 “-Atilla nasıl öldü; Petro.niçin ölmedi?..
 “-Hunları, Göktürkler! niçin kuvvet bölmedi
 “-İki ayrı parçaya?.. Biliyorsun ya bunu?..
 “-Gerçi yaşayacaktır Türklük, fakat sen onu
 “-Hakkı olan katında yürütmelisin ozan!..
 “-Unutma: istiklâldir senin adını yazan.!..
 “-Türk oğlu! Ulusuna son do yarat mucize,
 “-Atatürk harikası kâfi değildir bize!”

Kendime geldim o an, baktım ki, peri yoktu,
 Gözlerim ıslak; fakat, başını ve gönlüm toktu
 Kalmamıştı kalbimde ne kuruntu ne de yas,
 Tertemizdi dimağım, yoktu ne küf nede pas.
 Tatlı, garip düşümden vaktinde uyanmıştın;
 Münzevi, hayatımdan, kendimden utanmıştım.
 Fakat ey güzel peri, ne için yarım bıraktın;
 Şanlı destanımızı? niçin göklere aktın
 Anlatmadın Türklüğün en ulu seferini,

Bütün dünyaya parmak ısırtan zaferini.
 O Savaş ki, Tanrı da görmemiş benzerini!,
 İyi bir ders olmuştu bu garip rüya bana.
 Kendi isteklerimi bırakarak bir yana
 Düşündüm ve anladım üstünlüğün sırrını;
 Söz verdim geçmemeğe doğruluk sınırını..
 Yurdum için yaşarım, yurd için öleceğim;
 Dünya yıkılsa yine şöyle söyleyeceğim:
 Yurduma yan bakarı, durmam hemen vururum!
 Gerekirse, onuncun dünyayı durdururum!.
 Değil beş on Milletin umman kadar askeri,
 Değil içlerimizden çıkacak dört serseri,
 İsterse, bütün evren bizimle düşman olsun,
 İsterse, yerler ateş, gökler alevle dolsun..
 Hiç umurumda değil, hepsi bana vız gelir!.
 Afetler kopsa bana daha fazla hız gelir!.
 Çünkü benim kanım pak, alnım ak, adım Türktür!.
 Başbuğum, yiğitlerin-yiğidi Atatürk'tür!!!
 Galip Doğan İdil (Akpınar, Sayı 35, s. 24-25-26).

Cönkler Arasında

Niğde merkez ve köylerinde elde ettiğimiz Gotikleri inceliyoruz. bunların İçlerinde Emrah, Dertli, Gevheri, Kâtibi, Tütabı, Aşık Ömer gibi Ünlü halk şairlerinin çok güzel ve yüzlerce koşmaları vardır ki: bu koşmaların bir kısmını matbu eserlerde bulmak mümkündür.

Yine aynı Cönklerde irfanı, Figanı, Mecnunî, kıranı, Şifaî, Hüdaverdi, Zatî, Vehbî, Kul Halil, Mazlumî, Kâmili, Kararı, Haşimî, Aşık Musa ila.. gibi adları daha duyulmamış olduğu halde çok muvaffak koşmalar, Nefesler, Semaîler Kalendarîler, Selisler, Divanlar yazmış olanları da vardır. Biz “Akpınar’da bu şöhretsiz, fakat

kıymetli Aşıkların eserlerini neşrederek Edebiyat âlemine tanıtmağa ve zamanın yıpratıcı, unutturucu elinden kurtarmağa çalışacağız.

Bu Şöhretsiz Âşıklardan biri Şifaî'dir. Şifaî'nin koşmalarını Cönklerde görmezden önce onun halk arasında türlü makamlarla içli, içli söylenen koşmalarını eşitmişim. Tarlalara, Yaylalara giderken Ekin biçerken, öğle paydosunda gölgede otururken, Baharın ve yazın ılık meltemlerine katışan bu tatlı nağmeler beni bir hayli ilgilendirmiş ve Şifaî'nin bir kaç koşmasını köylülerin hafızalarından kopya etmişim, onu söyleyenler Şifaî'nin kim ve nereli olduğunu bile düşünmemişlerdi.

Sonra Şifaî'nin eski Ânduşu kazası olan Bor orta köy nahiyesinde doğmuş ve yaşamış bir halk şairi olduğunu öğrenerek hayatını ve eserlerini derlemeye başladık. Bu tetkikatın sonuçlarını gelecek nüshalarımıza dere edeceğiz. Şimdi Şifaî'den bir kaç koşma okuyalım:

“Gökyüzünde kanat sahip uçmayın

Nişabur şehrine konun Turnalar.

Kerem edüp andan sonra geçmeyin

Dostun hanesine inin Turnalar.

* * *

Söylemeye ne hacet görün halimi

Remzile bildirin hem Kemalimi.

Mübarek destine Arzuhalimi

Veçhi esrar ile sunun Turnalar.

* * *

Kulolayım Gözlerinin Mestine

Unutmasın daim alsım destine.

Telinizden Saye düşsün üstüne

Anda biraz zaman dönün Turnalar.”

* * *

Dostum soldurmasun güzel yüzleri

Derunumda her kez durur sözleri.

Benim için ağlar ela gözleri
Bildirmeden Hoşça tanın Turnalar.

* * *

Der (Şifâî) Ben uğradım zalime,
Hasret koydu O Lebleri balime,
Vaki olursanız “her bir halime;
Sizde benim için yanın Turnalar.

* * *

Gotîğın farkları

1-andan doğru
2-unutmasun duasını dostuna
3-anda birer semağ dönün Turnalar
4-benim için ağlarmı ola gözleri
Havuz başlarında göreyim seni,
Ben garibe bir nigâri çok gördün,
Cüz’î bir kez ettin zevki seyrani,
Haram oldu gülizarı çok gördün,

* * *

Solsun şukûfeler, kurusun güller,
Dalında ötmesin şeyda Bûlbüller;
Her vasfın dimeye dönmesin diller,
Hıfzetmedin bir esrarı çok gördün.

* * *

Bahçe, gayri sana kimse girmesin;
El uzatup gonca gülün dermesin,
Gideyim de bari gözüm görmesin,
Saçı sünbül, zülfî mari çok gördün.

* * *

Havuz başı noldü senin ziynetin

Simden geru kimse bilmez kıymetin.

Bize bu mu idi âhir Himmetin,

Var harap ol Yadigârı çok gördün

* * *

(Şifaî) dir benim kimim var yana,

Senin rahmetinden ziyafet cana,

Beni hasret koydun kaşı kemana,

Bende bunca itibarı çok g-ordun.

* * *

Diyarı ahare yolu uğrarsa,

Pek perişan olur hali garibin,

Tiği mihnet ile bağrın doğrarsa

Bükülür olzaman beli garibin,

* * *

Naz ile nazenin kimler götürür;

Aksi, döner bulduğunu yitürür,

Îl içinde melul mahzun oturur,

Koynunda olur iki eli garibin.

* * *

Kadir mevlam muradına yetüre,

Haberlerin rüzgârlarla getüre,

Herkesin ılası düşse hatıra,

Akar gözlerinden Seli garibin,

* * *

Bir kararda dönmez bu çarhı felek,

Çare yok sabır ile tahammül gerek,

Şad hezar yalvarsa tutulmaz dilek,

Dâim eksik söyler dili garibin,

* * *

(Şifaî) garibdir dünyayı gezen.
 Onlardır; usanup canından bezen,
 Nasıl cehdeylese boş; tutmaz düzen,
 Hasılı bozgun olur teli garibin.

* * *

Zan etmesün ah-u-zarım duyanlar,
 Kimse bilmez gizli fiğan bendedir.
 Hafî gamzelerden sinem yaralı,
 Tâ derunda zehmi hicran bendedir.

* * *

Aşk-u-sevda ile billâh cürunum,
 Halimden bilmeyor kaşları nünüm,
 Haşre dek onulmaz daği derunum,
 Bir Tütünsüz nari hicran bendedir,

* * *

Sevdası serimde çeşmi siyahın,
 Vasfı kabil değil ettiğim ahın,
 Deruni zahirde eşkali mahin,
 Münekkaş hayali mihman bendedir,

(Şifaî) dir yanmakdayım nâr ile,
 Halim neye varır bu efkâr ile,
 Bunda geçmesin günüm zar ile,
 Bir hubun sevdası, efğan bendedir (Akpınar, Sayı 37, s. 12-13-14).

MANİ

Kaşları ok sevdiğim
 Kirpiği çok sevdiğim
 Hep güzeller geziyor
 İçinde yok sevdiğim

Şu dağlar olmasaydı
 Çiçeği solmasaydı
 Ölüm Allah'ın emri
 Ayrılık olmasaydı.

Yeşil ipek bükeyim
 Derdimi kime dökeyim
 Siyah zülüften bir tel ver
 Kefinimi dikeyim,

Ana ben derviş miyim
 Karalar giymiş miyim
 Yerimi eller almış
 Yoksa ben ölmüş müyüm,

Dağların başı kardır
 Benim yüreğim dardır
 Dertsiz adam olur mu
 Herkesin derdi vardır.

Ak güvercin olaydım
 Gergefine konaydım
 Avcı çeker vurursa
 Dizlerinde öleydim.

Ağlanın gülenim yok
 Göz yaşımı silenim yok
 İşte ben gidiyorum

Gel gitme diyenim yok.

Çini tabakta reçel
Bu günler gelir geçer
Ağzım, dilim söylemez
Kalbimden neler geçer

Karşıdan atlı geçti
Nalı parlattı geçti
Her kese selam verdi.
Beni ağlattı geçti

Dünya zindan gözüme
İnanmıyor sözüme
Öldüğüme gam yemem
Bir kere gül yüzüme

A benim batıyarım
Padişah tahtı yarım
Yüzünde göz izi var
Sana kim kaktı yarım.

Su gelir akar gider
Yar gelir bakar
O yarin cilveleri
Canımı yakar gider
Yaramaz
Fıtil büyük yaram az
Seni uslu bıraktım

Niçin oldun yaramaz

Yüz aya değer

Hüsnüm yüz aya değer

Ay var bir gün değmez

Gün var yüz aya değer

Bir yana

İki değil bir yana

Aç gerdanın gözüksün

At kâkülün bir yana

Ben eşimden vaz geçmem

Cihan gelse bir yana

Su gelir akma yarım

Ellere bakma yarım

Kaderim beni yaktı

Bir de sen yakma yarım

Odam kireç eyle

Yüzünü güleç eyle

Bu dertten ben ölüyon

Bana bir ilaç eyle

Anadan yosma güzel

Çayıra basma güzel

Aramız uzak düştü

Selamı kesme güzel (Akpınar, Sayı 37, s. 15).

MANİLER

Aydoğar ayazlanır

Gündoğar beyazlanır
Nahmur gözlü sevdiğim
Uyanmaya nazlanır

Bülbül burada inler
Susar kalbimi de dinler
Benim kalbimde sensin
Senin kalbinde kimler

Keklik idim vurdular
Kanadımı kırdılar
Ben buralı değilim
Bana tuzak kurdular

Mecdiyeye bürünür
Nerden baksan görünür
Ellere çirkin yârim
Bana güzel görünür

Merdivenim kırk ayak
Kırkına vurdum dayak
Yâr kapıdan geçince
Ne el tutar ne ayak

Eşme eştim yanyana
Su içtim kana, kana
Allah sabırlar versin
Yarinden ayrılana

Sabah oldu uyan yâr
 Misk ambere boyan yâr
 Yastık sineni incitir
 Gel göksüme dayan yâr
 Dağbaşı yeşil kaya
 Cemalin benzer aya
 Bu buldum biryitirdim
 Başladım ağlamaya

Pencereden el eder
 Gözleri gel, gel eder
 Senin mahzun duruşun
 Beni yakar kül eder

Şu dağlar yola gelmiş
 Çiçeği sola gelmiş
 Ölüm Allah'ın emri
 Ayrılık ola gelmiş

Can için canan kanı
 Bu aşka derman kanı
 Gönül sarayı bomboş
 Beyi ben sultan Hanı

Dam başında yakacak
 Bu gün asker kalkacak
 Ben askere gidersem
 Yârime kim bakacak

Keklik seker iz olur

Kız ayağın toz olur
 Çok sallama yürekten
 Karışmam ha söz olur
 Karanfil suyu netsin
 Güzel kokuyu netsin
 İki baş bir yastıkta
 O göz uykuyu netsin

Bahçelerde mele, mele
 Yâr göksünü düğmeleme
 Öürsem kanlım sensin
 Gözlerini sürmeleme

Kapıdan gel kapıdan
 Sensin beni sapıdan
 Memesine mis koymuş
 Yatılmıyor kokudan

Dünya zindan gözüme
 İnanmıyor sözüme
 Öldüğüme gam yemem
 Bir kere gül yüzüme

Çini tabakta reçel
 İyi gün gelir geçer
 Nazlı yâri olanın
 Ömrü ah ile geçer.

Aç gerdanın gözüksün

At kâkülünü bir yana
 Ben eşimden yaz geçmem
 Cihan gelse bir yana

Gümüş ibrik doldurdum
 Daldan dala kondurdum;
 Zaten zarfın içinde...
 Yare mektup kondurdum

Büyük cami direk ister
 Söylemeye yürek ister.
 Benim karnım toktur ama
 Arkadaşım börek ister.

Büyük camı çerçevesi
 Otuz iki penceresi
 Yezit arap kafır arap
 Yandı pilâv tenceresi

Pire pirenin anası
 Tahta biti kaynanası
 Sivri sinek görümcesi
 Yandı pilâv tenceresi

Al çuha baydan artar
 Mani, maniyi tartar
 Bir gece seni görsem
 Kırk yıllık ömrüm artar

Ak güvercin olaydım.
 Yol üstüne konaydım.
 Gidip gelen yolcudan
 Ben yârimi soraydım

Dağların başı kardır
 Benim yüreğim dardır.
 Dertsiz adam olur mu.
 Herkesin derdi vardır

Aktır bileğin oğlan
 Nedir dileğin oğlan
 Üstüne yâr severim
 Yanar yüreğin oğlan

Iraftaki sinile
 El değmeden iniler
 Gurbette yâri olanın
 Kulakları çiniler.

Dikene ey dikene
 Gül serilmiş dikene
 Ben senden ayrılmam
 Meğer ömrüm tükene

Fırın üstünde kürek,
 Gene ah, çekti yürek,
 Her dertlere dayandı.
 Buna dayanmaz yürek

Bu yoldur pınar yolu
 Boş giden gelir dolu
 Testi kulpun kırılsın
 Yoruldu yârin kolu

Gidin bulutlar gidin
 Yârime selâm edin.
 Yârim uykuda ise
 Uykusun haram edin.

Tüfeğim burma, burma
 Kız yol üstünde durma
 Alır kaçarım seni
 Bana bahane bulma

Kırlangıç kater oldu.
 Ayrılık yeter oldu!
 Kömür gözlü sevgilim
 Burnuma tüter odu.

Akşam olur yâr gelir,
 Gurbet bana dar gelir,
 Düşmanın gülüşünden
 Er olana ar gelir.

Ne bülbu ne sakasın,
 Bir su olup akasın,
 Sen kalbimi aşkınla,

Acı, acı yakasın.

Pencereden bakana
 Bir su olup akana
 Ben gönlümü veririm.
 Aşkı beni yakana.

Ay doğar, ayan, ayan
 Yollara düştüm yayan,
 Düşüme girmek iken
 Koynuma gidin uyan.

Kara gözlüm baksana,
 Sevdalandım ben sana,
 Yâr üstüne yâr sevmek
 Yaraşır mı insana.

Sigaramın incesi,
 Gönlümün eğlencesi,
 Kız ben seni alırım,
 Askerden gelincesi.

Alem naçar ağlama,
 Bu gün geçer ağlama,
 Bu kapıyı kilitleyen,
 Bir gün açar ağlama.

Şehrin gülü gibi;
 Gezerim deli gibi;

Sizlerin kokusu gelir,
Bakarım gülü gibi.

Ay doğar aşmak ister,
Al yanak yaşmak ister,
Benim divane gönlüm,
Yâra kavuşmak ister.

Saçının tarağıyım,
Yolunun toprağıyım,
Göksünde bir gül açmış,
Ben onun yaprağıyım.

Yedi lüleli pınar.
Her kuş ona kanar,
Kuş kadar olamadım,
Yüreğim ona yanar.

Mani dedim tuttum mu?
Tutmadın unuttun mu?
Verdiğim Telğüzarı
Sinede çürüttün mü?

Başım sefere bağlı
Gönül kadere bağlı
Sabreyle cahil gönül
Her iş kedere bağlı.

Ağaç üstünde badem

Sarardım soldum neden?

Asker yolu bekliyor

Ne gelen var ne giden

Süpürgesi yoncadan

Gayet beli inceden

Ben seni sakınıırım,

Yerdeki karıncadan.

Ay nerde?

Yıldız nerde?

Gün nerde nerğiz nerde?

Bu nasıl hasretlik,

Her birimiz bir yerde

Ayrılık aldı bizi

Kim bilir halimizi

Aramızda dağlar var,

Gönül arzular sizi

Ay doğdu öze düştü

Top kakül yüze düştü

Bu nasıl hasretlik

Ayrılık bize düştü.

Bahçelerde mum direk

Suyu nerden indirek

Kuşlar dilden bilmiyor

Yâra selâm göndererek

Ak koyun meler gelir

Dağları değları gelir

Hakikatli yar olsa

Uykuyu yarar gelir

Mektubun yazılıyor

Ciğerim eziliyor

Kömür gözlü sevdiğim

Can seni arzuluyor

Karanfilsin kararın yok

Gonca gülsün tımarın yok

Çenen çok düşüktür amma

Kimsemelere zararın yok

Bağdan atladım bağa

Elim deydi yaprağa

Ben yârimi sormadan

Girmem kara toprağa

Bağa vardım üzüme

Gel izime, izime

Sürmeler mi çektirdin

Beni yakan gözüne

Ak koyun kuzusuna

Can kaynar bazısına

Ne dey em de ağlayanı

Alnımın yazısına

Dağların tozu gibi,
 Aşımın tuzu gibi,
 Mevlâm bizi ayırdı,
 Koyunla kuzu gibi:

Merdivenim kırkayak,
 Kırkına verdim dayak,
 Yar kapuya gelince,
 Sıçrarım yalın ayak,

Ayva dalı yerdedir,
 Yâr eviniz nerdedir,
 Eller ne derse desin,
 Gönüller bir yerdedir,

Doldu, taştı kederim,
 Sensiz ne derbederim,
 Bir dönüp gelmezsin,
 Verem olur giderim,

Akşam olur gün batar,
 Yar, el koynunda yatar,
 İki yudumluk şarap,
 Gönlüme neşe katar,

Gülsüz gülüstan olmaz,
 Koklamakla gül solmaz

Kıra yalvarmadıkça
Gönlüne sevgi dolmaz,

Gün doğar ufku aşar,
Bütün Çiçekler açar,
Yarım beni görünce,
Yüzünü örter kaçar.

Bahar gelir yazınan,
Aşk çalınır sazınan,
Yarım odasına gelir,
Bin bir türlü nazınan,

Sular akar durulur,
Keklik ovada vurulur
Âşkın sarayı ancak
Kalp üstünde kurulur.

Duvarda öter saat,
Olmadım bir rahat,
Ne vefasız yâr çıktı,
Yollamadı bir kâğat.

İplik kumaş beldedir,
İki ucu yerdedir,
Doksan dokuz yâr sevdim,
Yine gönlüm sendedir.

Sarı çorap geysene,

Bu gün bize gel sene,
 Seni candan severim,
 Gözlerinden busene

Kızılırmak durgun akar,
 Yosunu yüzüne kalkar,
 Felek bize pek dadanmış;
 Gelir, gelir bizi yakar.

Kayalar kertilmesin,
 Dölbendin yırtılmasın,
 Beni yârdan ayıran,
 Can versin kurtulmasın,

Kahveyi pişir dursun,
 Koy fincana durulsun,
 Beni yârdan ayıran
 Sol böğründen vurulsun

Dam başında yakacak
 Bunun hepsi kalkacak
 Ben askere gidince
 Yârime kim bakacak

Ak üzüm parmak gibi,
 Sevdiğim kaymak gibi,
 Beni yârdan ayıran,
 Devrilsin kavak gibi,

Eşpınar eşme pınar,
 Derdimideşme pınar,
 Yârim suya gelirse,
 Bensiz konuşma pınar.

Manici basımısın,
 Cevahir taşımısın,
 Sana bir çift sözüm var,
 Cebinde taşırmışın

Bülbül gülden ayıdır,
 Sesi zarı, zarıdır,
 Göz yaşları ki onun,
 Taş yüreği eritir.

Altın taş, altın tarak
 Elet kardeş biz varak,
 Evval dizdize idik,
 Şimdi yıldızdan ırak,

Ben giderim denize,
 Yârim çıkar karaya,
 Nasıl meyil verilmez
 Kaşı gözü karaya

Gökte yıldız yüz altmış,
 Kaşların kalem çatmış,
 İnsan oğlu topraktan,
 Seni nurdan yaratmış.

Kaşların kalem, kalem,
 Malım yok seni alam,
 Balına köle olmaz ki,
 Kapında kölen olara.

Sarı kavun dileyim
 Aç koynunu gireyim
 Uyan, uyan sarbeni
 Yar olduğunu bileyim

Menekşenin morusun
 Sen gönlümün korursun
 Her dertden her belâdan
 Seni Allah korusun

Karanfil mor açtı,
 Saksıları dolaştı,
 Sen benimsin, ben senin,
 Gönlüm böyle fat açtı.

Vur destiyi inlesin
 Açık olan dinlesin,
 Sevdiğini almayan
 Hiç evlendim, demesin.

Gül altında tahtımız,
 Ne açılmaz bahtımız,
 Gül yüzlüm ela gözlüm

Böylemiydi ahtımız.

Şu dağlar yüce, yüce
Sevdiğim halin nice,
Benim gönlüm şen deyil,
Seni görmeyince.

Gidişini gidişimdir,
Saçların ibrişimdir,
Aş yüzünü göreyim
Belki son gidişimdir.

Leblebi koydum tasa,
Doldurdum basa basa,
Benini yârim çok güzel
Azıcık boyu kısa

Boğazında mercanım,
Nerek ağlıyor bir canım,
Cesette bir canım var
Yâr uğruna harcarım.

Yemenini düreyim,
Aç koynuna gireyim,
Uyu uyan sar beni
Yâr olduğunu bileyim

Bahçe bezik deyil mi?
Yürek ezik deyil mi?

Ne sevdi, ne sevildik,
Bize yazık deyil mi?

Kız menine, menine,
Çiçeğin çimenine,
İpek olsam sarılsam,

Yârimin eteğine (Akpınar, Sayı 41-42-43, s. 10-11-12-13-14-15-16).

MASAL

Bir varmış, bir yokmuş evel zamân içinde, Kalbur saman içinde, ben babamın beşiğini tıngır, mıngır sallarken bir gün babamı beşikten düşürdüm’ Annem kaptı sopayı, ben kaçarken ayağıma bir çuvaldız battı. Çuvaldızı aldım, dere tepe düz giddikten sonra bir çayıra geldim. Çuvaldızı dikip gölgesine yattım. Biraz uyuduktan sonra kalktım. Bir de ne göreyim! üç keklik gördüm. Arkalarına takıldım. Bir varmış bir yokmuş, bir köyceğizin birinde bir fakir aile varmış. Bu ailenin iki çocuğu varmış, çocuklarından biri kız diğeri oğlanmış! Bir gün babaları çalışmağa gitmemiş ve çiftesini alarak güvercin avuna gitmiş. Akşam eve bir kaç güvercin getirmiş, karısına;

- Karı bunları temizle akşama yiyelim demiş.

Karısı güvercinleri temizlerken bir tanesini kediye kaptırmış, kocasından da çok korktuğu için, kadın sol memesini kesip pişirmiş ve akşam yemeğe oturmuşlar güvercinleri yemişler. Yemekten sonra kadın çocukları yatırmış, kocası;

-Ülen karı güvercin eti ne tatlı imiş; artık ben işe gitmem, her gün güvercin avuna giderim. Karı, koca konuşurlarken erkek çocuk babasının ve annesinin konuştuklarını kapıdan dinliyormuş. Adam artık kararını vermiş gururlanıyor-muş, bu sırada karısı güvercinin birini kediye kaptırarak onun yerine sol memesini kesip pişirdiğini kocasına söylemiş. Adam o zaman:

-Ülen karı insan eti ne tatlı oluyormuş, çocuklardan birini keselimde yiyelim demiş. Karısı kocasına bağıracağı sırada, adam sen hiç karışma eğer karışacak olursan seni keserim demiş. Karısı o zaman sesini çıkartmamış! Fakat çocuklar bunların hepsini duymuşlar. Erkek çocuk sabahleyin güneşle beraber kalkmış babasına;

-Baba sana sığara almıya gideyim mi?

-Git ve çabuk gel.

Çocuk evden çıkınca koşarak gitmeğe başlamış. Bu sırada kız kardeşi ağabey nereye gidiyorsun? Çocuk olan bitenleri kardeşine anlatmış. Kardeşim öyle ise ben eve gidip şişimi, tarağımı, iyimi ve yumağımı alıp geleyim demiş. Eve giderek alıp gelmiş, iki kardeş yola koyulmuşlar. Nereye gittiklerini bilmiyorlarmış; fakat aradan yarım saat geçmeden arkalarından babalarının atla gelmekte olduğunu görmüşler. Onlar da kaçmağa başlar, fakat koşarlarken küçük kız tarağını düşürür. Babası atını koşturarak gelirken, atın ayağının altına düşürmüş olduğu tarak hayvanın ayağına batar. At bu sefer topallamağa başlar, çocuklar bundan istifade ederek epey uzaklaşırlar. Babaları tekrar yaklaşır. Bu sırada kız şişini de düşürür, şiş bir karınca yuvasına saplanır. Topal at, topallıya topallaya gelirken yere yuvarlanır. O sırada şiş atın boğazına saplanarak at ölür. Çocuklar bundan istifade ederek epeyce uzaklaşırlar. O zaman babaları yayan olarak koşmağa başlar.

Çocuklara tam yetişeceği sırada kız yumağını düşürür. O zaman yumak ortalarında kocaman bir çay olur. Çocuklar karşı tarafta kalırlar. Babalan o vakit cehenneme kadar yolunuz var diyerek geri döner.

Çocuklar, epey bir zaman gittikten sonra, bir ormanın yanında bir mağara görürler. Ve mağarayı kendilerine mesken yaparlar. Çocuklar günden güne büyürler. Erkek çocuk 17 yaşına, kız da 15 yaşına girer. Bir gün çocuk ava çıktığı zaman, bir dişi aslanın yanında yavrularını görür. Arslanı okla öldürdükten sonra yavrularını alır. Artık arslanlar çocuğa alışmışlar, çocuklarla birlikte ava gidiyorlarmış. Bir gün çocuk sabahleyin erkenden arslanları alarak ava gitmiş. Aradan 10-15 dakika geçmeden mağaranın önüne koskocaman bir dev gelerek kıza:

-Kız benim karım olursan sana hiç bir şey yapmam der.

Zavallı kız devden korktuğu için devin söylediklerini kabul eder.

Akşam olunca eve gelir, yemek yapıp karınlarını doyururlar. Gün geçtikçe kızın karnı şişmeğe başlar. Kardeşi bir gün bunun farkına varır. Kız:

-Senin karnın niçin böyle şiş?

-Bilmem ki ağabey dün yabanî bir elma yemiştım, belki ondan şişmiştir. Ardan bir kaç ay geçtikten sonra kız bir çocuk doğurur. Ağabeyi buna şaşırır, kız elmadan oldu ağabey diyerek kardeşini aldatır; Fakat gün geçtikçe küçük çocuk büyür. Bir gün küçük çocuk dayısı ile ava giderken bir arslan ve iki yavrusunu görür. Dayısına yalvararak;

-Ne olursun dayıcığım, şu arslan yavrularını bana alıver der.

Bir gün küçük çocuk mağaranın önünde oynarlarken, bir devin mağaraya yaklaştığını görür. Dev gel benim oğlum seni seveyim diye çocuğun üzerine yürüdüğü zaman, çocuk ülen insan azmanı sen babam nereden oluyorsun, be aptal diyerek bağırır. Annesine;

-Anne bu herifte kim?

Annesi dışarı çıkarak:

-Oğlum o senin babandır.

Çocuk:

-Benim böyle babam filan yok. Şimdi ben ağabeyime gidip söyleyeyim ona göstereyim diyerek ormana girer, yanında büyümüş olan arslanlarını alarak ağabeyini ararken aklına mağarada annesi ve babasının konuştuğunu anlamak için tekrar mağaraya döner. Mağaranın üst delginden annesi ile babasının konuştuklarını dinler: babası mağaranın önüne:

-Ben bir çukur açayım, akşam o gelirken kapıdan içeri girince bu çukura düşer ve bende üstüne kocaman bir taş atarım. Bu şekilde ağabeyini öldürürüz der. Küçük çocuk bunların hepsini duyunca doğru dayısının geleceği yolu beklemeğe başlar. Bu sırada dayısı arslanları ile uzaktan görünür. Çocuk koşarak dayısının yanına gider.

-Evimize kocaman bir dev geldi, benim babam oluyormuş. Anneme sordum babam dedi. Sana seni öldürmek için kapının önüne bir çukur açtılar, sen oradan geçerken içine düşeceksin; babamda üstüne kocaman bir taş atıp seni öldürecek.

Çocukla ağabeyi mağaranın arka kapısından girerler. O zaman dev afallar Çocuk ikisine de siz artık burada yaşayın ben gidiyorum, der Mağaradan dışarıya çıkarken küçük çocuk:

-Ağabey ben de seninle geleceğim İki kardeş kız kardeşini mağarada bırakarak arslanlarını alırlar ve yola çıkarlar.

Uzun bir yolculuktan sonra birdeniz kenarına gelirler. Büyük çocuk deniz kenarında elini yıkarken bir denizkızı görür. Hemen üzerine atılarak yakalar: Benim karım olur musun diye teklif eder: Kız da:

-Belimden aşağısı balıktır, der. Yalnız sana bir iyiliğim tokunması için saçımın iki telinden vereyim de başın sıkıldığı zaman bunları çatinca ben senin imdadına yetişirim diyerek suya dalar.

Biraz sonra yola çıkarlar uzun bir yolculuktan sonra üç yol ağzına gelirler. Bu yoldan birisi gider-gelir yolu. Diğerisi gider gelmez yolu. Diğer yolda gelir gider yolu imiş. Küçük çocuk ta onsekiz yaşlarına gelmiş olduğundan artık hiçbir şeyden korkmuyormuş. Bu sırada büyük çocuk yiğenine: Ben şu gider gelmez yoluna gideceğim, sende gider gelir yoluna git. Küçük kardeşi:

-Dayı ben senin öldüğünü neden anlayacağım.

-İşte kardeşim bu ağaca sapladığım okta kan görürsen ben öldüm demektir. İki kardeş vedalaştıktan sora ayrılırlar. Gelelim şimdi büyük oğlana. Çocuk Bir kaç gün arslanlarıyla gittikten sonra bir şehre gelir. Şehirde arslanlarını bir odaya kapatır ve kafasına da bir işkembe geçirerek kahvenin birisine gider oturur. O gün de o memleketin Padişahı üç kızını da evlendiriyormuş. Çocuk bunun üzerine arslanlarını bağlar, koca karı aşağı inince çocuğa:

-Taş ol der. Çocuk arslanlarıyla beraber taş olur.

Küçük kardeşine gelecek olursak. Çocuk gider-gelir yolundan döndüğü zaman ağabeysinin ağaca saplamış olduğu oku kanlı görür. Çocuk: Ne olursa olsun ben de dayımın gittiği yola gideceğim ya onu bulmalıyım ve yahut ben de onun gittiği yolda ölmeliyim der. O da aynı şehre gelir, şehrin sokaklarından geçerken kendisine bir camın vurulduğunu işitir. Başını çevirir, genç bir kızın kendisine:

-Bir haftadır nerdeydin ağlamaktan gözlerim şişti.

Çocuk sesini çıkarmadan eve girer. Anlar ki bu kadın ağabeysinin karısıdır: O gece yatacakları sırada çocuk kılıncını çıkarıp yatağın ortasına koyarak:

-Bu akşam ne sen bana döneceksin, ne de ben sana döneceğim.

Diğer akşam yine yatacağı sırada bir yangın çıktığını görür. Hemen arslanlarını alarak yangına koşacağı sırada karısı:

-Geçen hafta yine gittin bir hafta geri dönmedin beni merakta bıraktın.

Çocuk bunlara aldırmayarak yangın meydanına gelir. Tam bu sırada yukardan bir ses işitir:

-Üşüyorum, donuyorum.

Çocuk başını kaldırdığı zaman bir koca karı görür. Çocuk:

-Üşüyorsan in de ısın.

Kocakarı:

-Padişah her, tarafa emirler vermiş bütün halk sarayın altından geçecek kızları kimi beğenirse onların başına birer çömlek atacaklarmış. O gün herkes sarayın altından geçmeğe başlar-Padişahın büyük kızı sağ vezirin oğluna bir çömlek, ortanca kızı da sol vezirin oğluna, küçük kız ise “ hiç kimseye atmaz! Tam bu sırada bir adam keloğlana:

-Ülen arkadaş sen de bir defa geç bakalım.

Keloğlan sarayın altından geçerken Padişahın küçük kızı keloğlana çömleği atar. Padişah bunu saymayarak halkı tekrar geçirir, fakat kız tekrar keloğlanın başına çömleği atınca, Padişah buna kızarak küçük kızını kaz kümesine keloğlanla beraber kapatıyor. Diğer kızlarını da sarayın eri üst katına çıkarıyor.

Aradan birkaç sene geçince bir Padişah, padişaha harp ilân ediyor. Padişahın büyük ve ortanca güveyleleri harbe gidiyorlar. O sırada keloğlan karısına:

-Babana söyle de ben de harbe gideyim.

Karısı da babasına giderek:

-Baba, benim kocam da harbe gidecek. Padişah gülerek:

-Aman kızım, bir kocan var harbe giderse kocasız kalırsın sonra. Kız ısrar eder.

Babası:

-Ahırda bir topal katır var alsın da gitsin.

Keloğlan topal katırın üstüne binerek çarşılarda bağıra, bağıra harbe gider. Bir yıkık kalenin önünden geçerken aklına denizkızının verdiği kıllar gelir. Kılları biri birine çalar. Karsısına güzel bir At gelir. Üzerine bindiği gibi at havalanır. Ve harp meydanına gelir. Artık padişahın ordusu yenilmek üzere iken çocuk bütün düşmanları kılıçtan geçirir. Padişahın ordusu galip gelir. Padişah evlendiğinden beri sakladığı çevreyi çocuğun koluna bağlar çocuk biraz sonra atına binerek havalanır. Padişah ali ah benim kızlarıma böyle bir delikanlı ihsan etmedi diye üzülür.

Çocuk şehre gelince başına tekrar işkembeyi geçirir. Kahvenin birine giderek orada, bir hafta uyur. Uyandıktan sonra topal katırına binerek saraya girer, çocuk çok yorgun olduğu için haftalarca kalkamaz.

Bir gün padişahın karısı küçük kızını göreceği gelmiş, kaz kömesine inerek kızıyla konuşmuş; tam bu sırada uykuda yalan kızın kocası alnındaki terleri silmek için elini yüzüne götürür. Bu sırada padişahın çocuğa bağladığı çevre karısının gözüne ilişir. Kadın dikkatle bakar kocasının çevresi. Hemen oradan çıkarak padişahın yanına gider. Kocasına:

-Senin çevren nerede? Padişahta;

-Çevreyi harpte bir gencin koluna bağlamıştım. Çünkü bize harbi kazandıran o gençti.

Karısı:

-Öyle ise gel seninle aşağıya inelim. Diyerek1 kocasını küçük kızının evlendiği kaz kümesine götürür.

Padişahı kızının; dizinde yatan güveysinin bileğinde, kendi eliyle bağladığı çevreyi görür. Padişah hemen çocuğu uyandırarak:

- Oğlum kendini bize daha önce niçin tanıtmadın?

Padişah emirler vererek gücük güvesini sarayın en iyi yerine diğer güveysimde sarayın en alt katına yerleştirir.

Bir gece çocuk yatacağı zaman şehirde büyük bir yangının çıktığını görür. Hemen kalkar aslanlarını yanına alarak yangının bulunduğu yere götürür. Fakat çocuk bakar ki; evler yanmıyor; yalnız boş bir meydandan alevler çıkıyor. O sırada üşüyorum, donuyorum diye bir ses işitir. Çocuk başını kaldırır ağacın üstünde bir koca karı görür. Çocuk inde ısın der koca karı:

-Senin aslanlarından korkuyorum. Şu aslanlarını bağla, çocuk!

-İp yoklu ne ile bağlayayım?

-Al ben sana vereyim!

Çocuk aslanlarını güya bağlıyor-muş gibi hareketler yapar; fakat bağlamaz. Koca karı ağaçtan inip tam taş ol diyeceği sırada çocuk asi anlarına işaret verir. İki aslan, koca karıyı parçalar. Bu sırada kocakarının karnından bir kutu çıkarak kaçmağa başlar. Çocuk kaçan kutuyu tutup açar içinden bir düdük çıkar. Düdüğü çalar çocuk şu harikaya kay ret eder, Orada bulunan bütün taştan insanlar dirilir. Çocuk bunlar arasında kardeşini görür, iki kardeş sarmaş, dolaş olurlar. Saraya gidecekleri zaman çocuk başından geçen vak'ayı anlatır!

-Saraydan senin; karın beni çağırdı. Bende; hiç meseleyi; anlatmadan içeri girelim. Küçük çocuk; daha sözünü bitirmeden dayısı.

-Sen benim karıma fenalık ettin ha, diyerek çocuğun, ağzım burnunu kanatmış; fakat saraya geldikleri zaman karısı bütün olan bitenleri anlatmış. Çocuk büyük; bir hata ettiğini anlayarak gerisin, geriye dönmüş; kardaşının gönlünü alarak saraya getirmiş. Ve kardeşine sağ vezirin kızını alarak kırk gün kırk gece düğünlerini yapmış (Akpınar, Sayı 44-45-46, s. 16).

Yunus Emre'den Parçalar

Aşık oldum bendei cânâneyim

Bahre düştüm talib'i devraneyim

Bâlû pirden geçmişim bir daneyim.

Yanayım ey padişahım yanayım

* * *

Düşmüşüm aşkın ödüne tâ ezel

Kendi düşen ağlamaz vardır mesel

Tâ ebed yanmak bana oldu memel

Yanayım ey padişahım yanayım

* * *

Aşkının pervanesiyim pes nideyim

Sen şehin bezmin koyup karide gideyim

Şevkin ile tutuşup sertâ kadem

Yanayım ey mahı taban yanayım

NÜMUNELER

Kaleden

Ses geliyor kaleden

O kaş, o göz değil mi?

Beni sana kul eden

Birisin

Biri hadır, biri'sin

Geçti güzel kervanı

Seçti gönül birisin

Mani

Daneden aldım daneden

Ahi bülbül den aldım

Yanmayı pervaneden

Ben bu aşka düveli

Çıkmadım meyhaneden

Felek beni ayırdı

Gözleri mestaneden

Yaradan

Tabib anlar yaradan
 Cümlenin ver muradın
 Benimde ver yaradan
 Dertli sinem doludur
 Her dert ile yaradan

Orhan Seyfi'den Mani

Sen gül dalında gonca
 Ben dağ-yolunda yonca
 Sen açılır gülersin
 Ben sararıp solunca

Sevdi aldattı beni
 Güldü ağlattı beni
 Gittim kölesi oldum
 Götürdü sattı beni

Ne Hindde, ne Cinde imiş
 Acep nerdeymiş, neymiş
 Aradığım meğerse
 Gönlümün içindeymiş

VARSAĞI

Numune:

Bire ağalar bire beyler
 Ölmeden bir dem sürelim
 Gözümüze kara toprak
 Girmeden bir dem sürelim

Aman hey Allahım aman

Ne aman bilir ne zaman
 Üstümüzde çayır çimen
 Bitmeden bir dem sürelim

Koşmalar

Numune

Senin yazın kışa benzer
 Bir sevdalı başa benzer
 Çok içmiş sarhoşa benzer

Duman eksilmeyen dağlar
 A dağlar, ah ulu dağlar
 Eşinden ayrılan ağlar

Selviye benzer meşesi
 Deli olup aşka düşesi
 Top top olmuş menekşesi

Burcu burcu kokan dağlar
 A dağlar, ah ulu dağlar
 Eşinden ayrılan ağlar

Klor menekşe boynun eğmiş
 Yapracığı yere deymiş
 Yazın yeşil kemha geymiş

Kışın sade giyen dağlar
 A dağlar, âh ulu dağlar!
 Eşinden ayrılan ağlar

Ben bu dağdan geldim geçtim

Boz bulanık suyun içtim,

Ben yarimden ayrı düşdüm

Gördünüz mü bakan dağlar

A dağlar, ah ulu dağlar

Eşinden ayrılan ağlar

Yükseklerde yurdun mu var

Şahinlerin, kurdun mu var

Bencileyin derdin mi var

Gözyaşları akan dağlar

A dağlar, ah ulu dağlar

Eşinden ayrılan ağlar

Âşık Hasan (Akpınar, Sayı 50-51, s. 1).

NUMUNE

Benden selâm olsun Bolu/beğine

Çıkıp şu dağlara yaslanmalıdır

Ok gacırtısından, kalkan sesinden

Dağlar şada verip seslenmelidir

Düşman geldi tapur tapur dizildi

Alnımıza kara yazı yazıldı

Tüfenk icat oldu mertlik bozuldu

Eğri kılınç kında paslanmalıdır (Akpınar, Sayı 50-51, s. 6).

AKİF PAŞANIN

Tıflı nazeninim unutmam seni
 Aylar günler değil geçse de yıllar
 Telhgâm eyledi firakın beni
 Çıkar mı hatırdan o tatlı günler (Akpınar, Sayı 50-51, s. 6).

ZİYA PAŞANIN

Akşam olur güneş gider buradan
 Garip garip kaval çalar çoban dereden
 Pek körpesin esirgesin seni yaradan
 Gir sürüye kurt kapmasın gel kuzucuğum (Akpınar, Sayı 50-51, s. 7).

NİĞDE HAKKINDA

Konya’da Millî kütüphane memuru Mes’ut Komanda bulunan yazma kitablari, cönkleri karıştırırken Niğde hakkında bir yazıya rast geldim. Sayın Mes’ut Koman’ın müsaadeleriyle bu kısmı kopya ettim.

Akpınar’ın aziz okuyucularına takdim ediyorum:

Cönk: Konya ve civarındaki asarı tarihiye ile buralarda yetişmiş meşahir hakkında yazılmış manzum bir eser halindedir.

Aslım da toprak, cismim de toprak
 İsmim (Hakî)dir. Beldem de (Telmak)
 Sene bin yüz dahi kırk üçte
 Me’vam olup köyüm (İldiş) de

Mısralarından anlaşılacağı veçhile şairin adı “Hakî”dir. Telmaklıdır.

“İldiş” köyünde ve hicrî 1143 - Milâdî 1730 yılına düşer senesinde yazılmıştır.

İşte bu manzum eserin Niğde’ye ait kısmı aynen şudur:

Niğde diyarın eyledim beyan
Her yanı asude hoş ve ayan

Arzı, iklimi asudedir.
Kem söylemek bunda beyhudedir,

Bazı toprak ya hava, hem su
İyiliktir işleri doğrusu

Bazı yerde fitne ve gam
Çok olur cenk ve sakam

İşit imdi deyeyim ben
Can kulağıle dinle sen

Gör erenler durak yerini
Her diyarın bunlarla meylini

Kemali ümmi ol sahîbi kemâl
Burada eylemiş arzı cemâl

Esen bey burada yattır ayan
Nice cenkte uğraşmış duan

Ahar şehit olup kalmış,
Kendusin rahata salmış

Ahi Yusuf ve İbni Dal
Olup bunlar da hayre sa'i.

Sıralı ve Şah Süleyman

Şeyh Torbalı ve Bedreddin Sultan.

Her biri bir köşede karar

Eylemişler mekânı hali ihtiyar

Gör Dünyayı ahar neylemiş

Her birin yerli yerince eylemiş

İyiler hep bu yana alınmış

Fenalar semti meçhule salınmış

Manzumede vezin noksanları vardır. Biz yalnız Niğde'mizi alâkadar eden satırları aldık. Bu husustaki mütalaayı Nazımının hayatı ve edebî şahsiyeti hakkında tedkikat yapacaklara bırakıyoruz.

M. Z. Oral (Akpınar, Sayı 54-61, s. 15).

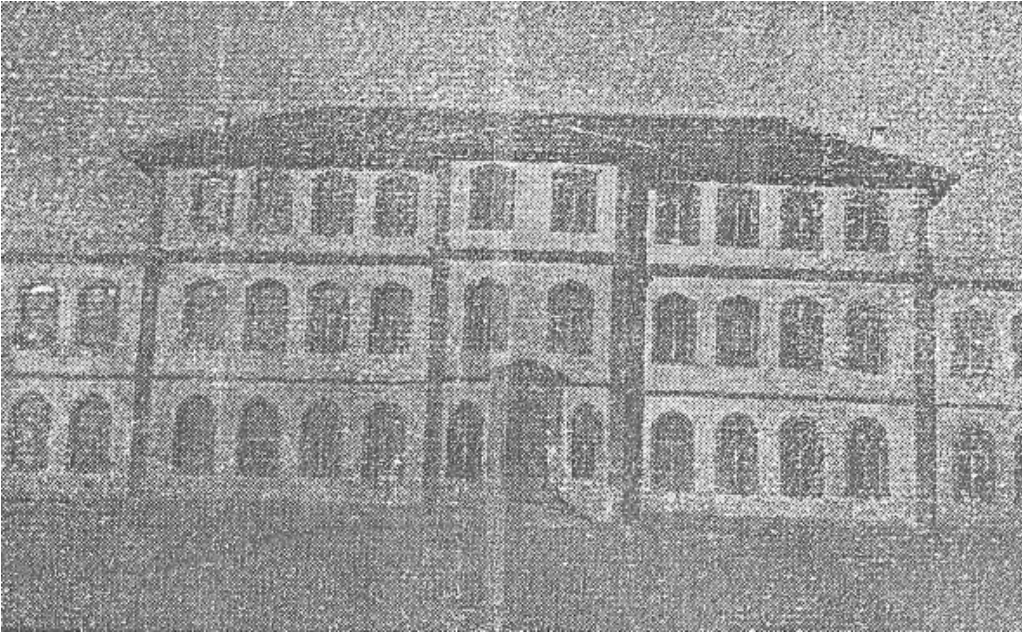
Ek- 2: Niğde Halkevi ve Akpınar Dergisi İle İlgili Resimler**Resim 1: Niğde Halkevi Bandosu****Resim 2: Niğde Halkevi Binası**

Resim 3: Akpınar Dergisi Kapak Ön Yüzü

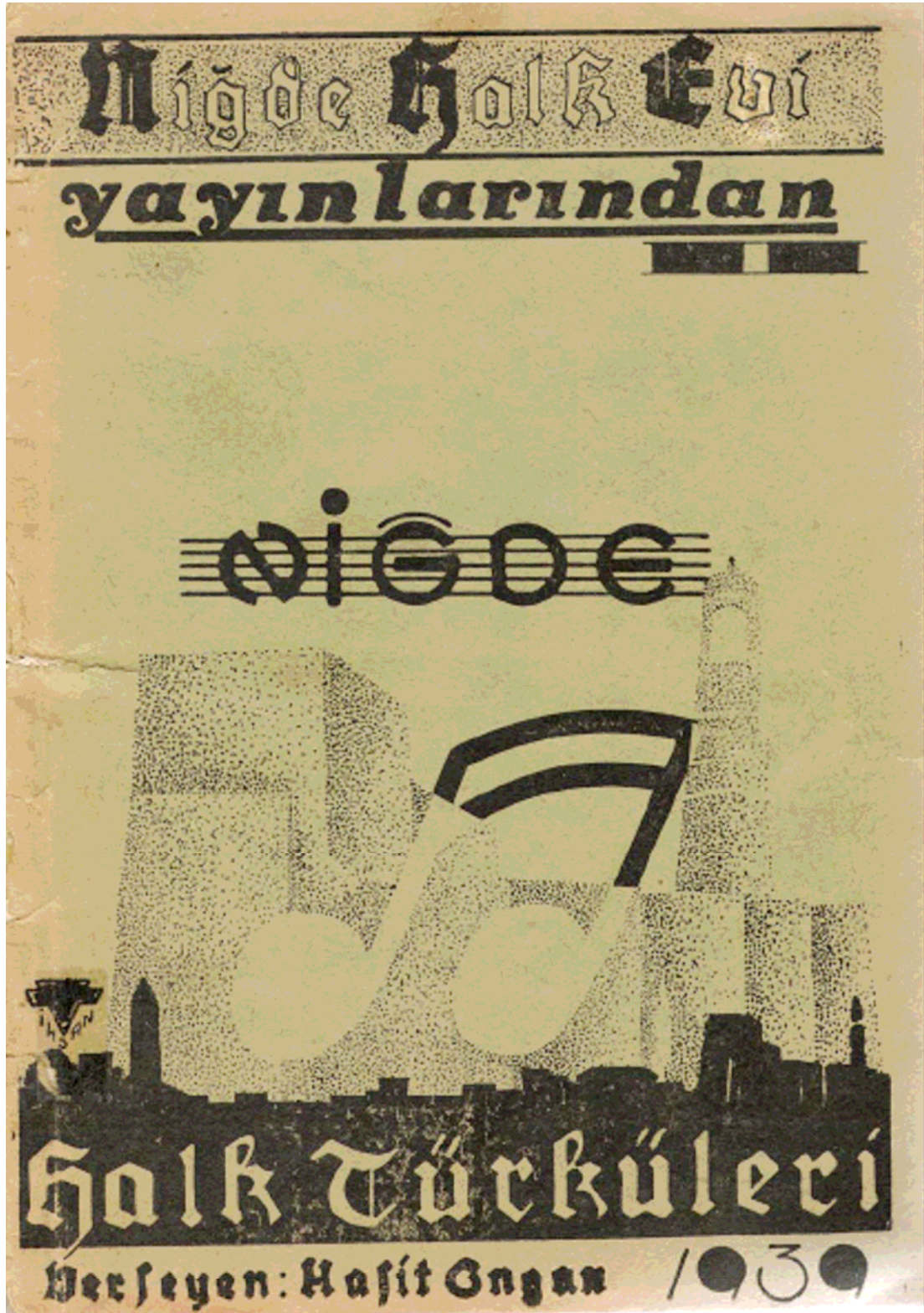
Resim 4: Niğde Halkevi Binasının Açılış Resmî

Resim 5: Döneme Ait Okul Binası

Resim 6: Akpınar Dergisi Başmuharriri Cevat İdil

Resim 7: Niğde Halkevi Yayınlarından

Resim 8: Niğde Halkevi Mührü

Resim 9: Niğde Halkevi Faaliyetlerinden Bir Örnek

ÖZGEÇMİŞ

1979’da Niğde’de doğdu. İlköğrenimini Niğde’nin Çamardı ilçesine bağlı Kavaklıgöl Köyü ve Celaller Köyünde; Ortaöğrenimini Çamardı ilçesinde tamamladı. Niğde Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden 2003 yılında mezun oldu. 2006 yılında Başkent Üniversitesinde Eğitim Bilimleri üzerine Tezsiz Yüksek Lisans yaptı. 2008 yılında Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı üzerine Yüksek Lisansa başladı. 2008 yılında Konya iline atandı, halen aynı ilde görev yapmaktadır.

İLETİŞİM:

Maden Mah. No:12

Çamardı / NİĞDE

Tel: 0 506 314 59 09